

**UNIVERSITAS-GYŐR
NONPROFIT Kft.**

**GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS
HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAMJA
2018-2023**

**Készítette
az UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata
megbízásából**

Győr, 2018. május 18.

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	4
A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA	5
CÉLOK	12
1. Jogszabályi háttér bemutatása	14
1.1. A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása	14
1.2. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása	15
2. Stratégiai környezet bemutatása	17
2.1. Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal	17
2.2. A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása	20
2.3. A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása	23
3. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége	25
3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet	25
3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció	29
3.3. Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások	40
3.4. Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció	44
3.5. Telepek, szegregátumok helyzete	51
3.6. Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés	59
3.7. Közösségi viszonyok, helyi közélet bemutatása	72
3.8. A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal	77
3.9. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	78
4. A gyermekek helyzete, esélyegyenlősége, gyermekszegénység	81
4.1. A gyermekek helyzetének általános jellemzői	81
4.2. Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége	87
4.3. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékossgal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése	89

4.4. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékkal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége	107
4.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.	114
5. A nők helyzete, esélyegyenlősége	117
5.1. A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége	117
5.2. A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások	122
5.3. Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe	125
5.4. A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak	126
5.5. Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások	128
5.6. A nők szerepe a helyi közéletben	130
5.7. A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések	131
5.8. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása	133
6. Az idősek helyzete, esélyegyenlősége	135
6.1. Az időskorú népesség főbb jellemzői	135
6.2. Idősek munkaerő-piaci helyzete	139
6.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés	143
6.4. Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok és fejlesztések a településen (az elmúlt 5 év)	147
6.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.	153
7. A fogyatékkal élők helyzete, esélyegyenlősége	161
7.1. A településen fogyatékkal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái	166
7.2. Fogyatékkal élő személyek pénzügyi és természetbeni ellátása, kedvezményei	190
7.3. A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés	192
7.4. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.	204
8. Helyi partnerség, lakossági önszerveződések, civil szervezetek és for-profit szereplők társadalmi felelősségvállalása	206
GYŐR MJV HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAMJÁNAK INTÉZKEDÉSI TERVE	225
FORRÁSJEGYZÉK	244
A PRIMER KUTATÁSBA BEVONT SZERVEZETEK NÉVSORA	250

BEVEZETÉS

Összhangban az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata (röviden: önkormányzat) esélyegyenlőségi programban rögzíti az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

Az önkormányzat vállalja, hogy az elkészült és elfogadott Helyi Esélyegyenlőségi Programmal (röviden: HEP) összehangolja a település más dokumentumait, valamint az önkormányzat fenntartásában lévő intézmények működtetését. Vállalja továbbá, hogy a helyi esélyegyenlőségi program elkészítése során bevonja partneri kapcsolatrendszerét.

A TELEPÜLÉS BEMUTATÁSA

Győr Megyei Jogú Város, Győr-Moson-Sopron megye és a Győri járás székhelye Magyarország Nyugat-Dunántúli régiójának északi részén helyezkedik el, a Kisalföldi síkságon, a Győri medencében, amit a Rába, a Rábca és a Mosoni-Duna folyók alakítottak.

A város déli részein a Sokorói dombvidék északnyugati vége található. Előnyös földrajzi elhelyezkedése miatt (átkelő a Dunán, szárazföldi és vízi utak találkozása, kereskedelmi csomópont) már az ókorban lakott települést találhatunk a mai város helyén. Európai kitekintésben Győr beleillik azon Duna menti városok sorába, amelyek fejlődése korábban a kereskedelemre, majd az iparra alapozódott.

Kimutatható a rokonság, a kulturális és városhálózati történelmi kapcsolat a Duna menti, közepes méretű ipari városok sorával, amely Regensburggal kezdődik, majd Ingolstadt, Linzén át Győrig tart. Győr ennek a várostípusnak a legkeletibb képviselője. Bécs, Pozsony és Győr alkotta régió az egyik legnagyobb intenzitással fejlődő közép-európai régió.

A város püspöki székhely, egyetemi- és iskolaváros, kulturális és szolgáltató központ, amelynek vonzáskörzete túlnyúlik az ország határain, a Felvidéken is érezteti hatását. Közlekedési csomópont, a nemzetközi fontosságú Bécs–Budapest vasútvonal halad keresztül a városon, amihez további regionális vonalak kapcsolódnak. A várost érinti az M1-es autópálya, a város agglomerációjában pedig hajókikötő és repülőtér is üzemel. A szlovák határ 14 km-re húzódik a településtől északra.

A város fejlődése, városrészeinek eltérő karaktere, helyi társadalmi a fokozatos funkcióváltások és a gazdasági szerkezetben végbement váltások eredménye. A középkori katonavárosból 1743-ban újra szabad királyi város lett, aminek következtében megindult a polgárosodás: a város a 18–19. század fordulóján gabona és állatkereskedelmi központ, majd a vasút megjelenésével egyre inkább ipari központtá vált. A 20. században az ipari jelleg nem változott, csak a hangsúlyok tevődtek át az ágazatok között (gépgyártás, textilipar, élelmiszeripar, könnyűipar, járműgyártás). Ennek folyamánként a település lakossága a 19. századi 16 ezerről a 20. század elejére megduplázódott.

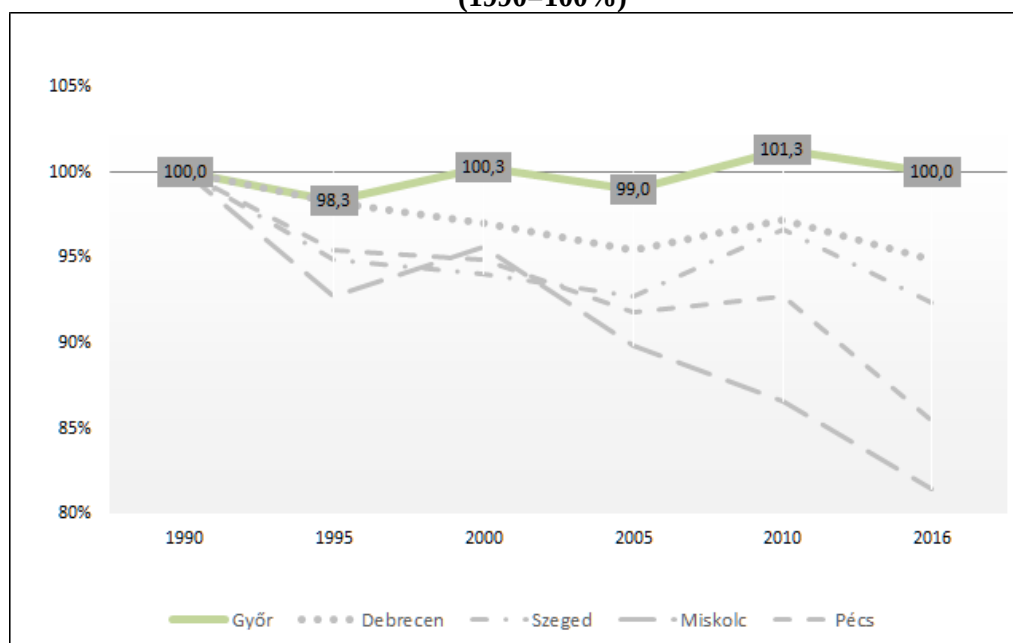
A város újabb fejlődési ciklusba lépett a II. világháború után, az államosított gazdaság és az egypártrendszer kialakulása után. A gyári és üzemi nagy fejlődésen mentek keresztül, a város az ötvenes években kialakított új megerendszerben Győr-Moson-

Sopron megye székhelye lett, 1971-től pedig megyei jogú városi rangot kapott. A városhoz csatolt települések és a más településekről beköltözők miatt Győr lakossága folyamatosan nőtt. A hatvanas évekre a lakosságszám elérte a 60 ezer főt, majd a rendszerváltás előtti időszakban elérte a 120 ezer főt. A város ipari szerkezetváltása, azon belül a járműipar meghatározó jellege és sikere mellett napjainkban a gazdaság új területeinek fejlesztése is előtérbe került. Az idegenforgalom, a sport- és egészségturizmus, illetve az új technológiákon alapuló szolgáltatások jelenléte is egyre inkább meghatározza a város arculatát az új évezredben.

Lakosságszám változása napjainkban

Napjainkban Győr, Budapest után az ötödik legnépesebb magyar város Magyarországon. A város népessége az elmúlt három évtizedet tekintve alapvetően stagnáló tendenciát mutat, nem képez kivételt ez alól a 2012–2016 között eltelt időszak sem. A lakónépesség száma 2016-ban 129 301, az állandó népességé pedig 125 139 volt, előbbi 0,9%-os növekedést, utóbbi pedig hasonló mértékű csökkenést jelent 2011-hez képest. Mind a hosszú, több évtizedes trend, mind pedig az elmúlt fél évtized folyamatainak tekintetében kijelenthető, hogy a város népességszámának alakulása karakterisztikus eltéréseket mutat a többi hazai regionális központtal való összevetésben; a nagyvárosok jelentős ütemű népességsökkenése Győr esetében nem mutatkozik meg.

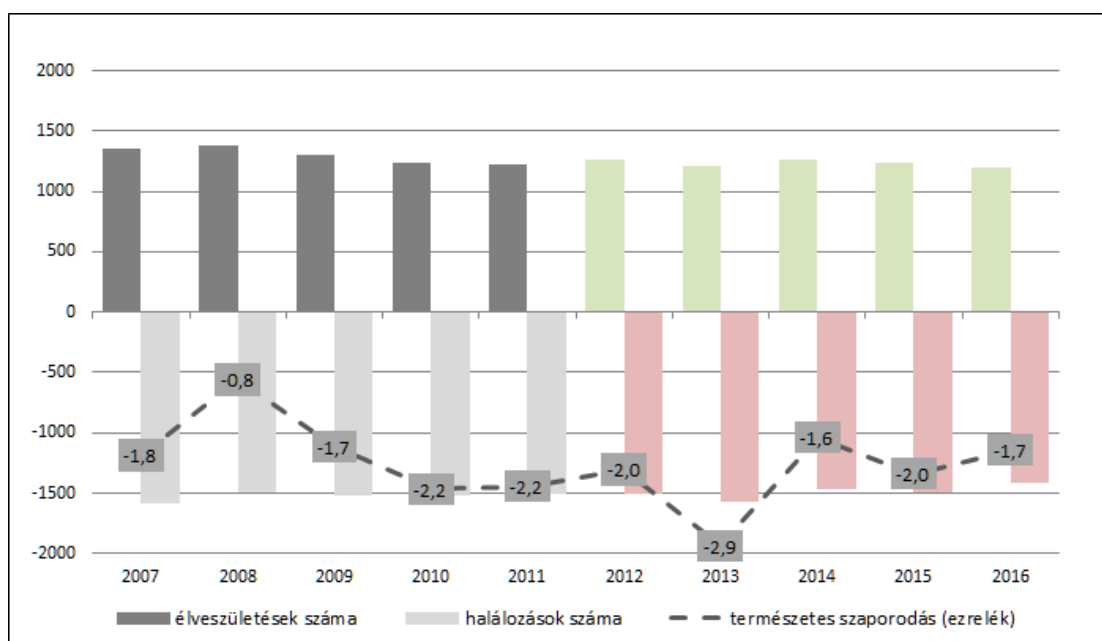
1. ábra Az öt legnagyobb vidéki nagyváros lakónépességének alakulása, 1990-2016 (1990=100%)

Forrás: KSH T-STAR

A természetes népmozgalom tekintetében elmondható, hogy az elmúlt évtized folyamatait figyelembe véve Győr esetében a természetes fogyás mutatói – követve ugyan az időbeli trendeket – némileg kedvezőbben alakulnak, mint az országos és a régiós adatok. A városra a természetes fogyás enyhébb mértéke jellemző, amely az elmúlt öt évet tekintve nem változott lényegesen a 2007–2011 közötti időszakhoz képest (a két ciklus éves átlaga 1,7, illetve 2 ezrelék). Rövidtávon mind az élveszületési, mind pedig a halálozási arányszám stagnáló tendenciát mutat. /2. ábra/

2. ábra A természetes népmozgalom alapmutatóinak alakulása, 2007-2016

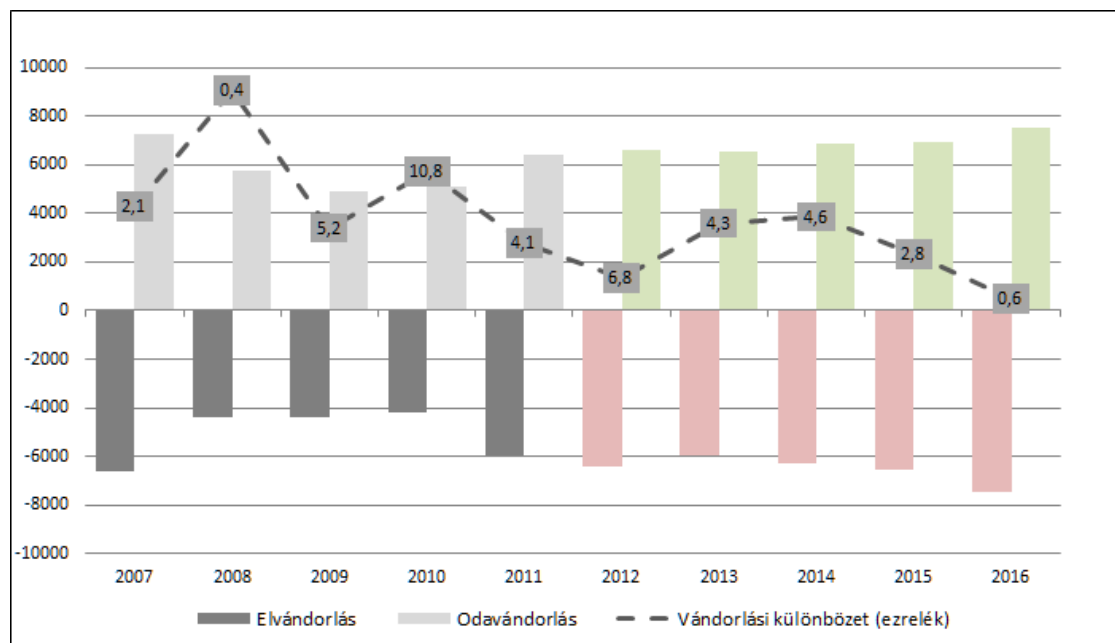

Forrás: KSH T-STAR

A természetes fogyás hatásait a vándormozgalom kompenzálja. Győrben az ezredforduló időszakától állandónak, bár változó mértékűnek tekinthető a pozitív vándorlási egyenleg. Az elmúlt öt év tekintetében a vándorlási pozitívum korábbi időszaknál alacsonyabb mértékét tapasztalhatjuk (az éves átlag 2007–2011 között 6,1 ezrelék, míg 2012–2016 között mindössze 2,8 ezrelék). /3. ábra/

Fontos megjegyezni azonban, hogy a győri agglomeráció településeinek népességszáma 3,1%-os növekedést mutat ugyanebben az időszakban, amely a kiemelkedően magas vándorlási pozitívumnak köszönhető (az éves átlag 11,1 ezrelék).

3. ábra A vándormozgalom mutatóinak alakulása, 2007-2016

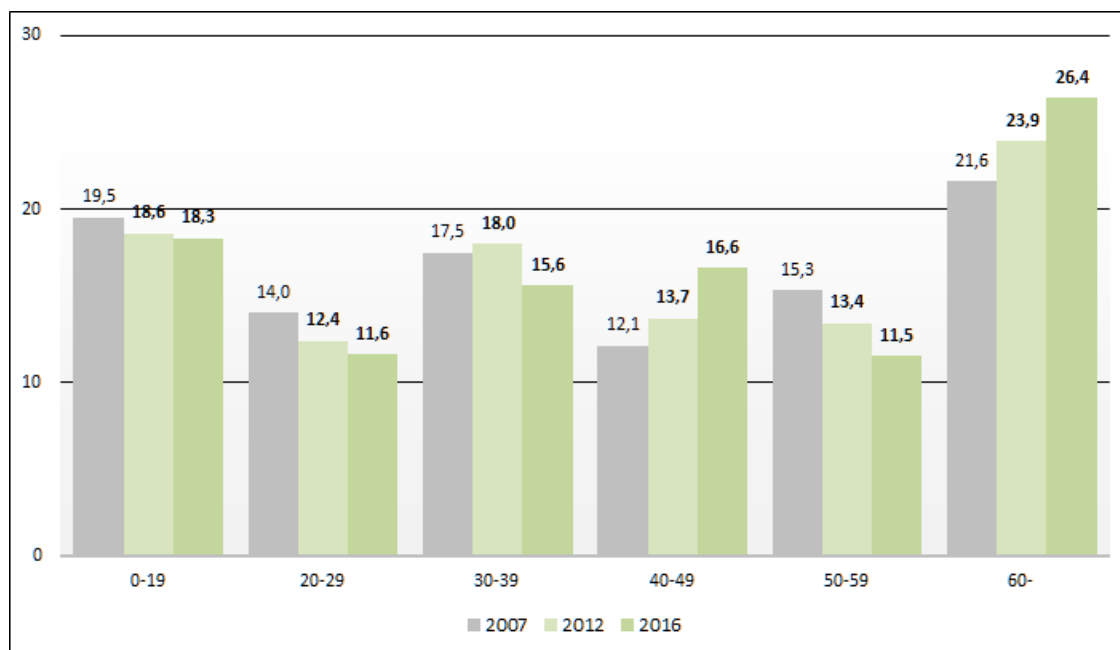

Forrás: KSH T-STAR

A népesség szerkezete és kormegoszlása

A népesség korszerkezetének alakulása tekintetében /4. ábra/ két erős tendencia mutatkozik meg az elmúlt időszakra vonatkozóan:

1. Az előregedés folyamatai az elmúlt évtizedet tekintve az országos trendeknél gyorsabb üteműek. 2016-ban mind a 60, mind pedig a 65 év feletti népesség aránya meghaladja az országos mutatót.
2. Növekedés és többlet mutatkozik a legfiatalabb (0-9) éves, valamint a 30–44 éves korosztály esetében, amelynek elsődleges oka a vándormozgalom hatásaiban keresendő. A pozitív vándorlási folyamatok érintettje elsősorban a fiatal aktív korosztály, közülük tevődik ki a városba költözők többsége; ez a trend középtávon érezteti a hatását a győri népesség korszerkezetének átalakulásában.

4. ábra Győr népességének korcsoportok szerinti megoszlása, százalék, 2007-2016

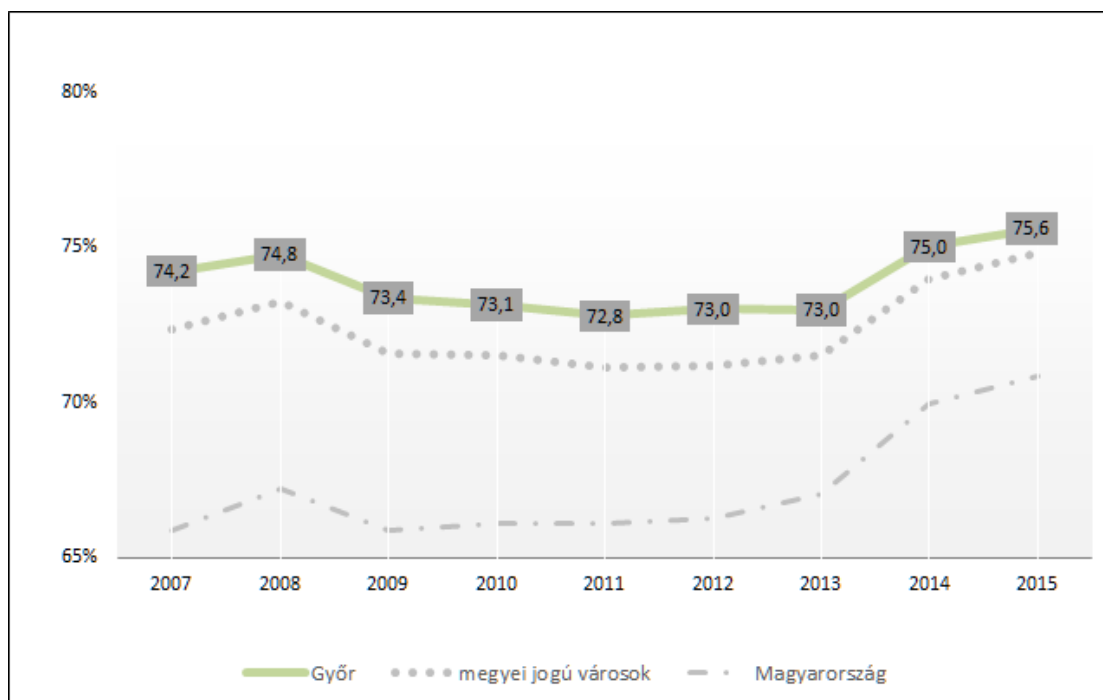
Forrás: KSH T-STAR

A népességszerkezet városon belüli polarizációja is jól érzékelhető tendencia az ezredfordulót követően. A belső lakóövezetek egy része (Belváros, Gyárváros, Nádorváros), valamint a lakótelepek esetében a népességszám stabil csökkenését, a külső lakóövezetek esetében pedig növekedést tapasztalhatunk. Ezek a folyamatok együtt járnak a korszerkezet látványos átalakulásával is; a belső lakóövezetek népessége az elöregedés jelentős mértékét mutatja.

Foglalkoztatás és munkanélküliség

Országos összehasonlításban, illetve a többi megyei jogú város adataival összevetve a foglalkoztatás mértéke Győrben kiemelkedőnek tekinthető. Az aktivitási rátával kapcsolatos legutolsó pontos települési adatok a 2011-es népszámlálásról állnak rendelkezésre, ez alapján a foglalkoztatottság mértéke az aktív korosztályban Győrben 61,9% volt, amely jelentősen meghaladta az országos mutatót (55,4%). Az adófizetők aktív korú népességhez viszonyított aránya alapján becsülhető foglalkoztatási ráta segítségével vizsgálhatók az elmúlt évek tendenciái, melyek a magasabb aktivitási ráta tartós meglétét mutatják a 2011-et követő időszakban is. /5. ábra/

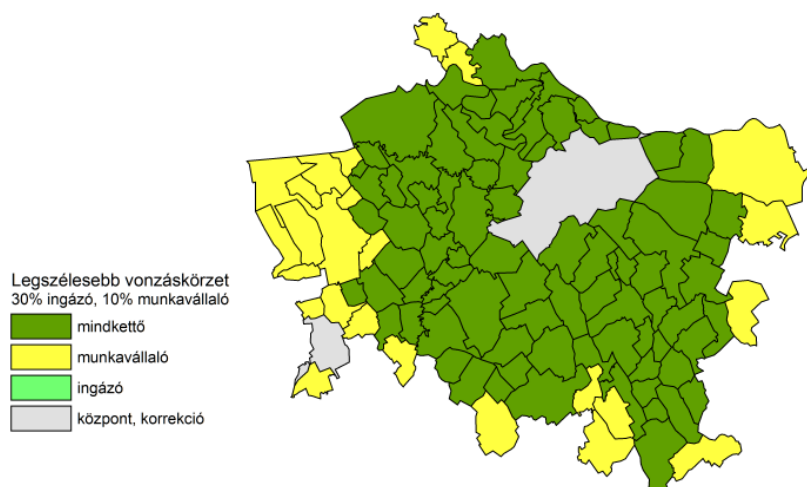
5. ábra Adófizetők aránya az aktív korosztályon belül, 2007-2016

Forrás: NAV SZJA, KSH T-STAR

Győr jelentős munkaerő-vonzásközpontnak tekinthető; a 2011-es népszámlálás alapján Székesfehérvárral együtt a legtöbb napi ingázót foglalkoztató vidéki település; a városba naponta bejáró munkavállalók száma meghaladja a 30 000 főt. Ennek megfelelően az ingázási vonzáskörzet kiterjedtnek tekinthető; több mint 100 település sorolható abba a körbe, melynek elsődleges munkaerő-vonzásközpontja Győr. /6. ábra/

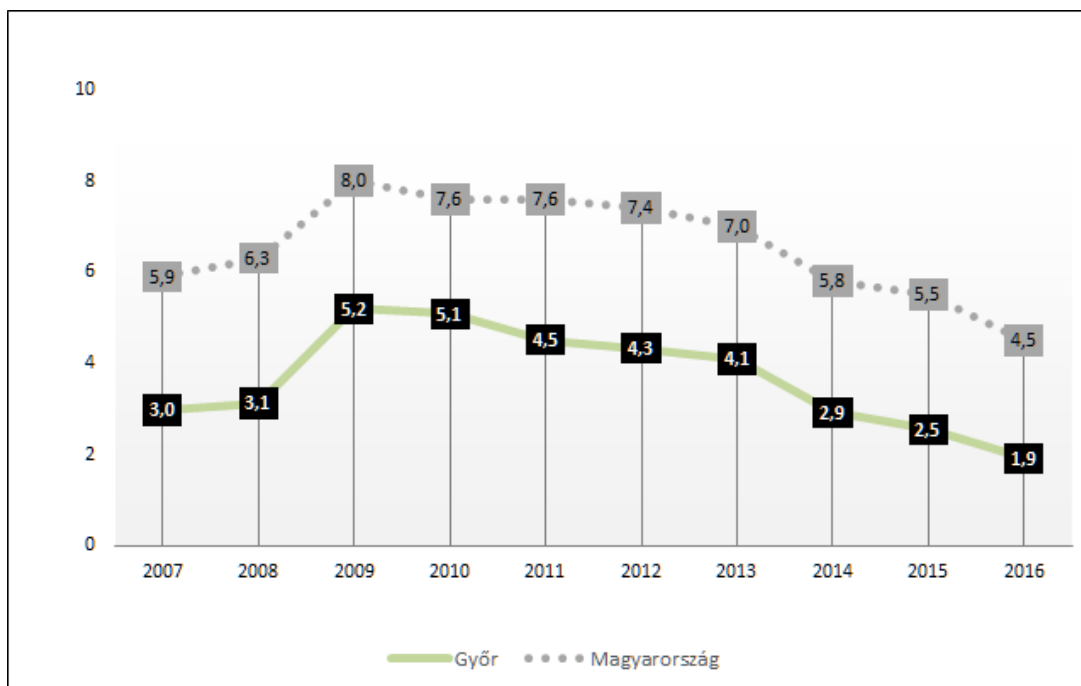
6. ábra Győr elsődleges munkaerő-vonzáskörzete

Forrás: KSH Népszámlálás települési ingázási mátrix alapján saját szerkesztés

A munkanélküliség tekintetében Győr az országos mutatónál jelentősen kedvezőbb adatokkal rendelkezik. A trendek követik az országosan tapasztalható tendenciákat, az elmúlt évtizedet tekintve elmondható, hogy az országos és a győri ráta közötti eltérés stabilnak mondható, 3 százalékpont körül alakul. /7. ábra/

7. ábra A munkanélküliségi ráta alakulása Magyarországon és Győrben, 2007-2016

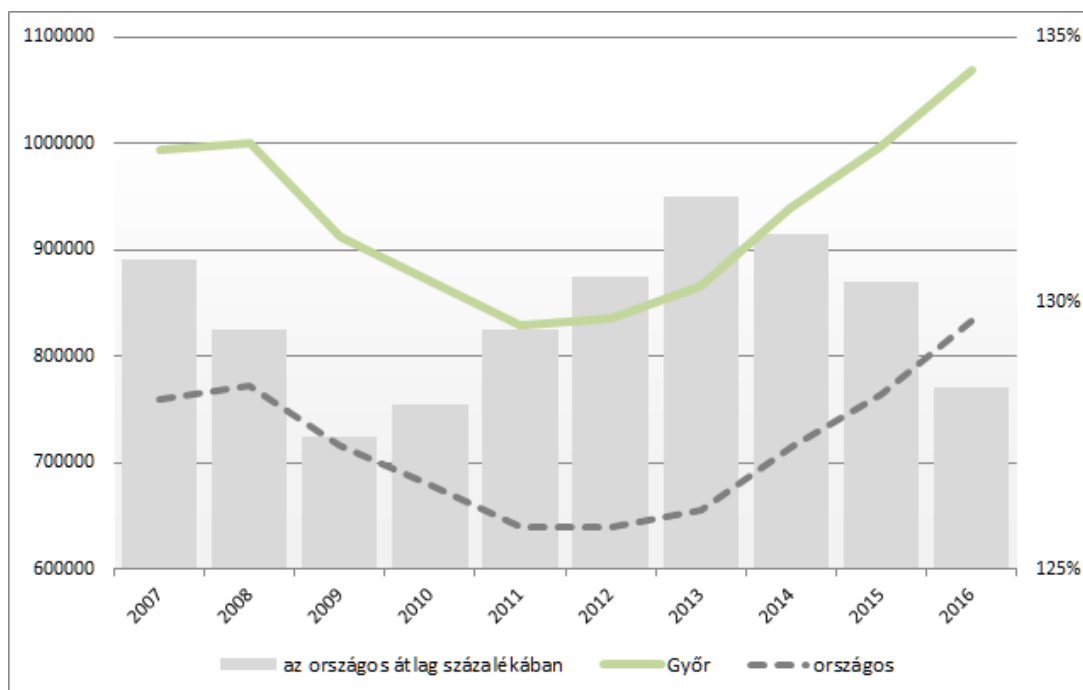

Forrás: NGM, KSH T-STAR

Jövedelem és életminőség

Az egy főre jutó jövedelem tekintetében Győr szignifikánsan az országos átlag feletti mutatókkal rendelkezik, az elmúlt tíz évet tekintve a jövedelemszint az országos mutató 130%-a körül alakul, a változási tendenciák az országos trendeket követik /8. ábra/. A jövedelmi viszonyok belső megoszlásáról pontos, aktuális adatok nem állnak rendelkezésünkre, viszont a népszámlálási adatok, valamint egy 2013-ban a városban folytatott nagymintás kérdőíves vizsgálat eredményei azt támasztják alá, hogy a jövedelmi polarizáció mértéke az országosan tapasztalhatónál kisebb mértékű.

8. ábra Az egy főre jutó belföldi jövedelem alakulása Győrben és Magyarországon, 2007-2016, (az értékek 2007-es bázison a fogyasztói árindex változásával normálva)

Forrás: NAV SZJA, KSH STADAT

CÉLOK

A társadalmi problémák összefüggnek egymással, ezért a hátrányos helyzetű emberek társadalmi részvételének javítása érdekében komplex beavatkozásokra van szükség. Nagy jelentősége van a foglalkoztatási, lakásügyi, az oktatási, az egészségügyi, a közbiztonsági és az esélyegyenlőségi problémák kezelésének, amelyben a hatékonyság érdekében minden érintett szereplő bevonása szükséges. A HEP megvalósításában az önkormányzaton kívül kiemelt szerepe van a nemzetiségi önkormányzatoknak, a szociális szolgáltatást nyújtó szervezeteknek, a munkaügyi központoknak, a rendvédelmi szerveknek, a civil szervezeteknek, valamint a hátrányos helyzetű csoportok érdekvédelmi szervezeteinek.

A HEP átfogó célja

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a Helyi Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet, valamint

a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel.

A HEP helyzetelemző részének és intézkedési tervének célja.

Elsődleges cél számba venni a 321/2011 (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók (romák, mélyszegénységben élők, gyermekek és fiatalok, nők, idősek, fogyatékossgal élők) számát és arányát, valamint helyzetét a településen. Emellett cél a célcsoportokba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat. További fontos meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, amelyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód biztosítása érdekében. A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését a helyi esélyegyenlőségi program intézkedési terve tartalmazza.

Az intézkedési terv elkészítése során cél a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása érdekében. További cél meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt. Szintén célként kerül meghatározásra annak az együttműködési rendszernek a felállítása, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés, kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

A HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM HELYZETELEMZÉSE

1. JOGSZABÁLYI HÁTTÉR BEMUTATÁSA

1.1. A program készítését előíró jogszabályi környezet rövid bemutatása

Győr Megyei Jogú Város Helyi Esélyegyenlőségi Programja Magyarország Alaptörvényének szellemében és a kapcsolódó Európai Unió direktívák figyelembevételével készült. A HEP az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény előírásai alapján került kidolgozásra. A HEP programmal kapcsolatos, annak elkészítése során figyelembe veendő részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei tartalmazzák:

- a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról" szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 2. pontja, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szempontjait,
- a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI. 5.) EMMI rendelet 2. számú melléklete pedig a helyi esélyegyenlőségi programok helyzetelemzésének tartalmi elemeit foglalják össze.

A programalkotás során, annak kidolgozói különös figyelmet fordítottak az alábbiakban felsorolandó jogszabályokban szereplő előírásokra, rendelkezésekre:

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) Szabadság és felelősség c. fejezetének XV. cikke
- 1969. évi 8. törvényerejű rendelet a faji megkülönböztetés valamennyi formájának kiküszöböléséről New Yorkban 1965. december 21-én elfogadott nemzetközi egyezmény kihirdetéséről;
- 1982. évi 10. törvényerejű rendelet a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról 1979. december 18-án New Yorkban elfogadott egyezmény kihirdetéséről;
- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről;
- 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (a továbbiakban: Szt.);

- 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (a továbbiakban: Gyvt.);
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról;
- 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról (a továbbiakban: Ebktv.);
- 2007. évi XCII. törvény A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről;
- 2007. évi LXXX. törvény a menedékjogról;
- 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról;
- 2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról;
- 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról;
- 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól;
- 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól;
- 2012. évi I. tv. a munka törvénykönyvéről;
- 327/2012. (XI. 16.) Korm. rendelet a megváltozott munkaképességű munkavállalókat foglalkoztató munkáltatók akkreditációjáról, valamint a megváltozott munkaképességű munkavállalók foglalkoztatásához nyújtható költségvetési támogatásokról.

Az Ebktv-ben foglalt helyi esélyegyenlőségi programok intézkedései kapcsolódnak a következőkben felsorolt, EU és nemzeti szintű stratégiákhoz, ágazati politikákhoz: EU 2020 stratégia, Nemzeti Reform Program, Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia, „Legyen jobb a gyerekeknek!” Nemzeti Stratégia, Roma Integráció Évtizede Program, Nemzeti Ifjúsági Stratégia.

1.2. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása

A HEP kidolgozása során felhasználásra kerültek Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának azon hatályos dokumentumai, amelyeknek egyes fejezetei az esélyegyenlőséggel, illetve a diszkrimináció valamely formájának megelőzésével és

kezelésével kapcsolatos helyzetképet, megállapításokat vagy javaslatokat tartalmaznak. Ezen anyagok alapvetően a hasonló tematikájú, országos koncepciókra és stratégiákra építenek, illetve jelen helyi esélyegyenlőségi program 1.1. fejezetében megjelölt jogszabályokban és ajánlásokban közvetlenül vagy közvetetten megjelenő értékeken és normákon alapulnak.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2012-ben alkotta meg és fogadta el a település 2013-2017 közötti időszakára vonatkozó helyi esélyegyenlőségi programját. A HEP elkészítésére vonatkozó szabályoknak megfelelően két esztendő múlva, 2016 januárjában került sor a korábbiakban elfogadott esélyegyenlőségi program soron következő felülvizsgálatára, amely egyrészt összegezte a HEP elkészülte óta eltelt időszak esélyegyenlőség szempontjából lényeges történéseit, és a települési önkormányzat számára megjelölte az elkövetkezendő időszakban megvalósítandó tevékenységek körét.

A győri HEP kidolgozásához felhasznált, az 1.1. fejezetben felsorolt jogszabályokban foglaltakkal is összhangban álló, két helyi rendeletet érdemes e helyütt megemlíteni, mivel ezen szabályok a település szociális ellátórendszerének és lakásgazdálkodásának, a HEP célcsoportjai szempontjából is kiemelten fontos kérdéseivel foglalkoznak. Ezek közül elsőként a szociális igazgatás és szociális juttatások helyi szabályozásáról szóló 5/2015 (II. 21.) sz. önkormányzati rendeletet kell megemlíteni, másodsorban pedig az önkormányzati tulajdonú lakások bérletéről, valamint a lakásvásárlás és -építés támogatásáról szóló 24/2011. (IX. 29.) sz. önkormányzati rendeletet, amelyeknek rendelkezései biztosítják a HEP célcsoportjai számára a helyzetükből eredő hátrányok egy részét kompenzáló ellátásokat és szolgáltatásokat.

2. STRATÉGIAI KÖRNYEZET BEMUTATÁSA

2.1 Kapcsolódás helyi stratégiai és települési önkormányzati dokumentumokkal, koncepciókkal, programokkal

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja 2015-2020

A 113 oldalas dokumentum program a 2015 és 2020 közötti időszakra határozza meg a város gazdasági fejlődésének és fejleszthetőségének irányait. A dokumentum 2015. március 31-én készült el. Tartalmaz egy társadalmi-gazdasági helyzetképet, kitér a külső feltételrendszer bemutatása kapcsán a jogszabályi háttérre és a programozási időszakban elérhető uniós források leírására. A belső feltételrendszer kapcsán utalás történik Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciójára és Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájára. Ezt a fejezetet egy, a város gazdálkodási irányelveit bemutató fejezet követi.

Az esélyegyenlőség témája a kulturális feladatellátást segítő infrastruktúra fejlesztési terveknel kerül említésre, ahol a művelődési javak élethelyzettől, életkörülménytől és szociális helyzettől független elérhetőségét tűzi ki célul a dokumentum. A továbbiakban pedig külön kiemeli ennek az elvnek fontosságát a fiatalok, a hátrányos helyzetűek és az idősek kapcsán. Érinti továbbá a program az önkormányzati tulajdonú bérlakások rendszerét, mint a lakhatás megőrzésének egyik legfontosabb eszközét. Megfelelő, alacsonyabb jövedelemből is fenntartható lakások további építésére és kialakítására a jövőben is szükség van Győrben. Az idős városlakók esetében pedig a lakásátalakítási programok folytatását irányozza elő a dokumentum. A városi cégek működése kapcsán szóba kerül az ún. „kommunikációs akadálymentesítés”, ami az épületek akadálymentesítését kell, hogy kövesse.

Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció Felülvizsgálata 2017

A 71 oldalas dokumentumban külön fejezet foglalkozik az idősekkel, illetve az esélyegyenlőségi szolgáltatásokkal Győrben. Ez utóbbi fejezet a 2013-as HEP-ben található célkitűzéseket figyelembe véve készült el. A kötelező szociális szolgáltatási és gyermekjóléti alapellátási feladatok bemutatása mellett a feladat-ellátási szerződés alapján biztosított nem kötelező szolgáltatások is felsorolásra kerülnek. A dokumentum sokat foglalkozik az átalakuló törvényi és fenntartói háttér miatt megváltozott szervezeti,

pénzügyi háttérrel, sok esetben utalva arra, hogy nem telt el elegendő idő ahhoz, hogy az új működési rend értékelhető legyen érdemben. Minden szolgáltatás esetében felsorolásra kerülnek az elmúlt ciklus fejlesztései és megnevezésre kerülnek a pályázati források is.

Győr Megyei Jogú Város városi Egészségfejlesztési Terve 2016-2020

72 oldalas dokumentum az alábbi munkacsoport együttes munkáján alapult: Széchenyi István Egyetem Petz Lajos Egészségügyi és Szociális Intézet Egészségtudományi Tanszék, és Szociális Munka Tanszék, Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar Regionális – tudományi és Közpolitikai Tanszék, Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve Egészségfejlesztési Osztály, Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala. A 2014. évi városi Egészségkép szerepel a dokumentum helyzetképeként. A dokumentum a WHO Egészséges Városok Programban figyelembe vett nemzetközi ajánlásokat és stratégiákat vette alapul a tervezéskor. A téma szempontjából kiemelendő elem az egészségi esélyegyenlőség fogalma, amelynek vetületei az alábbiak:

- egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés
- környezeti, társadalmi feltételek (önkormányzati, kormányzati döntések)
- egészségmagatartáshoz kapcsolódó problémák

Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája 2016–2020

Az öt éves periódusokban végzett droghelyzet monitorozása 1994 óta zajlik Győrben. A 20 oldalas stratégiához a 2014-es felmérés adta az alapot, amihez három szakmai munkacsoport közreműködésével a kínálatcsökkentés, a prevenció és a terápia témája is kapcsolódott. A dokumentum a legtöbb esetben a fiatalokkal kapcsolatos terveit és észrevételeit tartalmazza. Mindegyik témakörhöz külön célok fogalmazódtak meg. A drogstratégia összefonódik a város egészségstratégiájával, így az ott megfogalmazott célok ebben az esetben is helytállóak.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Kulturális Konceptiója 2015-2020

106 oldal terjedelmű fejlesztési anyagban 78 oldal a koncepció, a fennmaradó részek a mellékletet alkotják. Kulturális esélyegyenlőség szempontjából a városban működő civil szervezetek működését emeli ki a dokumentum, akik az érdekérvényesítés gyakorlásának megfelelő terepe és a kulturális finanszírozás „társadalmi újraelosztói”, terítői.

A koncepció időszakának kiemelt fejlesztési területei között is szerepel az esélyegyenlőség biztosítása a kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférésben (Nyitott kultúra). A kultúra megítélését és a kultúra fogyasztás esetében jelentős különbségeket mutatnak a különböző anyagi háttérrel, szabadidővel, fizikai, mentális és egészségi állapottal, munkaerőpiaci-státusszal rendelkező csoportok, amelyekre a kulturális szolgáltatások, rendezvények, lehetőségek tervezésekor figyelemmel kell lenni. Ez azt is jelenti, hogy városrészenként kell támogatni a helyi társadalom működését és támogatni a közösségi alapon szerveződő, a helyi identitást erősítő kezdeményezéseket.

Koncepció az idősök életminőségének javítására Győrben 2013-2017

39 oldal terjedelmű fejlesztési anyag. A gerontológiában tapasztalható új szemlélet alkalmazása jellemzi, ami a korábban alkalmazott deficitmodell helyett a fejlődésmodellt helyezi előtérbe és az egészséges öregedés lehetőségeit tartja szem előtt. A dokumentum nagyon pontosan leírt cél és feladatrendszert vázol fel a Korbarát Városok Globális Hálózata által ajánlott 8 fő terület célkitűzéseit figyelembe véve, amelyek a következők:

1. szabadtéri terek és épületek,
2. közlekedés,
3. lakásügy,
4. társadalmi részvétel,
5. tisztelet és társadalmi integráció,
6. állampolgári részvétel és foglalkoztatás,
7. kommunikáció és információ,
8. közösségi támogatás és egészségügyi szolgáltatások.

Győr Megyei Jogú Város Sportkoncepció 2015-2020

46 oldalas dokumentum, amit a Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Kulturális és Sport Főosztálya készített 2015-ben. 37 oldal a koncepció, a többi melléklet, ami többek között a város oktatási intézményeinek sport infrastrukturális ellátottságát taglalja. Kiemelten foglalkozik az anyag a 2017-ben megrendezett Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál (röviden: EYOF) programjaival. Legfőbb cél a kiszámítható önkormányzati szerepvállalás a városi sportélet minden területén.

A felsorolásban szerepel:

- a versenysport utánpótlás-nevelése,
- az élsport,
- az óvodai-iskolai testnevelés és diáksport,
- az egyetemi sport
- a szenior sport,
- a szabadidősport és
- az egészség károsultak sportja.

Esélyegyenlőség szempontjából tehát megnevezésre került három csoport, míg a többi közvetve érintik a beavatkozások. A sportolás szempontjából minden esetben a hozzáférés egyenlő biztosítása a legfontosabb szempont a bevontak körének növelése mellett.

Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia

152 oldalas dokumentum, ami az Aczél Városcsépítész Bt. vezetésével készült el 2014-ben. A 2008-ban elkészített Integrált Városcsfejlesztési Stratégia folytatásaként értelmezhető, amely középtávon 2014–2020-as fejlesztési időszakban határozza meg a város fejlesztésének főbb irányait úgy, hogy támaszkodik a 2014-es Településfejlesztési Koncepcióban leírtakra. Az egyik meghatározott cél az egészséges, szolidáris, aktív és befogadó társadalom megteremtése, aminek része az esélyegyenlőség, a munkahelyek megtartása és új munkahelyek teremtése, illetve a befogadó társadalom fenntartása, ösztönzése. Az ehhez kapcsolódó infrastrukturális fejlesztéseket tartalmazza a dokumentum városcsreszenként, külön kiemelve azt a tényt, hogy a 2008-as dokumentumhoz képest a 2011-es népszámlálás adatainak feldolgozása alapján már nem volt kimutatható a város területén szegregált városcsresz.

2.2 A helyi esélyegyenlőségi program térségi, társulási kapcsolódásainak bemutatása

Győr Megyei Jogú Város első Helyi Esélyegyenlőségi Programja 2013-ban készült el. Ekkor a város még tagja volt a Győri Többcélú Kistérségi Társulásnak, azonban 2014-ben kilépett a társuláscsból, a továbbiakban nem tevékeny tagja annak. Kistérségi szinten nem, azonban a 2013-tól érvényes járási szinten értelmezhetőek a program célkitűzései a továbbiakban. A járási székhely, az egyetlen városi jogállású település, Győr mellett

további 33 község alkotja a járást.¹ A járást alkotó településekből 26 település a korábbi győri, 3-3 a csornai és téti 1-1 pedig a mosonmagyaróvári és a pannonhalmi kistérséghez tartozott. A járás összterületének 19,3 százaléka tartozik Győr város területéhez, azonban a járás összlakosságának 68 százaléka lakik a járásszékhelyen. Az esélyegyenlőségi program a győri járás többi településére is elkészült. Ezen tervekben található célkitűzések összehangolása végett jött létre a Győri Járas Esélyteremtő Programterv 2015 szeptemberében.

Győri Járas Esélyteremtő Programterv

A 100 oldalas dokumentum 2015 szeptemberében került véglegesítésre. A programterv a legfőbb megállapításait a győri járásra vonatkoztatva adja meg, de a legtöbb esetben Győr városa van a fókuszban, a városban érzékelhető problémákkal foglalkozik bővebben. A programterv mellékleteként egy ún. *Migrációs stratégia* is készült. A dokumentum helyzetelemzésének elkészítéséhez és a főbb közös célok megfogalmazásához hat felzárkóztatási kerekasztal beszélgetés, illetve egy disszeminációs rendezvény került megrendezésre, ahol az egyes települések elkészült Helyi Esélyegyenlőségi Programtervének járási szintre emelése történt meg. Emellett említés történt egy interjú felmérésre is, amit az egyes funkcionális területek vezetőivel készítettek telefonon, illetve személyesen.

A program prioritásait az egyes kiemelt csoportokra külön-külön fogalmazták meg. Az egyes célcsoportokhoz problémafa és célfa készült. A célok alapján megfogalmazott beavatkozási területek a következők voltak a dokumentumban:

1. Akadálymentesítés
2. Informatikai ismeretek bővítése
3. Családon belüli erőszak
4. Közbiztonság
5. Egészségmegőrzés
6. Oktatás
7. Foglalkoztatás
8. Programszervezés időseknek

¹ Ezek a települések a következők: Abda, Bezi, Böny, Börös, Dunaszeg, Dunaszentpál, Enese, Fehértó, Gönyű, Győrladamér, Győrság, Győrsövényház, Győrújbarát, Győrújfalú, Győrzámoly, Ikrény, Kajárpéc, Kisbajcs, Koroncó, Kunsziget, Mezőörs, Mosonszentmiklós, Nagybajcs, Nagyszentjános, Nyúl, Öttevény, Pér, Rábapatoná, Rétaap, Sokorópátka, Tényő, Töltéstava, Vámošszabadi, Vének.

9. Gyermekjólét
10. Szociális ellátás
11. Helyzetfelmérés
12. Társadalmi elfogadás, érzékenyítés

Ezen beavatkozási területekhez 24 megoldás (akció) fogalmazódott meg, ami az intézkedési tervben került rögzítésre. Mindegyik célcsoport esetében a beavatkozási területeket prioritizálták a dokumentum készítői.

A női célcsoport esetében elsődleges szempontként a foglalkoztatás problematikája szerepelt, ahol kisgyermekes anyák munkaerő-piaci integrációja és az igényekhez kapcsolódó szakképzések megszervezésének igénye merült fel, ezen keresztül a családi szerepek és a munkaerő-piaci aktivitás összeegyeztetésének végső célját elérendő. További szempontok voltak a családon belüli erőszakkal kapcsolatos tevékenységek és az egészségmegőrzés, azon belül az egészséges életmód kialakításának szükségessége.

A mélyszegénységben élők és a romák célcsoport esetében a legfontosabb szempont a társadalmi felzárkóztatás volt, ahol a célzott támogatások és az egyéni, ill. egyedi felkészítés mellett a sikerélmények fontosságát emelte ki a dokumentum. A foglalkoztatás és az egészségmegőrzés mint preventív eszközök jelennek meg ezen csoport kapcsán.

A hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok célcsoportja kapcsán a gyermekjólét beavatkozási terület kapta a legnagyobb prioritást, ami mellett a társadalmi felzárkóztatás, az oktatás és az egészségmegőrzés szerepelt kiemelt területként.

A fogyatékossgal élők esetében egyértelműen az akadálymentesítés területe szerepel a legfontosabb helyen. Emellett a foglalkoztatás (védett munkahelyek) és a szociális ellátás témái szerepelnek a csoportnál.

Az idősek célcsoportjának legfontosabb beavatkozási területe a szociális ellátás, míg második helyen a közbiztonság, harmadik helyen speciálisan a célcsoport számára végzett programszervezés található. Fontos kitétel a célcsoport kapcsán, hogy külön kezelendő az aktív középkorúak és az idősek csoportja.

Ezen beavatkozási területekhez kapcsolódóan 24 akció került leírásra és azok megvalósíthatóságának leírása a dokumentum intézkedési terv részében. Ehhez egy cselekvési terv modul is kapcsolódott.

A dokumentum külön kezeli a térséget érintő, belső migrációból fakadó bevándorlás problematikáját. A stratégia ennek kapcsán kitér a megfizethető áru ingatlanok:

garzonlakások munkáslakások kapacitásnövelésének problematikájára és a munkát vállaló, illetve a szociális okból a térségbe bevándorlók eltérő igényeit, problémáit is taglalja.

2.3. A települési önkormányzat rendelkezésére álló, az esélyegyenlőség szempontjából releváns adatok, kutatások áttekintése, adathiányok kimutatása

A helyi esélyegyenlőségi program helyzetelemző része elsősorban a 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet 1. számú mellékletében felsorolt, elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatgyűjtéseiből származó statisztikákra támaszkodik. Miután ezen adatbázisok a legtöbb esetben csak a 2016-ig terjedő időszakra vonatkozó adatokat tartalmazzák, ezért szükséges volt az önkormányzat különböző szervezeti egységeiben őrzött dokumentumokból származó, a 2017. évre vonatkozó adatok felkutatása is.

A HEP célcsoportjaira vonatkozó adatfeltáró tevékenység elvégzése során kitűnt, hogy főként a mélyszegénységben élők, a romák, a fogyatékossgal élők esetében a vártnál nagyobb adathiánnyal kell számolni, mivel a kizárólagosan ezen csoportokra fókuszáló adatgyűjtések, részben a személyiségi jogok védelméről szóló jogszabály vonatkozó rendelkezései alapján nem megengedettek. Mindezek miatt a hiányzó adatok pótlására és a győri helyzet megbecsüléséhez országos vagy regionális kutatásokból származó, a célcsoportokkal foglalkozó szakirodalmakban szereplő adatsorok is felhasználásra kerültek. Győrben, a város társadalomtudományokban jártas szakemberekkel való ellátottsága okán, az utóbbi néhány esztendőben (főként 2013-2015 között) számos olyan szakpolitikai koncepció is született, amelyek többségét statisztikai adatgyűjtés vagy éppen kisebb vagy nagyobb mintán nyugvó helyi empirikus kutatás előzött meg.

A Helyi Esélyegyenlőségi Programban nagy számban található ezen kutatási jelentésekből vagy városi koncepciókból származó adatok. A felhasznált városi stratégiák és koncepciók listáját jelen program forrásjegyzéke tartalmazza. A HEP elkészítését megelőző időszakban több, a célcsoportok helyzetére fókuszáló primer adatfelvétel is történt. A célcsoportokkal kapcsolatba kerülő városi intézmények munkatársai online kérdőívben válaszoltak az érintettekre vonatkozó kérdésekre. Ezen kutatás során 86 szervezet 166 munkatársát sikerült elérni a kutatóknak. A célcsoportokkal kapcsolatban álló szervezetek vezetőinek és vezető munkatársainak részvételével megtartott négy fókuszcsoportos interjún, a HEP által érintett csoportok helyzetének mélyebb összefüggéseket is feltáró vizsgálatára is lehetőség nyílt. Az interjúk alkalmával

összesen 25 szakember véleményének összegyűjtése történt meg, melyet további tíz esetben egyéni, szakértői interjúk készítésével is kiegészítettek. A helyzetelemzésben feldolgozásra kerültek a célcsoport tagjaival kapcsolatban álló győri szervezetek féléves vagy éves beszámolóí is, valamint a célcsoporthoz tartozók vagy a velük kapcsolatban álló szervezetek képviselői a város honlapján is közzétett e-mail címre írhatták meg a készülő helyi esélyegyenlőségi programmal kapcsolatos véleményüket, meglátásaikat.

3. A MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK ÉS A ROMÁK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

3.1. Jövedelmi és vagyoni helyzet

A Helyi Esélyegyenlőségi Programban vizsgált célcsoportok közül a romák és a mélyszegénységben élők létszámának meghatározása a legproblematisabb. A személyes adatok védelméről és közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény értelmében a faji eredetre, a nemzetiségi és etnikai hovatartozásra, a vallásra, a politikai véleményre és pártállásra, a szexuális orientációra, a káros szenvedélyre, az egészségi állapotra, a büntető előéletre vonatkozó személyes adatok különleges adatoknak minősülnek, és azok csak személyazonosításra alkalmatlan módon és önkéntes adatszolgáltatás alapján gyűjthetők. Lényegében ezen jogszabályban rögzítettek tükröződnek vissza a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló 1993. évi LXXVII. törvény helyébe lépő, 2011. évi CLXXIX. törvény 13. § 1-2. pontjaiban is, amelyek kimondják, hogy a kisebbségekhez tartozó személy joga, hogy a kisebbséghez tartozását az országos népszámlálás során anonim módon vallhassa meg.

A statisztikai adatgyűjtés és elemzés szempontjából mindez azt is jelenti, hogy 1993 óta nem állnak rendelkezésre intézményi szintű, pontos és megbízható adatok a különböző szakterületekkel kapcsolatba kerülők nemzetiségi és etnikai hovatartozásáról. Az egyetlen használható forrástípus az önbevallásra épülő népszámlálások adatsorai, amelyek értelemszerűen nem tartalmazzák azon személyek adatait, akiket a többségi társadalom tagjai (egy egyébként meglehetősen szubjektív, javarészt sztereotípián alapuló kritériumrendszer alapján) romának tartanak.

Az előbbieken leírtak azért is jelenthetnek problémát, mivel a kisebbségeket érintő hátrányok függetlenek attól, hogy az azt el- és megszenvedők az adott kisebbséghez tartozónak vallják-e magukat vagy sem, hiszen elég a többség szemében „annak látszani”. Ezen metodikai problémák viszont megnehezítik a különböző szakpolitikai intézkedések tervezését is, mivel az érintettek helyzetének javítását szolgáló beavatkozások várható költségei (az érintettek létszámának meghatározhatatlansága miatt) csak megbecsülhetők, de pontosan nem tudhatók.

A mélyszegénységben élők körének meghatározásához Havas Gábor megközelítését érdemes használni, aki szerint az ezen csoporthoz tartozókra a nagyon alacsony iskolázottság és alacsony foglalkoztatási ráta, erős települési és lakóövezeti térségi koncentráció és szegregáció, az ezekből következő súlyos szociális deficit és a hátrányos

társadalmi helyzet újratermelődésének nagyon nagy valószínűsége jellemző. (A mélyszegénységben, 2013:4)

Mivel a mélyszegénységgel kapcsolatos szakmai vitákban rendszeresen visszatérő kérdés, hogy ez a probléma mennyiben etnikai és mennyiben szociális jellegű, ezért e helyütt fontos kijelenteni, hogy a mélyszegénység nem csak a romákat érintő probléma. A csoport bő harmada, közel fele roma és a roma össznépességen belül ugyanekkora a mélyszegénységben élők aránya. A diszkrimináció oldaláról vizsgálva a kérdést viszont az is elmondható, hogy a mélyszegénységben élő roma családok tagjai körében a helyzetükből eredő hátrányok jóval erőteljesebben jelentkeznek, mint a többségi társadalomhoz tartozó, hasonló helyzetben lévő társaiknál. (Havas, 2008:121)

**1. táblázat A mélyszegénységbe kerülés esélyei etnikai hovatartozás alapján
(becsült adatok)**

Etnikai hovatartozás Társadalmi helyzet	Roma		Nem roma	
	Létszám (fő)	Arány	Létszám (fő)	Arány
Nem mélyszegénységben élő	260000	33%	854000	93%
Mélyszegénységben élő	540000	67%	660000	7%
Összesen:	800000	100%	9200000	100%

Forrás: A mélyszegénység, 2013:8

A témával foglalkozó szociológiai vizsgálatok azonban arra is felhívják a figyelmet, hogy a romáknak a nem romákhoz képest tízszer akkora esélyük van arra, hogy mélyszegénységbe kerüljenek. /1. táblázat/ (A mélyszegénységben, 2013:8)

A Győrben élő népesség nemzetiségi hovatartozását befolyásoló tényezőkről készített és a 2011. évi népszámlálási adatokat tartalmazó táblázat /2. táblázat/ alapján elmondható, hogy a városban ebben az esztendőben 1 072 fő vallotta magát cigánynak, ezáltal a romák, a németek után a megyeszékhely második legnépesebb nemzetiségi csoportját alkotják.

Ezen adatokból azonban az is kiolvasható, hogy nem azonos a magukat cigány nemzetiségűnek, cigány anyanyelvűnek vallók és a cigány nyelvet családi, baráti közösségben használók létszáma, azaz a győri romák egy része többes identitással rendelkezik.

2. táblázat Győr népességének megoszlása a nemzetiségi hovatartozást befolyásoló tényezők alapján (2011)

Nemzetiség, nyelv	Nemzetiség	Anya– nyelv	Családi, baráti, közösségben használt nyelv	Nemzetiséghez tartozó
Magyar	108 240	108 365	108 021	109 475
Bolgár	25	40	35	80
Cigány (romani, beás)	975	476	574	1 072
Görög	18	11	7	26
Horvát	187	106	106	199
Lengyel	70	33	41	79
Német	693	240	1 457	1 922
Örmény	27	8	12	33
Román	159	60	104	227
Ruszin	12	8	5	21
Szerb	36	18	38	60
Szlovák	184	69	130	240
Szlovén	15	13	14	21
Ukrán	32	23	20	46

Forrás: KSH, 2011

Az önbevalláson alapuló adatok mellett, azonban fontos megvizsgálni, hogy a győri roma népesség tagjaival kapcsolatba kerülők mekkorára becsülik ezen nemzetiséghez tartozók létszámát. A roma nemzetiségi önkormányzat képviselője 7 000-10 000 főre, a csoporttal kapcsolatba kerülő győri szakemberek, akik válaszadói voltak a HEP-hez kapcsolódó online kérdőíves vizsgálatnak, szintén 10 000 főre tették a megyeszékhelyen élő romák számát. A megkérdezettek e téren meglévő bizonytalanságát azonban az is jól jelzi, hogy viszonylag nagy volt az eltérés a legkisebb (7 000 fős) és a legnagyobb (20 000 fős) létszámot megjelölő szakemberek véleménye között.

Az előbbieken leírtak részben magyarázatát is adják annak, hogy a romákról és a mélyszegénységben élőkről miért nem állnak vagy állhatnak rendelkezésre pontos adatok. A társadalom periferiáján élők jövedelmi helyzetének vizsgálata során azonban egy további probléma is felmerül. A magyarországi népesség anyagi helyzetének vizsgálata módszertani szempontból is nehézségekbe ütközik, mivel a válaszadási

hajlandóság ezen kérdéscsoport esetében az egyik legalacsonyabb. Ennek ismeretében az sem meglepő, hogy a győri jövedelmi viszonyok belső megoszlásáról nem állnak rendelkezésre pontos és aktuális adatok.

E téren csak a legutóbbi, meglehetősen régi, 2011. évi népszámlálás, valamint egy, a városban 2013-ban elvégzett nagymintás kérdőíves vizsgálat adatai nyújtanak támpontot. Az egy főre jutó átlagos jövedelem tekintetében Győr az országos átlag feletti mutatókkal rendelkezik. Az előbbieken említett kutatás eredményei szerint 2013-ban az egy főre eső átlagos jövedelem meghaladta a 100 000 forintot. (Páthy, 2014:60) A KSH ugyanebben az évben a nagyon szűkös megélhetéshez elegendő egy főre jutó jövedelem összegét országosan 62 800 forintban, a nyugat-dunántúli térségben 60 600 forintban, a megyei jogú városokban pedig 67 300 forintban állapította meg. Mindezek alapján – a jövedelmek egyes társadalmi csoportok közötti eloszlását figyelmen kívül hagyva – elmondható, hogy az egy főre jutó átlagjövedelem összege Győrben meghaladja a nagyon szűkös megélhetéshez szükséges jövedelem szintjét. Ezen adatok azonban arról nem árulnak el sokat, hogy az egyes családok, vagy háztartások esetében a rendelkezésükre álló havi jövedelmek milyen fogyasztást tesznek lehetővé.

A Győrben 2013-ban végzett életmód és egészségfelmérés eredményei azt mutatják, hogy az egy főre jutó jövedelem tekintetében jelentős eltérés mutatkozik korcsoportonként és a megkérdezettek iskolai végzettsége szerint. A legalacsonyabb egy főre eső jövedelemmel a negyvenes korosztályhoz tartozók rendelkeznek, a legmagasabbal pedig a hetven év felettiek. Az előbbi korcsoportba tartozók esetében kimutatott kedvezőtlen helyzet a családban élő gyermekek számával hozható összefüggésbe.

Ennél erőteljesebb jövedelmi egyenlőtlenség mutatható ki a megkérdezettek iskolai végzettsége figyelembe vételekor. A diplomával rendelkezők közel 50 százalékkal magasabb egy főre jutó jövedelemmel rendelkeznek, mint az alacsonyan iskolázottak. Ezen adatokból tehát arra is következtethetünk, hogy mely tényezők együttes jelenléte befolyásolhatja a Győrben élő romák és mélyszegénységben élők jövedelmi viszonyait: az alacsony iskolai végzettség, az alulfoglalkoztatottság, valamint a magas gyermekszám. A megkérdezettek iskolai végzettség, foglalkoztatottság és szubjektív anyagi helyzet mutató segítségével képzett szocio-ökonómiai státuszt reprezentáló index alapján a legalacsonyabb az Újvárosban, Szigetben, a József Attila lakótelepen, valamint Adyvárosban élők, a legmagasabb pedig a Kismegyeren, Likócson és Ménfőcsanakon

élők társadalmi-gazdasági státusza. (Győr Megyei Jogú Város Egészségképe (a továbbiakban: Győr MJV Egészségképe), 2014:104–106)

A Győri Járműipari Körzet c. kutatás során felvett adatok segítségével a kutatóknak sikerült nyolc, a megkérdezettek társadalmi státuszát tükröző csoportot elkülöníteni egymástól. Ennek segítségével megragadhatóvá váltak a helyi társadalom legalsó szegmensébe tartozók társadalmi-gazdasági jellemzői is. Az adatelemzést végzők által „leszakadóknak” nevezett csoportba azon megkérdezetteket sorolták (17%), akik: a legkedvezőtlenebb jövedelmi és foglalkoztatási helyzetben voltak, az átlaghoz képest alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeztek, körükben magasabb volt a képezettséget nem igénylő, fizikai munkát végzők aránya, kapcsolatrendszerük a legtöbb esetben féloldalas volt, azaz bár rendelkeztek erős és intenzív kapcsolatokkal, de kapcsolati hálójuk gyenge volt és kapcsolati rendszerük minősége is egyértelműen rossznak volt mondható. (Páthy, 2014:63)

Ezen adatok ugyan nem teszik lehetővé a győri romák és a mélyszegénységben élők pontos helyzetének bemutatását, de arra felhívják a figyelmet, hogy a két csoporthoz tartozók pillanatnyi helyzetét jövedelmük alacsony voltán kívül számos egyéb tényező is befolyásolja, azaz problémáik jelentős részének kezelése nem merülhet ki jövedelmi viszonyaik javításában.

3.2. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

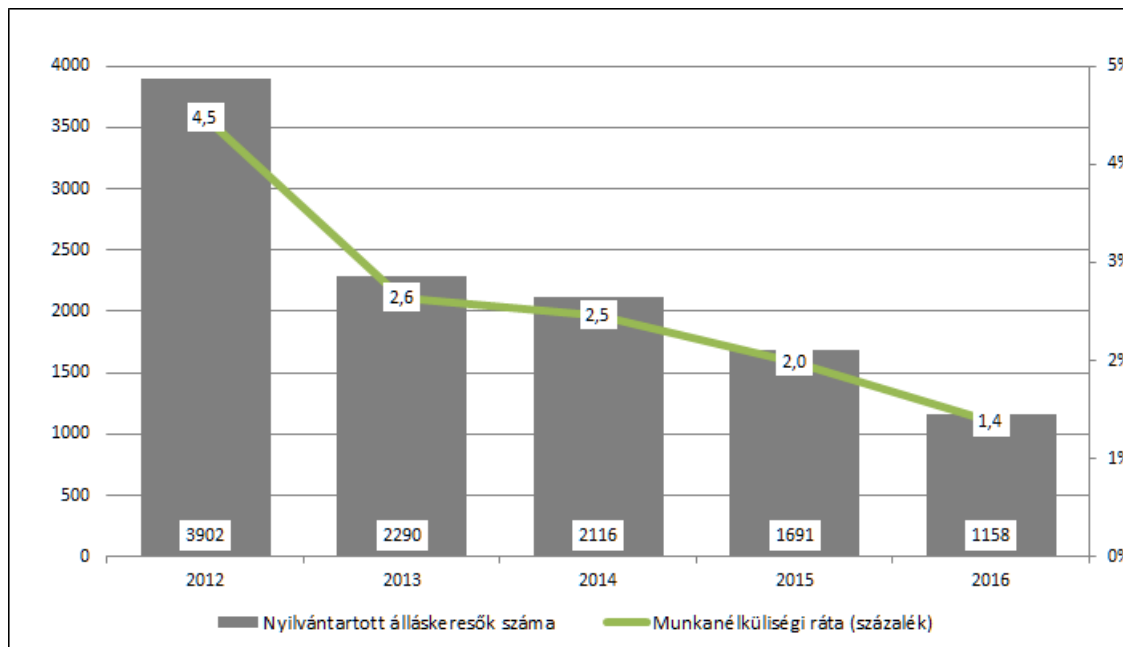
a) A foglalkoztatottak, munkanélküliek, tartós munkanélküliek száma, aránya

A KSH 2016. évre vonatkozó munkaerő-piaci helyzetképe szerint Magyarországon az alulfoglalkoztatottak 6,2%-a, a munkanélküliek 11%-a, a munkaerő-tartalékot képző inaktívak 13%-a romának tartotta magát. A közfoglalkoztatásban résztvevők közül minden ötödik alacsony iskolai végzettségű és diszkriminált roma volt. A roma álláskeresők munkaerő-piaci hátrányát több tényező együttes hatása határozza meg: az alacsony iskolai végzettség, lakóhelyük elszigeteltsége, nők esetében a gyermek léte, a gyermekek száma és életkora, valamint elhelyezkedésüket nagymértékben befolyásolja lakóhelyük közlekedési infrastruktúrája. (Munkaerő-piaci helyzetkép, 2017)

A Győrben regisztrált roma és mélyszegénységben élő álláskeresőkről a munkaerő-piaci szervezet nem vezet külön nyilvántartást, emiatt a két csoport foglalkoztatási helyzetéről pontos adatok nem állnak rendelkezésre. A roma nemzetiségi önkormányzat képviselőjével készült interjúból kiderült, hogy 2000-től jelentős változás érzékelhető a

Győrben élő romák foglalkoztatásában. Az akkor tapasztalható 30-40%-os munkanélküliségi rátát, 2010-re sikerült 20%-ra csökkenteni.

9. ábra. A regisztrált álláskeresők számának és arányának alakulása, 2012-2016

Forrás: KSH T-STAR

A rendszerváltás után a még hagyományosnak tekinthető foglalkozásokat (pl. kereskedő, zenész) felváltották a részben ezekhez kapcsolódó, ám a helyi szükségletekre jobban reflektáló újabb tevékenységek (pl. a „lomizás”). Az azóta eltelt időszakban viszont jelentős mértékben nőtt a magasabb végzettséget igénylő munkakörökben foglalkoztatottak aránya, amelynek köszönhetően napjainkban 10% körüli a helyi romák körében a munkanélküliek becsült aránya.

Győrben a 2016-os év végén 1158 álláskeresőt tartottak nyilván, ami az aktív korú (15-64 éves) népesség 1,4%-át tette ki. A regisztrált álláskeresők száma jelentős csökkenést mutat 2012-höz képest, erre az évre vonatkozóan a munkanélküliségi ráta 4,5%. A csökkenés folyamatos tendenciának tekinthető. /9. ábra/

A munkanélküliek arányában mutatkozó nemi különbségek a vizsgált időszakban azt mutatják, hogy a nők körében némileg magasabb az álláskeresők aránya, viszont a csökkenés mindkét nem esetében egyenletesnek mondható. /3. táblázat/

3. táblázat. A regisztrált munkanélküliek száma és aránya nemek szerinti megoszlásban (2012-2016)

Regisztrált álláskereső		2012	2013	2014	2015	2016
<i>Nők</i>	fő	2018	1289	1172	939	683
	arány	4,5	2,9	2,7	2,2	1,6
<i>Férfiak</i>	fő	1884	1001	944	752	475
	arány	4,4	2,4	2,2	1,8	1,2
<i>Összesen</i>	fő	3902	2290	2116	1691	1158
	arány	4,5	2,6	2,5	2,0	1,4

Forrás: KSH T-STAR

A női álláskeresők magasabb aránya részben a győri munkaerő-piac sajátos vonásaira vezethető vissza, mivel a térség meghatározó, jelentős munkavállalót foglalkoztató vállalatai elsősorban férfiaknak kínálnak munkalehetőséget. A nők elhelyezkedési esélyét növelő lépésnek tekinthető, hogy az állami szervezetek különböző rendezvények alkalmával igyekeznek a nőkkel megismertetni a térségben egyébként kelendő műszaki szakmákat.

A munkanélküliek korosztályok szerinti eloszlása azt mutatja, hogy az idősebb korcsoportok némileg felülreprezentáltak az álláskeresők között. 2016-ban az összes álláskereső 46,5%-a volt 45 év feletti, ami az arány mintegy másfélszeres emelkedését mutatja 2012-höz képest. Ez a mutató szignifikánsan magasabb az országos aránynál is. A növekedés elsősorban a 61 év feletti munkanélküliek esetében mutatkozik meg, míg arányuk az összes álláskeresőn belül mindössze 0,5% 2012-ben, addig ez 2016-ra már 15,2%. /4. táblázat/

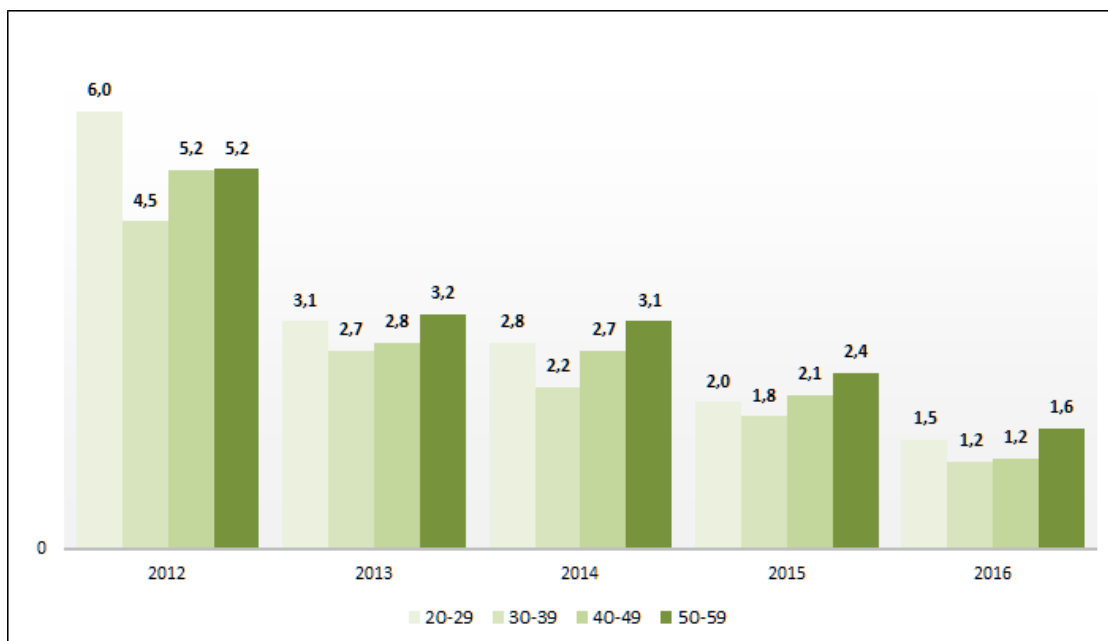
4. táblázat A munkanélküliek megoszlása korcsoport szerint, 2012-2016

	Regisztrált álláskereső	2012	2013	2014	2015	2016
0-18 éves	fő	29	24	24	10	12
	arány	0,7	1,0	1,1	0,6	1,0
19-20 éves	fő	140	85	73	30	28
	arány	3,6	3,7	3,4	1,8	2,4
21-25 éves	fő	486	270	242	158	114
	arány	12,5	11,8	11,4	9,3	9,8
26-30 éves	fő	446	217	192	141	104
	arány	11,4	9,5	9,1	8,3	9,0
31-35 éves	fő	455	266	205	165	101
	arány	11,7	11,6	9,7	9,8	8,7
36-40 éves	fő	558	341	276	213	132
	arány	14,3	14,9	13,0	12,6	11,4
41-45 éves	fő	500	267	286	211	128
	arány	12,8	11,7	13,5	12,5	11,1
46-50 éves	fő	396	235	226	208	127
	arány	10,1	10,3	10,7	12,3	11,0
51-55 éves	fő	432	198	183	157	103
	arány	11,1	8,6	8,6	9,3	8,9
56-60 éves	fő	442	321	301	196	133
	arány	11,3	14,0	14,2	11,6	11,5
61- éves	fő	18	66	108	202	176
	arány	0,5	2,9	5,1	11,9	15,2
Összesen	fő	3902	2290	2116	1691	1158
	arány	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH T-STAR

A korcsoportos munkanélküliségi rátákat vizsgálva, az látható, hogy a munkanélküliség elmúlt években való csökkenésével párhuzamosan egy hasonló tendencia látható; 2012-ben a legfiatalabb korcsoport (21–30 évesek) esetében tapasztalható a munkanélküliség legmagasabb arányát, ezt követően viszont a 40–50 év közötti korosztály válik a leginkább érintetté. /10. ábra/

10. ábra. Korcsoportos munkanélküliségi ráták alakulása, százalék 2012-2016

Forrás: KSH T-STAR

A tartós munkanélküliek arányszámában látványos csökkenés mutatkozik 2012 és 2016 között. /5. táblázat/ Elmondható, hogy a csökkenő tendencia főként a nők esetében figyelhető meg. Míg a vizsgált időszakban a férfiak esetében a 180 napon túl munkanélküliek arányának relatív csökkenése mindössze 7%, addig a nőknél ez 30%-ot tesz ki. 2016-ra Győrben nem tapasztalható különbség a tartós munkanélküliek nemenkénti arányának tekintetében; a kiegyenlítődés tendenciái látványosabbak, mint amit az országos trendek mutatnak. A tartós munkanélküliek teljes aránya 2016-ban (34,4%) jelentősen alatta marad az országos mutatónak (47,2%).

5. táblázat A 180 napon túl regisztrált álláskeresők száma és aránya az összes álláskeresőn belül, 2012-2016

Álláskeresők		2012	2013	2014	2015	2016
	180 napon túl					
Nők	fő	993	507	461	398	234
	arány	49,2	39,3	39,3	42,4	34,3
Férfiak	fő	700	317	317	288	164
	arány	37,2	31,7	33,6	38,3	34,5
Összesen	fő	1693	824	778	686	398
	arány	43,4	36,0	36,8	40,6	34,4

Forrás: KSH T-STAR

b) Alacsony iskolai végzettségűek foglalkoztatása

A munkanélküliek képzettségi szerkezetét vizsgálva elmondható, hogy az arányok bizonyos mértékben együtt mozognak az iskolázottsági szint aktív korosztályon belül mutatkozó változásával. Ez leginkább a felsőfokú végzettséggel rendelkezők munkanélkülieken belüli arányának növekedésében mutatkozik meg. Ezzel párhuzamosan 2012 és 2016 között hasonló mértékben csökkent a szakmunkásképzőt végzettek aránya a munkanélküliek között. /6. táblázat/ Összességében elmondható, hogy az alacsony végzettséggel rendelkezők munkaerő-piaci hátrányai súlyosbodnak. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők felülreprezentáltsága a munkanélküliek között közel négyszeres, a munkanélküliek több mint negyede közülük kerül ki, miközben az aktív korosztályon belüli arányuk 7% körüli.

6. táblázat. A munkanélküliek száma és aránya iskolai végzettség alapján

	Regisztrált álláskereső	2012	2013	2014	2015	2016
<i>legfeljebb</i>	<i>fő</i>	1088	531	571	462	303
<i>általános iskola</i>	<i>arány</i>	27,9	23,2	27,0	27,3	26,2
<i>szakiskola,</i>	<i>fő</i>	1211	688	572	433	299
<i>szakmunkásképző</i>	<i>arány</i>	31,0	30,0	27,0	25,6	25,8
<i>érettségi</i>	<i>fő</i>	1176	779	700	544	370
	<i>arány</i>	30,1	34,0	33,1	32,2	32,0
<i>főiskola,</i>	<i>fő</i>	427	292	273	252	186
<i>egyetem</i>	<i>arány</i>	10,9	12,8	12,9	14,9	16,1
Összesen	fő	3902	2290	2116	1691	1158
	arány	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: KSH T-STAR

A győri szakemberek körében végzett online kérdőíves kutatás eredményei, mind a mélyszegénységben élők, mind pedig a roma munkanélküliek elhelyezkedésének legfőbb akadályaként alacsony iskolai végzettséget jelölték meg. Ezzel a megállapítással egyetértettek a fókuszcsoporthoz tartozó interjú résztvevői is, akik ezen probléma újratermelődésének megakadályozását tartották a legfontosabb feladatnak. Ebben kiemelt szerepet szánának olyan szakembereknek, akik a célcsoporthoz tartozóknak személyre szabott segítséget nyújtanának. Szakmai tapasztalataik alapján úgy látják, hogy az

ügyfelek többsége számára nagyon fontos, hogy tudjanak „kapcsolódni valakihez, aki mindig ugyanazt adja”. Az állandó, lakókörnyezetüket jól ismerő, személyre szabott szolgáltatásokat nyújtó segítők jelentős motiváló erőt jelentenének számukra.

c) *Közfoglalkoztatás*

A közfoglalkoztatási rendszer bevezetésének elsődleges indoka az volt, hogy a különböző foglalkoztatási programokon keresztül a munkaerőpiactól huzamosabb ideje távol lévőket fokozatosan visszavezesse a munka világába, azon belül is a nyílt munkaerő-piacra. A Győri járás foglalkoztatási viszonyait elemző, 2017-ben elfogadott Foglalkoztatási Stratégia alapján elmondható, hogy ezen programok többsége ugyan alkalmas bizonyos, a munkavállaláshoz szükséges készségek és kompetenciák fejlesztésére, de a résztvevőket nem ösztönzi a nyílt munkaerő-piaci részvételre.

A közfoglalkoztatottak száma Győrben 2017-ben 407 fő volt, amely kevesebb a megelőző két évre jellemző létszámmal. /7. táblázat/ A változás pontos okai nem ismertek, de vélhetően összefüggésbe hozható a közfoglalkoztatási rendszerben időközben bekövetkezett változásokkal.

7. táblázat. A közfoglalkoztatottak száma, 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatásban résztvevők</i>	139	370	302	337	238
<i>Kistérségi startmunka mintaprogramban résztvevők</i>	3	3	4	3	1
<i>Országos közfoglalkoztatási programban résztvevők</i>	142	174	264	242	168
Összesen	284	547	570	582	407

Forrás: Belügyminisztérium

d) A foglalkoztatáshoz való hozzáférés esélyének mobilitási, információs és egyéb tényezői (pl. közlekedés, potenciális munkalehetőségek, tervezett beruházások, lehetséges vállalkozási területek, helyben/térségben működő foglalkoztatási programok stb.)

A Győri járásban 2018-ban már nem a munkanélküliek elhelyezkedését biztosító munkaalkalmak megteremtése az elsődleges feladat, hanem a térségben jelentkező és állandósulni látszó munkaerő-hiány. Az itt működő vállalkozások többsége a járműiparhoz kötődik, mivel a város meghatározó vállalata, amely 12 000 főt foglalkoztat helyben is jelentős beszállítói körrel rendelkezik. Az ipari vállalkozások mellett jelentős mértékben növekszik a szolgáltató szektorban dolgozók száma, valamint erősödik az idegenforgalom területén működő cégek aránya is.

A térségben 2015 elején az egy főre jutó vállalkozások száma 84,5 db volt, s nem ritkák a 250 főnél nagyobb létszámot foglalkoztató vállalkozások sem. A regisztrált vállalkozások többsége (23 204 db) a szolgáltatás területén működik, de jelentősnek mondható a mezőgazdasághoz és az iparhoz kötődő vállalkozások száma is (4 000-4 000 db). (Foglalkoztatási Stratégia, 2017:10)

A munkaerő-piaci szervezet adatközlése alapján elmondható, hogy az állami foglalkoztatási szervek számára a legnagyobb kihívást a gazdaságilag inaktívak megszólítása jelenti. Az „ismeretlen élethelyzetben lévő”, feltételezhetően állást keresők megtalálásában szorosan együttműködnek a győri civil és egyházi szervezetek munkatársaival. A jelenleg rendelkezésre álló információk alapján az ezen csoportba tartozók 55–60%-a nő, vagy a regisztrációból tartós munkanélkülisége miatt törölt személy. Az érintettek felkutatásában fontos szerepet játszik a roma nemzetiségi önkormányzat is, amely sok esetben éppen a kormányhivatal felhívására nyújtott segítő kezdet az állami foglalkoztatáspolitikai előtt kevésbé ismert csoportok tagjainak megtalálásához.

e) Fiatalok foglalkoztatását és az oktatásból a munkaerőpiacra való átmenetet megkönnyítő programok a településen; képzéshez, továbbképzéshez való hozzáférésük

A 2017-ben elfogadott járási Foglalkoztatási Stratégia szerint a Győri járás területén lévő általános iskolák tanulóinak többsége a járás központjában, a megyeszékhelyen folytatja középiskolai tanulmányait, emiatt nem véletlenül tekinthető Győr oktatási-képzési centrumnak. Az oktatott szakmák palettája az elmúlt években nem változott, a szakképzés

területén a nappali rendszerű iskolai oktatásban résztvevő diákok száma növekedett, mivel a második szakma megszerzésének ingyenessé válásával a felnőttoktatás népszerűvé vált. A járás székhelyén működő Széchenyi István Egyetem pedig nagymértékben hozzájárul a térségben működő vállalatok és vállalkozások diplomás munkavállalókkal történő ellátásában.

A hiányszakmák oktatására a szakképző intézményekkel kapcsolatban álló vállalkozások képviselői is felhívják a figyelmet és a duális képzések elterjedésével párhuzamosan egyre szorosabbá válik a helyi vállalkozások és a képzőhelyek közötti kapcsolat.

A térségben jelenlévő munkaerő-hiány szükségessé teszi, hogy a korábban férfiak által uralt szakmáknak (pl. CNC esztorgályos, targoncavezető) a nők irányába történő megnyitását. A 2014-es esztendőtől az ún. Képzési Vásárokhöz kapcsolódóan szakmabemutatók szervezésével segítik a pályaválasztás előtt álló lányokat a minél megalapozottabb döntéshozatalban. Az utóbbi időszakban jelentős mértékben csökkent a pályakezdő munkanélküliek száma, mivel ma már a szakmával rendelkezők többsége a végzést követően rövid időn belül el tud helyezkedni. (Foglalkozási Stratégia, 2017)

A pályaválasztás megkönnyítésében a helyben működő szociális intézmények is szerepet vállalnak. A Család- és Gyermekjóléti Központ által 2017-ben megszervezett „Mi leszek, ha nagy leszek?” c. program is a döntés előtt állóknak nyújtott értékes segítséget. (A Család- és Gyermekjóléti Központ 2017. évi beszámolója)

f) Munkaerő-piaci integrációt segítő szervezetek és szolgáltatások feltérképezése (pl. felnőttképzés és egyéb munkaerő-piaci szolgáltatásokhoz való hozzáférés, helyi foglalkoztatási programok)

A dinamikusan fejlődő győri gazdaság gyakran változó igényekkel jelenik meg a munkaerő-piac keresleti oldalán. A munkáltatói igények kielégítése érdekében szükség van a változásokhoz rugalmasabban igazodó képzésekre, amelyek közül kiemelendők a felnőttoktatásban jelenlévő intézmények által nyújtott szolgáltatások.

A munkaerő-piaci integrációt elősegítő felnőttképzés tekintetében a tanulói létszámok bizonyos mértékű csökkenése mutatkozik 2012–2016 között. A felnőttoktatásban évente érettségi bizonyítványt szerzők száma 100–150 között alakul. /8. táblázat/

8. táblázat A felnőttoktatásban résztvevők száma, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Általános iskolai felnőttoktatásban résztvevők száma</i>	40	78	70	65	87
<i>Szakiskolai felnőttoktatásban résztvevők száma</i>	190	29	n. a.	155	n. a.
<i>Szakközépiskolai, gimnáziumi felnőttoktatásban résztvevők száma</i>	1408	1377	1062	1146	n. a.
<i>Felnőttoktatásban sikeresen érettségizők száma</i>	152	130	115	97	125

Forrás: KSH T-STAR

A járásban működő, hagyományos iskolarendszeren kívüli oktatást nyújtó képzőintézmények többsége több, mint tízéves múltra tekint vissza és elsősorban nyelvi, egészségügyi, gépészeti, informatikai, ügyviteli és kereskedelmi területeken munkát vállalni szándékozók képzésével foglalkoznak.

Ezen képzőhelyek többsége a felsőfokú végzettséggel rendelkezőkre koncentrál és kevésbé nyitottak az iskolai végzettséggel nem rendelkezők, az alapfokú végzettséget szerzettek, a megváltozott munkaképességűek, az 50 év felettiek irányába. (Foglalkoztatási Stratégia, 2017) Mindez a romák és a mélyszegénységben élők számára azt jelenti, hogy a bemeneti követelmények hiánya miatt, nincs lehetőségük ezen, a munkaerő-piaci esélyeik javulása szempontjából kétségtelenül fontos képzésekbe becsatlakozni.

A Győri járásban 2018 elején két olyan, az Európai Unió által társfinanszírozott program fut, amelyek kifejezetten a hátrányos helyzetben lévő munkaerő-piaci csoportokra koncentrálnak. Az Ifjúsági Garancia Program (GINOP-5.2.1.) a 2015–2021 közötti időszakban a 25 év alatti nem dolgozó, iskolarendszerű oktatásban nem részesülő, képzésre nem járó (ún. NEET) csoportokba tartozókat célozza meg. Az új szakmát elsajátítani kívánó, a versenyszférában elhelyezkedni szándékozó, esetleg ott munkatapasztalat szerzés céljából megjelenő, valamint a félbehagyott szakmát folytatni szándékozó fiatalok képzéséhez és foglalkoztatásához nyújt különböző támogatásokat (pl. bérköltség fedezése, vállalkozóvá válás támogatása, lakhatási támogatás biztosítása, képzési költségek átvállalása stb.). A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivataltól

származó adatok szerint a 2015–2017 közötti első ciklusban, a járás területéről összesen 589 főt sikerült a programba bevonni.

A másik, az „Út a munkaerő-piacra” (GINOP 5.1.1.) elnevezésű, a 2015–2018 közötti időszakban megvalósuló program a 25–64 éves álláskeresőkre vagy inaktívakra koncentrál, ezen belül is az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők foglalkoztatásának növelését célozza meg. Elsődleges célja az, hogy elősegítse a leendő munkavállalóknak a közfoglalkoztatásból a versenyszférába való átkerülését. A program keretében a 2015–2017 közötti időszakban 929 főt sikerült elérni, amelyben jelentős szerepe volt a Kormányhivatal és annak partnerszervezetei közötti jó munkakapcsolatnak. A célcsoportok megszólításában és a részvételre való ösztönzésükben a roma kisebbségi önkormányzat munkatársai is szerepet vállaltak.

g) Mélyszegénységben élők és romák települési önkormányzati saját fenntartású intézményekben történő foglalkoztatása

Az önkormányzat nem rendelkezik erre vonatkozó adatokkal.

h) Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás terén

A Roma Nemzetiségi Önkormányzat munkatársai a legtöbbször az ügyfélfogadás alkalmával értesülnek az őket felkereső ügyfeleknek nemzetiségi hovatartozásuk miatt a munka világában ért hátrányos megkülönböztetéséről. Az évente előforduló egy-két eset továbbvitelére, jogi útra terelésére nem kerül sor. A szervezet képviselőjének véleménye szerint az utóbbi időszakban érzékelhető változás következett be a romák foglalkoztatásában, amely összefüggésbe hozható a térségben jelentkező munkaerőhiánnyal. A munkáltatók többsége már kevésbé válogat az álláskeresők között, mivel érdekük fűződik ahhoz, hogy az üres álláshelyeket minél hamarabb betöltsék. A városban dolgozó szakemberek körében végzett online kérdőíves kutatás eredményei is ezt erősítették meg. A romákkal kapcsolatban álló szervezetek munkatársai közül mindössze hárman említették meg, hogy munkavégzésük során találkoztak az ügyfeleiket nemzetiségi hovatartozásuk miatt ért hátrányos megkülönböztetéssel.

3.3. Pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, aktív korúak ellátása, munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások

a) Igényelt, illetve megállapított támogatások összege, száma stb.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata az Alaptörvény, az Szt., a Gvyt., valamint Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvényben foglaltak alapján, 2015-ben megalkotta az 5/2015. (II. 27.) sz. önkormányzati rendeletét, amelyet az önkormányzatok által nyújtandó pénzbeli és természetbeni szociális ellátásokra vonatkozó szabályok megváltoztatása tett szükségessé.

A helyi esélyegyenlőségi program keretében vizsgált időszak (2012–2017) az előbb említett jogszabályi változásoknak megfelelően két részre bontandó: a 2012–2015, valamint a 2015–2017 közötti periódusokra. Ezen két időszakban alkalmazott rendelkezésekre egyaránt igaz az a megállapítás, mely szerint Győr város lakosainak egyenlő esélyük van arra, hogy az önkormányzat által nyújtott pénzbeli és természetbeni ellátásokhoz, valamint a munkanélküliséghez kapcsolódó támogatásokhoz hozzáférjenek.

9. táblázat Aktív korúak ellátása, 2012-2014

	2012	2013	2014
<i>Rendszeres szociális segélyben részesítettek száma</i>	287	327	320
<i>Ebből:</i>			
<i>Hajléktalan</i>	n. a.	33	29
<i>Közfoglalkoztatásban részt vett</i>	n. a.	9	27
<i>Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek száma</i>	957	912	455
<i>Ebből:</i>			
<i>Hajléktalan</i>	n. a.	35	38
<i>Közfoglalkoztatásban részt vett</i>	n. a.	528	198

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

Az aktív korúak ellátását biztosító, rendszeres szociális segélyben részesülők létszáma a vizsgált időszakban csak kisebb ingadozást mutatott. Ehhez képest jelentősebb mértékű eltérés tapasztalható a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők körében, mivel 2012 és 2014 között csaknem felére csökkent a támogatottak létszáma. Ezen változás mögött vélhetően az érintettek munkaerő-piaci integrációja húzódnak meg és nagy valószínűség szerint ez indokolta a támogatás megszüntetését. /9. táblázat/

A rászorultsági alapon járó átmeneti és rendkívüli segélyekben részesülők száma a 2012–2014 közötti időszakban csökkent, az egyéb kategóriába tartozó segélyek összegében viszont a 2012–2013 közötti periódusban jelentős mérvű elmozdulás figyelhető meg. Ekkor a támogatásban részesülők száma 77-ről 2 428-ra növekedett. /10. táblázat/

10. táblázat Átmeneti, rendkívüli és egyéb segélyezés, 2012-2014

	2012	2013	2014
<i>Átmeneti és rendkívüli segélyben, támogatásban részesültek száma összesen</i>	6 041	5 124	4 612
<i>Ebből:</i>			
<i>Hajléktalanoknak nyújtott támogatás</i>	n. a.	267	346
<i>Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás</i>	2 993	3 081	1 224
<i>Temetési segély</i>	418	329	347
<i>Ösztöndíj</i>	101	111	103
<i>Lakhatással kapcsolatos támogatások (közműdíj-támogatás)</i>	n. a.	223	293
<i>Egyéb támogatásokban részesültek száma</i>	77	2 428	2 038

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

Az önkormányzati támogatások struktúrája a már említett 2015. márciusi rendelet életbe lépésével megváltozott, a korábbi támogatási jogcímek nagy része a települési támogatás kategóriájába került, emiatt a támogatások és ellátások bontása eltér a korábbi rendszerben megszokott gyakorlattól.

Az önkormányzat által 2015-től nyújtott rendszeres pénzbeli ellátások a következők:

- lakhatási támogatás,
- ápolási támogatás,
- nevelési támogatás,
- gyógyszer-támogatás.

Az önkormányzat által nyújtott nem rendszeres pénzbeli támogatás:

- rendkívüli települési támogatás,
- kamatmentes kölcsön.

Az önkormányzat által nyújtott természetbeni ellátások a következők:

- lakhatási támogatás,

- adósságkezelési támogatás,
- szünidei gyermekétkeztetés,
- köztemetés.

Az önkormányzat az előbbieken felsorolt ellátásokkal a legkülönbözőbb élethelyzetekben lévő, vagy abba kerülő, szociálisan rászorult lakosoknak nyújt rendszeres vagy alkalmankénti segítséget.

11. táblázat A települési támogatásra vonatkozó adatok, 2015-2017

		2015	2016	2017
<i>lakhatáshoz kapcsolódó rendszeres kiadások</i>	támogatásban részesítettek száma	1334	1683	1435
	támogatási esetek száma	6827	14873	11972
	támogatási összeg (1000 Ft)	43742	89962	73879
<i>lakhatási kiadásokhoz kapcsolódó hátralékok</i>	támogatásban részesítettek száma	16	31	24
	támogatási esetek száma	150	630	368
	támogatási összeg (1000 Ft)	1312	4341	2738
<i>tartósan beteg hozzátartozók ápolását végző személyek számára nyújtott támogatás</i>	támogatásban részesítettek száma	217	203	178
	támogatási esetek száma	1746	1882	1709
	támogatási összeg (1000 Ft)	41184	44340	42329
<i>gyógyszerkiadások támogatása</i>	támogatásban részesítettek száma	85	163	141
	támogatási esetek száma	323	1072	1002
	támogatási összeg (1000 Ft)	1658	5933	6045
<i>rendkívüli települési támogatás</i>	támogatásban részesítettek száma	3222	3427	3043
	támogatási esetek száma	5848	6917	6803
	támogatási összeg (1000 Ft)	70351	89372	93738
<i>egyéb települési támogatás</i>	támogatásban részesítettek száma	5	7	1
	támogatási esetek száma	21	37	5
	támogatási összeg (1000 Ft)	319	499	71
<i>összes települési támogatás</i>	támogatásban részesítettek száma	4879	5603	4822
	támogatási esetek száma	14915	25411	21859
	támogatási összeg (1000 Ft)	158566	234457	217798

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

A támogatásokkal megcélzott csoportokba a helyben élő romák és mélyszegénységben élők is beletartoznak. A vizsgált időszakban a települési támogatásban részesülők számában viszonylag enyhe ingadozás figyelhető meg, ehhez képest viszont jelentősebb

eltérés mutatkozik a támogatási esetek számában. A jogszabályi változások bevezetésének évében feltűnően kevesen részesültek ezen pénzbeli ellátásokban, amely vélhetően ezen időszak átmeneti voltára vezethető vissza (pl. egyes ellátások kivezetése, átnevezése és az újabbak bevezetése). /11. táblázat/

Munkanélküliséghez kapcsolódó támogatások közül, az álláskeresői járadékra – korábban munkanélküli segély – jogosultak száma a munkanélküliek számával párhuzamosan csökkent az elmúlt években /12. táblázat/. Amennyiben a járadékra jogosult munkanélküliek arányát az országos adatokkal hasonlítjuk össze, látható, hogy Győr esetében a mutató értéke az országos kétszerese környékén alakul.

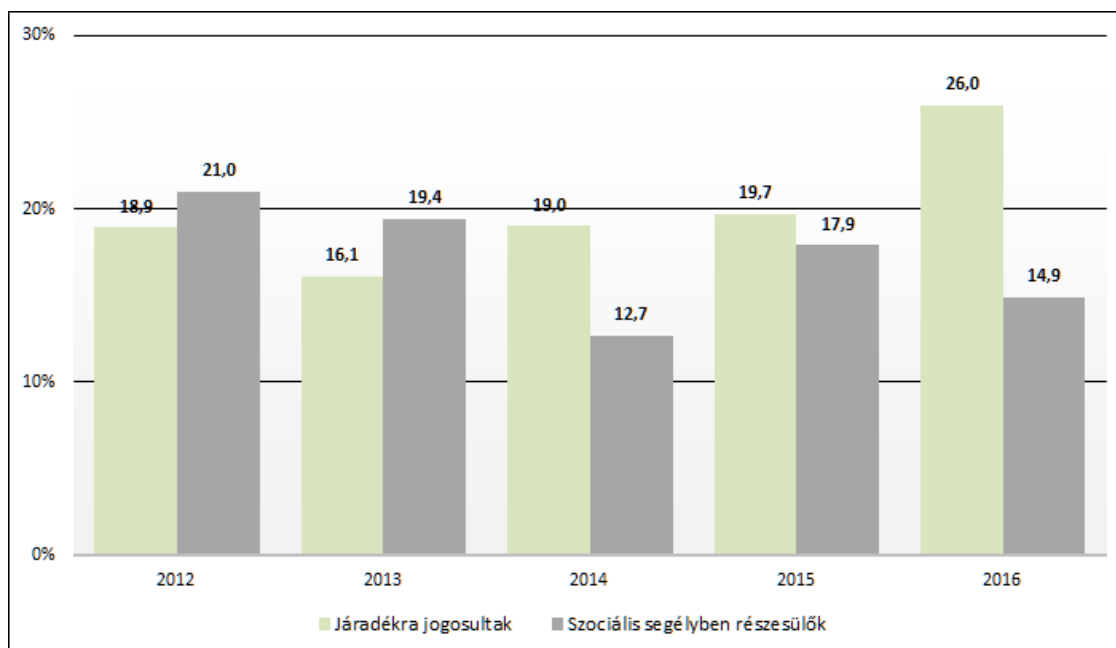
12. táblázat Munkanélküliek pénzbeli ellátásában, illetve szociális segélyben részesített munkanélküliek száma, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Álláskeresői segélyben részesülők száma</i>	126	163	185	190	192
<i>Járadékra jogosult munkanélküliek száma</i>	714	569	476	425	422
<i>Szociális segélyben részesülő munkanélküliek száma</i>	791	688	317	386	242

Forrás: NGM

Álláskeresői segélyt azok igényelhetnek, akiknek a járadékra való jogosultsági ideje már lejárt, viszont legfeljebb öt évvel állnak nyugdíj előtt. Az álláskeresői segélyben részesülők száma folyamatos növekedést mutat Győrben, melynek hátterében elsősorban a munkanélküliek korszerkezetének változása, az idős korosztályok esetében mutatkozó nagyobb mértékű érintettség áll.

11. ábra. A járadékra jogosultak, illetve a szociális segélyben részesítettek aránya a munkanélkülieken belül, 2012-2016

Forrás: NGM

Az álláskeresői járadékra jogosultak és a szociális segélyben részesülők arányát mutató diagram adatsorai alapján elmondható, hogy 2012 és 2016 között az álláskeresők közel 40%-a részesült ezen ellátások egyikében, azaz munkanélkülisége alatt némi bevételhez juthatott /11. ábra/.

3.4. Lakhatás, lakáshoz jutás, lakhatási szegregáció

a) Bérletlakás-állomány

Az önkormányzati lakásbérlemények száma 2017-ben 4 378 volt, amely mintegy 5%-os csökkenést mutat 2012-höz képest. A bérletlakás-állomány csökkenésének elsődleges oka az volt, hogy a határozatlan idejű bérleti szerződéssel rendelkező bérlők a lakás forgalmi értékének 70%-áért megvásárolhatták korábbi bérleményeiket. Ezen lehetőséggel éves szinten a bérlők közül 15-17 fő élt.

Az önkormányzati lakásbérlemények a teljes lakásállomány kb. 7%-át teszik ki. /13. táblázat/

13. táblázat Önkormányzati bérlakások száma Győrben, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Lakásállomány</i>	57880	58226	58537	58981	59507	n. a.
<i>Önkormányzati lakásbérlemények száma</i>	4632	4589	4573	4422	4394	4378
<i>Ebből kizárólag önkormányzati tulajdonú</i>	n. a.	1609	1609	1468	1476	3901
<i>Önkormányzati lakásbérlemények aránya</i>	8,0%	7,9%	7,7%	7,5%	7,4%	n. a.

Forrás: KSH T-STAR, Győr MJV Önkormányzata

A győri bérlakás-állományra vonatkozó adatok azonban nem feltétlenül jelentik azt, hogy ezen lakások ténylegesen bérbe is adhatók, mivel ebben a számban benne foglaltatnak azon lakások is, amelyek műszaki állapotuk miatt nem bérelhetők és azok is, amelyek a lakásgazdálkodás szempontjából nem vehetők figyelembe, mivel azokat határozatlan idejű szerződéssel bérlők használják.

2016-ban az önkormányzat által kiutalt lakások száma 192 volt, a nyilvántartott önkormányzati lakást igénylők száma pedig 542.

14. táblázat Az önkormányzati tulajdonú lakásbérlemények száma és megoszlása komfortfokozat szerint, 2013-2017

Komfortfokozat		2013	2014	2015	2016	2017
<i>összkomfortos</i>	db	2470	2465	2522	2530	2521
	arány	53,8	53,9	57,0	57,6	57,4
<i>komfortos</i>	db	1501	1498	1388	1369	1378
	arány	32,7	32,8	31,4	31,2	31,4
<i>félkomfortos</i>	db	284	284	245	237	237
	arány	6,2	6,2	5,5	5,4	5,4
<i>komfort nélküli</i>	db	307	307	248	244	244
	arány	6,7	6,7	5,6	5,6	5,6
<i>szükség lakás</i>	db	27	19	19	14	14
	arány	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

A bérlakást igénylők magas száma jól jelzi a bérlakások iránt megmutatkozó keresletet. A 2016–2017 közötti adatokból az is kiderül, hogy jelentős mértékben nőtt az immáron az

önkormányzat kizárólagos tulajdonában lévő ingatlanok száma. A táblázatokban szereplő adatok viszont azt is mutatják, hogy ezen ingatlanok értékesítése miatt, évről-évre csökken a bérbe adható lakások száma, amely ismerve az amúgy is nagyon magas győri lakáspiaci árakat jelentős mértékben ronthatja a szerényebb anyagi körülményekkel rendelkezők lakáshoz jutásának esélyeit.

Az önkormányzati lakások komfortfokozat szerinti megoszlásában nem tapasztalható jelentős változás 2013 és 2017 között, bár az összkomfortos lakások aránya kis mértékben növekedett. A szükséglakások száma elenyésző, 2017-ben mindössze 14 önkormányzati tulajdonú lakásbérlemény tartozott ebbe a kategóriába. /14. táblázat/

Az önkormányzati lakásokra megállapított lakbér mértéke az összkomfortos lakások esetében kismértékben növekvő tendenciát mutat, míg az alacsonyabb komfortfokozatú lakások esetében csökkenés tapasztalható. /15. táblázat/

15. táblázat Az önkormányzati lakásbérlemények átlagos négyzetméterenkénti bérleti díja 2013-2017 között (forintban)

Komfortfokozat	2013	2014	2015	2016	2017
<i>összkomfortos</i>	467	406	412	488	485
<i>komfortos</i>	373	325	330	338	337
<i>félkomfortos</i>	327	285	289	235	240
<i>komfort nélküli</i>	279	244	247	159	162
<i>szükséglakás</i>	140	122	124	81	83

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

A lakásbérleti díjak változása vélhetően összefüggésbe hozható azzal is, hogy a helyi lakáspiacon az utóbbi öt évben jelentős mértékben emelkedett a győri ingatlanok négyzetméter-ára (213 140 forintról 325 462 forintra). (www.ingatlanet.hu/statisztika/Győr, Letöltés ideje: 2018. 05.05.)

b) Szociális lakhatás

A lakást igénylő családok száma 2017 év végén 621 volt, ez pedig nagyságrendileg hasonló volt, mint az azt megelőző években. A kiutalt lakások száma 2013 és 2017 között 140 és 192 között alakult. A lakáskiutalások túlnyomó többsége pályázati úton történik. /16. táblázat/

16. táblázat Lakást igénylő családok és lakáskiutalások, 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Lakást igénylő családok száma</i>	265	562	623	542	621
<i>Kiutalt lakások száma összesen</i>	167	174	140	192	160
<i>Ebből:</i>					
<i>Rászorultaknak kiutalt</i>	24	112	77	57	26
<i>Pályázati úton kiutalt</i>	105	46	53	131	129
<i>Szolgálati lakás</i>	38	16	10	4	5

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

A 2013–2017 közötti időszakban jelentős mértékben csökkent a rászorultak részére kiutalt lakások száma, amely egyúttal azt is jelzi, hogy az elmúlt öt esztendőben csökkent a rossz anyagi körülmények között élők megfelelő lakhatási körülmények közé kerülésének esélye.

c) Egyéb lakáscélra használt nem lakáscélú ingatlanok

A település területén nincsenek ilyen ingatlanok.

d) Elégtelen lakhatási körülmények, veszélyeztetett lakhatási helyzetek, hajléktalanság

Győr területén a Hajléktalanokat Segítő Szolgálat, valamint a Szent Cirill és Method Alapítvány látja el a hajléktalan személyek vagy a lakhatási nehézségekkel küzdők ellátását.

A megyeszékhely közterületein élő hajléktalan emberek létszámáról viszonylag kevés adat áll rendelkezésre, de az tudható, hogy 2014 és 2015 között, 130–146 fő élt a város utcáin. 2015 folyamán egy eredményes Európai Unió pályázatnak köszönhetően sikerült a Győrben élő hajléktalanok számát 500 főre csökkenteni, de létszámuk néhány hónap múlva már újból 600 főre emelkedett.

A 2012–2017 közötti időszakban a hajlék nélküli emberek összetételében jelentős változás következett be. Életkorukat tekintve nőtt az egészen fiatalok és az idősek aránya, de egyre nagyobb számban jelennek meg az ellátottak között olyanok is, akik folyamatos ápolásra szorulnak. Az elmúlt években érzékelhetően nőtt az ügyfelek körében a nők aránya, s egyre nagyobb számban jelennek meg a hajléktalan-ellátásban roma

nemzetiségű személyek is, akiknek felbukkanása összefüggésbe hozható a tradicionális roma közösségek óvó-védő funkcióinak gyengülésével.

A fedél nélküliek körében már korábban is jelenlévő szenvedélybetegségek mellett megjelentek olyan új függőségek is, amelyek kezelése és megelőzése, komoly kihívás elé állítja az addiktológiai kérdésekkel is foglalkozni kénytelen szakembereket. Az ún. designer drogok állandó jelenléte elsősorban azért jelent problémát, mivel a folyamatos változó összetételű anyagokról, egyrészt viszonylag kevés információ áll rendelkezésre, másrészt viszont nagyon könnyű hozzájutni. (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió felülvizsgálata (a továbbiakban: Szociális Szolgáltatástervezési), 2017) A problémát az csak növeli, hogy a városban élő szenvedélybetegek komplex ellátása jelenleg még nem megoldott.

A Győrben intézményi keretek között élő hajléktalan személyek száma csaknem eléri a 300 főt. A lakhatási problémákkal rendelkezők köre azonban kiegészül a Szent Cirill és Method Alapítvány által működtetett Családok Átmeneti Otthonában, valamint a Gyermek Átmeneti Otthonában tartózkodók létszámával. A bántalmazott nőket és gyermekeket ellátó intézmény éves beszámolóiból származó adatok alapján elmondható, hogy a krízisellátásból kikerülő anyák és gyermekeik számára komoly dilemmát okoz annak eldöntése, hogy életüket hol is folytassák tovább. A volt lakók többsége, lakhatási problémái miatt, a Családok Átmeneti Otthonába költözött.

17. táblázat Kilakoltatások száma, 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Kilakoltatások száma összesen</i>	20	33	17	59	1
<i>Ebből:</i>					
<i>Önkényes lakásfoglalás miatt</i>	4	23	13	31	0
<i>Hátralékok miatt</i>	16	10	14	11	0
<i>Egyéb okból</i>	0	0	0	17	1

Forrás: Győr MJV Önkormányzata

Ebbe a csoportba sorolhatók a 2013–2017 között kilakoltatottak is, akiknek száma kiemelkedően magas volt a 2016-os esztendőben. A lakásukból kiköltözni kényszerülők jelentős része vagy önkényes lakásfoglaló volt, vagy pedig az általuk felhalmozott hátralék miatt került az utcára. /17. táblázat/

e) Lakhatást segítő támogatások

A lakhatással kapcsolatos kiadásokkal és a lakásszerzéssel összefüggő terhek mérséklésében nyújtanak segítséget a lakhatást segítő támogatások. A lakásfenntartási támogatás éves eseteinek száma 100 körül alakul. 2016-ban 1223-an részesültek lakáscélú helyi támogatásban, amely jelentős csökkenést mutat 2012-höz képest, s ezzel egyidejűleg a támogatásra fordítható összeg is megfeleződött. /18. táblázat/

18. táblázat Lakhatást segítő támogatások, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Lakásfenntartási támogatásban részesülők száma</i>	80	101	103	103	106
<i>Lakásfenntartási támogatásra fordított összeg (1000 Ft)</i>	114 950	132 000	134 500	147 600	139 860
<i>Lakáscélú helyi támogatásban részesülők száma</i>	3 575	3 096	2 599	1 698	1 223
<i>Lakáscélú helyi támogatásra fordított összeg (1000 Ft)</i>	192 400	113 542	88 679	36 225	88 981

Forrás: KSH T-STAR, Győr MJV Önkormányzata

Győr városa több lehetőséget is kidolgozott annak érdekében, hogy a lakosság szociális és anyagi lehetőségeinek függvényében elősegítse lakhatási problémáik rendezését. A lakással nem rendelkező, nagykorú személyek számára az első lakás megszerzéséhez kamatmentes kölcsöntámogatást nyújt. A támogatás legmagasabb összege 2 000 000 Ft, amelyet tíz év alatt kell visszafizetni. A helyi lakáspiacon tapasztalható magas árak miatt a támogatás elsősorban az önerővel rendelkezőknek nyújthat segítséget.

A megyeszékhely előtakarékos pályázati rendszerében a meghirdetésre kerülő lakások bérleti joga határozott időszakra, legfeljebb öt évre nyerhető el és nem lehet meghosszabbítani. A pályázók a későbbi önerős lakásmegoldás érdekében vállalják, hogy havonta, egy általuk választott pénzintézetnél vezetett számlára a Szociális, Egészségügyi és Lakásügyi Bizottság által meghatározott összeget befizetik, majd a lakás elhagyását követően ezt az összeget visszakapják. Ez a támogatási forma kiváló lehetőséget nyújt arra, hogy a pályázat nyertesei lakhatással kapcsolatos kiadásait (ti. az albérleti díjat) ne a piaci áron fizessék meg, hanem ennél kedvezőbb feltételek mellett jussanak lakásbérlethez. Ennek az előtakarékosagra épülő megoldásnak első eleme (a piaci árnál

kisebb bérleti díjak fizetése) minden rászoruló személy vagy család számára segítséget jelenthet, de a határozott idejű lakhatás biztosítása csak azok számára kedvező, akik kellő anyagi erőforrás birtokában később képesek lesznek önerőből lakást vásárolni.

A felújítással meghirdetett önkormányzati bérlakások jelenthetik a legkedvezőbb megoldást a szociálisan rászorultak lakhatási problémáik enyhítésére, mivel itt a pályázóknak ugyan rendelkezniük kell a felújításhoz szükséges erőforrásokkal, de öt éven keresztül lakhatnak az általuk, a lakás használatba vétele előtt felújított bérlakásban, ráadásul a lakásbérlet időtartama meghosszabbítható.

Az előtakarékoságot vállalni nem tudó, vagy a felújításhoz szükséges erőforrással nem rendelkező és egyedülállók esetén az egy főre eső jövedelmük meghaladja a nyugdíjminimum 250%-át, de nem éri el annak 350%-át vagy házasság, élettársak vagy gyermekét egyedül nevelők esetében a nyugdíjminimum 200%-át meghaladó, de annak 300%-át el nem érő egy főre jutó jövedelemmel rendelkeznek, előzetes regisztrációs kérelmet nyújthatnak be. Kedvező bizottsági döntés esetén lehetőségük nyílik arra, hogy a lakáspályázaton elindulhassanak és lakáshoz jussanak.

Azon alacsony jövedelemmel rendelkező, rossz körülmények között élő családoknak, akik az előbbieken felsorolt lehetőségek egyikével sem tudnak élni lehetőségük van szociális nyilvántartásba vételre magukat. Kérelmet csak olyanok nyújthatnak be, ahol az egy főre jutó jövedelem egyedülállók esetén eléri a nyugdíjminimum 150%-át, de annak 250%-át nem éri el, vagy pedig házasság, élettársi kapcsolatban élő, gyermekét egyedül nevelő kérelmező esetében a nyugdíjminimum 100%-át meghaladó, de 200%-át el nem érő jövedelemmel rendelkeznek. Ez utóbbi megoldás, feltéve, hogy elegendő lakás áll rendelkezésre alkalmas lehet arra, hogy a leghátrányosabb helyzetűek lakásgondjai is enyhüljenek.

f) Eladósodottság

A lakhatással kapcsolatos hátralékokat felhalmozó személy kérheti az adósságkezelési szolgáltatásban való részvételét, amely két elemből áll: adósságkezelési támogatásból és adósságkezelési tanácsadásból. Ez utóbbi a Család- és Gyermekjóléti Központban vehető igénybe, az előbbi pedig a felhalmozott hátralék lehetőség szerint minél rövidebb idő alatti rendezését jelenti önkormányzati támogatás igénybevételével. A helyi rendelet által meghatározott jövedelemhatárhoz kötött támogatásban az a szociálisan rászorult személy részesülhet, akinek adóssága meghaladja az 50 000 forintot (de nem éri el a 300 000 Ft-ot) és legalább hat havi hátralékkal rendelkezik, vagy pedig a szolgáltatást már

kikapcsolták, lakásának nagysága nem haladja meg a jogszabályban rögzítetteket és vállalja, hogy önerőből az adósság 25%-át kifizeti, mindeközben együttműködik az adósságkezelő szakemberrel. A szolgáltatás időtartama legfeljebb 18 hónap lehet.

A szolgáltatást igénybevevő vállalja, hogy a kérelem benyújtása előtt három hónappal, a szolgáltatás igénybevételének teljes ideje alatt, valamint a támogatás folyósítását követő három hónapig a Család- és Gyermekjóléti Központ adósságkezelési tanácsadójával együttműködik.

Az adósságcsökkentési támogatásban részesített háztartások száma 2012 és 2016 között jelentős mértékben csökkent, viszont 2014–2016 között ehhez képest nőtt az adósságcsökkentés céljára felhasználható keretösszeg. /19. táblázat/

19. táblázat Adósságcsökkentési támogatásban részesültek, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Adósságcsökkentési támogatásban részesülők száma</i>	94	65	45	24	17
<i>Adósságcsökkentési támogatásra fordított összeg (1000 Ft)</i>	12 813	7 712	5 920	2 847	5 354

Forrás: KSH T-STAR, önkormányzati adatok

3.5. Telepek, szegregátumok helyzete

a) A telep/szegregátum, mint lakókörnyezet jellemzői

A 2009-ben kiadott Városfejlesztési Kézikönyv szerint: területi alapú szegregációnak nevezik „azt a jelenséget, amikor a különböző csoportok közötti társadalmi távolság egyúttal térbeli távolsággá válik, pl. egy-egy településen a különböző társadalmi rétegek, etnikai csoportok stb. lakóhelye erősen elkülönül egymástól. A szegregáció állandósítja a jövedelmi viszonyok, a települési infrastruktúra és a különböző szolgáltatásokhoz való hozzáférés egyenlőtlenségeit”. A szegregáció voltaképpen nem jelent mást, mint az alacsony társadalmi státuszú családok koncentrált együttélését. A szegregátumok lehatárolásához a legutóbbi népszámlálási adatokon alapuló, a KSH által szolgáltatott szegregációs térképek használhatók, amelyek megmutatják, hogy hol vannak a szegregációs mutatónak megfelelő szegregált vagy szegregálódással veszélyeztetett területek, ahol a népességszám elérte az 50 főt. (Győr Megyei Jogú Város Integrált Településfejlesztési Stratégia (a továbbiakban: Győr MJV Integrált), 2014:87)

A 2001. évi népszámlálási adatok alapján az alacsony társadalmi státuszú csoportok erőteljesebb elkülönülése leginkább Újvárosban, Gorkijvárosban és Gyárváros 1. zónájában figyelhető meg, de ide sorolható a mérsékeltebb koncentrációt mutató Nyugat-Újváros és Sziget is. A leghátrányosabb helyzetű városrésznek Újváros volt tekinthető, ahol 2001-ben mind a munkanélküliségi ráta, mind az alacsony végzettségűek, mind pedig a komfort nélküli és szükséglakások aránya a legkedvezőtlenebb volt. Ezen adatok azt is megmagyarázzák, hogy az antiszegregációs terv miért éppen Újvárost és ennek Szigettel határos részeit jelölte meg célterületként. Az ötven főnél nagyobb szegregátumok száma négy volt a városban és ezek mindegyike az előbb említett területen volt megtalálható. (Győr MJV Integrált, 2014:88)

A tíz esztendővel későbbi népszámlálási adatok felhasználásával elkészült térképeken azonban már egyetlen szegregátum vagy szegregációval veszélyeztetett terület sem jelent meg. A két összeírás között eltelt időszakban bekövetkezett változásokat az alábbi táblázat szemlélteti. A vizsgált periódusban a lakónépesség száma némiképp emelkedett, az itt élők korszerkezetét tekintve és a győri átlaghoz viszonyítva fiatalos városrésznek tekinthető, ahol a lakosság foglalkoztatottsági mutatói több területen is javultak. A két városrészben élő munkanélküliek aránya ugyan meghaladja a megyeszékhelyre jellemző átlagértéket, de a tartós munkajövedelemmel nem rendelkezők számának csökkenése egyértelműen a kedvező munkaerő-piaci változásokat jelzi. Jelentős mértékben javultak az itt élők iskolázottsági mutatói is, amelyek közül kiemelendő a diplomások arányának növekedése. A legfeljebb általános iskolai végzettségűek és a komfort nélküli lakásokban élők arányának kedvezőtlen volta azonban azt jelzi, hogy továbbra is szükség van az újjáépítési koncentráció fejlesztési programokra.

Újváros a hagyományos belső vagy a városmaghoz közeli lakóterületek közé tartozik azzal a különbséggel, hogy nem öregedő, hanem fiatal népességgel rendelkezik. A két népszámlálás közötti időszakban, a lakosság létszámában kisebb (1%-os) növekedés figyelhető meg. (Megalapozó vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Kon koncepciójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához (a továbbiakban: Megalapozó), 2014:308-307)

20. táblázat Az antiszegregációs mutatók alakulása Győrben, Győr-Újvárosban és Győr-Szigeten a 2011. évi népszámlálási adatok alapján

Társadalmi jellemzők	Győr	Újváros	Sziget
<i>Lakónépesség</i>	129 392	5 672	4 643
<i>- Változás 2001-hez képest</i>	+ 0,1%	+ 1,0%	+ 10,0%
<i>0-14 éves korosztály aránya</i>	13,6%	15,9%	14,7%
<i>60 év feletti korosztály aránya</i>	22,8%	18,2%	21,6%
<i>Függőségi ráta</i>	0,57	0,52	0,57
<i>Öregségi index</i>	1,68	1,15	1,47
<i>Aktivitási ráta</i>	62%	53%	61%
<i>- Változás 2001-hez képest</i>	+ 0,9%	+ 5,4%	+ 8,6%
<i>Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya</i>	36,3%	29,1%	31,7%
<i>Munkanélküliek aránya</i>	5,4%	8,1%	8,4%
<i>Tartós munkanélküliek aránya</i>	52,3%	60,9%	52,6%
<i>Tartós munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (15-59 éves népességen belül)</i>	33,6%	43,7%	35,3%
<i>- Változás 2001-hez képest</i>	-1,4%	- 5,7%	- 7,9%
<i>Felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya</i>	25,4%	19,6%	24,5%
<i>- Változás 2001-hez képest</i>	+ 6,7%	+ 9,9%	+ 10,0%
<i>Legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya az aktív népességen belül</i>	9,5%	21,4%	15,6%
<i>Alacsony komfortfokozatú lakások aránya</i>	2,7%	13,4%	6,7%

Forrás: Győr MJV Integrált, 2014:90

Ez a kedvező irányú változás részben összefügghet azzal is, hogy Újváros beépítettsége a többi városrészhez képest lényegesen kisebb, több a zöldfelület és légcseréje is kiegyenlített. Fekvése azonban egyetlen szempontból meglehetősen kedvezőtlen: délkeleti szél esetén a város szennyezett levegője éppen ebbe az irányba sodródik. (Megalapozó, 2014:241)

A közeli Jedlik híd megépítésével élénkebbé vált a kapcsolat Révfalu, Sziget és Újváros között. Az utóbbi években Újvárosban megkezdett városrehabilitációs programnak köszönhetően a terület erőteljes átalakuláson ment keresztül. A közösségi közlekedésben is jelentős változások következtek be: a buszhálózat fejlesztése folyamatosan zajlik, a megállóhelyek eloszlása egyenletes, a hálózat a város egész területén elérhető. (Megalapozó, 2017:246-247)

Újváros teljes lakásállománya 2011-ben 2 250 volt. Tulajdoni szerkezet szempontjából elmondható, hogy a városi mutatónál jelentősen magasabb volt az önkormányzati tulajdonú lakások aránya, amely a teljes lakásállomány 14%-át tette ki. /21. táblázat/

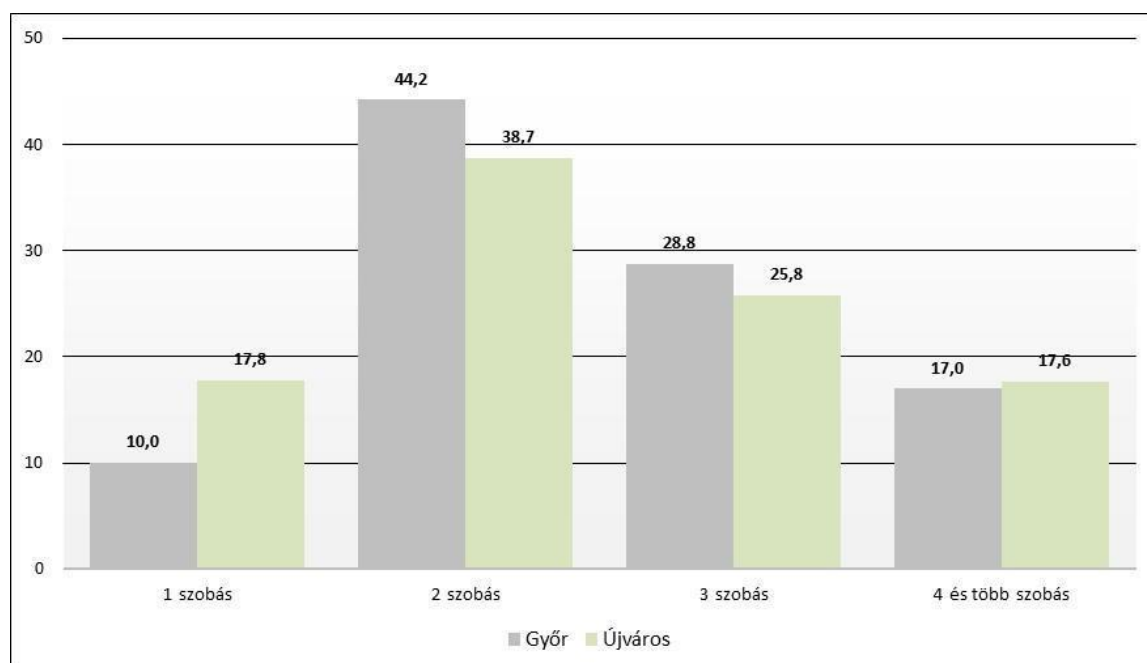
21. táblázat A lakásállomány megoszlása tulajdoni jelleg szerint, 2011

Tulajdonos		Győr	Újváros
Természetes személy	db	52 155	1 888
	arány	90,4%	83,9%
Önkormányzat	db	4 556	313
	arány	7,9%	13,9%
Egyéb	db	1 004	49
	arány	1,7%	2,2%
Összesen		57 715	2 250

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

A lakások szobaszám szerinti megoszlásában a legjelentősebb eltérés az egyszobás lakások arányában mutatkozik, amely Újvárosban közel kétszerese a Győrré jellemzőnek. /12. ábra/

12. ábra. A lakások szobaszám szerinti megoszlása, százalék, 2011

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya Újvárosban mintegy ötszöröse az egész városra vonatkozó mutatónak. Az eltérés elsősorban a komfort nélküli és félkomfortos lakások arányában mutatkozik meg, a szükséglakások száma elenyésző. /22. táblázat/

22. táblázat. Alacsony komfortfokozatú lakások száma és aránya, 2011

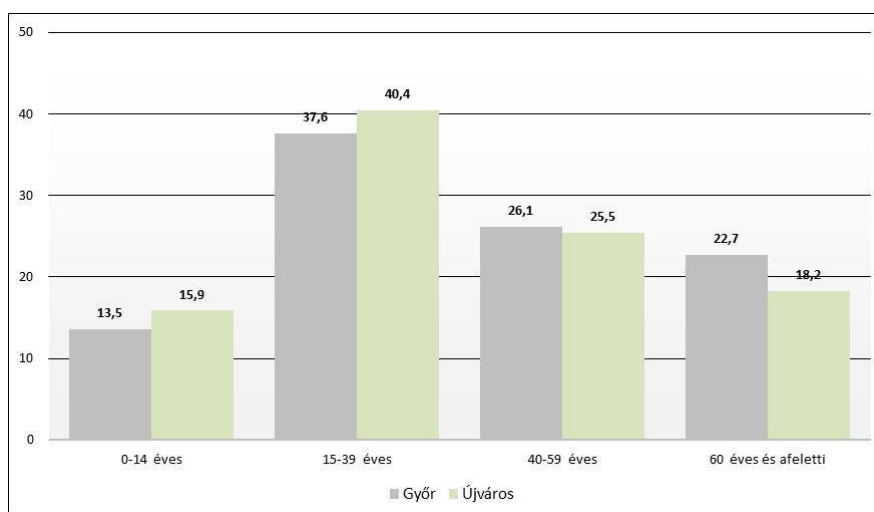
		Győr	Újváros
<i>Alacsony komfortfokozatú lakások összesen</i>	db	1 531	301
	arány	2,7%	13,4%
<i>Ebből:</i>			
<i>Félkomfortos</i>	db	691	140
	arány	1,2%	6,2%
<i>Komfort nélküli</i>	db	538	152
	arány	0,9%	6,8%
<i>Szükséglakás</i>	db	302	9
	arány	0,5%	0,4%

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

b) A telepen/szegregátumokban élők száma, társadalmi problémák szempontjából főbb jellemzői

Újváros lakónépessége 2011-ben 5 672 fő volt, amely a teljes győri népesség 4,4%-át tette ki. A városrész esetében fiatalosabb korszerkezet mutatkozik, mint a város egészének tekintetében, a 40 év alattiak relatív aránya mintegy 10%-kal magasabb. Ezzel párhuzamosan az idősek aránya alacsonyabb, a 60 év felettiak esetében 20% alatt marad. /13. ábra/

13. ábra. A népesség megoszlása korcsoportok szerint Győrben és Újvárosban, 2011

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

Iskolai végzettség tekintetében jelentős eltérések mutatkoznak Újvárosban a város egészéhez képest. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya jelentős elmaradást mutat, és még inkább jelentős a különbség az alacsony végzettségű népesség tekintetében. Újvárosban a 15 év feletti népességből 28% a legfeljebb általános iskolát végzettek aránya, ez a mutató az aktív korú népességen belül is meghaladja a 20%-ot, amely a város egészére vonatkozó arány több mint kétszerese. /23. táblázat/

23. táblázat Az iskolai végzettség néhány jellemző mutatója, 2011

		Győr	Újváros
<i>Felsőfokú végzettséggel rendelkezők a 25 év feletti népességen belül</i>	fő	24 031	737
	arány	25,4%	19,6%
<i>Legfeljebb alacsonyfokú végzettséggel rendelkezők a 15 év feletti népességen belül</i>	fő	18 494	1 335
	arány	16,5%	28,0%
<i>Legfeljebb alacsonyfokú végzettséggel rendelkezők az aktív korúakon (15-59 évesek) belül</i>	fő	7 839	799
	arány	9,5%	21,4%

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

Újváros a foglalkoztatás tekintetében is kedvezőtlen mutatókkal jellemezhető. Az aktivitási ráta 2011-ben jelentősen a városi mutató alatt maradt, az Újvárosban élő aktív korú népesség alig több mint a fele volt foglalkoztatott. A munkanélküliségi ráta a városi mutató másfélszerese volt, a tartós munkanélküliek kiemelkedő arányával jellemezhetően. A foglalkoztatottal nem rendelkező háztartások aránya viszont nem mutatott jelentős eltérést a városrész és a teljes város viszonylatában. /24. táblázat/

24. táblázat A foglalkoztatottság és munkanélküliség alapvető indikátorai, 2011

		Győr	Újváros
<i>Foglalkoztatottak a 15-64 éves népességből</i>	fő	56 222	2 143
	arány	61,9%	53,2%
<i>Inaktív keresők a 15 év feletti népességből</i>	fő	35 352	1 431
	arány	31,6%	30,0%
<i>Munkanélküliek a 15-64 éves népességből</i>	fő	4 967	325
	arány	5,5%	8,1%
<i>Tartós munkanélküliek aránya az összesből</i>		52,4%	60,9%
<i>Foglalkoztatottal nem rendelkező háztartások aránya</i>		33,7%	34,9%

Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

A szegregátumban élők szociális körülményeiről pontos adatok nem állnak rendelkezésre. Nem ismert sem a mélyszegénységben élők, sem pedig a romák pontos létszáma, és a statisztikai adatgyűjtés hiányosságai miatt e két csoport szükségleteiről is hiányoznak a legalapvetőbb információk. A városrészben élők problémáiba a Család- és Gyermekjóléti Központ éves statisztikái nyújthatnak némi betekintést.

Az intézmény újvárosi irodájában ugyan nem csak ezen városrészben élők fordulnak meg, de földrajzi elhelyezkedéséből eredően feltételezhető, hogy ügyfeleinek többségét Újváros lakói adják. A Család- és Gyermekjóléti Központ helyi irodáját felkeresők jelentős része életviteli, anyagi és ügyintézéssel kapcsolatos kérdéseivel keresi fel a segítő intézmény helyi irodáját, de számottevő az információt kérő ügyfelek aránya is.

/25. táblázat/

25. táblázat A Család- és Gyermekjóléti Központ újvárosi irodáját felkeresők által felkínált problémák megoszlása (2012-2015)

Probléma	2012	2013	2014	2015
<i>Életviteli</i>	941	466	450	464
<i>Családi kapcsolat</i>	158	108	102	87
<i>Családon belüli bántalmazás</i>	2	0	0	0
<i>Lelki-mentális</i>	185	69	61	62
<i>Gyermeknevelési</i>	372	149	125	138
<i>Anyagi</i>	1 123	454	322	391
<i>Foglalkoztatással kapcsolatos</i>	158	121	75	84
<i>Egészségkárosodás következményei</i>	458	207	165	172
<i>Ügyintézés</i>	1 230	402	316	320
<i>Információkérés</i>	699	297	239	282
<i>Egyéb</i>	274	70	18	69
Összesen	5600	2343	1873	2069

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Szolgálat beszámolója (2012-2015)

c) Szegregációval veszélyeztetett területek, a lakosság területi átrendeződésének folyamatai

Győr lakónépessége 2001 és 2011 között nem változott szignifikánsan, a növekedés üteme mindössze 0,1%, azonban ez nem jelenti azt, hogy a népesség belső szerkezete is változatlan maradt. A városrészek lakónépességének alakulását tekintve ugyanis jelentős elmozdulások tapasztalhatók. Általános tendenciának tűnik a külső, családi házas

lakóövezetek, szuburbiák intenzív népességnövekedése, és ezzel párhuzamosan elsősorban a lakótelepeken érhető tetten népesség jelentős mértékű csökkenése.

A hagyományos belső lakóövezetek (Belváros, Nádorváros) esetében alacsonyabb szintű, nagyjából a természetes fogyás mértékének megfelelő népességsökkenés tapasztalható. A legnagyobb ütemben Pinnyéd és Sárás népessége növekedett, mindkét városrészt a városmaghoz fizikailag nem kapcsolódó, az összefüggő településszöveten kívül eső lakóövezetként jellemezhetjük, amelyek adottságaik miatt elsődleges célpontjai a klasszikus szuburbanizációs folyamatoknak. Figyelemre méltó még Ménfőcsanak népességnövekedése, amely hasonló, kissé gyorsuló ütemet mutat a vizsgált időszakban, mint 1990 és 2001 között. /26. táblázat/

26. táblázat A népesség számának változása városrészenként, 2001-2011

Városrész	Lakónépesség száma		Változás (%)
	2001	2011	
<u>Sárás</u>	136	384	182,4
<u>Pinnyéd</u>	572	944	65,0
<u>Városrét</u>	314	444	41,4
<u>Ménfőcsanak</u>	6964	9521	36,7
Révfalu	7238	8511	17,6
Külterület	1419	1650	16,3
Sziget	4204	4643	10,4
Győrszentiván	7670	8403	9,6
Gyirmót	1252	1359	8,5
Kisbácsa	2487	2671	7,4
Ipari Park	679	707	4,1
Újváros	5616	5672	1,0
<i>Kismegyer</i>	<i>1189</i>	<i>1182</i>	<i>-0,6</i>
<i>Likócs</i>	<i>917</i>	<i>910</i>	<i>-0,8</i>
<i>Nádorváros</i>	<i>19769</i>	<i>19303</i>	<i>-2,4</i>
<i>Belváros</i>	<i>10270</i>	<i>9893</i>	<i>-3,7</i>
<i>Szabadhegy</i>	<i>12855</i>	<i>12317</i>	<i>-4,2</i>
<i>Bácsa</i>	<i>2378</i>	<i>2208</i>	<i>-7,1</i>
<i>Gyárváros</i>	<i>6068</i>	<i>5615</i>	<i>-7,5</i>
<i>Adváros</i>	<i>16760</i>	<i>14958</i>	<i>-10,8</i>
<i>Marcalváros 1</i>	<i>11798</i>	<i>10504</i>	<i>-11,0</i>
<i>Marcalváros 2</i>	<i>7091</i>	<i>6311</i>	<i>-11,0</i>
<i>Jancsifalu</i>	<i>1581</i>	<i>1282</i>	<i>-18,9</i>
Összesen	129227	129392	0,1

Forrás: Megalapozó, 2014:307

A városmaghoz közel eső területek közül Révfalu és Sziget népessége növekedett szignifikáns mértékben. A város nagy lakótelepei 10% körüli népességcsökkenést könyvelhetnek el 2001 és 2011 között, ami azt feltételezi, hogy a természetes népmozgalom hatásain túl jelentős elvándorlás történt ezekből a városrészekből. Itt kell megemlíteni, hogy Szabadhegy esetében a viszonylag jelentős népességcsökkenés minden valószínűség szerint abból adódik, hogy a városrészi felosztásban ide tartozik a József Attila-lakótelep is, amely feltételezhetően hasonló népességváltozási mutatóval rendelkezik, mint a többi lakótelep. (Megalapozó, 2014:308)

A győri roma népesség területi eloszlásának változásáról mind a fókuszcsoportos interjú résztvevői, mind az online kérdőíves vizsgálat válaszadói, mind pedig a Roma Nemzetiségi Önkormányzat képviselője beszámolt. A területen dolgozó szakemberek véleménye szerint Adyvárosban, Gyárvárosban, Győrszentivánon, a József Attila lakótelepen és Szigetben figyelhető meg a roma népesség nagyobb koncentrációja, és az ott élőknek van a legnagyobb esélyük arra, hogy lakóhelyük szegregátummá váljon. A válaszadók többsége azt is kiemelte, hogy éppen a szegregálódás csökkentése érdekében Újvárosban beindult városrehabilitáció eredménye volt az is, hogy jelentős mértékben megnőtt Sziget roma lakossága, ezáltal az Újvárossal szomszédos részein kialakulhatnak a korábbiakban a másik városrészre jellemző szegregátumok.

3.6. Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

a) Az egészségügyi alapszolgáltatásokhoz, szakellátáshoz való hozzáférés

Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény előírja, hogy a települési önkormányzat az egészségügyi alapellátás keretében gondoskodik: a háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátásról, a fogorvosi ellátásról, az alapellátáshoz kapcsolódó ügyeleti ellátásról, a védőnői ellátásról, valamint az iskola-egészségügyi ellátásról. Mindezek mellett folyamatosan figyelemmel kíséri a település környezet-egészségügyi helyzetének alakulását és ennek esetleges romlása esetén – lehetőségeihez képest – saját hatáskörében intézkedik, vagy a hatáskörrel rendelkező és illetékes hatóságnál kezdeményezi a szükséges intézkedések meghozatalát. Ezen túlmenően együttműködik a lakosságra, közösségekre, családi, munkahelyi, iskolai színterekre irányuló egészségfejlesztési tevékenységekben, valamint támogatja és aktívan kezdeményezi ezeket.

Az egészségügyi alapellátáshoz, valamint a szakellátás igénybe vételéhez a vonatkozó jogszabályok alapján társadalombiztosítási kártya szükséges, ennek hiánya esetén a

szolgáltatásokhoz való hozzáférés lehetősége korlátozott. E tekintetben jelentős különbség mutatkozik az alap- és a szakellátás között, mivel az utóbbi eleve kizárja a kártyával nem rendelkezőket a szolgáltatásokból.

A hozzáférés mellett további esélyegyenlőségi kérdésként merül fel az egészségügyi intézményben nyújtott ellátások színvonala. A mélyszegénységben élő és roma betegek egy része jövedelmi helyzete miatt eleve ki van zárva a fizetős ellátásokból (pl. a magánrendeléseken való részvételből). (Gyukits, 2000:475)

A roma páciensek esetében azonban az etnikai megkülönböztetés különböző szintű megjelenésével is számolni kell az egészségügyi intézmények falai között, amely szintén eredményezheti a nem megfelelő színvonalú ellátást vagy éppen az ellátás hiányát. Az etnikai megkülönböztetés főbb típusai a következők: az orvos nem látja el a beteget, durván bánnak a beteggel, az orvos sztereotip módon gondolkodik a roma páciensek állapotáról, az orvos nem azonos módon látja el a beteget és a roma pácienseket külön kórteremben kezelik. Ez utóbbi példa jól mutatja, hogy ezen diszkriminatív megoldások általában a szakellátás és a kórházi ellátás szintjén jelennek meg, mivel az ott dolgozó orvosoknak nincs lehetőségük a roma pácienseket elkerülni. (Gyukits, 2000:477-478)

A Győrben dolgozó szakemberek körében végzett online kérdőíves kutatás válaszaiban ugyan felbukkant a romákkal szembeni diszkrimináció léte, de ezek az egészségügyi ellátórendszerben való megjelenési formáiról és gyakoriságáról nem sokat árulnak el. Lényegében ezt erősítették meg az alapellátás irányításával megbízott intézménytől Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézménytől (röviden: EESZI) kapott adatok is, amelyek szerint évente ugyan előfordulnak panaszok (egy-két esetben), de ezek jogi útra való terelésére még nem volt példa.

A megyeszékhely egészségügyi alapellátásáról és az azzal kapcsolatos lakossági véleményekről egy, az EESZI által koordinált betegelégedettségi vizsgálat eredményei tanúskodnak. A 2012-ben, 6085 fős mintán végzett kutatás szerint a válaszadók többsége (86%) elégedett volt a háziorvosi ellátással és a rendelők tisztaságával (85-95%). A lakosság részéről igényként megfogalmazásra került, hogy a háziorvosok aktívabban kapcsolódjanak be az egészségtudatossággal kapcsolatos ismeretterjesztő és felvilágosító munkába. (Győr MJV Egészségképe, 2014:63-64) Az EESZI adatai szerint 2017-ben 53 felnőttorvosi praxis volt a városban, a rendelők jól megközelíthető helyen találhatók, a 2012-2017 közötti időszakban pedig számos intézmény épületének korszerűsítésére is sor került, ezáltal javult a betegek komfortézete is. /A védőnőkről, a gyermekorvosokról és az iskola-egészségügyi vizsgálatokról a HEP 4.3. a) és b) részében található adatok./

27. táblázat A háziorvosi ellátás alapvető jellemzői, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgálatok száma</i>	60	60	60	58	58
<i>Helyettesítésben ellátott háziorvosi szolgálatok száma</i>	2	1	1	1	0
<i>Egy háziorvosra jutó felnőtt népesség száma</i>	1 758	1 758	1 756	1 809	1 799
<i>Rendelésen megjelentek száma</i>	671 271	687 900	678 006	668 445	680 196
<i>Beteglátogatási esetek száma</i>	32 671	31 082	30 544	24 699	21 364

Forrás: KSH T-STAR

Az alap- és a szakellátást bemutató legfrissebb, részletesebb adatsorok a 2016-os évvel bezárólag állnak rendelkezésre, így a győri viszonyok ismertetéséhez is ezek használhatók. Győrben 2016-ban 58 felnőttek részére szervezett háziorvosi szolgálat működött, az egy háziorvosra jutó felnőtt népesség száma 1800 környékén alakul. A rendelésen megjelentek éves száma csak minimális ingadozást mutat, viszont jelentős mértékben csökkent a beteglátogatások esetszáma /27. táblázat/.

A szakellátás területén a 2012-2016 közötti időszakban kisebb mértékben ugyan, de emelkedett a szakorvosi rendelőkben megjelentek száma, ehhez képest viszont jelentősebb mértékben nőtt az ott elvégzett beavatkozások aránya. /28. táblázat/ Az egyes szakrendeléseken megforduló roma és mélyszegénységben élők létszámáról nincsenek adatok, de a témával foglalkozó országos szociológiai vizsgálatokból tudható, hogy jelentős különbségek mutatkoznak az egyes szakellátási formák igénybevételében.

A roma hagyományokat leginkább tartó oláh közösségekben (a győri romák többsége is ehhez a csoporthoz tartozik) a testiség tabu kérdésként kezelendő, emiatt pl. a nőgyógyászati vizsgálatokon eleve kevesebb roma nő jelenik meg. A kutatók általános tapasztalatként rögzítették azt is, hogy a romák többsége csak akkor megy orvoshoz betegségével, ha már fájdalmai vannak, emiatt viszont már gyógyulásuk is több időt vesz igénybe (ti. többnyire az állapot súlyosbodását jelzi a fájdalom). (Gyukits, 2000)

28. táblázat A járóbeteg szakellátás alapvető mutatói, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Megjelenési esetek száma a járóbeteg szakellátásban</i>	1147452	1111980	1133055	n. a.	1165196
<i>Beavatkozások száma a járóbeteg szakellátásban</i>	4630090	4643018	5075715	n. a.	5452173
<i>Teljesített szakorvosi munkaórák száma a járóbeteg szakellátásban</i>	253404	253698	258422	n. a.	259025
<i>Teljesített nem szakorvosi munkaórák száma a járóbeteg szakellátásban</i>	39612	41976	44158	n. a.	44772

Forrás: KSH T-STAR

A városban működő Petz Aladár Megyei Oktató Kórház az egészségügyi ellátórendszer egyik fontos regionális feladatokat is ellátó intézménye, így a településen élő páciensek számára a kórházi ellátáshoz való hozzáférés biztosított. A 2012-2016 közötti időszakról elmondható, hogy a kórházi ágyszám változatlan volt a vizsgált periódusban, a teljesíthető ápolási napok száma pedig meghaladta a ténylegesen teljesített ápolási napok számát. /29. táblázat/

Az egészségügyi szakellátásról rendelkezésre álló, meglehetősen szerény mennyiségű információ ellenére elmondható, hogy a városban élők számára biztosított a szakellátáshoz és a kórházi ellátáshoz való hozzáférés. (Győr MJV Egészségképe, 2014:64) Megfelelő adatok hiányában az azonban nem tudható, hogy ezen ellátásokat a győri romák és a mélyszegénységben élők milyen gyakran veszik igénybe.

29. táblázat A kórházi ellátás alapvető mutatói, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Működő kórházi ágyak száma</i>	1471	1483	1483	1483	1483
<i>Elbocsátott betegek száma</i>	46681	48950	50534	51722	52399
<i>Teljesíthető ápolási napok száma</i>	533290	540587	541295	541295	542728
<i>Ténylegesen teljesített ápolási napok száma</i>	363728	376015	392271	387558	388901

Forrás: KSH T-STAR

b) Prevenációs és szűrőprogramokhoz (pl. népegészségügyi, koragyerekkori kötelező szűrésekhez) való hozzáférés

A magyarországi roma népesség egészségi állapotának vizsgálatát célul tűző kutatások egyik fontos kiindulópontja annak rögzítése, hogy mind a roma nők, mind pedig a roma férfiak születéskor várható élettartama a többségi társadalom azonos csoportjaihoz képest 10-15 évvel rövidebb. E kedvezőtlen tendencia visszafordításában kétségtelenül fontos szerepe lehet azon prevenációs és szűrőprogramoknak, amelyek segítségével megelőzhetővé válhatnak a romák korai elhalálzásáért felelős megbetegedések. Mindeközben viszont nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy az egészségi állapot befolyásolásában környezeti, társadalmi és kulturális tényezők is szerepet játszanak, azaz kiemelt szerepe van az életmódbeli, a társadalmi és a gazdasági tényezőknek. (Fónai-Pénzes, 2006:90)

Egy, a fiatal roma nők körében végzett vizsgálat eredményei viszont arra is rámutatnak, hogy a többnyire alacsony iskolai végzettséggel rendelkező roma páciensek nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a megelőzésnek, illetve panaszaik elmúltával a kontrollvizsgálatokon való részvételnek. (Gyukits et al., 2002:38) A roma és a többségi társadalomhoz tartozó nők szűrővizsgálaton való megjelenésének különbségeire is rámutató kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a tüdőszűréseken való részvételi hajlandóság tekintetében ötszörös az eltérés a két csoport tagjai között. Nagyságrendbeli differencia figyelhető meg a szemészeti, a fogászati szűrések, valamint a vérnyomásmérés tekintetében és ehhez képest kisebb arányú eltérés tapasztalható a koleszterin, az emlővizsgálat, valamint a nőgyógyászati szűréseken való megjelenésüknél. (Gyukits et al., 2002:44-45)

Az előbb említett különbségek mögött meghúzódó lehetséges okok vizsgálata viszont arra is felhívja a figyelmet, hogy az eltérések elsősorban nem a roma nők alacsony iskolai végzettségére vezethetők vissza, hanem a roma és a nem roma csoportok tudásbeli eltérésére. Ez utóbbi azonban nem mérhető az iskolai végzettségre vonatkozó kérdéssel, mivel az azonos iskolatípusban megszerzett vég bizonyítvány léte korántsem jelenti azt, hogy ennek birtokosai azonos ismeretekkel is rendelkeznek. (Gyukits et al., 2002:46) Ezen megállapítások viszont arra is utalnak, hogy a prevenációs programokon való részvétel növelése elsősorban azon múlik, hogy a szervezőknek mennyire sikerül ezen célcsoport tagjait közvetlenül megszólítaniuk. Éppen emiatt válnak kifejezetten fontossá azon rendezvények, amelyeket a helyi viszonyokat és az ott élőket leginkább ismerő civil

szervezetek képviselői szerveznek és valószínűsítanak meg, mivel a személyes kapcsolatokon, ismertségen keresztül lehet az érintetteket a betegségek megelőzését célzó rendezvényeken való részvételre ösztönözni. (Gyukits, 2000:488-489)

Az egészségügyi szűrővizsgálatok elsődleges célja a még rejtett és tünetmentes betegségek felfedezése és korai stádiumban való gyógykezelésének elindítása. Magyarországon a szervezett és ajánlott szűrővizsgálatokat az Országos Tisztifőorvosi Hivatal irányításával, a megyei szűrési koordinátorok közreműködésével végzik, amely alkalmakra az érintettek személyre szóló meghívót kapnak. Ezen vizsgálatok körébe tartoznak az emlőszűrések (45–65 év közötti nők számára, kétévente), a méhnyakszűrés (25–65 év közötti nők számára háromévente), a vastagbél-szűrés (50–70 év közötti férfiak és nők, kétévente), valamint az egyetlen, jogszabályban rögzített kötelező szűrővizsgálat (a tüdőszűrés), amelyen a törvényben felsorolt csoportokhoz tartozóknak évente részt kell venniük. A HEP által vizsgált csoportok közül az utóbbi ellenőrzésen minden hajléktalan személynek részt kell vennie, tehát a tüdő vizsgálatát célzó szűrés minden győri hajléktalan embert elér.

Az előbb említett szűrések mellett, az ezekkel megelőzni kívánt betegségek kialakulását jelentős mértékben csökkenti az országban 2014-ben, a 7. osztályos lányok szülei által térítésmentesen igényelhető HPV (humán papilloma vírus) védőoltás, amely ingyenességéből eredően, anyagi helyzetétől függetlenül mindenkihez eljuthat, de az oltást a gyermekek szüleinek igényelnie kell. Amennyiben a szülő jelzése elmarad, úgy a gyermekek nem szereznek védettséget.

A szűrővizsgálatok egy része azonban nem igényel központi szervezést, mivel azok (pl. a keringési betegségek rizikófaktorainak vizsgálata) akár a háziiorvosi rendelőkben is elvégezhetők. A helyben nem lebonyolítható vizsgálatokon való részvételt is a háziiorvosoknál kell kezdeményezni, de az erre vonatkozó kutatási eredmények arra is felhívják a figyelmet, hogy viszonylag ritkán fordul elő, hogy valaki még az egyes betegségeket kísérő tünetek megjelenése előtt lépéseket tenne ezen vizsgálatok elvégzésére. A magyar lakosság átszűrtsége uniós összehasonlításban az alacsonyak közé tartozik, amely kapcsán szükséges megjegyezni, hogy bizonyos ráktípusok szűrővizsgálatát (pl. tüdő-, prosztata- és szájüregi daganatok) a társadalombiztosítás eleve nem támogatja, mivel hatásosságuk nem bizonyított. /30. táblázat/ (Magyarország 2014, 2014:85)

30. táblázat Egyes daganatos megbetegedések elleni szűrővizsgálatokon átesettek aránya Magyarországon és az Európai Unióban

	Méhnyakrák 20-69 évesek (2012)	Emlőrák 50-69 évesek (2012)	vastagbélrák 57-74 évesek (2008)
Magyarország	36,7 %	46,4 %	4,8 %
EU	60,3 %	57,7 %	12,7%

Forrás: Magyarország 2014, 2014:86

A győri mélyszegénységben élők és romák szűrővizsgálatokon való megjelenéséről statisztikai adatok nem állnak rendelkezésre. A Győri Járműipari Körzet c. kutatásból származó adatokból is csak annyi tudható, hogy amíg a megkérdezettek 25,5%-a rendszeresen tesz konkrét lépéseket egészsége megőrzése érdekében, addig ez az arány a magukat egyébként egészségesnek tartó úJVárosi, szigeti és pinnyédi lakosok esetében a legalacsonyabb (17,3%). A válaszadók 69%-a évente jár orvosi- és szűrővizsgálatokra, de ezen adatokból az nem tudható, hogy ez az egészségmegőrzés szempontjából egyébként fontos két tevékenység külön-külön milyen arányban jelenik meg a megkérdezettek körében. (Kovácsné, 2014:210-211) Mivel a szűrővizsgálatok egy része (pl. vérnyomás-mérés, vércukor- és koleszterinszint mérése) már egyes gyógyszertárakban és egyéb közösségi rendezvények alkalmával is elérhetők, ezért a hozzáférés biztosítottnak mondható.

A megelőzést szolgáló rendezvényeknek nagy hagyománya van Győrben, amelyek közül kiemelendők a város több pontján rendszeresen megszervezett Egészség-Piacok. Ezen alkalmak megszervezésével sikerül a szűréseket a célcsoporthoz tartozók lakóhelyéhez közelebb vinni, ezzel is növelve a résztvevők számarányát (az Egészség-Piacok részletes leírását ld. 4.3. g. pont). A programokon megjelentek számáról és összetételéről pontos adatok nem állnak rendelkezésre, mivel adminisztráció vezetésére nagyobb forgalom esetén nincs lehetőség. A szakértői interjúkon elhangzottak alapján viszont az is elmondható, hogy a kihelyezett szűrővizsgálatokon létszámbeli ingadozások is megfigyelhetők. A városban működő civil szervezetek (pl. Arrabona Városi Nyugdíjas Egyesület, a Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület) is jelentős szerepet játszanak az egészségnapok és szűréssel egybekötött sportprogramok szervezésében, amelyek szintén hozzájárulnak a lakosság egészségi állapotának javulásához. (Szociális Szolgáltatástervezési, 2015) A romák és a mélyszegénységben élők számára is

hozzáférhető egészségügyi és szűrőprogramok megszervezésére a „Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó társadalmi együttműködést erősítő komplex program (TOP-6.9.1-15-GYI-2016-00001)” rendelkezésre álló források nyújtanak lehetőséget. A résztvevők pontos összetételéről azonban nem állnak rendelkezésre adatok, ezért jelen esetben sem tudható, hogy ezen vizsgálatok pontosan mely csoportokat érik el.

c) Fejlesztő és rehabilitációs ellátáshoz való hozzáférés

A győri szociális ellátórendszer intézményeiben folyó fejlesztő és rehabilitációs ellátásokról a helyi esélyegyenlőségi program egyes célcsoportjainak (gyermekek, fogyatékossgal élők, idősek) helyzetét bemutató fejezetekben esik majd részletesebben szó, ehelyütt inkább ezen szolgáltatások összefoglalása történik.

A 32 férőhelyes fogyatékosok napközi otthonában az ott dolgozó szakemberek főleg gyógypedagógiai fejlesztéseket végeznek. Az elsősorban a fiatalabb generáció által látogatott intézmény kihasználtsága 83–85%-os, a várakozók létszáma pedig 13–15 fő között mozog. Ezen adatok azt mutatják, hogy a jelenlegi kapacitás bővítésére nagy szükség lenne.

A Család- és Gyermekjóléti Központban gyógypedagógus és fejlesztőpedagógus bevonásával segítik a 3–14 éves korcsoportba tartozó gyermekeket és fiatalokat. Az intézmény 2013–2017 között keletkezett beszámolóí szerint, évente 25–26 gyermek, 550–650 alkalommal részesült ezen szolgáltatásban.

A hajléktalanok rehabilitációs otthonának feladatai közé tartozik az aktív, munkaképes korú kedvezőtlen helyzetben lévő hajléktalan emberek célzott támogatása. A fejlesztés elsődleges célja az, hogy megakadályozzák egészségi, pszichés és szociális állapotuk további romlását. A 90–95%-os kihasználtságú intézményben az elmúlt években egyre több fedél nélkül lévő pár jelentkezett felvételre és az utóbbi időszakban érzékelhetően nőtt a fiatalabb generációkhoz tartozók létszáma is.

d) Közétkeztetésben az egészséges táplálkozás szempontjainak megjelenése

A magyarországi roma népesség körében végzett szociológiai vizsgálatok felhívták a figyelmet arra, hogy amíg a mélyszegénységben élő családok körében gyakran megfigyelhető a gyermekek alultápláltsága, addig a jómódúak körében éppen a túltáplálás veszélye áll fenn. Ez utóbbi szoros kapcsolatban áll azzal a tradicionális közösségekben

máig is élő felfogással, amely szerint az egészséges ember arról ismerszik meg, hogy jelentős súlytöbblettel rendelkezik. Ezt csak felerősíti a hagyományos roma étkezési szokásokhoz való ragaszkodás, amely főként a fűszeres, zsírban és szénhidrátokban gazdag ételek, egyébként meglehetősen rendszertelen fogyasztását preferálja.

Mindezek miatt mindkét célcsoport számára kiemelten fontos, hogy a legifjabb generációhoz tartozók egészségesebben táplálkozzanak, vagy legalább napi egy alkalommal egészséges táplálékhoz jussanak. A magyar lakosság táplálkozási szokásait felmérő és annak eredményeit 2016-ban rögzítő egészségjelentés szerint a nem megfelelő étkezés komoly egészségkockázatot jelent. Az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők körében nem csak az egészségre káros hatást gyakorló dohányzás, alkoholfogyasztás és túlsúly fordul elő gyakrabban, hanem a napi gyümölcs és zöldség bevitel is alacsonyabb. Amíg a legfeljebb 8 osztállyal rendelkezők 61%-a, addig a felsőfokú végzettséggel rendelkezők 75%-a fogyaszt napi rendszerességgel zöldséget és gyümölcsöt. 2009 és 2016 között a 18 évnél idősebb népesség körében azonban ezen termékek fogyasztóinak aránya 76%-ról 37%-ra csökkent. A felnőtteknél bevitt tápanyagok aránya jelentős mértékben eltér a hazai és a nemzetközi ajánlásoktól: amíg a vitaminok és ásványi anyagok, a tejtermékek, a gabonafélék bevitel is alacsonyabb, addig az állati zsiradékok, húsok, húskészítmények fogyasztása és a só használata magasabb az elvártakhoz képest. (Egészségjelentés, 2016)

A gyermekek étkeztetésére vonatkozó statisztikai adatok a 4.1. d. és a 4.3. h. pontokban kerülnek bemutatásra, e helyütt csak a romák és a mélyszegénységben élők szempontjából fontos megállapítások kerülnek rögzítésre. A győri bölcsődék saját főzőkonyháival rendelkeznek, és napi négy alkalommal biztosítanak étkezést az intézménybe járó gyermekeknek. Mivel a bölcsődei gondozás igénybevétele és az anyák foglalkoztatottsága között szoros összefüggés áll fenn, ezért joggal feltételezhető, hogy az étkeztetés nyújtotta előnyök éppen a képzetlen, munka nélkül lévő családok gyermekei esetében nem érvényesülnek. (A gyermekek, 2018:1)

A megyeszékhely óvodáiba és iskoláiba járó gyermekek egyszeri meleg ebédet, tízórait és uzsonnát kapnak. A gyermekétkeztetés megszervezése és működtetése az önkormányzat feladatai közé tartozik, s ezen kötelezettségeinek teljesítése közben gondoskodik a szociálisan rászorult gyermekek ingyenes vagy kedvezményes étkeztetésének biztosításáról. Győr MJV Polgármesteri Hivatalának statisztikái szerint 2017-ben összesen 14 700 gyermek vett részt a gyermekétkeztetésben, 18,22%-uk (2 680 fő) 50%-os, 23,75%-uk (3 494 fő) pedig 100%-os kedvezményben részesült.

A városban működő közétkeztetési feladatokat ellátó intézmények a 37/2014 (IV. 30.) sz. EMMI rendeletben foglaltak alapján végzik feladataikat és biztosítják a közétkeztetésben résztvevők számára a jogszabályban rögzített összetételnek megfelelő ételeket. Az ételek minőségének ellenőrzéséről a NÉBIH saját erőforrásai felhasználásával, a területileg illetékes kormányhivatalok bevonásával gondoskodik. A rendelkezésre álló adatok szerint 2017-ben két alkalommal is sor került a győri iskolai konyhák felszolgált ételek érzékszervi bírálatára, s azok mindkét esetben átlagos minősítést kaptak. (A NÉBIH vizsgálati szempontrendszerét azóta módosították, mivel annak szigorúsága miatt a legtöbb iskolai menzán készült ételt átlagosra értékelték.)

e) Sportprogramokhoz való hozzáférés

Az EU tagállamaiban felvett adatokhoz viszonyítva a magyar lakosság mérsékeltén aktívnak tekinthető. Minden harmadik felnőtt átlagosan heti 3,5 órát sportol, a férfiak aktivitása (4 óra) némiképp meghaladja a nőkéét (3 óra). Az iskolások mozgással eltöltött ideje a WHO Európai Régió átlagának megfelelő, a mindennapi testnevelés bevezetésének köszönhetően a 11 évesek körében ez viszont az uniós átlagot is meghaladja. Az előbb említett korcsoportba tartozó magyar fiúk 34%-a, a lányok 24%-a fordít naponta minimum 60 percet mozgásra, szemben a nemzetközi szinten tapasztalt 30, illetve 21%-os arányokkal. (Egészségfejlesztés, 2016:69)

A Győri Járműipari Körzet c. kutatás eredményei alapján elmondható, hogy az adatfelvétel idején a megkérdezettek 53,6%-a, heti két alkalommal legalább 30 percet töltött sportolással. (Kovácsné, 2014:213) A sport, a mozgás nem csak népegészségügyi, hanem nevelési kérdés is, mivel jelentős mértékben hozzájárul a személyiségjegyek pozitív irányú változásához, kedvezően hat a tanulási képességekre is. (Győr Megyei Jogú Város Sportkoncepció (a továbbiakban: Győr MJV Sportkoncepció), 2015)

Lényegében ez a gondolat köszön vissza az Újvárosi Polgárőr Egyesület képviselője által, a fókuszcsoporthoz tartozó interjú alkalmával elmondottakból, aki az újvárosi roma fiatalok számára megszervezett ökölvívó és labdarúgó edzésektől, a sportolás adta élmények mellett a gyermekek képességfejlesztését és a helyi közösség megerősítését reméli. Ez utóbbira annál is inkább szükség lehet, mivel a kutatásban résztvevő szakemberek egyöntetűen jelezték, hogy Újvárosban az elmúlt esztendő folyamán erőteljesen megnövekedett a kábítószer fogyasztó szülők és gyermekek száma. Ezen probléma enyhítése pedig nagymértékben múlhat a közösségi kontroll megerősítésén.

Győr város sportot támogató helyi politikájának egyik kézzel fogható jele, hogy a megyeszékhely éves költségvetésének 1%-át ezen célok elérésére fordítják. A rendelkezésre álló pénzügyi keret nemcsak a versenysport, valamint az utánpótlás javát szolgálja, hanem ebből dotálják a helyi tömegsportot is. (Helyi Községi Fejlesztés Stratégia (a továbbiakban: Helyi közösség), 2016)

A város sportkonceptiója szerint az óvodákban a testnevelés több formában is megjelenik. A kötelező óvodába járásnak köszönhetően a 3–6 éves korban lévő gyermekek napi 10–15 percet töltenek testmozgással és heti 1–2 órában pedig csoportos testnevelési foglalkozásokon vesznek részt. Az óvodai sportinfrastruktúra fejlesztésének eredményeképpen az utóbbi években több intézmény tornaszobája és sportudvara újulhatott meg. Az iskolás korosztályba tartozók körében 2014-ben végzett felmérés közel 11 000 győri diák sportolási szokásait vizsgálta. Ezen kutatás kimutatta, hogy a diákok 30%-a sportol rendszeresen (min. heti 3x1,5 órát).

A mindennapos testnevelés bevezetése mellett, hogy számos pozitív hatással jár néhány hiányosságra is felhívta a figyelmet. Az oktatási intézmények egy részében a megnövekedett óraszámok miatt problémát jelent az öltözők állapota és befogadóképessége.

Az utánpótlás-nevelésben jelentős szerepet játszó sportiskolai program két győri oktatási intézményben került bevezetésre, amelyek jelentős szerepet játszanak a sportkarrier építésének és a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének összehangolásában. A sport iránt érdeklődő fiatalok számára testnevelési tagozatot indító iskolák is rendelkezésre állnak.

Miután a középiskolás diákok fele, a felsőoktatási intézményekbe járó hallgatóknak pedig 30%-a sportol rendszeresen, ezért az aktivitási szint fenntartása érdekében egyre több munkáltató tartja fontosnak, hogy a munkába álló volt diákok számára béren kívüli juttatásként biztosítsa a sportlétesítmények látogatásához szükséges anyagi erőforrásokat. Mindezekre annál is inkább szükség van, mivel a városban egyre több, vállalkozás keretében működő, olyan sportolási lehetőségeket kínáló szervezet működik, amelynek szolgáltatásait csak a megfelelő anyagi kondíciókkal rendelkezők vehetik igénybe, a szerényebb bevétellel rendelkezők (beleértve ebbe a mélyszegénységben élőket és a romák egy részét) azonban ezekből kirekesztődnek. (Győr MJV Sportkonceptió, 2015)

A korábbiakban már említett 2014-ben végzett kutatás eredményei azonban azt is jól mutatják, hogy a megkérdezettek többsége továbbra is a város legismertebb közösségi tereként nyilvántartott Barátság Parkban és a Püspökerdőben hódol sportszennvedélyének.

Az 50 év felettiek körében ugyan csökken a rendszeresen intenzív testmozgást végzők aránya, de a győri idősök számára nyújtott programok széles tárháza némileg megváltoztathatja a testmozgáshoz fűződő viszonyukat.

A város sportlétesítményeinek 80%-a önkormányzati tulajdonban van, működtetéséről és karbantartásáról a településen működő szervezetek gondoskodnak. A mindennapos testnevelés bevezetése miatt azonban egyre csökken a bérelhető helyek száma. A szabadtéri sportpályák egy része felújítandó, emiatt a sportolni vágyók az egyes városrészekben megtalálható közparkokat használják. A 2013–2014 közötti időszakban átadott műfüves pályákkal nőtt a sportolási lehetőségek száma, jelentős fejlesztéssel járt együtt a 2017-ben, a városban megrendezett EYOF.

A városi tulajdonban lévő sportlétesítmények egy részében a működési költségek fedezése érdekében a látogatóktól belépő díjat szednek, ám éppen ez a díjfizetési kötelezettség lehet az oka annak, hogy az egyébként is kevésbé egészséges életmódot folytató és korlátos anyagi erőforrásokkal rendelkező csoportok tagjai kizsorzódnak ezen intézményekből. Ugyanakkor számos korszerű sportlétesítmény díjmentesen látogatható. Ugyancsak segítséget jelent a kétszázöt darab, ingyenes belépésre jogosító fürdőbérlet biztosítása a szociálisan rászoruló (fogyatékossgal élő, nagycsaládos, idős) személyeket tömörítő szervezetek tagjai számára. (Győr MJV Egészségképe, 2014)

f) Személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata az 5/2015. (II. 27.) sz. önkormányzati rendeletében szabályozza a település által működtetendő, személyes gondoskodást nyújtó szociális szolgáltatásokat. Ezen szolgáltatások egy részét az EESZI útján biztosítja (házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, étkeztetés, nappali ellátás, fogyatékossgal élők napközbeni ellátása, időskorúak gondozóháza és az idősök otthonai), más részüket pedig az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat keretében nyújtja (gyermekek napközbeni ellátása, időszakos gyermekfelügyelet, játszóház).

A családsegítés, a gyermekjóléti szolgáltatás, valamint a gyermekjóléti központ szolgáltatásai a Család- és Gyermekjóléti Központhoz tartoznak, a hajléktalan emberek ellátásáról pedig a Hajléktalanokat Segítő Szolgálat (HSSZ) gondoskodik.

A HSSZ keretében étkeztetés, nappali melegedő, átmeneti szálló, éjjeli menedékhely, hajléktalanok otthona, hajléktalanok rehabilitációs otthona működik a városban.

Az önkormányzat ellátási szerződés alapján biztosítja a gyermekek és családok átmeneti ellátását, a fogyatékosok nappali ellátását, a pszichiátriai betegek nappali

ellátását, a támogató szolgáltatást, az utcai szociális munkát, valamint a szenvedélybetegek nappali ellátását.

Az előbbieken felsorolt szolgáltatásokhoz való hozzáférés tehát minden győri lakos számára biztosított, hiszen a személyes gondoskodást nyújtó intézmények széles palettája megtalálható a városban, az egyetlen problémát néhány intézmény esetében (pl. idősök otthona, hajléktalanok otthona, fogyatékosok napközi otthona stb.) a kapacitáshiány okozza, emiatt néhány helyen várólistát kénytelenek vezetni. A szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés biztosítása érdekében egyes intézmények (pl. Család- és Gyermekjóléti Központ) heti több alkalommal hosszított nyitva tartással állnak ügyfeleik rendelkezésére.

g) Hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

A hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértésével kapcsolatos bejelentésekről az önkormányzat által fenntartott intézmények munkatársainak nincs információjuk.

h) Pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások és szolgáltatások) a szociális és egészségügyi ellátórendszer keretein belül

A hátránykompenzáló juttatások közül a közgyógyellátási igazolványt és az ápolási díjat kell megemlíteni. A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma 2016-ban 2222 volt Győrben, 2012 után alapvetően csökkenő tendencia mutatkozik ebben a tekintetben. Az ápolási díjban részesítettek száma 2016-ra 17%-kal csökkent 2012-höz képest. /31. táblázat/

31. táblázat. Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők és ápolási díjban részesítettek száma, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma</i>	3233	2902	2391	2006	2222
<i>Ápolási díjban részesülők száma</i>	494	507	589	n. a.	359
<i>Ápolási díjra felhasznált összeg (1000 Ft)</i>	162	172	247	n. a.	165
	323	238	037		562

Forrás: KSH T-STAR

3.7. KÖZÖSSÉGI VISZONYOK, HELYI KÖZÉLET BEMUTATÁSA

a) Községi élet színterei, fórumai

Győr településszerkezetét a mozaikszerű tagoltság jellemzi, a térbeli egyenlőtlenség pedig hozzájárul az egymástól elkülönülő, izolált közösségek létrejöttéhez. Ezt a helyzetet tovább rontja, hogy hiányoznak a különböző generációk, etnikumok és eltérő érdeklődésű csoportok találkozhelyei, azaz kevés a multifunkcionális tér. (Helyi közösségi, 2016)

A Helyi Községi Fejlesztési Stratégiához (2014-2020) kapcsolódó vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek 74,1%-a Győrhöz erőbben kötődik, mint azon városrészhez, amelyben él. Lényegében ezt erősítette meg az a 2012-ben, 700 fős mintán elvégzett városmarketing kutatás is, amely során kinyert adatok szerint a város lakóinak kétharmada egyáltalán nem költözne el a városból, mivel ahhoz sok szállal kötődik.

Az egyes városrészekhez való kötődés mértéke azonban jelentősen eltérhet egymástól. Újvárosban és Gyárvárosban sokkal erősebb a kötődés, mint Ménfőcsanakon, ahol a sok beköltöző jelentős mértékben megváltoztatta a helyi lakosság összetételét, felhígítva ezzel annak közösségét. Az előbbiekhöz hasonló folyamatok figyelhetők meg Advárosban is, ahol viszont éppen a lakótelepre beköltöző aktív korúak városi társadalomba történő integrálása jelent komoly kihívást. (Helyi közösségi, 2016)

A közösségfejlesztéshez szükséges erőforrások a helyi gazdasági élet domináns vállalkozásainak jóvoltából ugyan rendelkezésre állnának, de egyes csoportok megszólítása komoly nehézségekbe ütközik. A középiskolás és egyetemista korosztályhoz tartozók bármennyire is jelentős számban képviseltetik magukat a város életében, eltérő elvárásaik miatt a zenei és a sportprogramok kivételével nehezen kimotozthatók.

A győri közösségi élet helyszínei közé a belvárosi, a vízparti területek, valamint a sport és rekreációs részek tartoznak, amelyek mindenki által szabadon látogathatóak. A város fejlett sportinfrastruktúrával rendelkezik (ld. HEP 3.6. d. pont).

A szabadidő eltöltését célzó kulturális, előadó művészeti, közgyűjteményi és közművelődési intézmények jelentős része a Belvárosban található. A kapcsolódást szolgáló művelődési házak ugyan minden városrészben megtalálhatók, ám felszereltségük nagyon eltér egymástól. (Helyi közösségi, 2016)

A város könyvtárhálózata 2013-ban jelentős szervezeti átalakuláson ment keresztül. A települési és a megyei intézmény összevonásával megalakult dr. Kovács Pál Megyei Könyvtár és Közösségi Tér, mely hét fiókkönyvtárával szolgálja ki az olvasói igényeket. A jelentős anyagi erőforrásokat igénylő könyvvásárlás helyett ezen intézmények olcsó, komfortos lehetőséget kínálnak az olvasni vágyók számára. A könyvtárlátogatók és a könyvkölcsönzések számának csökkenése azonban jól mutatja az olvasási szokások átalakulását, amely szükségessé teszi ezen intézmények szolgáltatási palettájának átalakítását.

A különböző ingyenes, jobbra a Belvároshoz kötődő zenei és kulturális programok ugyan vonzzák a közönséget. Az egyes városrészekhez kötődő rendezvény (pl. Szentiváni Fesztivál, Terményáldás, Adyvárosi Tóparty) kiváló lehetőséget nyújtanak a városrészek közötti kapcsolatépítésre, valamint az adott területen élők mi tudatának erősödéséhez.

A helyi közösségi élet színterei közé tartoznak a Győrben működő non-profit szervezetek, amelyek száma kimagasló. 2012-ben 1000 lakosra 6,6 non-profit szervezet jutott, s a győri székhellyel működő, bejegyzett egyesületek és alapítványok száma 855 volt. (Helyi közösségi, 2016)

A civil szervezetek közösségformáló és fejlesztő tevékenysége azonban csak akkor mutatkozhat meg igazán, ha tagjai között a mélyszegénységben élők és a romák is megtalálhatók lennének. A Győri Járműipari Körzet c. kutatás eredményei azonban azt mutatják, hogy amíg a helyi társadalom leszakadóban lévő csoportjainak 9,9%-a tagja valamelyik civil szervezetnek, addig a teljes népesség 21,6%-a tartozik ugyanebbe a kategóriába. (Páthy, 2014) A fókuszcsoportos és a szakértői interjúk készítése során több alkalommal is elhangzott, hogy a roma népesség összefogása és közösséggé formálása szempontjából kiemelkedő szerepe van néhány, a győri romákat tömörítő civil szervezetnek: a roma kultúra őrzésében szerepet játszó és a térségben tanodákat működtető Czinka Panna Roma Kulturális Egyesületnek, valamint a munkaerő-piaci integráció területén működő Rom Po Drom Cigány az Úton Egyesületnek.

b) Közösségi együttélés jellemzői (pl. etnikai konfliktusok és kezelésük)

A rendelkezésre álló információk alapján elmondható, hogy etnikai jellegű konfliktusokról sem az önkormányzatnak, sem pedig a terepen dolgozó szakembereknek nincs tudomásuk. A Győr újvárosi részét érintő városrehabilitációs program keretében és az ott működő intézmények szervezésében számos olyan tevékenység is megvalósult, amely egyértelműen hozzájárulhatott az interetnikus kapcsolatok javulásához és egymás

jobb megismeréséhez. A fókuszcsoportos kutatás alkalmával az Újvárosi Polgárőr Egyesület képviselője elmondta, hogy a szervezet tagjainak folyamatos utcai jelenléte főként az iskolák környékén jótékony hatással volt a közbiztonság alakulására. A Család- és Gyermekjóléti Központ munkatársai által 2012-ben beindított Harmónia Klub rendezvényei pedig kiváló alkalmat nyújtottak ahhoz, hogy a többségi társadalomhoz tartozó segítő szakemberek a velük kapcsolatban álló családok otthonaiban betekintést nyerjenek a cigány hagyományok világába. A roma kultúra megismerését célul tűző rendezvény révén csökkentek a két fél eltérő szocializációjára visszavezethető konfliktusok. (A Családsegítő Szolgálat 2012. évi beszámolója)

A városrehabilitáció soft elemei közé tartozó ingyenes Családi Nap megszervezésével nemcsak szórakozási lehetőségeket kínáltak a résztvevők számára, hanem az álláskeresésben és a szenvedélybetegségek leküzdéséhez is segítséget kaphattak az ide ellátogatók. A közösen eltöltött idő a közösségfejlesztés kiváló eszközének bizonyult. (A Családsegítő Szolgálat 2013. évi beszámolója)

c) Helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásai (adományozás, önkéntes munka stb.)

A győri szervezetek és intézmények adománygyűjtő és elosztó tevékenységéről nem állnak rendelkezésre pontos adatok. Az önkormányzathoz beérkező intézményi beszámolók közül egyedül a Család- és Gyermekjóléti Központ 2013–2017 közötti éves jelentései adnak képet a helyi közösségi szolidaritás megnyilvánulásairól.

A szervezet szakmai programjának megfelelően munkatársaik hosszú évek óta nyújtanak azonnali segítséget a hozzájuk forduló, krízishelyzetben lévő személyeknek és családoknak. Ezen természetbeni juttatások mellett azonban folyamatosan fogadnak, gyűjtenek és juttatnak el magánszemélyektől és vállalkozásoktól vagy egyéb szervezetektől érkező felajánlásokat a rászorulóknak, illetve rendszeresen részt vesznek kampányszerű adományosztásokban.

A Család- és Gyermekjóléti Központ munkatársai szoros kapcsolatban állnak a megyeszékhelyen működő karitatív tevékenységekbe is bekapcsolódó szervezetekkel (pl. Győr Egyházmegyei Karitás, Pannonhalmi Egyházmegyei Karitás, Baptista Szeretetszolgálat, Szülők Háza, Győr AUDI ETO KC, Győri Állatmenhely, Győr-Moson-Sopron Megyei Állatvédőrség, Okoshely, Győri Pláza, Győri Evangélikus Egyházközség).

32. táblázat A Család- és Gyermejkölési Központ által szétosztott adományok megoszlása 2013-2017 között

Év	Családok száma	Adomány jellege
		436 cipős doboz
2013	216	250 élelmiszersomag
		56 ajándécsomag
2014	634	2518 adomány
2015	n.a.	n.a.
2016	n.a.	2510 adag
2017	564	2406

Forrás: Család- és Gyermejkölési Központ 2013-2017 közötti éves beszámoló

Az adományokban részesülők összetételéről csak a 2014-es évből állnak rendelkezésre adatok: a kedvezményezettek 50%-a inaktív volt, jelentős volt az egyedül élők száma, a rászoruló 25%-a újbárosi, 33%-a marcalvárosi, 31%-a pedig adyvárosi volt, amely adatok egyúttal a rászoruló területi eloszlását is jól mutatja.

Az Adományközpontot működtető szervezet munkatársainak 2015. évi beszámolója alapján az is elmondható, hogy egyre növekszik a tartós élelmiszert igénylők létszáma, s visszatérő problémát jelent a lakosságtól érkező felajánlások elhelyezése. Lényegében ezen raktározási gondok hívták életre a közvetítés gyakorlatát, amelynek keretében a felajánlott bútorok és nagyobb berendezési tárgyak/eszközök a Család- és Gyermejkölési Központ érintése nélkül jutnak el a rászorulókhöz.

Az adományosztásban az előbb említett szervezetek és intézmények mellett a Roma Nemzetiségi Önkormányzat is kiveszi a részét. Mikulás alkalmából évi 250 ajándécsomagot osztanak szét a rászoruló családok tagjainak, s karácsonykor 5–600 gyermeket látnak vendégül a Vaskakas Művelődési Központban nemzetiségi hovatartozásuktól függetlenül. A lokális közösségek erejét jól jelzi, hogy tagjaik mennyire hajlandóak részt venni az adott közösség életében és mennyire támogatják a segítségre szorulókat.

A Győri Járműipari Körzet, mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze c. kutatás többek között arra is választ keresett, hogy a győriek mennyire kapcsolódnak be a helyben működő társadalmi szervezetek munkájába és milyen szerepet játszik életükben az önkéntes munka végzése.

A megkérdezettek 96%-át örömmel tölti el, ha segíthet másoknak (Nárai, 2014b:199), de csak negyedük nyilatkozott úgy, hogy életük folyamán 1–2 alkalommal az iskolában, munkahelyen vagy valamely jótékonyági program keretében önkéntes munkát végeztek. A válaszadók közül minden tizedik személy nyilatkozott úgy, hogy rendszeresen végez önkéntes munkát, ami megfelel az országos átlagnak. Az idősebb (60–69 éves) korosztályokhoz tartozók magasabb, a 18–29 évesek viszont alacsonyabb arányban képviseltetik magukat az önkéntes munkát végzők körében. Az iskolai végzettség és a foglalkozás, ha nem is erősen, de mindenképpen befolyásolja az érintettek aktivitását. A diplomások között, szemben az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezőkkel, 3–4-szer több olyan személyt találhatók, aki rendszeresen önkénteskedik, és körükben harmadannyian vannak az ilyen munkát egyáltalán nem végzők. Mindebből az is következik, hogy elsősorban az érettségizettek és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők tartoznak ebbe a csoportba. Az önkéntes munka végzése a legtöbb esetben (58%) olyan személyeknél figyelhető meg, akik valamely társadalmi szervezetnek vagy közösségnek is tagjai, azaz a szervezeti tagság egyúttal a közösség iránti szolidaritást létét is jelezheti. (Nárai, 2014b:186-187)

Az önkéntes munkát végzőkről önkormányzati adatok nem állnak a rendelkezésre, viszont egyes intézményi beszámolókból a szakemberek utalnak arra, hogy egyes győri szervezetek munkájába önkéntesként bekapcsolódnak egyetemi hallgatók és iskolai közösségi szolgálaton lévő diákok, valamint önkéntes napok szervezésével egyes versenyszférában működő vállalatok is. Önkéntes programot hirdetett meg 2017-ben Győr-Moson-Sopron Megyei Rendőr-főkapitányság, amelynek keretében négy iskola, nyolc alkalommal 40–40 diák részvételével felügyelte a nagyobb bevásárlóközpontok parkolóit, ezzel óvva meg a vásárlókat az esetleges kellemetlenségektől. Egy másik, szintén a rendőrség szervezésében megvalósult projekt (Students for Safety) keretében közösségi szolgálaton lévő fiatalok nyújtottak segítséget külföldi turistáknak.

Pozitív hatással lehet az önkéntességre és a társas kapcsolatok erősítésére a „Légy ott! – önkéntesség és közösségi élmény a találkozások városában, Győrben” c. projekt, amely 2017–2020 között a fiatal és idősebb generációk közötti társadalmi távolság csökkentését célozza meg különböző intergenerációs programok szervezésével.

3.8. A roma nemzetiségi önkormányzat célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége, partnersége a települési önkormányzattal

A győri Roma Nemzetiségi Önkormányzat (a továbbiakban: RNÖ) az 1990-es évek elején kezdte meg tevékenységét, jelenleg a nemzetiségek jogairól szóló CLXXIX. törvény szellemében végzi munkáját.

Az RNÖ képviselőjével készített interjú során elhangzott, hogy Győr-Moson-Sopron megyében közel 25 000, Győr városában pedig 7 000-10 000 főre becsülhető a roma lakosság létszáma. A megyeszékhelyen mindhárom cigány csoport (romungró, beás, oláh) képviselteti magát. Az itt élők többsége (kb. 70%) a hagyományokhoz markánsabban kötődő oláh közösséghez tartozik, de megtalálhatók az asszimilálódás útjára lépett romungrók (20%), valamint a szokásokat még szintén erőteljesen őrző beások vagy teknővájók (10%) csoportjába tartozó egyének és családok is.

Az RNÖ vezetői napi kapcsolatban állnak a helyi roma népesség tagjaival, akik problémáikkal rendszeresen keresik fel a szervezet munkatársait fogadónapjaikon. Az RNÖ a korábban már említett jogszabályban rögzített feladataival összhangban információátadással, tanácsadással, a hivatalos ügyek elintézésben nyújtanak segítséget az őket felkereső (néhány esetben nem feltétlenül roma) ügyfeleknek.

A korábbi években a szervezet meghatározott napokon ingyenes jogsegély szolgálatot is működtetett a jogi természetű problémák hatékonyabb kezelése érdekében, de ezen lehetőség ma már nem áll rendelkezésre.

A RNÖ ügyfélfogadásán megjelentek pontos létszámáról nem rendelkeznek adatokkal, az önkormányzat tisztségviselőjétől kapott tájékoztatás alapján viszont elmondható, hogy éves szinten néhány ezer esettel találkozhatnak (az esetszám jelen esetben is az ügyek számát és nem az ügyfelek számát jelenti).

Rendszeres kapcsolatban állnak Győr MJV Polgármesteri Hivatalával, valamint a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatallal. Az említett szervezetekkel való együttműködés a legtöbb esetben a roma álláskeresők képzésével és foglalkoztatásával kapcsolatos ügyek intézését jelenti, de számos egyéb, pl. kulturális programok szervezésében is szívesen vállalkoznak a közös munkavégzésre. Ezen kapcsolatoknak köszönhetően az elmúlt időszakban 45 főt sikerült bevonniuk a közfoglalkoztatás rendszerébe: 15 embernek az önkormányzat, 30 főnek pedig civil szervezetek biztosítanak munkalehetőségeket.

Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező csoportokhoz tartozók számára szervezett tanfolyamok résztvevőinek toborzása is az önkormányzat bevonásával történik, így az RNÖ jelentős mértékben hozzájárul az érintettek elhelyezkedési esélyeinek növeléséhez.

Az önkormányzat figyelmet fordít arra is, hogy kulturális programok szervezésével elősegítse a romák és a többségi társadalom tagjai közötti kapcsolatok erősödését és nem utolsó sorban egymás jobb megismerését.

Az elmúlt évek kedvező munkaerő-piaci változásai a helyi közösség tagjait sem hagyták érintetlenül. Az RNÖ képviselőjének becslése szerint a munkaalkalmak növekedésének köszönhetően 2018-ra Győrben kb. 10%-ra mérséklődött a roma álláskereső aránya. A munkavállalók iránti kereslet növekedésének tudható be az is, hogy érzékelhetően csökken a romákat érintő a munka világában, a korábbi években még erőteljesebben jelenlévő diszkrimináció előfordulása és gyakorisága. Az önkormányzat tudomására jutott esetek jogi útra való terelésére eddig még nem került sor, mivel az érintettek sem megfelelő jogi tudással, sem pedig jogi képvisellel nem rendelkeznek. Az előbb említett lépések megtételére ráadásul sok esetben éppen az érintettek érdektelensége miatt vagy éppen a bizonyíthatósága hiánya miatt nem kerül sor.

Összegzésként elmondható, hogy a RNÖ napi szintű kapcsolatban áll a települési önkormányzattal és a megyei kormányhivattal, amely szervezetekkel való együttműködés mindhárom fél számára gyümölcsöző, mivel jelentős szerepe van az ezen intézményeket felkereső, hátrányokkal küzdő csoportok problémáinak enyhítésében.

3.9. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

A Győrben élő romák és mélyszegénységben élők helyzetének javításához célszerű lenne, ha rendelkezésre állnának olyan statisztikai adatok (vagy információk), amelyek segítségével egyrészt meghatározhatóvá válhatna az érintettek pontos létszáma, másrészt képet adnának összetételükről és ezáltal szükségleteikről is. A célcsoporthoz tartozók helyzetének vizsgálata során láthatóvá vált, hogy ezen családok és személyek hátrányait nem csak jövedelmük alacsony volta okozza, hanem problémáik összetettsége.

Alulfoglalkoztatásuk részben alacsony iskolai végzettségükre vezethető vissza, amely többek között a korai iskolaelhagyásra, a lányok esetében pedig sok esetben a roma hagyományokra (a nők elsődleges feladata a gyermekvállalás, a háztartás vezetése) vezethető vissza, de hiányoznak azon munkaalkalmak is, amelyekben ezen csoporthoz

tartozókat foglalkoztatni tudnák. A segítők oldaláról nézve sok esetben hiányoznak azon ismeretek (pl. a roma kultúra és hagyományok), amelyekkel a többségi társadalom által szervezett szolgáltatásokat a roma célcsoport számára is elfogadhatóvá, vonzóvá tehetnék. A foglalkoztatás terén további problémát jelent a gazdaságilag inaktív csoportok azonosíthatatlansága, akik pedig potenciális munkaerő-tartalékként a helyi vállalkozások rendelkezésére állhatnának.

Sok esetben az alap- és középfokú oktatásból való lemorzsolódás akadályozza meg, hogy a célcsoport tagjai képzett munkavállalóként jelenhessenek meg a helyi munkaerőpiacon. E téren a lemorzsolódás okainak feltárása, annak megakadályozása, esetleg az oktatási rendszer egyes szintjeit teljesítők továbbtanulásának elősegítése (ti. az elkallódásuk megakadályozása) jelenthetne megoldást. Ezekhez azonban nélkülözhetetlenek a helyi viszonyokat és a célcsoport tagjait jól ismerő, személyre szabott szolgáltatást nyújtó segítők.

A lakáskörülmények javítása terén fontos feladat a lakásállomány komfortosabbá tétele. A lakókörnyezet és ezáltal a lakhatási feltételek jobbítását is megcélzó intézkedések (ti. az újjáépítési városrehabilitáció soft elemeinek) jövőbeni folytatása is a legfontosabb feladatok közé tartozik. Mind a szegregáció által veszélyeztetett településrészen (a szülők és gyermekek), mind pedig a Győrben élő hajléktalan emberek körében erőteljesen megnövekvő kábítószer-fogyasztás (az ún. designer drogok elterjedése) elleni fellépés szintén a közeljövő feladatai közé tartozik.

A szenvedélybetegség kezelése szorosan kapcsolódik az egészségügy világához, amelyben a szűrőprogramokon való részvétel növelése jelenti a legnagyobb kihívást. A személyre szabott, a helyi közösség tagjai által is ismert és elismert személyek bevonásával helybe hozott prevenciós alkalmak szervezésétől lehetne nagyobb részvételi arányt remélni. Ezen a téren is fontos lehet a roma hagyományok ismerete, mivel a programokon való részvételt sok esetben ezen tradíciók akadályozzák meg.

A szenvedélybetegségek kialakulásának megakadályozását is elősegíthetnék azon közösségi alkalmak számának növelésével, amelyek nemcsak a helyi közösség megerősödéséhez járulhatnak hozzá, de a közösség tagjainak egymáshoz és a többségi társadalom tagjaihoz fűződő kapcsolatán is sokat javíthatnának. Ezen programok közül ki kell emelni a fiatalabb korosztályokat is megszólító rendezvényeket, mivel jelenleg ez a csoport az, amelyik a leggyakrabban távol marad ezen eseményektől. Az előbbieken említett problémák és a lehetséges kezelési módok kapcsán az is elmondható, hogy az elmúlt öt esztendőben már számos, a célcsoportok szükségleteire jól reflektáló projekt

is kidolgozásra került, így ezek folytatása, esetleges újragondolása és nem utolsósorban további finanszírozásuk biztosítása megoldás lehet a felsorolt problémák többségére.

A romák és mélyszegénységben élők helyzetének, esélyegyenlőségének vizsgálata során feltárt problémák és fejlesztési lehetőségek	
Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
A felnőttek droghasználatát csökkentő programok kidolgozásának ösztönzése	A szegregátumban élők körében felerősödő drogfogyasztás megakadályozza az érintettek és gyermekeiknek az oktatás és a munka világába történő beilleszkedését
A roma ügyfelekkel kapcsolatba kerülő szakemberek továbbképzése	A kulturális különbségekből eredő eltérő látásmódok, szokások sok esetben akadályozzák a többségi társadalomhoz tartozó szakemberek által nyújtott szolgáltatásokhoz való hozzáférést
Interprofesszionális jelzőrendszer működtetése	A városban működő és a célcsoportokkal kapcsolatban álló intézmények közötti információáramlás hiányosságai
Mentorhálózat kiépítése	A roma népesség alacsony iskolai végzettséggel rendelkező csoportjainak alulfoglalkoztatása mögött az oktatási rendszerből való idő előtti kikerülésük, valamint az álláskereséshez szükséges ismeretek hiánya áll

4. A GYERMEKEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE, GYERMEKSZEGÉNYSÉG

4.1 A gyermekek helyzetének általános jellemzői (pl. gyermekek száma, aránya, életkori megoszlása, demográfiai trendek stb.)

Győr állandó népessége 2016. december 31-én 125 139 fő volt, amelyből a 0–18 év közöttiek száma 21 814 fő. A 18 éves és az alatti népesség száma az elmúlt fél évtizedben nem mutatott jelentős változást, a csökkenés aránya mindössze 1,5%, amelynek következtében a korosztály teljes népességen belüli aránya hasonló maradt. A fiatalok korcsoportonkénti megoszlását mutatja a 33. táblázat.

33. táblázat A 0-18 év közötti népesség száma és aránya a teljes népességből, 2012-2016

		2012	2013	2014	2015	2016
0-2 éves	fő	3542	3498	3465	3438	3342
	arány	2,8	2,8	2,7	2,7	2,7
3-5 éves	fő	3739	3730	3615	3511	3428
	arány	3,0	3,0	2,9	2,8	2,7
6-13 éves	fő	9197	9397	9598	9724	9671
	arány	7,3	7,4	7,6	7,7	7,7
14-18 éves	fő	5662	5394	5251	5301	5373
	arány	4,5	4,3	4,2	4,2	4,3
0-18 éves összesen	fő	22140	22019	21929	21974	21814
	arány	17,5	17,4	17,4	17,5	17,4

Forrás: KSH T-STAR

2017. december 31-én az állandó népesség száma 125 139 fő, a lakónépesség 131 940 fő volt. A megelőző évi adathoz viszonyítva a város népességére vonatkozó adatokban jelentős változás nem következett be. Ugyanakkor a 0–18 éves korú lakónépesség kor szerinti megoszlása a következőképpen alakult. /34. táblázat/

34. táblázat A 0-18 éves korú lakónépesség megoszlása, Győr, 2017. december 31-én

Év	0–3 éves	3–7 éves	7–14 éves	14–18 éves	összesen
2017	4 634	5 009	8 759	5 002	24 619

Forrás: Átfogó, 2017

Az élveszületések és halálozások száma 2012 óta egyaránt csökkenő tendenciát mutat, ezáltal a természetes fogyás mértéke stabilnak tekinthető, 2 ezrelék körüli éves arányt mutat. /35. táblázat/

35. táblázat Élveszületések és halálozások száma, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Élveszületések száma</i>	1265	1207	1266	1240	1198
<i>Halálozások száma</i>	1512	1574	1463	1493	1413
<i>Természetes szaporodás, természetes</i>	-247	-367	-197	-253	-215
<i>Természetes szaporodás, ezrelék</i>	-2,0	-2,9	-1,6	-2,0	-1,7

Forrás: KSH T-STAR

a) Veszélyeztetett és védelembe vett, hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, valamint fogyatékkal élő gyermekek száma és aránya, egészségügyi, szociális, lakhatási helyzete

A védelembe vett kiskorú gyermekek száma 2012 óta kismértékű növekedést mutat a városban, ellenben a veszélyeztetett gyermekek száma csökken a KSH adatai szerint. /36. táblázat/

36. táblázat Védelembe vett és veszélyeztetett kiskorú gyermekek száma, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Védelembe vett gyermekek száma</i>	101	113	137	136	182	177
<i>Veszélyeztetett gyermekek száma</i>	680	n. a.	n. a.	n. a.	619	471

Forrás: KSH T-STAR, önkormányzati adatgyűjtés

Győr Jegyzője 2017-ben a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fennállását állapította meg több gyermek esetében. A törvényben meghatározott feltételek alapján a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermekek közül a jegyző 179 gyermek esetében a hátrányos helyzet, 75 gyermek esetében a halmozottan hátrányos helyzet fennállásáról adott ki határozatot. A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Győri Járási Hivatal Gyámügyi Osztály határozatai alapján 32 állami nevelt, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek nyilvántartásba vétele történt meg 2017-ben, így a számuk 230-ra emelkedett.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek 2017. december 31-ei statisztikai adatait a következő táblázat tartalmazza. (*Átfogó, 2017*)

Sorszám	Megnevezés			December 31-én nyilvántartottak száma (fő)	Ebből (b oszlop adott sorhoz tartozó adata):				
a					0–2 éves	3–5 éves	6–13 éves	14–17 éves	18 éves<
				b	c	d	e	f	g
01	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma *			1178	97	170	608	248	55
02	Ebből (01-ből): hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet megállapítása iránti kérelemmel érintett gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma			274					
03	Ebből (02- ból)	Elutasított hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet iránti kérelemmel érintett gyermekek és nagykorúvá vált gyermekek száma:		18					
05		Megállapított hátrányos helyzetűek száma		179	14	29	102	32	2
06		Ebből (05-ből):	1. szülő(k), családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége miatt	175	14	29	100	30	2
07			2. szülő(k), családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága miatt	2	0	0	0	2	0
08			3. elégtelen lakókörnyezet, illetve lakáskörülmények miatt	2	0	0	2	0	0
09	Ebből (02- ból)	Megállapított halmozottan hátrányos helyzetűek száma**		75	5	11	36	18	5
10		Ebből (09-ből):	1. szülő(k), családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége és a szülő(k), családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága miatt	12	0	1	6	2	3
11			2. szülő(k), családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága és elégtelen lakókörnyezet, illetve lakáskörülmények miatt	2	0	1	1	0	0
12			3. szülő(k), családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége és elégtelen lakókörnyezet, illetve lakáskörülmények miatt	61	5	9	29	16	2
családok száma (db)									
13	Családok száma, amelyekben a hátrányos helyzetű gyermekek élnek (05. sorban érintett gyermekek családjainak száma)			93					
14	Családok száma, amelyekben a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek élnek (09. sorban érintett gyermekek családjainak száma)			43					

Forrás: Átfogó, 2017

A Győrben élő fogyatékos személyek számával kapcsolatosan a fókuszcsoporthoz vizsgálat során a szakemberek nem tudtak egyértelmű adatot becsülni. Szakmai szempontból felhívták a figyelmet azonban arra, hogy a sajátos nevelési igényű gyerekek (a továbbiakban: SNI) körébe nem tartoznak bele például az epilepsziában szenvedő gyermekek. Ugyanakkor a vakok és gyengénlátók köréről azért sincsen adat, mert a számukra fenntartott speciális iskola csak Budapesten van, a nagyothallóknak pedig Sopronban, így elkerülnek Győrből.

A következő táblázat a Győr városában ellátásban részesülő fogyatékos gyermekek és fiatal felnőttek számát tartalmazza.

37. táblázat Fogyatékos gyermekek és fiatal felnőttek száma a városban

Mutató	2014	2015	2016
<i>Általános iskolai tanulók száma a gyógypedagógiai oktatásban</i>	222	254	193
<i>Általános iskolai osztályok száma a gyógypedagógiai oktatásban</i>	28	32	27
<i>Óvodai gyógypedagógiai gyermekcsoportok száma</i>	7	7	7
<i>Nappali ellátásban részesülő fogyatékos személyek száma</i>	74	72	71

Forrás: KSH T-STAR, önkormányzati adatgyűjtés

b) Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesítettek száma 2017-ben 1 178 fő volt, ami jelentős csökkenést mutat a 2012-es adathoz képest, annak alig több mint harmadát teszi csak ki /38. táblázat/.

38. táblázat Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma</i>	3 099	2 774	2 340	1 988	1 614	1 178
<i>Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre fordított összeg (1000 Ft)</i>	35 948	32 184	27 150	23 067	18 728	15 788

Forrás: KSH T-STAR, önkormányzati adatgyűjtés

2017-ben a támogatásra jogosult gyermekek száma az előző évihez képest 425 fővel kevesebb. Az 1 178 gyermek közül 1 123 gyermek 18 év alatti, 55 támogatásra jogosult

pedig nagykorú. 207 gyermekre vonatkozó kérelem került elutasításra, szinte kivétel nélkül az egy főre jutó jövedelemhatár túllépése miatt. Ez 32%-kal magasabb az előző évinél. A jogszabálynak megfelelően augusztusban és novemberben természetbeni ellátásban részesültek a jogosultak összesen 15 788 000,- Ft értékben.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez kapcsolódó, a családba fogadó gyámként kirendelt hozzátartozónak megállapítható pénzbeli ellátásban senki nem részesült. (Átfogó értékelés Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2017. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról (a továbbiakban: Átfogó), 2017)

c) *Gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők száma, aránya*

A gyermek jogán járó helyi juttatásokban részesülők számáról és arányáról hiányosak az adatok, ennek egyik oka a helyi szociális rendelet módosulása (5/2015 (II. 21.) önkormányzati rendelet A szociális igazgatás és szociális juttatások helyi szabályozásáról), a támogatási formák struktúrájának megváltozása (a legtöbb támogatás a települési támogatások címszó alá került), s emiatti nehezen követhetősége.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata által szolgáltatott információk szerint rendkívüli gyermekvédelmi támogatás nyújtásáról 2012–2014 között állnak rendelkezésre adatok, melyekből látható, hogy az igénybevevők száma 2 993 főről 1 224 főre csökkent. Óvodáztatási támogatásban 2012-ben még 65 fő részesült, ami 2015-re 5 főre csökkent. Étkeztetésben, valamint tankönyvtámogatásban részesült 2012-ben 2 098 fő, míg 2013-ban 1 871 fő. Ugyanakkor rendkívüli gyermekvédelmi kedvezményben nem részesülő, 4 254 fő számára nyújtottak étkeztetést és tankönyvtámogatást 2012-ben, ami 2013-ra 3 047 főre apadt.

Győr városa ösztöndíjtámogatást is nyújtott, szintén csökkenő tendenciát mutatva. Míg 2012-ben 101 fő részesült ebben a támogatási formában, 2017-ben már csak 70-en. A KSH adatai szerint Győr városa 2015–2016 között „egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban” részesített 115, illetve 2016-ban 192 főt, 2015-ben 35 millió Ft értékben, míg 2016-ban már 85 millió Ft erejéig.

d) *Kedvezményes iskolai étkeztetésben részesülők száma, aránya*

2017-ben a bölcsődékben, óvodákban és iskolákban étkeztetést igénybe vevők 42%-a részesül kedvezményes, vagy ingyenes étkezésben. A teljes arány a megelőző évhez

képest kismértékben csökkent. Az ingyenes étkeztetés elsősorban a bölcsődékben és óvodákban, a kedvezményes (50%-os) étkeztetés az általános és középiskolákban jellemző. /39. táblázat/

39. táblázat Kedvezményes vagy ingyenes gyermekétkeztetésben részesülők száma (2016-2017)

	2016				2017			
	50%		ingyenes		50%		ingyenes	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
<i>Bölcsőde</i>	0	0,0	353	58,3	0	0,0	323	53,6
<i>Óvoda</i>	0	0,0	2453	62,6	0	0,0	2433	62,2
<i>Általános iskola</i>	1660	26,6	782	12,5	1893	27,2	712	10,2
<i>Középiskola</i>	626	33,1	0	0,0	834	30,1	26	0,9
<i>Összesen</i>	2286	18,0	3588	28,3	2727	18,5	3494	23,7

Forrás: Önkormányzati adatok

A bölcsődei ellátásban saját főzőkonyhákban készített reggeli főétkezést, déli meleg főétkezést, valamint tízórait és uzsonnát kapnak a gyermekek. Az óvodákban és az általános iskolákban déli meleg főétkezést és tízórait, uzsonnát vehetnek igénybe, illetve az ebéd külön is igényelhető. Az étkeztetés saját üzemeltetésű konyhában és vásárolt élelmiszerrel kerül megoldásra.

Az intézményekben a törvényi szabályozásnak megfelelően a szociálisan rászorult gyermekek számára biztosított az ingyenes és kedvezményes gyermekétkeztetés, illetve a szünidei gyermekétkeztetés. A gyermekétkeztetésre vonatkozó, 2017. december 31-ei adatokat a 40. táblázat tartalmazza.

40. táblázat Gyermekétkeztetési adatok, Győr, 2017.

	100%- ot fizet	50%			Ingyenes				
		RGYK-ra jogosult gyermek a családban	3 v. több gyermeket nevelnek	tartós beteg vagy fogyatékos gyermek a családban	RGYK-ra jogosult gyermek	tartós beteg vagy fogyatékos gyermek a családban	3 v. több gyereket nevelnek a családban	egy főre jutó jöv.< minimálbér 130%-a	nevelésbe vett gyermek
bölcsőde	280	0	0	0	16	41	78	184	4
óvoda	1 476	0	0	0	150	247	658	1 362	16
alapfokú oktatás	4 348	0	1 304	589	647	0	0	0	65
középfokú oktatás	1 912	47	669	118	0	0	0	0	26
összesen	8 536	47	1 973	707	813	288	736	1.546	111

Forrás: Átfogó, 2017

e) Magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek száma, aránya

Nincs adat a magyar állampolgársággal nem rendelkező gyermekek számáról Győr városában.

4.2 Szegregált, telepszerű lakókörnyezetben élő gyermekek helyzete, esélyegyenlősége

„A KSH 2016-ban megküldött adatszolgáltatása szerint a városrészi szintű lebontása során Győrben öt szegregációval veszélyeztetett terület, ezen belül pedig három szegregált terület található. Szegregátumok Győr város területén:

- 1. szegregátum: Veszprémi út – Szent Imre út – Kismegyeri út menti, KSH által körülhatárolt területek (88 fő)
- 2. szegregátum: Majorok utca – Pásztor utca – Síp utca által határolt terület (50 fő)
- 3. szegregátum: Bercsényi liget – Erkel Ferenc u. Kossuth Lajos u. – Jakobinus u. – Bálint Mihály u. – Beér köz – Festő u. – Városház köz által határolt terület (384 fő).

A 2014-ben elfogadott Integrált Településfejlesztési Stratégia 4. fejezete, az Anti-szegregációs Program, a fenti területek figyelembevételével átdolgozásra került. Az 1. és 2. szegregátum esetében az Anti-szegregációs Program felülvizsgálatakor az is megállapítást nyert, hogy ezen kis létszámú és kis területű szegregátumok esetében a

2011. évi népszámlálás óta eltelt években olyan változások történtek (ingatlanfejlesztések, illetve ennek következtében a lakosság összetételének változása), amelyek már nem indokolják a terület szegregátumként történő kezelését. Emiatt az Anti-szegregációs és a TOP-6.9.1-15 azonosítószámú pályázati felhívásra benyújtott pályázat is az Újváros területén található szegregátumra és szegregációval veszélyeztetett területre fókuszál.”

A Győr-Újváros területén élő „lakosság többsége nagyon rossz lakáskörülmények között, általános szegénységben él. A lakások nagy része vizes, dohos, több közülük lakhatásra alkalmatlan. A roma népesség aránya közel 40%-os, a romák és nem romák együttélése nem problémamentes. Az itt élő aktív korosztály igen kedvezőtlen munkaerőpiaci esélyekkel rendelkezik, iskolai végzettségük általában alacsony.” Mindez kihat a területen élő családok gyermekeire is. „Szinte minden cigány családban van legalább egy fő, aki erősen dohányzik és napjainkra egyre inkább tért hódít a drog is. Egészségi állapotuk általánosan rossz, gyakoribbak náluk a koraszülések és rövidebb a várható élettartamuk. Gyakran előfordul, hogy fiatalon 14–15 évesen vállalnak gyermeket. A kedvezőtlen lakáskörülmények, az anyagi helyzet, a szociális státusz és az életmód miatt az itt élők jelentős részének rossz az egészségi állapota.”

A fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat során a szakemberek megállapították, hogy a Győr-Újvárosi városrész fő problémáját a főutcának is tekinthető Kossuth Lajos utcán, 2017. évben megjelent droghelyzet jelenti. Az utcában több szociális szolgáltatás és iskola is működik (Család-és Gyermejjóléti Központ Újvárosi Alapszolgáltatási Iroda; Kossuth Lajos Általános Iskola; Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona). Az onnan érkező szakemberek egyöntetűen állították, hogy nehezen tudják az intézmények falain kívül tartani a kábítószer.

Az itt élő gyermekek tehát javarészt alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekei, akik korán megismerkednek az egészségkárosító szokásokkal (dohányzás, drog), viszik tovább a családi mintákat (fiatal korban szülnék), és gyakran egészségkárosító környezetből érkeznek (dohos, túlszűfolt, komfort nélküli lakások).

Esélyegyenlőségüket a HEP egészében részletezett programokon keresztül, a városrészbe települt szolgáltatások sora (Kossuth Lajos Általános Iskola Tehetségpont Pressley Ridge Programja; Család- és Gyermejjóléti Központ Újvárosi Területi Iroda; Szt. Cirill és Method Alapítvány Pszichoszociális Konzultációs Központ; Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthona, stb.), valamint a

városrészben működő civil szervezetek (pl. Győr-Újvárosi Gyerekekért Alapítvány, KÓPÉK Gyermekalapítvány, Gézengúz Alapítvány Győri Intézete stb.) biztosítják.

4.3 A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint fogyatékkal élő gyermekek szolgáltatásokhoz való hozzáférése

a) Védőnői ellátás jellemzői (pl. a védőnő által ellátott települések száma, egy védőnőre jutott ellátott, betöltetlen státuszok)

Az elmúlt fél évtizedet tekintve a védőnők száma nem változott számottevően, 2016-ban Győrben a betöltött védőnői álláshelyek száma 70. Az egy védőnőre jutó gyermekek száma enyhe csökkenést mutat a 0-3 év közötti korosztály számának csökkenésével párhuzamosan. /41. táblázat/

41. táblázat A védőnői ellátás alapadatai, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Betöltött védőnői álláshelyek száma</i>	69	69	68	69	70
<i>Egy védőnőre jutó gyermekek száma</i>	69	68	68	66	64

Forrás: KSH T-STAR

Győr városában 2018. április havi adatok alapján 60 védőnői státusz van, ebből 40 státusz területi (16 telephelyen), 20 pedig ifjúsági védőnői státusz. Betöltetlen pozíció nincs, bár a megüresedett státuszokat nehéz pótolni. Ugyanakkor ellátatlan terület nincs, köszönhetően a helyettesítési rendszernek. Területi védőnőre jutó ellátotti átlag 230 fő, iskolai védőnőre ugyanakkor átlagban 1 240 fő jut. *(Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény beszámolója)*

A magas ellátotti átlag ellenére az online kérdőív válaszadói mind a nőket (várandós anyákat), mind a gyermekeket tekintve úgy vélik, hogy a védőnői szolgáltatáshoz való hozzáférés mutatja a legjobb eredményt, a célcsoportok számára ezen szolgáltatás elérhetősége a legnagyobb.

b) Gyermekorvosi ellátás jellemzői (pl. házi gyermekorvoshoz, gyermek szakorvosi ellátáshoz való hozzáférés, betöltetlen házi gyermekorvosi praxisok száma)

Győrben a házi gyermekorvosi szolgálatok száma 27, a városban nincs betöltetlen gyermekorvosi praxis. A 0-18 éves korosztály létszámát alapul véve az egy

gyermekorvosra jutó gyermekek száma 800 körül alakul. A házi gyermekorvosi rendelésen megjelentek száma 2012 és 2016 között kis mértékben, mintegy 7%-kal növekedett. A látogatások száma ezzel szemben viszont jelentős csökkenést (35%) mutat.

/42. táblázat/

42. táblázat A házi gyermekorvosi ellátás alapvető jellemzői, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Házi gyermekorvosi szolgálatok száma</i>	27	27	27	27	27
<i>Egy házi gyermekorvosra jutó 0-18 évesek száma</i>	820	816	812	814	808
<i>Rendelésen megjelentek száma</i>	190 489	189 252	192 302	201 052	203 724
<i>Látogatási esetek száma</i>	13 149	13 109	10 838	9 368	8 496

Forrás: KSH T-STAR

2018. áprilisi adatok alapján Győr városában a felnőtt háziorvosi praxisok száma 53, a gyermek háziorvosi praxisok száma 26. Betöltetlen praxis nincs. A felnőtt háziorvosra jutó átlag: 2 243 fő, házi gyermekorvosra jutó átlag: 692 fő, fogorvosra jutó átlag: 5 265 fő. *(Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény beszámolója)*

c) 0-7 éves korúak speciális (egészségügyi-szociális-oktatási) ellátási igényeire (pl. korai fejlesztésre, rehabilitációra) vonatkozó adatok

Győr városában a korai fejlesztést a Gézengúz Alapítvány Győri Intézete és a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézménye végzi.

A Gézengúz Alapítvány fő célja a központi és perifériás idegrendszeri sérült csecsemők és kisgyermekek összetett habilitációs/rehabilitációs programjának kialakítása és hosszú távú vezetése, kiegészítve a családot segítő szolgáltatásokkal. Továbbá a fogyatékos, az egészséges csecsemők, kisgyermekek mozgásos és értelmi képességeinek maximális kiaknázása, a stabil pszichés fejlődés háttérének megteremtése, a család integritásának, gyermek-anya pszichés egységének védelme a korai integráció tükrében.

Újszülött kortól kezdve végzik a fejlődésükben veszélyeztetett csecsemők korai fejlesztését, gondozását, rehabilitációját egy összetett metódus alapján. Ennek keretében gyógytornászok, gyógypedagógusok, pszichológusok és orvosok működnek együtt. A

fejlesztés során a gyermek számára egyéni igényeinek megfelelő programot építenek fel, amelyet a fejlődés folyamán fokozatosan bővítenek. Munkájuk során nagy szerep jut az anyának, a családnak. A terápia egy része a család otthonában, vízi sportcentrumban, illetve bérelt helyiségben történik. Az alapítvány nagy erőfeszítéseket tesz a sérült gyermekek gyógyulásáért és integrációjáért.

Évente több alkalommal szerveznek rendezvényeket, melyek által a fogyatékkal élők helyzetét szélesebb társadalmi rétegekkel ismertetik meg. Az intézet vezetője által megadott adatok alapján 2017-ben az ellátottak száma 912 fő volt, ebből terápiás jellegű beavatkozás történt 504 fő esetében, egészséges ellátott gyermek 120 fő, prevenciós jellegű gyermek ellátás 288 esetben történt. A korai fejlesztés területén 2018-tól nagy előrelépés történt. A Gézengúz Alapítvány szolgáltatásai eddig csak az azt megfizetni tudóknak álltak rendelkezésre, ez évtől azonban az OEP finanszírozza a fejlesztést az arrászorulóknak.

d) Gyermekjóléti alapellátás

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a jogszabályban meghatározott módon eleget tesz a gyermekjóléti alapellátás szolgáltatások működtetési feladatának. Biztos Kezdet Gyerekház nem, de nagyon hasonló szolgáltatást nyújtó ellátások (pl. Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör projektje, Sziget-kék Közösségi Tér) működnek a városban. Gyermekjóléti szolgáltatás kötelező feladatát Győr Család- és Gyermekjóléti Központ működtetésével biztosítja.

A bölcsődei ellátást a város 13 önkormányzati fenntartású bölcsődén keresztül valósítja meg, de a szolgáltatást magánszemélyek, civil szervezetek és profitorientált szervezetek által nyújtott ellátások (minibölcsőde, családi bölcsőde (régében családi napközi)) egészítik ki. Alternatív napközbeni ellátást a Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ nyújt, játszóházi formában. A Szt. Cirill és Method Alapítvány pedig feladatátvállalási szerződés keretében 2001-től biztosítja a gyermekek átmeneti gondozását gyermekek átmeneti otthona és családok átmeneti otthona formájában.

Győrben 13 bölcsőde működik, 644 férőhellyel. A bölcsődébe beíratott gyermekek száma enyhe csökkenést mutat 2012-höz képest, de elmondható, hogy meghaladja az intézmények kapacitását /43. táblázat/.

43. táblázat A bölcsődei ellátás alapadatai, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Bölcsődék száma</i>	13	13	13	13	13
<i>Bölcsődei férőhelyek száma</i>	600	600	600	635	635
<i>Bölcsődébe beírt gyermekek száma</i>	774	702	733	744	703
<i>Bölcsődei kisgyermeknevelők száma</i>	146	145	147	145	144

Forrás: KSH T-STAR

A fókuszcsoportos vizsgálat során elhangzott, hogy már a bölcsődei ellátás során tapasztalható, hogy meredeken nő az SNI-s gyermekek száma, főként a beszédfejlődési zavarokkal küzdőké. Ezért az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat a Türr István utcai bölcsőde speciális csoportjában sajátos nevelési igényű gyermekeket gondoz, nevel.

Ezen túl több bölcsődében is gondolnak teljes integrációban SNI gyermekeket (Kodály, Kassák, Cuha, Kiskúti, Kígyó, Örkény, Zöld, Ménfőcsanak, Mónus), akik ellátására egyre nagyobb igény mutatkozik. Ez egy magasabb szakmai, tárgyi felkészültséget igénylő feladat, amely továbbra is a megőrzendő értékek közé tartozik. A kisgyermeknevelőket egy fő gyógypedagógus segíti abban, hogy a fejlesztést igénylő kisgyermekek szakszerű segítséget kapjanak. A gyógypedagógus feladatai közé tartozik a korai felismerés, aminek eredményeként – sajnálatos módon – egyre több, egészségesként felvett gyermekről derül ki, hogy SNI és különböző mértékű fejlesztésre szorul.

Amennyiben indokolt, vizsgálatot kezdeményez a kisgyermeknevelővel, a szakmai vezetővel együttműködve a Szakértői Bizottságnál. A szülőket tanácsaival, tapasztalataival segíti. Ennek köszönhetően a kisgyermekek időben korai fejlesztésben részesülhetnek.

Az SNI-s gyermekek ellátásával kapcsolatosan a bölcsődék feladata a korai fejlesztés bölcsődei megszűnésével megváltozott. Az SNI-s gyermekek felvétele és ellátása továbbra is lehetséges a Szakértői Bizottság határozata alapján, azonban a Pedagógiai Szakszolgálat szakemberei végzik a fejlesztési feladatokat. Az intézmény eredményes munkát végez a prevenció, a megelőzés területén. (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017) A családi napköziben (ma már családi bölcsőde) gondozott gyermekek száma 2012–2016 között hasonlóan alakul. /44. táblázat/

44. táblázat A családi napközik alapvető adatai, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Családi napközik száma</i>	8	10	11	9	10
<i>Családi napközik férőhelyeinek száma</i>	63	62	71	66	66
<i>Családi napköziben gondozott gyermekek száma</i>	52	63	56	57	62

Forrás: KSH T-STAR

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör projektjéről, az alternatív napközbeni ellátás formáiról, valamint a Szt. Cirill és Method Alapítvány által fenntartott átmeneti gondozási formákról jelen Helyi Esélyegyenlőségi Program más részeiben (nőkhöz kapcsolódó helyzetfeltárás, valamint krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások) esik szó, ezért a továbbiakban csak a Család- és Gyermekjóléti Központ Alapszolgáltatási Csoport és Speciális Csoport adatai jelennek meg.

A Család- és Gyermekjóléti Központ 2013–2016 között Családsegítő Szolgálat és Gyermekjóléti Központ néven működött. A jogszabályi változásoknak köszönhetően 2016-tól a gyermekjóléti alapellátás feladatát az intézmény Alapszolgáltatási Csoportja látja el, mely feladatot, elsősorban a közösségi terek és programok működtetésével egészíti ki a Speciális Csoport.

A 45. táblázat összefoglalja a Gyermekjóléti Központ, illetve Alapszolgáltatási Csoport adatokban kifejezhető gondozási feladatait 2013 és 2017 között.

Az adatokból látható, hogy a családsegítés és a gyermekjóléti tevékenység koncentrálása, egy tevékenységi körbe vonása után jelentősen megemelkedett a veszélyeztetettnek minősített, illetve védelembe vett gyermekek száma. Mivel 2016 után a családokat, gyermekeket a családsegítőknek nem csupán családsegítési, de gyermekjóléti szempontból is vizsgálni kell, illetve intenzívebb gondozást, sűrűbb találkozásokat ír elő a törvény, a szakemberek jobb rálátást kapnak egy-egy családra, illetve gyermekekre, az esetszám emelkedése valószínűleg ennek köszönhető.

45. táblázat A Család-és Gyermekjóléti Központ Alapszolgáltatási Csoportja által gondozott gyermekek megoszlása

ÉV	Alapellátás	Védelem-be	Gondozásba vétel okai			
	-ban gondozott gyermekek száma (fő)	vétel (fő)	Bántalma- zás (fő)	Elhanyagó- lás (fő)	Bűncselek- mény elkövetése (fő)	Szabály sértés elköveté se (fő)
2013	345	113	43	120	30	50
2014	355	137	38	133	19	49
2015	352	136	32	133	5	37
	Veszélyezte tett gyermekek száma (fő)	Védelemben vett gyermekek száma (fő)	Veszélyeztetettség okai (fő)			
			környezeti	magatartási	egészségi	anyagi
2016	619	182	425	98	38	58
2017	471	177	357	60	23	31

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ, Győr beszámoló

Ugyanakkor mindez a szolgáltatás hatékonyságának emelkedését is jelzi, amit megerősít az online kérdőív válaszadóinak véleménye, miszerint az egyik legjobb a gyermekjóléti alapellátásokhoz való hozzáférése a hátrányos helyzetű gyermekeknek.

„A Család- és Gyermekjóléti Központ Speciális csoportjához tartozó feladatok ellátásában összesen 18 tanácsadó munkatárs működik közre, munkájukat 2 asszisztens segíti. A tanácsadók közül hatan részmunkaidőben, közülük öten megbízási szerződéssel látják el feladataikat. Egyes szolgáltatások biztosításában (készenléti szolgálat, kapcsolattartási ügyelet) a Család- és Gyermekjóléti Központ további dolgozói is bekapcsolódnak.

A Speciális csoport feladatait négy külön épületben látja el. A feladatellátás bázisát a Sziget-kék Közösségi Tér (Szigethy Attila u. 109.) épülete biztosítja, mely a közösségi programokon túl a szaktanácsadók ügyfélfogadásainak is fő színtere. A csoport további szinterei a Közösségi Kávézó és a HÍD Ifjúsági- és Információs Tanácsadó Iroda, a jogi tanácsadás ügyfélfogadásának döntő része a Belvárosi Irodában valósul meg. A feladatok specifikumaihoz illeszkedően a segítő munka egy része terepen (iskolában, kórházban, utcán) zajlik.

A Speciális csoport szolgáltatásait igénybevevők köréhez a Központ Alapszolgáltatási és Hatósági csoportjainak, a Győri járásban működő családsegítő szolgálatok ajánlásával, koordinálásuk eredményeként kerülnek ügyfelek, de a programokat és tanácsadásokat látogathatják önként is a Győrben és a Győri járás településein élő családok, gyermekek és felnőttek.

A szakmai feladatok specifikumait figyelembe véve a Speciális csoport feladatait négy további szempont szerint strukturálja: szaktanácsadói szolgáltatások, terepen végzett szociális szolgáltatások, közösségi terekben nyújtott információs, tanácsadás, valamint csoportokat és szabadidős programokat nyújtó szolgáltatások, valamint ügyelet és készenléti szolgálatok.” (*Család- és Gyermekjóléti Központ beszámolója 2016. évről*)

e) Gyermekvédelem

Győr városában a gyermekvédelmi tevékenységet a Család- és Gyermekjóléti Központ Hatósági Csoportja (esetmenedzserek) látja el, valamint a bentlakásos elhelyezést a Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központ egységei biztosítják.

A „Bagolyvár” Gyermekotthon 1956-ban kezdte meg működését 0–3 éves korú gyermekeket ellátó csecsemőotthonként, mely a gyermekkel érkező anyákat is befogadta. 1998-tól 0–18 éves kiskorúak számára gyermekotthonként funkcionáló intézménnyé alakult, mindvégig önálló létesítményként Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának fenntartásában. 2016. július 1-től a Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központ irányítása alatt, annak „legfiatalabb” integrálódott részeként működik tovább „Bagolyvár” Gyermekotthon néven. Győr városában ezen kívül a Vasvári Pál utcában található gyermekotthon és lakásotthonok, Győr-Ménfőcsanakon és a Bárczi Gusztáv utcában pedig különleges gyermekotthonok, szintén a Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekvédelmi Központ irányítása alatt.

A Gyvt., illetve az Szt. a családsegítő szolgálatok és a gyermekjóléti szolgálatok 2016. január 1-től létrehozott integrációjának kereteit és jogi normáit fekteti le. Ennek megfelelően Győrben is átalakult az intézményrendszer 2016. január 1-től. A családok segítségének feladatát és a korábbi gyermekjóléti tevékenységet a Győri Család- és Gyermekjóléti Központ Alapszolgáltatási Csoportja látja el, míg a gyermekek védelmével kapcsolatos feladatokat a Hatósági Csoport.

„A Hatósági Csoport Győr járás teljes lakosságára kiterjedően látja el a gyermekvédelmi gondoskodás keretébe tartozó, a gyermekek védelmére irányuló hatósági tevékenységekhez kapcsolódó esetmenedzselési feladatokat, 4 esetmenedzser a

települések vonatkozásában, 8 esetmenedzser pedig Győr vonatkozásában.” (Család- és Gyermekjóléti Központ beszámolója 2016. évről) 2017-ben a települések vonatkozásában létszámemelésre került sor, ettől az évtől 5 fő esetmenedzser látja el a feladatokat.

„Egy esetmenedzserhez, egy időben átlagosan 30 család esetvitele tartozik. A megváltozott struktúra értelmében a gyámhivatal az esetmenedzserekkel áll kapcsolatban, a hatósági eljárások tekintetében a Hatósági Csoportot keresi meg, akik az eljárásba bevonják az Alapszolgáltatási Csoportot, illetve a települések család és gyermekjóléti szolgáltatóit, azaz a családsegítő szakembereket. A hatósági intézkedésekre, illetve a hatósági eljárások megindítására vonatkozó javaslatot – az azonnali intézkedés kezdeményezését leszámítva – mindig az esetmenedzser teszi meg.” (Család- és Gyermekjóléti Központ beszámolója 2017. évről)

2013 és 2017 között hatósági intézkedésre és azt követően gyermekvédelmi intézményben történő elhelyezésre az alábbiak szerint került sor Győrben.

46. táblázat Hatósági intézkedések Győrben, 2013.

Gondozási típus	Utógondozás, szakellátásból kikerült	Átmeneti nevelt	Tartós nevelt	Ideiglenes hatállyal elhelyezett	Összesen
Kor/nem	gyermek szám				
0-2 éves	0	10	2	6	18
3-5 éves	1	18	5	0	24
6-13 éves	3	74	7	3	87
14-17 éves	1	67	3	3	74
összesen	5	169	17	12	203
ebből lány	2	91	8	4	105
családok száma	3	88	7	7	105

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ (akkor még Gyermekjóléti Központ) beszámolója 2013. évről

47. táblázat Hatósági intézkedések Győrben, 2014.

Gondozási típus	Utógondozás, szakellátásból kikerült	Ideiglenes hatállyal elhelyezett	Nevelésbe vett	Összesen
Kor/nem	gyermekek száma			
0-2 éves	1	5	8	14
3-5 éves	3	0	24	27
6-13 éves	5	6	86	97
14-17 éves	4	1	90	95
összesen	13	12	208	233
ebből lány	5	4	93	102
családok száma	6	8	104	118

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ (akkor még Gyermekjóléti Központ) beszámolója
2014. évről

48. táblázat Hatósági intézkedések Győrben, 2015.

Gondozási típus	Utógondozás, szakellátásból kikerült	Ideiglenes hatállyal elhelyezett	Nevelésbe vett	Összesen
Kor/nem	gyermekek száma			
0-2 éves	0	7	10	17
3-5 éves	2	3	23	228
6-13 éves	1	2	94	97
14-17 éves	4	3	92	99
összesen	7	15	219	239
ebből lány	2	7	97	106
családok száma	7	10	107	124

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ (akkor még Gyermekjóléti Központ) beszámolója
2015. évről

49. táblázat Hatósági intézkedés nyomán gondozott kiskorúak száma Győr Járás (2016.)

	Védelembe vett	Ideiglenes hatállyal elhelyezett	Nevelésbe vett	Utógondozás, szakellátásból kikerült	Összes	Ebből lány
Összes érintett száma (fő)	264	7	270	4	545	236
<i>E</i> 0–2	16	3	26	0	45	20
<i>b</i> 3–5	24	0	27	0	51	30
<i>b</i> 6–13 éves	100	2	117	2	221	87
<i>ó</i>						
<i>l</i> 14–17	124	2	100	2	228	99
<i>Ebből lány:</i>	117	2	117	0	236	
<i>Ebből</i>						
<i>hátrányos</i>					21	
<i>helyzetűnek</i>						
<i>minősített:</i>						
<i>Ebből</i>						
<i>halmozottan</i>						
<i>hátrányos</i>					29	
<i>helyzetűnek</i>						
<i>minősített:</i>						

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ beszámolója 2016. évről

50. táblázat Hatósági intézkedés nyomán gondozott kiskorúak száma Győr Járás (2017.)

	Védelembe vett	Ideiglenes hatállyal elhelyezett	Nevelésbe vett	Utógondozás, szakellátásból kikerült	Összes	Ebből lány
Összes érintett száma (fő)	266	7	272	15	560	236
<i>E</i> 0–2	15	3	29	4	51	19
<i>b</i> 3–5	27	1	26	1	55	24
<i>b</i> 6–13 éves <i>ó</i>	109	3	105	5	222	93
<i>l</i> 14–17	115		112	5	232	100
<i>Ebből lány:</i>	104	3	124	0	236	
<i>Ebből hátrányos helyzetűnek minősített:</i>					50	
<i>Ebből halmozottan hátrányos helyzetűnek minősített:</i>					63	

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ beszámolója 2017. évről

A fenti táblázatokból látható, hogy a hatósági intézkedések Győr városában 2013 és 2017 között lassú, de biztos emelkedést mutatnak. Nevelésbe vett gyermekek száma 186 főről 272 főre ugrott az említett időszakban, ugyanakkor az utógondozásból, szakellátásból kikerültek száma hullámzó képet mutat, és a 2016-os mélypont (4 fő) ellenére 9 fős átlagot produkál. Ahogy az alapellátási szolgáltatásoknál is látszik, hatósági intézkedéssel is leginkább a gyermekek 6–17 éves korosztálya érintett.

f) Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A városban a Szt. Cirill és Method Alapítvány tartja fenn az önkormányzattal kötött feladatátvállalási szerződés alapján a Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthonát, mely krízishelyzetben nyújt bentlakásos szolgáltatást 3–18 éves korú gyermekek számára, illetve szülő és 0–18 éves korú gyermeke(i) számára. Az intézmény összesen 40 főnek

tud ellátást biztosítani, ebből 12 főt a Gyermek Átmeneti Otthonában, 28 főt (10 családot) pedig a Családok Átmeneti Otthonában tud fogadni.

Az intézmény adatai szerint a beköltözők száma a gyermekek átmeneti otthona részre a következőképpen alakult 2012–2017 között.

51. táblázat Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek Átmeneti Otthonában ellátottak száma

Év	Gyermekek száma			Kiköltözésre vonatkozó adatok			
	Fő	fiú	lány	összesen kiköltözött adott évben	CSÁO	szakellátás	család
2012	16 fő	6 fő	10 fő	11 fő	1 fő	8 fő	2 fő
2013	29 fő	10 fő	19 fő	21 fő	4 fő	1 fő	16 fő
2014	19 fő	9 fő	10 fő	18 fő	0	1 fő	17 fő
2015	21 fő	14 fő	7 fő	16 fő (1 fő nagykorú, 3 fő egyéb hely)	0	4 fő	8 fő
2016	17 fő	8 fő	9 fő	12 fő (1 fő nagykorú)	0	4 fő	7 fő
2017	23 fő	14 fő	9 fő	19 fő	0	3 fő	16 fő

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona beszámolója

A Gyermek Átmeneti Otthonába a beköltözés indokául szolgáló problémák alakulását az alábbi táblázat mutatja.

Az intézmény kihasználtsága változó, de látható, hogy a 2017-es évben az ellátottak száma nagymértékű emelkedést mutatott. A beköltöző gyermekek jellemzően 6–17 évesek, és 2012–2016 között túlnyomó többségük csupán 0-3 hónapot töltött az intézményben. A 2017-es évben azonban nem csak a létszám, hanem a gondozási napok száma is emelkedett, a gyermekek intézményben töltött ideje átlagosan 7–12 hónap volt. 2014-től az intézményben minden évben láttak el ideiglenes gondozás keretében gyermekeket, számuk 1–3 fő volt. A családok számára a legtöbb esetben lakhatási és életvezetési problémák okoztak olyan mértékű krízishelyzetet, mely következtében kérelmezték gyermekeik átmeneti gondozásba vételét.

52. táblázat Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek Átmeneti Otthonában a beköltözés indokául szolgáló problémák megoszlása

Év	Jellemző problémák (halmozott adat)							K I H A S Z N Á L T S Á G
	lakhatás	eü állapot	egyéb ok miatt szülő távolléte	bántal- mazás	szenvedély- betegség	családi konfliktus	egyéb (pl. életvezet ési, magatart ási problém ák)	
2012	5 fő	2 fő	3 fő	1 fő	0	7 fő	5 fő	30%
2013	18 fő	0	1 fő	0	0	13 fő	11 fő	52%
2014	8 fő	4 fő	2 fő	0	0	3 fő	7 fő	45%
2015	14 fő	0	0	0	0	4 fő	7 fő	46%
2016	7 fő	0	0	0	0	4 fő	9 fő	30%
2017	12 fő	0	0	0	0	6 fő	8 fő	67%

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona beszámolója

A másik fontos, krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatás a városban a Család- és Gyermekjóléti Központ által nyújtott Készenléti Szolgálat, mely telefonon történő tanácsadást, segítségnyújtást valósít meg, amennyiben a krízishelyzet a Központ nyitvatartási idején túl következik be. A Készenléti Szolgálat igénybevételéről 2014-től vannak adatok és a szolgáltatás kihasználtsága növekvő tendenciát mutat (2014: 11 hívás; 2015: 11 hívás; 2016: 17 hívás; 2017: 26 hívás).

g) Egészségfejlesztési, sport-, szabadidős és szünidős programokhoz való hozzáférés

Győrben számtalan szervezet szolgált gyermek és fiatalok számára programokat. Elsőként kiemelhetők a győri Család- és Gyermekjóléti Központ közösségi programjai, melyek a város különböző pontjain valósulnak meg. 2013 és 2017 között a Központ leglátogatottabb programjai a következők voltak:

„Gyere és játssz a Barátság Parkban”, Játéktár; Táborok: „Napos hetek”, Erzsébet program keretében megvalósuló táboroztatás – focibajnokság, tábori olimpia, éjszakai túra, Egy perc és nyersz, plakátkészítés, Erzsébet TOTÓ, kézműveskedés, táborismereti

vetélkedő; „Szünidőző” napközis tábor; Panel Room; Tini Klub lányoknak; Német nyelv szakkör, Kortárs csoportok utógondozása; Táboros nosztalgia délután; Karácsonyi ünnepség; Családi nap; Gyereknapi; Csoportfoglalkozások: Battyusz csoport, Tematikus csoport, Értük Legyünk Együtt Klub (ÉLEK); Lovasterápia; Pihentető mesék (Relaxáció), Községi Kert, Sziget-kék alkotókörök, Ünnepek, népi hagyományok, Hangraforgó Klub, Sziget – kék Barangoló; Alkalmi Színpad; Ovisuli; Manósuli, Okos Manó Tanoda stb.

A Győri Család- és Gyermekegészségi Központtól kapott beszámoló alapján az is látható, hogy nem csupán a programok köre bővült évről-évre, de a látogatottságuk is nőtt a már hagyományokkal bíró rendezvényeknek.

A városban működő civil szervezetek szintén nagy aktivitást mutatnak a szabadidős programok szervezésében és megvalósításában. Kiemelhetők a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör projektjében megvalósuló programok (meseklub, családi szabadegyetem előadások, nyelvi kurzusok, Szockafé, Szociopoly, mediáció, önkéntes képzések, nyári táborok, áldozattá válást megelőző programok, baba-mama klub, baba-mama torna, gyermekfelügyelet stb.), illetve a Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ programjai (nyári táboroztatás – egyszülős családban felnövő gyermekek számára jelentős kedvezményrel, koncertek, játszóházi foglalkozások), valamint az Iskolakultúráért Esélyteremtésért Egyesület Tanoda Klubja.

A javarészt HH és HHH, valamint a beilleszkedési, tanulási, és magatartászavarok (a továbbiakban: BTM) problémával küzdő gyermekeket tömörítő Eötvös József Általános Iskola is kitűnik a tanulói számára szervezett, tanórán kívüli programokban. Pályázati pénzből és alapítványuk segítségével (KÓPÉK Gyermekalapítvány) viszik az iskola tanulóit nyílt tanórára a Mobilisba, színházba, tropicariumba, állatkertbe stb.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 1989-től tagja a WHO Egészséges Városok mozgalomnak, amely mára világméretűvé vált. 1994 óta pedig részt vesz egy szűkebb, európai projektvárosi hálózatban is, és közvetlenül kapcsolódik a WHO Európai Regionális Irodájához. Ötévente pályázat útján lehet elnyerni a részvétel lehetőségét, amelyre 2014-ben ismét sikerrel pályázott a Győr Városi Önkormányzat.

2018-ban 24. alkalommal kerül megrendezésre az Egészség-Piac lakossági egészségmegőrző programsorozat az április 7-i Egészség Világnaphoz kapcsolódóan. Ebben az évben 12 városrészben hozzáférhetőek a szolgáltatások, az együttműködő közművelődési és oktatási intézmények szervező munkája és az önkormányzati

képviselők támogatása révén, amelyet számos intézmény, civil és gazdálkodó szervezet segít. Az Egészség-Piac programsorozat módszerei:

- Szűrővizsgálatok kitelepítése a lakosság által könnyen elérhető és megközelíthető helyszínekre pl.: Vérnyomás-, koleszterin-, vércukorszint mérés, testsúly-, testzsír-mérés, testtömeg index, csontsűrűség vizsgálat, PSA mérés, szemvizsgálat, hallás vizsgálat, emlő önvizsgálat stb.
- Előadás és tanácsadás, részben a szűrővizsgálatokhoz kapcsolódóan, részben önállóan
 - o Életmód programok családoknak, pl.: mozgás, sport, gyógytorna, egészséges ételkészítés, bemutatás, kóstoló, foglalkoztatás különböző témakörökben.
 - o Egészséges termékek kínálata, bemutatók
 - o Gyerekprogramok, műsorok az aktív részvétel ösztönzésére, pl. játszóház, ugrálóvár, kézműves foglalkozások, aerobics, show tánc, sportági bemutatók, egyéb az egészséghez kapcsolódó óvodás, iskolás, nyugdíjas, stb. műsorok.

Egészségfejlesztési, sport- és szabadidős programok, ezek hozzáféréseinek biztosítása, ezzel kapcsolatos tervek Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata több koncepciójában is szerepelnek:

Gazdasági Program (2015-2020), Győri Járási Esélyteremtési Programterv; Győri Járási Esélyteremtési Programterv Migrációs Helyzetelemzés és Stratégia; GYMJV Középtávú; Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020), GYMJV Drogstratégiája (2016-2020); Kulturális Koncepció (2015-2020); GYMJV Sportkoncepció (2015-2020).

A legtöbb programterv, koncepció célként tűzi ki a témával kapcsolatban a szabadidő hasznos eltöltésének fontosságát, s az ehhez szükséges közösségi terek megteremtését. A közösségi terek létrehozása mind a szabadidős programok, mind a kulturális rendezvények, mind pedig a sportolás elősegítése érdekében kulcsfontosságú, s a megállapítások áttekintése után az is látható, hogy a közösségi terek hiánya fogalmazódik meg a legnagyobb problémaként is. Egyes koncepciók elkészülése óta bizonyos közösségi terek létrejöttek, illetve kialakulásuk folyamatban: a Vaskakas Bábszínház Bartók Béla Művelődési Központba költözése és a szervezet Vaskakas Művészeti

Központtá válása, valamint a Gyermek Ház épületének megkezdett felújítása, a programok frissítése és a szervezet Generációk Házává válása megtörtént.

Látható tehát, hogy a városban rengeteg szervezet nyújt rendkívül sokféle programot a szabadidő hasznos eltöltésére, sportolásra vagy egészségfejlesztésre, melyekhez a hozzáférés javarészt ingyenesen biztosított. A témával kapcsolatos fókuszcsoporthoz résztvevők ugyanakkor megállapították, hogy a folyamatos részvételt kívánó programsorozatokra a mozgósítás nehézkes, nehéz motiválni az embereket, a fiatalokat a részvételre. Fontos megállapítás még, hogy sokan nem is hajlandók lakókörnyezetükből kimozdulni egy-egy kisebb program kedvéért, rugalmatlanok és fontos nekik, hogy saját lakókörnyezetükben jussanak hozzá a szolgáltatáshoz. Bár bizonyos területeken (Bercsényi liget sportpályái, Barátság park) jó sportközösségek alakulnak ki, ez nem válik általánossá a városban. Egyre nehezebb a fiatalokat hasznos szabadidős programokra csábítani, ezért fontos lenne, hogy a szervezetek fejlődjenek olyan témakörökben, melyek érdeklik a fiatalokat (pl. digitális eszközök, a virtuális világ), s ezt az érdeklődést kihasználva tereljék őket a szolgáltatások igénybevétele felé.

Az online kérdőív válaszadói a sokféle program ellenére nem ítélik jónak a gyermekek és fiatalok szabadidős programokhoz való hozzáférését, s még rosszabbnak vélik a szünidős programokhoz való hozzáférést. Mindez azért is aggasztó, mert a válaszadók szerint a családi konfliktusok és a csellengés a két legnagyobb probléma, amivel a gyermekek és fiatalok küzdenek Győr városában, s amelyekre a szabadidős programok, elfoglaltságok kiváló beavatkozási módszereket kínálnának.

h) *Gyermekétkeztetés (intézményi, hétfégi, szünidei)*

Győrben megoldott az intézményi, hétfégi és szünidei gyermekétkeztetés biztosítása is a jogszabályi előírásoknak megfelelően. A kedvezményes gyermekétkeztetésnél (4.1. d pont) megadott adatok tartalmazzák az intézménycsoportok (bölcsődétől a középfokú oktatásig) szerinti bontást is.

Az online kérdőíves vizsgálat során a gyermekétkeztetéssel kapcsolatosan a következő eredmények születtek: alacsony válaszadói hajlandóság mellett a válaszadók többsége a gyermekétkeztetés színvonalát és árszínvonalát átlagosnak ítélte, de úgy véli, hogy a rászorulókat eléri a rendszer.

i) Hátrányos megkülönböztetés, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése a szolgáltatások nyújtásakor

Nincs konkrét adat hátrányos megkülönböztetésről vagy az egyenlő bánásmód követelményének megsértéséről a szolgáltatások nyújtása során. Egyik vizsgálati formában megkérdezett szakember sem számolt be ilyen jelenségről Győr városában.

j) Pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások) az ellátórendszerek keretein belül

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a város területén levő szegregátumra tekintettel kétszer is sikeresen pályázott projektekre. Az első pályázat 2013. január és 2014. október között valósult meg, és a „Szociális városrehabilitáció Győr-Újváros területén” címet viselte. Ennek keretében az EESZI, valamint a Család- és Gyermejkölési Központ komoly szerepet kapott a projekt soft tevékenységeinek megvalósításában.

Az EESZI keretén belül a védőnők életvezetési programcsomagot valósítottak meg (várándós kismamák szülésre felkészítésre apák bevonásával, baba-mama klub, anyatejes világnapi rendezvény, babamasszázs tanfolyam, a fogamzásgátlás módszereinek megismertetése, és fiatalok életmódprogramját). A Család- és Gyermejkölési Központ programjai: Bóbita teaház, Infópont, Siker Neked Is – klub, Asszonytorna, Egymás közelében.

A második pályázat a „Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó társadalmi együttműködést erősítő komplex program” címet viseli, és megvalósítására 2016 és 2020 között kerül sor. „Ekkor számos antidiszkriminációs, közösségi, szociális, mentálhigiénés, egészségügyi és oktatási, tehetséggondozó, ismeretterjesztő program valósul meg annak érdekében, hogy a Győr-Újváros területén élő, hátrányos helyzetű lakosság életminősége javuljon, társadalmi kirekesztettsége enyhüljön. (...) Az igényfelmérés és helyzetelemzés alapján egyértelművé vált, hogy Győr-Újvárosban – kiemelten a szegregátumban – a társadalmi problémák halmozódó, egymással szorosan összekapcsolódó, egymást erősítő formában jelentkeznek. Ezért holisztikus, rendszerszemléletű megközelítéssel, komplex megoldásokkal kell reagálni a felmerülő igényekre. (...)

Főként a gyerekekre és családokra fókuszáló olyan játékos formájú programokon, sport és szabadidős tevékenységeken, versenyeken, vetélkedőkön, családi napokon vehetnek részt az újvárosi lakosok, melyek keretében megismerkedhetnek a városrész

helytörténeti és természeti értékeivel, bemutatkozhatnak a civil szervezetek, amatőr csoportok, tehetséggondozó körök. A rendszeresen szervezett előadásokon, beszélgetéseken a gyerekneveléssel kapcsolatos problémákra, kérdésekre kaphatnak választ a szülők a szakemberektől.

Az 5–18 év közötti fiatalokat a tanulmányi hátrányaik leküzdésében, iskolai felzárkózásukban, továbbtanulásukban közvetlenül segítik az oktatási és készségfejlesztési programok, mint iskola-előkészítő-, logikai készségfejlesztő, tantárgy-felzárkóztató foglalkozások, magatartásformáló-, kompetenciafejlesztő tréningek, alkotóklubok, színjátszókörök. A hátrányos helyzetű gyerekek nyári napközis táborokban is részt vehetnek.

A foglalkoztatás elősegítése érdekében kiemelt feladat a hátrányos helyzetű családok gyermekei számára olyan minta mutatása, mely értéknek és kiemelkedési lehetőségnek tekinti a tanulást a jelenlegi életkörülményeiből. A gondolkodásuk alakításához, a munka fontosságának tudatosításához, a helyben élő tehetséges fiatalok vállalkozóvá válásának elősegítéséhez különböző személyiségfejlesztő-, pályaaorientációs programokon, saját élményen alapuló tevékenységeken, kísérleti mentorprogramon keresztül járul hozzá a projekt. Az egészségfejlesztést célzó programelemek – előadássorozatok, egészségnapok, prevenciós programok – az alacsony szociális státuszú lakosság számára az egészséges életmódhoz szükséges információkhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, különféle szűrővizsgálatokon való részvétel lehetőségét biztosítják. Az akcióterületen pszichoszociális konzultációs központot is kialakítanak a szenvedélyproblémával küzdők, veszélyeztetettek, családtagjaik és a velük kapcsolatban álló szakemberek számára. Szolgáltatásaikat egyéni és csoportos tanácsadási formában teszik elérhetővé az ügyfelek részére. A szakmai tevékenység az alábbi szolgáltatásokra terjed ki: információnyújtás, hozzátartozók segítése, egyéni esetkezelés, konzultáció, segítő beszélgetés, krízisintervenció, segítségnyújtás a munkaerő-piaci re-integrációban, életvezetési tanácsadás, szociális segítés, tanácsadás, ügyintézés, önssegítő csoportok létrehozása és működtetése, tréningek.

A projekt szakmai hatékonyságát hivatottak biztosítani egyrészt a negyedévente megrendezendő „jelzőrendszeri kerekasztalok” az akcióterületen dolgozó védőnők, óvónők, pedagógusok, a szociális intézmények és segítő szervezetek tagjainak részvételével, valamint a szociális munkások részére szervezett szupervíziók.”

4.4 A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek/tanulók, valamint fogyatékkal élő gyerekek közoktatási lehetőségei és esélyegyenlősége

a) A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű, valamint sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek/tanulók óvodai, iskolai ellátása

Győrben az óvodába beíratott gyermekek száma enyhén csökkenő tendenciát mutat, párhuzamosan az óvodai férőhelyek kihasználtsági arányával. /53.táblázat/ Az adatok szerint a hátrányos helyzetű gyermekek száma is csökkenő tendenciát mutat, mind az óvodai, mind az iskolai ellátásban. Ez azonban a Gyvt. 2013-ban bekövetkezett változásának, a hátrányos helyzet definíciója szigorításának, nem pedig a problémák csökkenésének tudható be.

A győri óvodák közül az adyvárosi rész központjában elhelyezkedő Erzsébet Ligeti Óvoda emelhető ki, amely SNI-s, mozgássérült gyermekeket foglalkoztató csoportot működtet. A KIR rendszer 2018. áprilisi adatai szerint 9 fő sérült gyermek van a csoportban, 2 fő konduktor látja el őket, 2 óvónő és 2 dadus segítségével.

53. táblázat Az óvodai nevelés alapvető adatai, 2012-2016

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
<i>3-5 éves korú gyermekek száma</i>	3 739	3 730	3 615	3 511	3 428
<i>Óvodai feladatellátási helyek száma</i>	47	48	48	48	49
<i>Óvodai gyermekcsoportok száma</i>	215	218	215	215	216
<i>Óvodai férőhelyek száma</i>	5 845	5 906	6 000	5 975	6 022
<i>Óvodába beírt gyermekek száma</i>	4 858	4 724	4 611	4 651	4 590
<i>Óvodai férőhelyek kihasználtsága</i>	83,1%	80,0%	76,9%	77,8%	76,2%
<i>Hátrányos helyzetű óvodás gyermekek száma</i>	631	441	119	37	35
<i>Óvodapedagógusok száma</i>	459	459	459	460	464
<i>Óvodai gyógypedagógiai csoportok száma</i>	6	7	7	7	7

Forrás: KSH T-STAR

Az általános iskolai tanulók száma 2012 és 2016 között enyhe növekedést mutat, szemben a hátrányos helyzetű tanulók számával, ami viszont drasztikusan csökkent az említett törvényváltozásnak köszönhetően. A napközis tanulók aránya 50% körül alakul.
/54. táblázat/

54. táblázat Az általános iskolák alapvető adatai, 2012-2016

	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
<i>Általános iskolai feladatellátási helyek száma</i>	38	37	38	36	36
<i>Általános iskolai osztályok száma</i>	477	484	497	502	499
<i>Általános iskolai tanulók, 1-4. osztály</i>	5 673	5 809	5 950	6 029	5 923
<i>Általános iskolai tanulók, 5-8. osztály</i>	4 735	4 836	5 009	5 109	5 289
<i>Általános iskolai tanulók, összesen</i>	10 408	10 645	10 959	11 138	11 212
<i>Napközis tanulók száma</i>	5 611	5 774	5 429	6 008	5 914
<i>Napközis tanulók aránya</i>	53,9%	54,2%	49,5%	53,9%	52,7%
<i>A 8. osztályt eredményesen befejezők száma</i>	1 328	1 307	1 388	1 384	1 378
<i>Hátrányos helyzetű tanulók száma</i>	1 506	1 236	635	348	228
<i>Gyógypedagógiai osztályok száma</i>	25	27	28	32	27
<i>Tanulók száma a gyógypedagógiai osztályokban</i>	218	215	222	254	193

Forrás: KSH T-STAR

A halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok száma is csökkenő tendenciát mutat, az említett jogszabályváltozásnak köszönhetően.

55. táblázat Halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok, 2012-2018

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18
<i>Óvodás HHH (fő)</i>	21	24	16	46	23	23
<i>Alapfokú oktatási intézmény HHH (fő)</i>	230	232	168	124	60	42
<i>Középfokú oktatási intézmény HHH (fő)</i>	74	34	50	53	15	6
<i>Összesen (fő)</i>	325	290	234	223	98	71

Forrás: GYMJV Polgármesteri Hivatala Humánpolitikai Főosztály

Győrben az általános iskolák között több intézményben találhatók fogyatékos, SNI-s és BTM-es tanulók, javarészt integrált nevelési-oktatási rendszerben. Ezen gyermekek és

fiatalok száma azonban növekvő tendenciát mutat a hátrányos helyzetű és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal szemben.

A tanulásban akadályozott, tanköteles tanulók nevelését, oktatását, értelmileg akadályozott gyermekek fejlesztését integrált formában, csoportban, tanköteles korú autista fiatalok és ép értelmű, súlyos nyelvi- és kommunikációs zavarral rendelkező tanulók oktatását végzi a Radó Tibor Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény. Az intézmény integrált nevelés-oktatást segítő gyógypedagógiai módszertani intézményegység is. Így feladata az iskolákban, óvodában integrált keretek között oktatott, nevelt SNI-s gyermekek gyógypedagógiai, szurdo-, tiflo-, szomatopedagógiai megsegítése. Az iskolában 2016/2017 tanévben 114 fő volt az SNI-s gyermekek száma, ebből 37 a lány. 72 enyhe értelmi fogyatékos, 8 középsúlyos értelmi fogyatékos, 29 autista, 1 mozgásszervi fogyatékos és 4 nagyothalló tanult az intézményben.

2018. áprilisi adatok alapján értelmi fogyatékosok ellátásában Győr-Moson-Sopron megyében 2500-an részesülnek. A Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola, Kollégium és Különleges Gyermekotthon a speciális nevelési szükségletű, középsúlyos értelmileg sérült gyermekek és fiatalok elsősorban óvodai nevelését, alapfokú gyógypedagógiai oktatását és nevelését látja el, valamint az alapoktatásból kikerülő fiatalok készségfejlesztő speciális szakiskolai fejlesztését. 2017-ben 148 volt az oktatott SNI-s tanulók száma, ebből középsúlyos értelmi fogyatékos 121 fő, 27 az autista tanuló. Az összes SNI-s tanuló számát tekintve a lányok száma 54 fő.

Az integrált SNI-s gyermekek száma nagyon magas a Fekete István Általános Iskolában, ahol logopédiai csoportok is működnek. Egy konduktor csoport működik jelenleg az intézmény külön épületében. Ez a csoport 6 fővel működik, 2 pedagógussal, 1 konduktorral és 1 fő pedagógiai asszisztenssel látják el a rászoruló gyermekeket. Tavalyi év során 1 fő nagyothalló, 12 mozgásszervi fogyatékos, 5 autista, 131 súlyos tanulási zavarral küzdő tanulót regisztráltak. 149 SNI-s gyermek van összesen az iskolában, ebből 38 lány.

Kiemelendő még a HH és HHH gyermekek és fiatalok oktatásában kulcsfontosságú szerepet játszó győri Eötvös József Általános Iskola, amelynek speciális feladatai közé tartozik a beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral küzdő tanulóknak második esély nyújtása, fejlesztő osztály működtetésével az eltérő ütemben haladók felzárkóztatása, és egyéni tanrend biztosítása a szakvéleménnyel rendelkező tanulók számára. 2018. áprilisi

adatok alapján az iskolában 220 fő számára nyújtanak köznevelési, oktatási szolgáltatást. Ebből 110 fő végzi az általános iskolát nappali munkarendben (7 tanulócsoport), 110 fő pedig levelező munkarend szerint (3 tanulócsoport). Legidősebb tanulójuk 51 éves. Magas a vidékről bejárók száma, főleg Sopronból, Hegykőről, Mosonmagyaróvárról járnak be a tanulók. Szociális helyzetükre jellemző, hogy sok a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, mert az elmúlt időszakban egyre több állami nevelt gyermek kerül az iskolába. 2017-ben 53 SNI-s tanuló volt az iskola jelzésében, ebből 17 a lány. Eloszlás szerint 11 enyhe és 37 súlyos tanulási zavarral rendelkező tanulóval foglalkoztak.

A győri Kovács Margit Német Nyelvoktató Nemzetiségi Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola, Iparművészeti Szakgimnázium és Szakközépiskolában a 2016/2017-es tanévben 96 SNI tanulóat jeleztek, ebből 1 fő enyhe értelmi fogyatékos, 5 nagyothalló, 5 mozgásszervi fogyatékos, 2 autista, 86 súlyos tanulási zavarral és 1 súlyos figyelemzavarral küzdő fiatal.

Továbbtanulási lehetőséget a Győri Műszaki SZC Szabóky Adolf Szakiskolája ad az SNI szakvéleménnyel rendelkező diákok számára. Itt lehetőség nyílik arra, hogy OKJ szakmai vizsgát tegyenek, az iskola szakképző intézményként működik.

A Győri Műszaki Szakképzési Centrum 196 enyhe, 2 közepsúlyos értelmi fogyatékos, 1 nagyothalló, 1 gyengénlátó, 6 mozgásszervi fogyatékos, 2 beszéd-fogyatékos, 10 autista, 216 súlyos tanulási zavarral rendelkező, 104 súlyos figyelemzavarral és 7 súlyos magatartási zavarral rendelkező gyermeket jelzett a 2016/2017-es tanévben. Összesen 545 SNI-s gyerek tanult a tagintézményekben a tavalyi év során.

A Győri Szolgáltatási Szakképzési Centrum, ami 11 tagintézménnyel biztosítja a továbbtanulási lehetőséget és a felnőttképzést, nagyon nagyszámú SNI-s tanulóat jelzett. A 2016/2017-es tanévben, összesen 338 fő tanult itt. Ebből 204 fő a lányok száma, kiemelkedő a súlyos tanulási zavarral küzdő, amely 303 tanuló. Összességében 1 fő enyhe értelmi fogyatékos, 1 nagyothalló, 6 gyengénlátó, 1 vak, 4 mozgásszervi fogyatékos, 2 autista, 303 súlyos tanulási zavarral, 11 súlyos figyelemzavarral és 9 súlyos magatartászavarral rendelkező tanuló szerepel a Közoktatási Információs Rendszerből (röviden: KIR) nyert adatokban.

A városban a KIR rendszer alapján, 2016/2017-es tanévben ellátott SNI tanulók száma 2.525 fő.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjú során a szakemberek egyetértettek abban, hogy egyre nagyobb problémaként jelenik meg az autista gyerekek növekvő száma is. Legnagyobb

problémát abban látják, hogy az autisták száma növekszik és szükség lenne számukra a specifikus nappali intézményekre, amelyeknek a száma kevés. Másik fő feladat lenne a professzionális közösségépítés az érintett családoknak. Olyan szakemberekre volna szükség, akik a szülői ad hoc kezdeményezéseket professzionális módon szervezik meg és hívnak életre segítő közösségeket, hogy azok hosszú távon fennmaradhassanak és szolgálják a sorsközösségben lévőket. A Szociális Szolgáltatástervezési Koncepció Felülvizsgálata (2017) is hasonló megállapításokat tesz. „A fogyatékosok nappali ellátására (különös tekintettel a sajátos nevelési igényű, értelmi akadályozott vagy autista, súlyosan vagy súlyosan halmozottan sérültekre) egyre nagyobb igény mutatkozik a város és a kistérség lakossága felől. Az iskola befejeztével (a tankötelezettségi kor jelenleg 16 év) a gyermek napközbeni felügyelete, szükség szerinti gondozása, étkezéssel vagy néhány esetben étkezés nélkül továbbá gyógypedagógiai fókuszú fejlesztése vagy szinten tartása főként a nappali ellátás biztosításával oldható meg. Tovább növeli a szolgáltatást igénylők körét, ha a sérült egyszülős családból érkezik, ha a szülő dolgozik, vagy egészségi állapota miatt napközben tehermentesítést, segítséget igényel.”

Ugyanakkor köznevelésük kimagasló a Győrben. Az autisták nevelését, oktatását 60%-ban a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola, Kollégium és Különleges Gyermekotthonban és 40%-ban a Radó Tibor Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény autista csoportjában látják el.

Az Autisták Országos Szövetségének adatai szerint Győrben és a kistérségben közel 100 autista él. A köznevelési rendszerben óvodáskortól, 16–23 éves korig 49 fő autista jelent meg. Nappali ellátásban 12 fő vesz részt, otthon, ellátás nélkül 25–30 fő marad. Jellemző tapasztalat, hogy akik a rendszerbe nem férnek bele, elzártan, beszűkülve élnek. 2017 és 2018-as évben is 6 fővel nőtt az autista nappali ellátást újonnan igénybevevők száma, nemi megoszlás szerint 2017-ben 2 lány és 4 fiú, 2018-ban 1 lány és 5 fiú gyermek.

b) A közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások (pl. iskolára/óvodára jutó gyógypedagógusok, iskolapszichológusok száma stb.)

A Pedagógiai Szakszolgálatok működését az 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet szabályozza. Az SNI-s gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították.

A gyermeknek ezt az igényét minden esetben és kizárólag a szakértői bizottság állapítja meg vagy zárja ki, és egyben a gyermekről készített szakértői véleményben javaslatot tesz a különleges bánásmódnak megfelelő ellátásra, az ellátás módjára, formájára és helyére.

A közneveléshez kapcsolódó kiegészítő szolgáltatások körét bővíti Győr városában a Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Győri Tagintézményének munkája (gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás; szakértői bizottsági tevékenység; nevelési tanácsadás; logopédiai ellátás; továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás; konduktív pedagógiai ellátás; kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása; gyógytestnevelés; iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás).

További kiegészítő szolgáltatásokat mutat meg az alábbi táblázat, mely a városban szolgáltatást nyújtó gyógypedagógusok és óvodapszichológusok számát adja meg.

56. táblázat Gyógypedagógusok és óvodapszichológusok létszámának alakulása, Győr, 2012-2017

Év	Tényleges gyermeklétszám (fő)	Gyógypedagógusok száma (fő)	Egy gyógypedagógusra jutó gyermeklétszám (fő)	Óvodapszichológusi létszám (fő)
2012	4296	4	1074	0
2013	4144	5	829	1
2014	4046	5	809	1
2015	4032	n.a.	n.a.	n.a.
2016	3983	6	664	1
2017	3986	19	210	1

Forrás: Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala, Humánpolitikai Főosztály

Köznevelést kiegészítő szolgáltatást nyújt a Győri Család- és Gyermejjóléti Központ is. Telephelyein gyógypedagógiai, fejlesztőpedagógiai és pszichológusi segítségnyújtás vehető igénybe. 2013 és 2017 között az igénybevételi arányszámok a következőképpen alakultak.

57. táblázat Köznevelést kiegészítő szolgáltatások a Család- és Gyermekjóléti Központnál

ÉV	Gyógypedagógia, fejlesztőpedagógia igénybevétele (alkalom)	Gyógypedagógia, fejlesztőpedagógia igénybevétele (fő)	Pszichológus igénybevétele (alkalom)	Pszichológus igénybevétele (fő)
2013	538	21	608	125
2014	641	26	593	237
2015	641	26	593	237
2016	243	25	317	201
2017	543	26	505	264

Forrás: Család- és Gyermekjóléti Központ beszámolói 2013-2017

c) Hátrányos megkülönböztetés és jogellenes elkülönítés az oktatás, képzés területén, az intézmények között és az egyes intézményeken belüli szegregációs jelenségek

Nincs konkrét adat hátrányos megkülönböztetésről és jogellenes elkülönítésről az oktatás, képzés területén sem az intézmények között, sem pedig az egyes intézményeken belül.

Ugyanakkor az online kérdőív gyermekekre és fiatalokra vonatkozó részében a válaszadók enyhe többsége jelezte, hogy van Győrben szegregált oktatási intézmény (a Győr-Újvárosban működő oktatási intézmények), de nem ismernek Győrben olyan programokat, amelyek biztosítanák a hátrányos helyzetű gyermekek oktatási integrációját.

A fókuszcsoporton elhangzottak szerint pedig a szakemberek tapasztaltak olyan esetet, amikor a fogyatékos, SNI-s vagy BTM-es gyermekek tekintetében oktatási intézmény a tankötelezettségi kor betöltése után nem képezte tovább a gyermeket, s anélkül bocsátották el az intézményből, hogy a szülőt a további lehetőségekről tájékoztatták volna.

d) Az intézmények között a tanulók iskolai eredményességében, az oktatás hatékonyságában mutatkozó eltérések

Nincs adat az intézmények között a tanulók iskolai eredményességében, az oktatás hatékonyságában mutatkozó nagymértékű eltérésekről. Egyik vizsgálati formában megkérdezett szakember sem számolt be ilyen jelenségekről Győr városában.

e) Pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások)

Az Iskolakultúráért-Esélyteremtésért Egyesület 2004 óta foglalkozik tanodák működtetésével. Ezen időszak alatt 375 fő hátrányos helyzetű gyermek tanulását, néhány esetben továbbtanulását segítették elő. A győri tanoda Adyvárosban, a Fekete István Általános Iskolában működik, pályázati pénzekből. 2008 óta szolgálja a diákokat és családjaikat, célja, hogy az iskolai lemorzsolódások, a végzettség nélküli iskolaelhagyások csökkenjenek, a gyermekek alapkészségei fejlődjenek, életpálya építésük megvalósuljon, a minőségi oktatáshoz való hozzáférésük esélye növekedjen. Ennek érdekében, szaktanári felkészítést, szabadidős- és szünidős programokat, játék- és sportprogramokat, kirándulást, vetélkedőket, táborokat szerveznek mentoraik, önkénteseik, gyakornokaik segítségével. Jelenleg 42 fő veszi igénybe a szolgáltatást Győrben.

Győr-Újváros közepén, a Kossuth Lajos utcában helyezkedik el a Kossuth Lajos Általános Iskola, javarészt tömörítve a környék hátrányos helyzetű gyermekeit. Az iskola 2010-től vezette be a „kognitív-behaviour szemléleten alapuló, élménypedagógiai eszközöket bőségesen alkalmazó viselkedésmódosító nevelési-kezelési rendszert, amelynek alapjait N. Hobbs amerikai gyermekpszichológus dolgozta ki magatartási- és/vagy érzelmi problémákkal, szociokulturális hiánnyal küzdő gyermekek és fiatalok (3–18 év) számára.

Ez a Pressley Ridge módszer, mely a gyermekekkel, szüleikkel és a társszervezetekkel (pl. gyermekjóléti szolgálat, családsegítő) való folyamatos partneri kapcsolatra és munkára épít. A megszokottnál jobban figyel a gyermek igényeire, személyiségére, a csoportban való viselkedésére, az ott elfoglalt helyére. (...) A szülőket igyekeznek bevonni az iskola életébe, ugyanakkor a pedagógusok is gyakran meglátogatják a családokat.” A támogatás megszűnésével magát a módszert már nem alkalmazzák az iskolában, ugyanakkor az alapelvek tetten érhetők az oktató-nevelő munka során.

4.5 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a gyermekeket és fiatalokat helyi szinten fokozottan érintik a következő problémák:

- Az autista, SNI-s és BTM-es gyermekek száma folyamatos növekedést mutat, s egyre fiatalabb korban kezdődnek a problémák, gyakran már a bölcsődékben is felismerhetők.
- Győr városában sokféle szervezet nyújt széles spektrumban szabadidős, sport és közösségi programot, a gyermek és fiatal korosztály motivációja azonban kevés a folyamatos részvételt igénylő programokon való rendszeres megjelenésre. Ugyanakkor az is igaz, hogy a programokat nyújtó szervezetek, szolgáltatások is fejlődésre szorulnak marketingben és a fiatalokat érdeklő tényezők (digitális eszközök, virtuális világ) megtalálásában.
- A város egész területén jellemző a kiskorúak alkoholabúzus, míg a droghelyzet az utóbbi egy évben (2017-ben) lángolt fel főként Újváros főutcáján, a Kossuth Lajos utcán.

Egyes problémák megoldására már elindultak kezdeményezések a városban. A közösségi terek kialakításával kapcsolatosan főként a Bercsényi ligetben, valamint a Barátság parkban kerültek fejlesztésre olyan területek, ahol sporttevékenység és szabadidős tevékenység kulturált keretek közt folytatható. Szintén át- és kialakításra került a Vaskakas Művészeti Központ a Bartók Béla Művelődési Házból, valamint a Generációk Háza a Gyermekek Házából. Ezek a kezdeményezések pozitívak, de nem szolgálják ki minden ifjúsági szubkultúrához tartozó gyermek és fiatal érdeklődési körét, ezért a további fejlesztések szükségesek.

A Kábítószerügyi Egyeztető Fórum tagjai, a Család- és Gyermejkölési Központ munkatársai, és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat „Partisegély” szolgáltatást működtetnek „bulinapokon”, azon dolgoznak, hogy ezeken a napokon az utolsó és az első buszjárat indulása közötti időt a fiatalok biztonságos helyen, környezetben tölthessék; valamint alternatív szabadidő eltöltést szerveznek a nyári szünetekben „Nyitott Tornaterem” címmel.

A Kossuth Lajos utcát érintő droghelyzet megoldására is lépéseket tett, főként a Kossuth Lajos Általános Iskola vezetése. Kerekasztalt hívtak össze, valós szakmaközi megbeszélés zajlott le, melynek eredményeként 1 fő szociális szakember alkalmazására kaptak engedélyt szabadidő szervezőként. Kiemelkedő, alulról jövő kezdeményezés az érintett területen élő Csonka Mihály kezdeményezése. A korábbi polgárőr és a Kossuth Lajos Általános Iskola mentora délutánonként bokszedzéseket tart az iskola tornatermében, a szegregátum területén élő gyermekeknek, az őket kísérő szülőket pedig

önkéntesként életvezetési tanácsokkal segíti. Ugyanakkor látható, hogy ez a probléma csak valós városi összefogással oldható meg.

A közösségi terek hiánya, illetve a szabadidős programok összehangolásában előrelépés tapasztalható, hiszen a szabadidős programok száma nőtt, egyre több szervezet kínál egyre több opciót. Szintén kialakulóban vannak a közösségi terek is, viszont a programok összehangolásában és a fiatalok által is elfogadott közösségi tér létrehozása további feladatokat jelent.

A 2013–2017 között érvényes Helyi Esélyegyenlőségi Program szerint Győr városában problémaként fogalmazódott meg, hogy nincs valós együttműködés a gyermek és fiatal célcsoporttal foglalkozó szervezetek között. Ennek elősegítésére szakmaközi képzéseket szerveztek és 2014-ben módszertani füzetet jelentetett meg a WHO Iroda, melynek eredményeként a párbeszéd, együttműködés javult. Az együttműködés javulása szintén köszönhető a Család- és Gyermekjóléti Központ átalakuló szervezetében megjelenő jelzőrendszeri koordinátor munkájának.

Jelenleg négy olyan az alábbi táblázatban összefoglalt, gyermekeket és fiatalokat érintő terület van Győr városában, ahol problémák azonosíthatók, és ahol még nem indult el kezelésük.

A gyermekek helyzetének, esélyegyenlőségének vizsgálata során feltárt problémák és fejlesztési lehetőségek	
Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
Autista gyermekek és fiatalok növekvő száma.	Napközbeni ellátás fejlesztése. Érintett családok körében közösségépítés.
SNI-s és BTM-s gyermekek és fiatalok növekvő száma.	Speciális, integrált nevelési-oktatási programok fejlesztése (pl. Tanoda Klub, Pressley Ridge Reeducáció).
Gyermek- és ifjúsági közösségi terek hiánya.	Fiatalok által is elfogadott, többcélú közösségi tér létrehozása.
Győr-Újvárosi gyermekek és fiatalok nagymértékű drogabúzusa.	Szakmaközi kerekasztal, Győr-Újvárosi rehabilitációs programban soft elemek beépítése a kérdéssel kapcsolatban, KEF beavatkozási terv elkészítése és végrehajtása.

5. A NŐK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

5.1. A nők gazdasági szerepe és esélyegyenlősége

a) Foglalkoztatás és munkanélküliség a nők körében

A TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projekt keretében 2017 júniusában elfogadott Foglalkoztatási stratégia szerint a nyilvántartott álláskeresők száma 2010 óta csökkenő tendenciát mutat a megyében, a járásban és a járási központban egyaránt. A foglalkoztatás értékei jelentősen meghaladják az országos átlagot, a nyilvántartott álláskeresők aránya pedig 2013-ig csökkenő, utána pedig meredeken csökkenő értéket mutat. /58. táblázat/

58. táblázat A nyilvántartott álláskeresők aránya a gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva 2010-2015 között (%)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Magyarország</i>	13,3	13,2	12,6	11,9	9,6	9,6
<i>Győr-Moson-Sopron megye</i>	6,8	5,7	5,0	4,6	2,8	2,8
<i>Győri Járás (2012-ben kistérség)</i>	8,0	6,9	6,5	5,6	3,7	3,7
<i>Győr*</i>	5,1	4,2	4,7	2,9	2,6	2,1

Forrás: Foglalkoztatási stratégia; 2017:5.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Győri Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály Győri Kirendeltség és Szolgáltató Központ által megadott adatok alapján pedig látható, hogy a regisztrált álláskeresők száma mindkét nemnél csökkenő tendenciát mutat.

59. táblázat A regisztrált álláskeresők száma nemenként, Győr, 2012-2017

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>férfi (fő)</i>	2977	2695	1734	1512	1202	889
<i>nő (fő)</i>	3649	3122	2227	2010	1545	1219
<i>összesen (fő)</i>	6625	5817	3961	3522	2747	2108

Forrás: Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Győri Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály Győri Kirendeltség és Szolgáltató Központ

Ezzel szemben a bejelentett álláshelyek száma növekedést mutat. /60. táblázat/

60. táblázat Új bejelentett álláshelyek száma 2010-2015 között (db)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
<i>Magyarország</i>	357 784	549 042	482 008	718 666	831 796	737 988
<i>Győr-Moson-Sopron megye</i>	17 688	20 919	20 500	27 233	25 936	22 937
<i>Győri járás</i>	8 708	10 899	9 305	14 647	13 372	10 324
<i>Győr</i>	7 678	9 448	8 172	12 937	11 275	8 761

Forrás: Foglalkoztatási stratégia; 2017:6.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal adatai szerint 2018 márciusában a megyében 3510 fő volt az álláskeresők száma, ebből 1990 fő a győri járás regisztrált álláskeresője. Nemek szerinti megoszlás alapján eltérés jelentkezik az országos átlagtól. Győr-Moson-Sopron megyében ez év március hónapjában 1 642 fő férfi álláskeresőt, míg 1868 fő női álláskeresőt regisztráltak. A megyében és a járásban tehát túlreprezentált a női álláskeresők száma, köszönhetően a megye, a járás és a járási központ „férfias” foglalkoztatási szerkezetének (járműipari, műszaki vállalkozások túlsúlya).

2018 márciusában a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal adatai szerint a megyében 5047 bejelentett álláshely volt, ami jelentősen meghaladja az álláskeresők számát. Mindez a munkaerőhiány problémáját veti fel egyes területeken, ugyanakkor az álláskeresők a strukturális munkanélküliség gondjával szembesülnek (kereslet-kínálat elcsúszik egymás mellett).

A közfoglalkoztatott álláskeresők tekintetében – szintén 2018. márciusi adatok szerint – 1 300 főt tartottak nyilván, számuk évről-évre csökken, körülbelül évente 30%-al. A közfoglalkoztatottak között nem jelentős a női felülreprezentáltság, itt 45-55% a férfi-női arány. Ugyanakkor a közfoglalkoztatottak számára munkát kínáló szervezetek (pld. Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, Kisalföldi Erdőgazdaság Zrt.) inkább a férfiakat keresik, a kínált munkák függvényében. A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály beszámolója szerint az ismeretlen élethelyzetben lévő „álláskereső” megszólítása rendkívül nehéz, mert kevés információ áll rendelkezésre, ezért társszervezetek – alapítványok, egyházak – segítségével érik el a munkavállalókat, akiknek nagy része viszont a nők közül kerül ki.

A megyei, járási, városi munkaerőpiac hiánya az atipikus, rugalmas foglalkoztatási formák alacsony aránya, ahogy ezt több interjú, a fókuszcsoportos interjú és a Foglalkoztatási stratégia is megállapítja. A helyzet csak lassan változik, elszigetelt kezdeményezések érzékelhetők egyes vállalkozások részéről annak érdekében, hogy az elsősorban női munkaerőt megtartsák, illetve bővítsék a számukat (pl. rugalmas munkakezdési időt vezetnek be, a több műszakos állásokat egy műszakra csökkentenék, gyermekfelügyeletet biztosítanak stb.).

E tekintetben kiemelt jelentőségű a Szülők Háza Győr Szíve Családi Központ és a győri Család- és Gyermekjóléti Központ által elnyert EFOP-1.2.9-17 Nők a családban és a munkahelyen című pályázat, mely keretében Család és Karrier Pontot hoznak létre, és szemléletformáló, ismeretterjesztő előadásokat, workshopokat kínálnak nőknek, férfiaknak, munkáltatóknak, érdeklődőknek.

Szintén jelentős előre lépésnek számít a TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projekt keretében létrehozott Foglalkoztatási stratégia, melynek egyik célja a hátrányos helyzetű csoportok támogatása, rugalmas foglalkoztatási formák ösztönzésével, inaktívak (köztük 50 év feletti nők) munkaerőpiacra való visszajuttatásával és képzésekkel. A célok megvalósítását a Győri Járási Foglalkoztatási Paktum keretében kialakított munkacsoportok végzik, köztük az Esélyegyenlőségi munkacsoport. A célokhöz kapcsolódó 7., 8. és 9. akció megvalósítói között szerepel a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal, Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, a Szt. Cirill és Method Alapítvány, illetve a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is.

Győr-Moson-Sopron megye, a Győri járás és Győr tekintetében is kiemelkedő probléma a belső migráció, amely három tekintetben okoz gondot: egyrészt a javarészt Kelet-Magyarországról érkezők, másrészt az Ausztriába, Németországba kivándorlók, harmadrészt pedig az ingázók tekintetében. A belső migráció keretében érkezőknél jellemző, hogy elsősorban a férfiakat vonzza a megye, illetve Győr munkaerőpiaca, és a későbbiekben érkezik a „család”, a női munkavállaló is. Míg a férfiak azonnal találnak munkát a foglalkoztatási szerkezetből adódóan, a nők elhelyezkedése sokkal tovább tart.

A kivándorlók tekintetében nincs adat a motivációról, de a Győri Járási Esélyteremtő Programtervhez 2015-ben mellékelte helyzetelemzés és stratégia valószínűsíti, hogy a nők elvándorlásában helyzetük helyi kezelése szerepet játszhat.

Szintén az említett Programterv állapítja meg, hogy az Ausztriába ingázók többsége férfi, így nők tekintetében nem a munkavállalás, hanem a mentális-családi-közösségi szükségletek kielégítése a kérdés, az ingázó férfi mellett.

Az online kérdőív eredményei megerősítik a fentieket. A statisztikai alapú kiértékelés, ami gyakoriság alapján történt, kicsi válaszadói hajlandóság mellett, de ugyanilyen eredményeket produkált. A válaszadók többsége a szociális intézmények munkatársai közül került ki, további egynegyedük pedig oktatási, illetve egyötödük az egészségügyi szféra dolgozója. A válaszadók többsége önkormányzati és egy-egy negyedük a civil szféra, illetve állami intézmények alkalmazottja. Alacsony kiválasztási aránnyal a többség (háromnegyed, de összesen 9 válaszadó) érzékelte úgy, hogy nőtt a nők munkavállalási aránya Győrben, s negyedük vélte ennek ellenkezőjét. Ismét csak alacsony kiválasztás mellett a többség nem ismert olyan programot, ami segíti a nők elhelyezkedését. Ez utóbbival azonos módon és arányban nem ismertek a válaszadók olyan programot, ami segítené a nők családi életének és karrierjének összehangolását. Az online kérdőív válaszadói a nőket érintő legsúlyosabb problémának a munkaerőpiaci helyzetet tartották, és a legrosszabbnak ítélt hozzáférése a nőknek szóló karriertanácsadásnak volt, a kiválasztások majdnem a fele a rossz kategóriára esett, s csak harmada a kielégítőre.

A nők foglalkoztatottságáról Győr tekintetében összefoglalóan megállapítható, hogy felülreprezentáltak az álláskeresők között, ugyanakkor a városban leginkább az egészségügyi és szociális szolgáltatások terén, valamint a műszaki területen, operátorként tudnak elhelyezkedni. Ugyanakkor ezek azok a területek is, ahol a női munkaerőhiány megmutatkozik.

b) Nők részvétele foglalkoztatást segítő és képzési programokban

Az utóbbi években több szervezet, vállalkozás indított/indít foglalkoztatást segítő és képzési programokat kifejezetten nők számára. Ugyanakkor mind a Foglalkoztatási stratégia, mind a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal egyértelműen megállapítja, hogy az álláskeresők számának drasztikus csökkenése magával hozza a képzésben résztvevők számának csökkenését is. Általánosságban elmondható, hogy az álláskeresők számának csökkenése, valamint a motivációs rendszer elégtelen volta (keresetpótló juttatás a képzés ideje alatt) kevésbé motiválja a képzésben való részvételt.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal szerint képzésben leginkább a fiatal nők (25 év alattiak) vesznek részt. Legnépszerűbb az általuk szervezett dajka, szociális ápoló és gondozó, TB ügyintéző képzések, melyek elvégzése után 70–80%-os az elhelyezkedési arány. A képzések megszervezésének kiemelt szempontja, a munkaerő-piac igényeinek kielégítésén túl, hogy a férfiak, és a nők számára közel azonos mennyiségű lehetőség legyen. A „Képzési Vásárhoz” kapcsolódva 2014 évtől a klasszikusan férfi szakmák – CNC esztergályos, targoncavezető, buszvezető stb. – megismerésére lányok számára szervezett a Foglalkoztatási Osztály szakmabemutatókat. A tapasztalatok biztatóak, a nők részéről érdeklődés mutatkozik az említett képzések iránt.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal ezen túl részt vesz a TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projektben, valamint a GINOP 6.1.1-15 Alacsony képzettségűek és közfoglalkoztatottak képzése című kiemelt projektben és a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat által finanszírozott Közfoglalkoztatásból a versenyszférába című programban. Ezen projektek keretében képzéseket, szakmai segítőket, juttatásokat, helybe vitt szolgáltatásokat biztosít a hátrányos helyzetű csoportok részére.

Szintén kiemelhető a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Győr-Moson-Sopron Megyei Kirendeltségének kezdeményezése, melynek során nőket képeznek személy- és vagyonőröknek.

2014-ben Győr és a járás egyik legnagyobb foglalkoztatója, a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatallal közösen indított projektet, melynek keretében 32 fő női munkavállalót képeztek ki a vállalkozás számára hiányszakmának számító szakmákra. A képzésben részt vett nők 5%-a tanult tovább, s ma már mérnökként dolgozik a társaságnál. Ez a kezdeményezés azonban itt megrekedt, újabb csoportok képzésére nem került sor. Ez azért is sajnálatos, mert a Foglalkoztatási stratégia megállapítása alapján a középfokú és felsőfokú képzésben műszaki területeken még mindig a fiúk/férfiak a felülreprezentáltak, ugyanakkor pont ezek a munkaerőhiányos területek. A nappali rendszerű vagy felnőttképzésben így a munkaerőhiány csökkentésére javasolt lenne a nők további motiválása ebbe az irányba.

Az utóbbi három évben az Északnyugat-magyarországi Közlekedési Központ az, amely ugyan nem speciálisan nőknek, de indít képzéseket. Az álláskereső számára tanulmányi szerződés keretében biztosítják a „C”, majd „D” kategóriás jogosítvány, illetve GKI kártya megszerzését (ez alatt minimálbérrel motiválják a munkavállalókat),

majd állást kínálnak számukra. Ennek köszönhetően Győrben egyre több helyi járatú autóbusszon látható női gépkocsivezető.

c) Alacsony iskolai végzettségű nők elhelyezkedési lehetőségei

A Foglalkoztatási stratégia megállapítja, hogy az alacsony iskolai végzettségűek esetében jobb a helyzet az országos átlagnál, viszont alacsony bérszínvonal jellemző. Az alacsony iskolai végzettségűek tekintetében a fent említett képzések állnak rendelkezésre elsősorban, melyek elvégzése után nagy az esély az elhelyezkedésre. A képzésbe nem vonható nők tekintetében viszont javarészt a többműszakos munkarendű, sokszor megszakítás nélküli munkarendet jelentő operátori állások nyújtanak elhelyezkedési lehetőséget, vagy a közfoglalkoztatás. A Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthonában javarészt alacsony iskolai végzettségű, többgyermekes, nem ritkán roma etnikumú nők laknak gyermekeikkel, de az itt készített interjú alapján elmondható, hogy az elmúlt 5 évben bővült a munkalehetőségek köre az intézményben lakó nők számára.

d) Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén (pl. bérkülönbség)

Diszkriminációra, hátrányos megkülönböztetésre nem áll rendelkezésre adat. Ugyanakkor mind az interjúalanyok, mind a fókuszcsoporton résztvevők, mind pedig az online kérdőívet kitöltők egyértelműen említették, hogy létezik bérkülönbség és egyéb diszkriminációs forma (pl. kisgyermekes álláskereső nő elutasítása), bár látens formában. A legrosszabb helyzetben a vidékről munkahely miatt Győrbe ingázó kisgyermekes anyák vannak, illetve egyszerűen a vidéki, kisgyermekes anyák.

5.2 A munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások (pl. bölcsődei, családi bölcsődei, munkahelyi bölcsődei, óvodai férőhelyek, férőhelyhiány; közintézményekben rugalmas munkaidő, családbarát munkahelyi megoldások stb.)

Győrben a munkaerő-piaci és családi feladatok összeegyeztetését segítő szolgáltatások önkormányzati és civil szervezetek összefogásában, illetve szolgáltatásain keresztül valósulnak meg.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózaton keresztül biztosítja a 3 éven aluli gyermekek napközbeni ellátását.

Ez praktikusán 13 bölcsődében jelent 644 férőhelyet, a 2017 decemberi adatok alapján. A gyermeklétszám alakulásában 2017-ben minimális csökkenés volt tapasztalható. A bölcsődék átlagos éves feltöltöttsége 94,92% volt, a Türr István utcai és a Gyórszentiváni bölcsődékben meghaladta a 100%-ot. Az éves átlagos kihasználtság 86,77% volt, négy bölcsődében 90% feletti, nyolc bölcsődében 80–90% közötti, egy bölcsődében 70–80% közötti volt. A bölcsődék telítettsége kiegyenlített volt, egymáshoz viszonyítva kisebb eltérést mutatott. Az intézmény a kihasználtsági mutatókat, a gondozási napok számát egész év folyamán figyelemmel kísérte, a gyermekcsoportok beosztásánál figyelembe vette a korhatár szerinti létszám előírásokat. A 2016. évhez képest a kihasználtsági mutató 10%-os emelkedése figyelhető meg, ami azt jelenti, hogy a felvett gyermekek kevesebbet hiányoztak, több napon vették igénybe az ellátást az év folyamán.

A feltöltöttség és kihasználtság mellett a bölcsődei normatíva megváltozott elszámolása miatt az adatszolgáltatásban egyre nagyobb jelentőséggel bír a beíratott gyermekek száma. Ez az elmúlt évben 635 férőhelyre éves átlagban 623 fő volt.

Az Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat nem csupán győri gyermekeket lát el. Összesen 26 településről fogadnak gyermekeket, jelenleg a vidéki gyermekek száma kb. 60 fő, akik 17 településről hoznak be. Rájuk tekintettel, illetve a változó női szerepekre, a családi és munkahelyi kötelezettségek összeegyeztetése érdekében az intézmény több esetben végzett felmérést a nyitva tartás megváltoztatása témakörében, hogy minél rugalmasabban igazodjanak a szülők munkaidejéhez. Hétvégi, illetve hosszabb nyitvatartásra igény nem mutatkozott.

Az önkormányzati fenntartású bölcsődék mellett családi bölcsődék is nyújtanak napközbeni ellátást gyermekeknek.

Az Égig Éró Fa Kétnyelvű Montessori Családi Bölcsőde Hálózat 2011. áprilisában kezdte meg a gyermekek és a szülők szolgálatát Győrben, amelyre olyan nagy igény mutatkozott, hogy az első épület (még Gyárvárosban) hamarosan kicsinek bizonyult. Egy Uniós támogatásnak köszönhetően Győr-Szabadhegy szívében, a Székely utca 7. szám alatti új épületben ma már 24 gyermek napközbeni ellátásáról gondoskodnak családias, támogató környezetben. A családi bölcsőde nyitvatartása rendkívül rugalmas, amivel segítik az édesanyákat a munka világába való visszatérésben.

Szintén működik családi bölcsőde angol nyelven (Tappancs NOOK) a belvárosban, a Kölyökvár Közhasznú Egyesület fenntartásában (Csiperke Családi Bölcsőde), minibölcsi és gyermekfelügyelet (alternatív napközbeni ellátás) a Győr Szíve Szülők Házában, gyermekfelügyelet a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör projektjében. Ezek a

szolgáltatások tehát megadják a választási lehetőséget és a megfelelő segítséget gyermekük elhelyezésére a munkába visszatérni szándékozó nőknek. Ennek ellenére az online kérdőív válaszadói szerint a bölcsődei szolgáltatáshoz és a 0-3 éves korú gyermekek napközbeni ellátásához, felügyeletéhez gyenge közepes a hozzáférés Győr városában, és a nőket sújtó második legnagyobb problémának a gyermekek napközbeni ellátásához való elégtelen hozzáférést tartják.

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata honlapja szerint a városban 38 önkormányzati fenntartású óvoda működik. Ezen túl 9, nem önkormányzati fenntartású (egyházi, vállalkozás által fenntartott, magánóvoda, civil szervezet által fenntartott) óvoda is fellelhető. Férőhelyhiány nem fogalmazódott meg, és a jelen programterv gyermekekről szóló részében a kemény adatok azt jelzik, hogy nincs óvodai férőhelyhiány Győrben. Az egyetlen kritika, ami az óvodai ellátással kapcsolatosan megfogalmazódott a fókuszcsoporthoz vizsgálat során, hogy az intézmények nyitvatartása nem rugalmas, a szülők nehezen tudnak időben odaérni a gyermekekért.

A nők és gyermekek témakörben rendezett fókuszcsoporthoz résztvevők egyöntetű véleménye szerint a közintézményekben az alacsonyabb munkabért rugalmas, családbarát megoldásokkal kompenzálják a munkáltatók (ha beteg a gyerek, el tud menni érte; elengedik táppénzre; 4-6 órás munka vállalására is nyílik lehetőség; rugalmas munkakezdési idő stb.), így a nők próbálnak ebbe a szférába visszamenni a gyermekvállalás után. Ugyanakkor a versenyszféra is változik Győrben, a munkaerőhiány miatt rákényszerülnek a családbarát megoldásokra (egyműszakos munkaidő a 3 műszak helyett; rugalmas munkakezdési időpont stb.). Ezeket a megoldásokat ösztönzik a családbarát munkahely címek adományozásával is.

A város egyik legnagyobb, közszférában működő munkáltatója a Széchenyi István Egyetem, mely 2017 végétől a Debreceni Egyetem és a Corvinus Egyetem mintájára célként tűzte ki a „Családbarát Munkahely” cím elnyerését. Ennek érdekében már eddig is több változás történt: baba-mama szoba kialakítása, könyvtárban gyermeksarok/foglalkoztató kialakítása, időkedvezmények a 10 év alatti gyermeket nevelő oktatók számára. 2018. januárjától pedig szükségletfelmérést folytat az Egyetem vezetősége a gyermeket nevelő dolgozóinak igényei iránt, hogy a szolgáltatások továbbfejlesztése megvalósuljon.

5.3 Családtervezés, anya- és gyermekgondozás területe

Győr városában 2018. április havi adatok alapján 60 védőnői státusz van, ebből 40 státusz területi (16 telephelyen), 20 pedig ifjúsági védőnői státusz. Betöltetlen pozíció nincs, bár a megüresedett státuszokat nehéz pótolni. Ugyanakkor ellátatlan terület nincs, köszönhetően a helyettesítési rendszernek. Területi védőnőre jutó ellátotti átlag 230 fő, iskolai védőnőre ugyanakkor átlagban 1 240 fő jut. A védőnők munkájáról elmondható, hogy a 2017-es jogszabályváltozás óta több kötelező találkozást írt elő a törvény, így az ellátottaknál kisebb igény mutatkozik a szabadon választható programok igénybevétele. Falusias környezetben, területen könnyebb a közösségépítés, több a karitatív kezdeményezés is, de például a Belvárosban vagy Révfalu városrészben nehezebben mozgósíthatók a családok, nők.

Ugyanakkor néhány esetben infrastrukturális problémák is akadályozzák az aktivizálódást, így ha nincs tanácsadó helyiség, vagy kicsi, esetleg nincs gyermekorvosi rendelés a tanácsadó mellett, nehezebb „odavonzani” az embereket. Ennek ellenére a védőnők napi munkájuk mellett aktív szerepet vállalnak a városszerte megvalósuló „Egészség-piac” programokban, melyeken előadásokat, szűréseket, tanácsadást tartanak. Szintén szerveznek területenként, érdeklődés függvényében baba-mama klubokat, szülésre felkészítő tanfolyamokat vagy ún. anyatejes napokat. Kiemelt városrész Győr-Újváros, ahol a városrehabilitációs program (TOP-6.9.1-15-GY1-2016-00001) keretében úgynevezett „soft” programelemeket valósítanak meg. (Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény beszámolója) Mindezt megerősíti az online kérdőív eredménye is. A válaszadók a legjobbnak a védőnői szolgáltatáshoz való hozzáférést tartották a vizsgálat során. A védőnői szolgáltatások esetében a rossz kategória egyáltalán nem került megjelölésre, viszont a jó az uralkodó és meglehetősen erős a kiváló értékelés is, így az átlag jónak ítélni.

A védőnői hálózaton kívül említendő a családtervezés, anya- és gyermekgondozás területén a 2005 óta működő Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület, mely legutóbb, 2017-ben elnyert projektje keretében (Légy Ott! – Az önkéntesség jegyében) megújítja a 2004 óta működő Női Információs Központot, bővíti az önkéntes tanácsadók körét és a szakmai szolgáltatásokat. Az egyesület korábban is több programot szervezett hasonló témakörben, így például a Győr-Újvárosban működő Kossuth Lajos Általános Iskolában női testtudat oktató által tartott előadást, melynek célja a kamaszkorú roma lányok korai terhességének megelőzése volt. Az egyesület a korábbi évekhez hasonlóan 2017-ben is

biztosította a pénzügytechnikai háttérrel a szülésre felkészítő tanfolyamnak. A 10 alkalomból álló, folyamatosan újra induló foglalkozássorozat a várandósság ideje alatt nyújtott segítséget a várandósság egészséges szemléletű viseléséhez, a szülésben aktív és tudatos részvételre való felkészüléshez, valamint a születendő gyermekkel való szorosabb kapcsolat kialakulásához.

5.4 A nőket érő erőszak, családon belüli erőszak

Győrben a Szt. Cirill és Method Alapítvány 2005 óta nyújt bántalmazott emberek számára Krízisotthon szolgáltatást. Jelenleg a szolgáltatás külső, titkos telephelyen valósul meg, 4 fő számára, minisztériumi finanszírozással. Az elmúlt öt évben nem volt férfi beköltöző, a szolgáltatást csak nők, vagy nők gyermekeikkel vették igénybe. A Krízisotthon szakmai protokollja alapján a beköltözés csak az OKIT-on (Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat) keresztül valósulhat meg, és helyi rászorulót csak különleges esetben helyeznek el lakóhelyén (2 fő esetében teszi lehetővé a szerződés a helyi rászoruló fogadását). Ennek megfelelően győri bántalmazott az elmúlt évben csak egyszer költözött be az ellátásba, a többi adat az ország különböző részeiről érkező rászorulókat takarja.

61. táblázat Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon szolgáltatást igénybevevők 2012-2017

Év	Fő	Esetszám	Esetszámból gyermekes család	Gyermekek száma (fő)	
				fiú	lány
2012	93	30	27	27	36
2013	55	24	17	15	15
2014	56	22	16		34
2015	n.a	19	n.a		n.a
2016	n.a	19	n.a		n.a
2017	n.a	24	n.a		n.a

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon, Győr

A Krízisotthonban a maximális ellátási idő 30+30 nap. Az alábbi táblázat a kiköltözési lehetőségeket mutatja. A Krízisotthonban töltött idő tekintetében az alapítványi adatok azt mutatják, hogy aki valóban ki akar lépni a bántalmazó kapcsolatból, az végig igénybe veszi az ellátást, majd családok átmeneti otthonába, albérletbe költözik. Aki nem kész a

bántalmazó kapcsolatból való végleges kilépésre, az általában két héten belül távozik, ismeretlen helyre vagy vissza a bántalmazóhoz.

62. táblázat Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon kiköltözésre vonatkozó adatok 2012-2017

Év	Kiköltözésre vonatkozó adatok						
	ismeretlen hely	roko n család d	bántal- mazóho z	CSÁO	más krízis -kp	albér -let	egyéb (önkormányza ti bérlakás, iskolamentési akció, saját lakás, stb.)
2012	4 fő	18 fő	16 fő	39 fő	0	3 fő	13 fő
2013	0	15 fő	14 fő	25 fő	0	0	1 fő
2014	1 eset	1 eset	10 eset	5 eset	2 eset	0	3 eset
2015	3 eset	4 eset	2 eset	10 eset	0	0	0
2016	1 eset	0	5 eset	8 eset	0	0	5 eset
2017	8 eset	4 eset	3 eset	4 eset	1 eset	2 eset	2 eset

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Krízisotthon, Győr

Nagyobb rálátást nyújtanak a kérdésre Győr tekintetében a Család- és Gyermejjóléti Központ 2012-2017 közötti beszámolóiból kapott adatok, melyeket az 63. táblázat foglal össze.

63. táblázat A Győri Család- és Gyermejjóléti Központ családon belüli erőszakra vonatkozó adatai felnőtt korúak esetében (2012-2017)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Családon</i>						
<i>belüli</i>	13 eset	7 eset	2 eset	0 eset	2 eset	23 eset
<i>bántalmazás</i>						

Forrás: Család- és Gyermejjóléti Központ, Győr

A fenti táblázat megmutatja, hogy 2017-ben jelentős növekedés következett be a felszínre került bántalmazásos esetek számában, viszont nincs adat arra vonatkozóan, hogy az áldozatok milyen neműek.

Elgondolkodtató az online kérdőív azon eredménye, miszerint Győr városa nem kínál hatékony megoldást, szolgáltatást a nőkkel szembeni erőszak problémájára. Ugyanakkor a családsegítéshez való hozzáférést kifejezetten jónak minősítették a válaszadók, így érdemes a megfontolni egy esetlegesen létrehozandó Krízisambulancia szolgáltatást, speciálisan az erőszakot elszenvedett nők számára, a Család- és Gyermekjóléti Központon belül.

5.5 Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások (pl. anyaoththon, családok átmeneti otthona)

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2001 óta biztosítja a Szt. Cirill és Method Alapítvánnyal kötött ellátási szerződés keretében, a gyermekek és családok átmeneti ellátását.

A Családok Átmeneti Otthona 28 fő férőhellyel, 10 család (anya és gyermekei) számára nyújt szolgáltatást. A férőhely bővítésre 2001 óta nem került sor, bár a családok átmeneti otthona folyamatosan magas kihasználtsággal működik. Így nem meglepő, hogy az online kérdőív válaszadói is gyenge közepesnek minősítették a szolgáltatáshoz való hozzáférést.

A 64. táblázat megmutatja a Családok Átmeneti Otthona kihasználtsági adatait. Bár a százalékos arány csökkenést jelez az igénybevételben, valójában csupán arról van szó, hogy az utóbbi években egyre több válsághelyzetbe került várandós nő kéri felvételét, így bár a létszám csökken, a szobák teljes kapacitással működnek.

A Családok Átmeneti Otthona adatai szerint a legtöbb anya és gyermeke lakhatási problémák miatt került krízishelyzetbe az elmúlt öt évben. Ezt az adatot alátámasztják a fókuszcsoporton elhangzottak is.

64. táblázat Szt. Cirill és Method Alapítvány Családok Átmeneti Otthona szolgáltatást igénybevevők 2012-2017

Év	Fő	Gyermekek száma (fő)		Adott évben összes kiköltöző	Kihasználtság
2012	32 család 78 gyermek	41 fiú	37 lány	23 család	100%
2013	25 család 42 gyermek	21 fiú	21 lány	17 család	89%
2014	22 család 32 gyermek	16 fiú	16 lány	12 család	83%
2015	17 család 37 gyermek	25 fiú	12 lány	10 család	89%
2016	21 család 45 gyermek	33 fiú	12 lány	13 család	95%
2017	28 család 47 gyermek	23 fiú	24 lány	21 család	86%

Forrás: Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona, Győr

Jellemző még a családi konfliktus, illetve az életvezetési problémák, amik miatt kéri a szülő maga és gyermeke felvételét az intézménybe. Bántalmazás felvételi indokként utoljára 2012-ben fordult elő, 2 család esetében.

A felvett családok gyermekei között túlsúlyban vannak a 0-3 évesek és a 6-13 évesek.

Az elmúlt öt évben emelkedett a válsághelyzetbe került várandós nők száma, és ez magával hozta azt is, hogy a bekerülő családok jellemzően az ellátási idő végéig (12+6 hónap) az intézményben tartózkodnak, hiszen a gyermek megszületése mellett az anya nem tud elegendő anyagi erőforrást félretenni egy albérlet finanszírozására. Jellemzően nincs esélyük önkormányzati bérlet igénylésére és megszerzésére, gyakran még várólistára sem kerülnek az intézményben töltött idő alatt. A legtöbb család számára a rokonokhoz való kiköltözés a megoldási lehetőség vagy két család vesz ki közösen albérletet. Amennyiben a család roma etnikumú, az albérlet kivétele is nehézkes, egyértelmű negatív diszkrimináció lép fel a főbérletkészítők részéről, hiába szabálytartó és fizetni tudó a család. Az ellátási időn belül azonban a szakemberek a családdal

együttműködve megoldják a kiköltözés problémáját, nincs az intézményben „bedugulás”. A várólistán általában 2-3 család szerepel, ez a szám a fűtési időszakban 5-6 családra emelkedik, de mire sorra kerülnének, megoldják a lakhatási problémájukat, így a legtöbbször a várólistáról való beköltözés meghiúsul.

A fókuszcsoporton résztvevők és az interjúalanyok egyöntetű megállapítása szerint Győrben kiemelkedően jó a jelzőrendszer működése a krízishelyzetben levő nőket illetően. A családok átmeneti otthonába bekerülő családok, nők közül a legtöbben társintézmények közvetítésével kerültek az intézménybe.

Az elmúlt öt évben – az előző Helyi Esélyegyenlőségi Program megállapítását alapul véve – előadásokkal, képzésekkel, workshopokkal fejlesztették elsősorban az egészségügyi ellátórendszer és az átmeneti gondozás közti kapcsolatot, ami mára egymás munkájának megismerését és jó jelzőrendszeri és problémamegoldási együttműködést eredményezett.

5.6 A nők szerepe a helyi közéletben

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése a 24 fős képviselőtestületből csupán két fő nő. Az öt évvel ezelőtti helyzet tehát nem változott gyökeresen. A Közgyűlés összesen hat bizottsága van. Az egyes bizottságokban a nők által betöltött szerepeket a 65. táblázat foglalja össze.

A bizottságok létszáma 9-11 fő között mozog, ebből 1-4 fő női tag. Egy bizottságban tölt be elnöki szerepet nő, jellemzően azon a területen, ahol a nők létszáma amúgy is felülreprezentált (szociális, egészségügyi és lakásügyi). Szintén abban a bizottságban található női alelnök, amely területen sok nő dolgozik, ez az oktatási, kulturális, sport és turisztikai terület. A bizottságokban a nők létszáma szintén e két bizottságban a legmagasabb.

Ennél élénkebb női közéleti tevékenység tapasztalható civil szervezetekben, de erről nincsenek pontosak adatok. A gyor.hu oldalon található Civil Paletta adat szerint, 900 civil szervezet működik a városban. Azt viszont nem derül ki, ebből hány szervezetet vezet nő. A Civil Paletta adatait végig nézve látható, hogy a nők által vezetett szervezetek elsősorban oktatási, kulturális, szociális és egészségügyi területen tevékenykednek.

65 táblázat Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata Bizottságai és a nők szerepe

	Nők száma a bizottságban	Elnök vagy alelnök nő-e?	Képviselő tagok között nők száma	Nem képviselő tagok között nők száma
Gazdasági és Tulajdonosi Bizottság (9 fő)	1 fő	nem	0 fő	1 fő
Közigazgatási és Közrendvédelmi Bizottság (9 fő)	2 fő	nem	0 fő	2 fő
Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság (11 fő)	4 fő	igen, 1 fő, alelnök	0 fő	3 fő
Pénzügyi Bizottság (9 fő)	2 fő	nem	1 fő	1 fő
Szociális, Egészségügyi és Lakásügyi Bizottság (9 fő)	4 fő	igen, 1 fő elnök	0 fő	3 fő
Városstratégiai Bizottság (11 fő)	2 fő	nem	0 fő	2 fő

Forrás: <http://onkormanyzat.gyor.hu/cikk/bizottsagok.html>, letöltés időpontja 2018. 04. 29.

5.7 A nőket helyi szinten fokozottan érintő társadalmi problémák és felszámolásukra irányuló kezdeményezések

Összefoglalóan tehát megállapítható, hogy a nőket helyi szinten fokozottan érintik a következő társadalmi problémák:

- A megye, a járás és a város foglalkoztatási szerkezetéből adódóan a női álláskeresők száma magasabb, mint az országos átlag.
- Atipikus foglalkoztatási formák hiánya, alacsony száma.

- Belső migráció keretében érkező családoknál a nők munkakeresése sokáig tart, nehezebben találnak munkát a férfiakhoz képest.
- Látens, nehezen tetten érhető diszkrimináció a női bérezéssel kapcsolatosan.
- Óvodák nyitvatartása nem rugalmas, nem igazodik a szükségletekhez.
- 2017-ben emelkedett a felszínre került bántalmazásos esetek száma, amely a család- és gyermekjóléti szolgáltatás keretében jelent meg.
- Súlyozott lakhatási problémák, főként a várandós nők esetében.

Egyes problémák megoldására már elindultak kezdeményezések a városban. A magasabb női álláskeresői arányra reagálva a nőket a városi munkaerőpiac nagyobb hányadát kitevő műszaki területek felé vonzó programok indultak nappali és felnőttképzési rendszerben egyaránt (személy- és vagyonőr képzés a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság szervezésében; ÉNYKK buszsofőri képzései; Széchenyi István Egyetem „Lányok napja – mér(nők) az egyetemen).

Az atipikus, rugalmas munkavállalási formákat egyes vállalkozások már elkezdték szorgalmazni, látván a városban tapasztalható munkaerőhiányt. A szeparált kezdeményezések megerősítésére pályázati programok útján kerül sor (pl. EFOP-1.2.9-17 Nők a családban és a munkahelyen című pályázat; TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projekt).

A 2013-2017 között Győr városára érvényes HEP megállapításait áttekintve látható, hogy mely területeken történt és melyeken nem, vagy csak kisebb mértékű előrelépés. A városban öt évvel ezelőtt is jellemző volt a nők felülreprezentáltsága az álláskeresők között, az atipikus foglalkoztatási formák csekély száma, a foglalkoztatási szegregáció és a családbarát munkahelyek alacsony száma. Jelenleg előrelépés tapasztalható a nőknek nyújtott képzésekben, illetve az atipikus foglalkoztatási formák terén, melyek a női álláskeresők számát hivatottak csökkenteni.

Újszerű probléma az öt évvel ezelőtti helyzethez képest a belső migráció és a nehezen munkát találó nők megjelenése, valamint bérkülönbség indukálódása férfiak és nők között. Az előző Helyi Esélyegyenlőségi Program szerint a bérkülönbség nem jelentkezett férfiak és nők között a városban, jelen kutatás alapján viszont több szakember megerősítette, hogy létező jelenség.

A 2013-2017 között érvényes Helyi Esélyegyenlőségi program szerint Győr városában problémaként fogalmazódott meg, hogy jellemző a gyermek születése előtti információhiány, a gyermek születése utáni családi konfliktusok és a munkahelyre való

visszatérés problémái a családok körében. Jelen programban megállapítható, hogy a védőnők napi munkáján túli aktivitásának, valamint egyes önkormányzati és civil szervezetek utóbbi években kifejtett tevékenységének, célzott programjainak következtében ezek a problémák rendeződni látszanak (Család- és Gyermejjóléti Központ Speciális Csoport, Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület, Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör, Győr Szíve Szülők Háza stb.).

Szintén a célzott képzési-együttműködési programoknak köszönhetően előrelépés történt a bántalmazásos esetek kezelése során a jelzőrendszeri együttműködésben, főként az öt évvel ezelőtt még gyengének minősített egészségügyi szolgáltatások és szociális szolgáltatások közti kooperációban.

Jelenleg a családon belüli erőszak, bántalmazás elsősorban a család- és gyermekjóléti szolgáltatás keretében csapódik le, ezért az öt évvel ezelőtt még javasolt kapacitásemelést az átmeneti gondozásban, most nem releváns. Ugyanakkor az előző HEP megállapításai az ambuláns szolgáltatás létrehozásával kapcsolatosan még mindig megállják a helyüket.

5.8 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

Jelenleg négy olyan, nőket (családokat) érintő terület van Győr városában, ahol problémák azonosíthatók, és ahol még nem indult el kezelésük.

1. Munkaerőpiac nőket érintő szegmentuma

Győrbe jelentős számú női munkavállaló érkezik a férfiak, a családfő után, a belső migráció tekintélyes méreteket öltött az utóbbi években. A munkaerő-piaci sajátosságokból adódóan a férfiak hamar, a nők viszont csak hosszabb idő elteltével találnak munkát. Ezek a nők a munkaerőhiányos vállalkozások számára kihasználatlan lehetőséget jelentenek, nem beszélve arról a csalódottságról, kiábrándultságról, mentális megingásról, ami sikertelen munkakeresésüket kíséri. A városban jelentős, a fentiekben felsorolt civil és önkormányzati erőforrások biztosítják a nők munkaerő-piaci integrációját, adott esetben reintegrációját. Az erőforrás tehát adott, csupán a helyi sajátosságoknak megfelelő belső migrációs gond kezelésére szükséges speciális programot kidolgozni és működtetni. Ezáltal a nők „gyökeret eresztenek” a városban és hosszútávon a helyi munkaerőpiac sikeres tagjaivá válnak. Ehhez és a fentiekben már sikeresen elindított, a nők munkavállalására koncentráló programokhoz szükséges igazítani a napközbeni gyermekfelügyeletet biztosító intézmények és oktatási intézmények nyitvatartását, rugalmas ellátásait.

Új keletű probléma a bérezésben megjelenő különbségek gondja. Ehhez elsősorban empirikus adatok felvétele, a probléma pontosítása szükséges a megfelelő beavatkozási eszközrendszer kialakítása érdekében. Ugyanakkor az már most egyértelmű, hogy a városban esélyegyenlőséggel foglalkozó szakemberek összefogása elengedhetetlen a kérdés rendezésében.

2. Lakhatás:

Több szakember, több formában erősítette meg, hogy Győr városában jelenleg a nőket és családokat érintő egyik legsúlyosabb probléma a lakhatás. Az átmeneti gondozásból kikerülő családok számára csupán az albérleti lehetőség adott; a köznevelésben, illetve a család- és gyermekjóléti szolgáltatás keretében pedig rengeteg olyan családdal találkozunk, akik albérletről-albérletre vándorolnak, egyre romló minőségű lakásokat találva.

A megoldást a szakemberek egyöntetű véleménye szerint, egy, akár az egyszülős családok számára is finanszírozható önkormányzati bérlakásrendszer működtetése jelenti, ami Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programjában (2015–2020) is szerepel. Ugyanakkor a fokozatosság elvének megteremtését, és a Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthonának tehermentesítését, az esetleges későbbi bedugulási problémákat elkerülendő, úgynevezett félutas házak létrehozása is megfontolandó, ahol a későbbiekben önkormányzati bérlakásokhoz jutók egy fokozatos anyagi megterhelést és fokozatosan visszavonuló szociális szakemberi segítségnyújtást kaphatnának.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma az elmúlt években több pályázatot írt ki (EFOP-1.2.5-16-2017 Biztos Menedék) a krízishelyzetben nyújtott szolgáltatások bővítésére. Ezek egyike a Krízisotthonból kikerülők számára, 5 év időtartamra igénybe vehető Félutas Házak projekt volt, melyre a Szt. Cirill és Method Alapítvány pályázatot nyújtott be sikertelenül. Az irány azonban mindenképpen megfontolandó az önkormányzati bérlakások igénybevétele előtti helyzet megoldására.

3. Bántalmazás:

Szintén az Emberi Erőforrások Minisztériuma kezelésében és kiírásában jelent meg pályázat a Krízisambulanciák létrehozására, melyre szintén nyújtott be pályázatot a Szt. Cirill és Method Alapítvány.

Krízisambulancia létrehozásának igénye már az öt évvel ezelőtti HEP is felmerült, jelenleg pedig a győri Család- és Gyermekjóléti Központ esetkezelésében megjelenő, családon belüli bántalmazásos esetek indokolják.

4. Programok:

A fentiekből látható, hogy Győrben nagyszámú, ingyenes program áll a nők, családok rendelkezésére, melyekre azonban a szakemberek véleménye szerint nehéz bevonítani a célcsoportokat. Egyrészt nehezen lehet mozgósítani az embereket, másrészt viszont kontraszelekció is tapasztalható, mintha nem érnék el az egyes programok azokat, akiknek leginkább szükségük van rájuk. Mindez átgondoltabb marketingstratégiákat kíván a szociális programokkal szemben is, és a projektek egymással való összehangolását.

A nők helyzetének és esélyegyenlőségének vizsgálata során feltárt problémákat és fejlesztési lehetőségeket az alábbi táblázat tartalmazza.

A nők helyzetének, esélyegyenlőségének vizsgálata során feltárt problémák és fejlesztési lehetőségek	
Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
Munkaerőpiac nőket érintő szegmense: belső migráció kezelése és bérezésben megjelenő foglalkoztatási szegregáció.	Munkaerőpiaci programokban speciális beavatkozási terv készítése és végrehajtása a belső migráció során érkező nőkre tekintettel. Adatgyűjtés a bérezésben megjelenő foglalkoztatási szegregációról.
Lakhatási gondok.	Félutas Házak létrehozása, önkormányzati bérlakás rendszer fejlesztése.
Nőkkel szembeni erőszak, bántalmazás.	Krízisambulancia létrehozása.
Programokkal kapcsolatos kontraszelekció.	Átgondolt marketingstratégia. A programok összehangolása és jobb célzása.

6. AZ IDŐSEK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

6.1 Az időskorú népesség főbb jellemzői (pl. száma, aránya, jövedelmi helyzete, demográfiai trendek stb.)

A győri népesség előregedése az elmúlt fél évtizedben gyorsuló trendet mutat. A 60 év feletti népesség száma 2011 és 2016 között 3 437 fővel növekedett, ami közel 12%-os bővülésnek felel meg. Ez azt jelenti, hogy a jelzett időszakban a 60 év feletti aránya 23,4%-ról 26,4%-ra emelkedett Győrben. /66. táblázat/

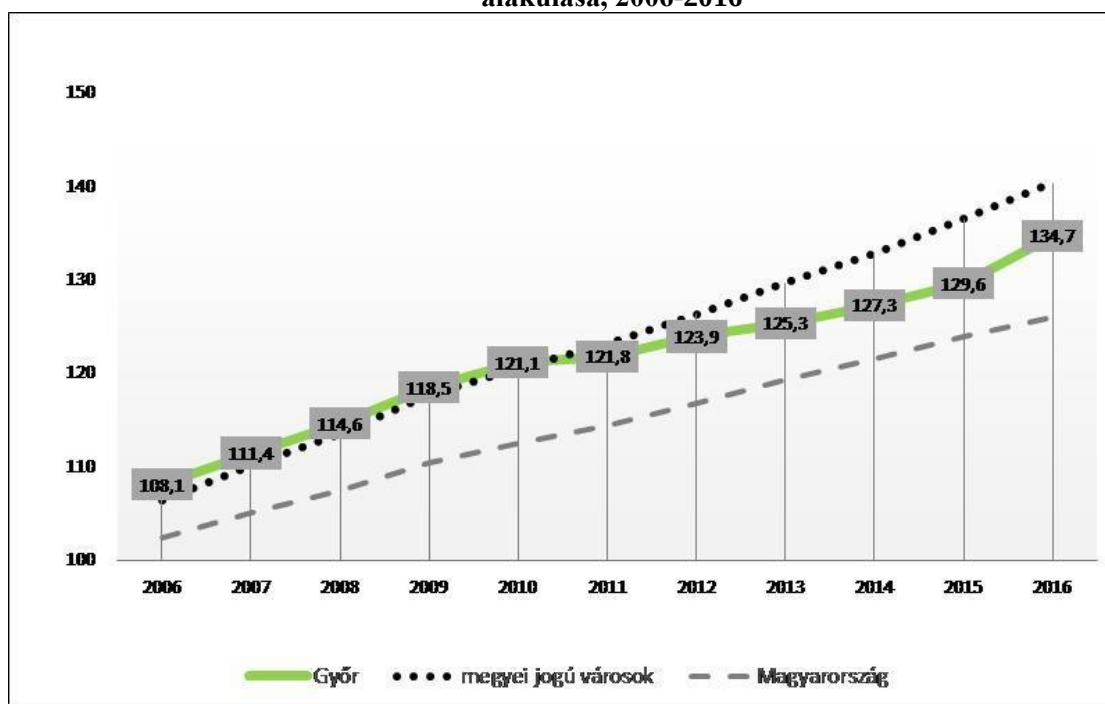
66. táblázat Az időskorú népesség számának és arányának alakulása Győrben, 2011-2016

Év		60-64 évesek		65-x évesek		60 év felettiiek együtt	
		fő	%	fő	%	fő	%
2011	nők	4729	7,1	13001	19,5	17730	26,6
	férfiak	3665	6,1	8168	13,7	11303	19,8
	együtt	8394	6,6	21169	16,8	29033	23,4
2012	nők	4893	7,3	13280	19,9	18173	27,2
	férfiak	3649	6,1	8394	14,1	11586	20,2
	együtt	8542	6,8	21674	17,2	29759	24,0
2013	nők	4957	7,5	13579	20,4	18536	27,9
	férfiak	3690	6,3	8532	14,3	11833	20,6
	együtt	8747	6,9	22111	17,5	30369	24,4
2014	nők	5136	7,7	13924	21,0	19060	28,7
	férfiak	3985	6,7	8652	14,5	12043	21,2
	együtt	9121	7,2	22576	17,9	31103	25,1
2015	nők	5304	8,0	14183	21,4	19487	29,4
	férfiak	4072	6,8	8854	14,8	12322	21,6
	együtt	9376	7,5	23037	18,3	31809	25,8
2016	nők	5279	8,0	14594	22,2	19873	30,2
	férfiak	4029	6,8	9098	15,3	12637	22,1
	együtt	9308	7,4	23692	18,9	32510	26,3

Forrás: KSH T-STAR

A korszerkezet átalakulási folyamatait látva megfigyelhető az is, hogy az időskorú népességben belül a nemi arányok nem mutatnak elmozdulást, a 60 év feletti népesség 61%-a nő. Az időskorú népesség aránya nagyjából 1%-kal magasabb, mint az országos mutató. Az öregedési index növekedése az elmúlt fél évtizedet tekintve némileg lassabb ütemű, mint a többi megyei jogú város esetében, de stabilan az országos mutató felett marad. /25. ábra/

14. ábra. Az öregedési index (65 évnél idősebbek aránya a 15 év alattiak százalékában) alakulása, 2006-2016

Forrás: KSH T-STAR

Jelentős növekedést mutat az elmúlt fél évtized tekintetében az időskori eltartottsági ráta, 2012-2016 között a relatív növekedés mértéke Győrben 14%, ami szignifikánsan meghaladja az országos mutatót. /67. táblázat/

67. táblázat Az időskori eltartottsági ráta (65 év feletiek aránya a 15-64 éves korú népességhez viszonyítva), 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Győr	24,9	25,5	26,3	27,1	28,3
Magyarország	24,2	24,8	25,4	26,1	26,8

Forrás: KSH T-STAR

A város idősödéssel kapcsolatos demográfiai folyamataiból egyértelműen látható, hogy az idős kor, az időskori életminőség folyamatos és hangsúlyos kihívást jelent ma és a jövőben még inkább.

A nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma 2012 és 2016 között mintegy 7%-kal csökkent Győrben. Az ellátástípusokat vizsgálva az látható, hogy az öregségi nyugdíjban részesülők száma növekedett; jelentős csökkenés az egyéb nyugdíjszerű ellátásokban részesülők számában mutatkozik. /68. táblázat/ Elmondható, hogy míg

2012-ben az öregségi és özvegyi nyugdíjasok az összes nyugdíjszerű ellátásban részesülők 78,3%-át tették ki, addig ez az arány 2016-ra 85,1%-ra emelkedett.

68. táblázat Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők számának alakulása, 2012-2016

		2012	2013	2014	2015	2016
<i>öregségi</i>	nők	16851	17312	17560	17680	18003
	férfiak	10236	10317	10089	9916	10037
	együtt	27087	27629	27649	27596	28040
<i>özvegyi és szülői</i>	nők	660	597	531	480	457
	férfiak	40	50	38	41	40
	együtt	700	647	569	521	497
<i>egyéb</i>	nők	4321	3551	3243	2877	2470
	férfiak	3825	3148	2910	2672	2519
	együtt	8146	6699	6153	5549	4989
<i>összesen</i>	nők	21832	21460	21334	21037	20930
	férfiak	14101	13515	13037	12629	12596
	együtt	35933	34975	34371	33666	33526

Forrás: KSH T-STAR

A megélhetést biztosító jövedelemmel nem rendelkező idősök részére nyújtott időskorúak járadékában 2016-ban 31 fő részesült. Az ellátás megállapítása nem helyi önkormányzati feladat, tehát az erre vonatkozó valós szükségleteket a Járási Hivatal látja, annyi azonban megállapítható, hogy a tendencia emelkedő, de nem kiemelkedő. /69. táblázat/

69. táblázat Időskorúak járadékában részesülők száma, 2012-2016

2012	2013	2014	2015	2016
20	22	22	27	31

Forrás: KSH T-STAR

A helyben maradó segélyezési kompetencia a települési támogatás különféle címeiben ragadható meg, amelyekből az idős embereket a gyógyszer-támogatás, az ápolási támogatás és a lakhatási támogatás érinti fokozottan. Ilyen irányú szükségleteik a következő 5 esztendőben is prioritást kapnak a helyi szociálpolitikai ellátórendszer szociális rászorultságtól függő pénzbeli és természetbeni ellátási körében. A jogosultsági feltételeknek a szükségletekhez mért emelése a város azon lehetőségei közé tartozik, amelyek a jövedelmi szempontból hátrányos helyzetben élő idős emberek esélyegyenlőségét növelik. Országos adatokhoz képest a jogosultsági feltételek győri

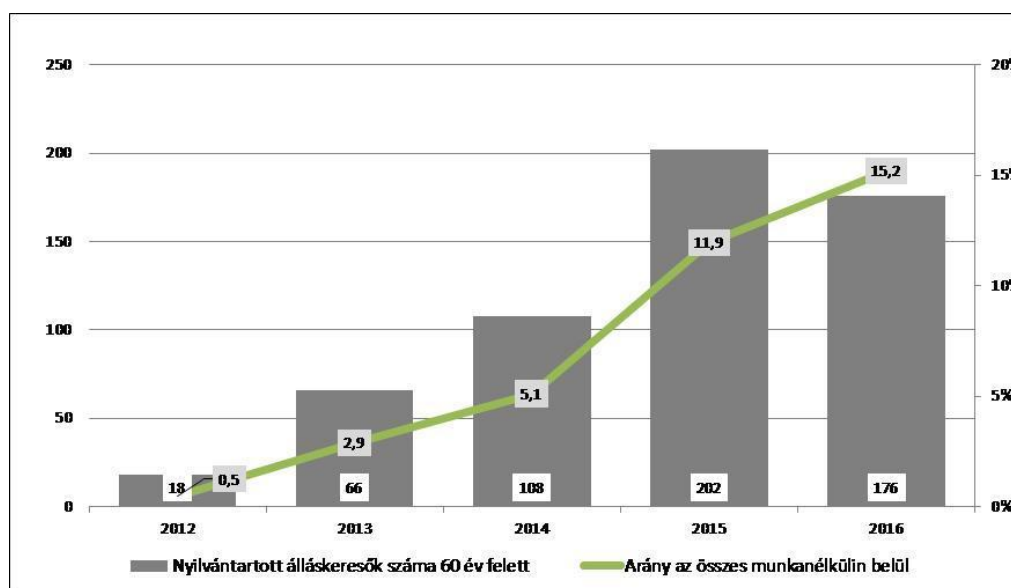
emelése a nyugdíjemelést nagyobb arányban kompenzálja, vagyis a pénzbeli támogatásokhoz való hozzáférést biztonságosabbá teszi. *(Szakértői interjú, Népjóléti Osztály)*

6.2 Idősek munkaerő-piaci helyzete

a) Idősek, nyugdíjasok foglalkoztatottsága

A munkanélküliségi adatok alakulásából az látható, hogy az időskorúak érintettsége növekvő tendenciát mutat az elmúlt fél évtizedben. Míg 2012-ben a 60 év feletti az összes munkanélküliek mindössze 0,5%-át tették ki, addig 2016-ra ez az arány meghaladja a 15%-ot, ezáltal ez az egyetlen korcsoport, amelyben a munkanélküli abszolút száma is növekedett a vizsgált időszakban. /26. ábra/

15. ábra. A 60 év feletti munkanélküliek számának és arányának alakulása, 2012-2016

Forrás: KSH T-STAR

Ha ehhez a győri munkanélküliségi ráta országos rátához mért igen kedvező adatait kerül kapcsolásra – foglalkoztatási ráta 64,2%, munkanélküliségi ráta 2,5%, aktivitási ráta 65,8 (Forrás: KSH, 2017. IV. negyedév) –, akkor valószínűsíthető, hogy a munkanélküliségben élők között az idősek számának és arányának ilyen nagyarányú növekedését a ráta nagyarányú csökkenése okozhatja (2012-2016). Vagyis a 60 éven felüli munkaképes korú emberek nagyobb eséllyel válnak munkanélkülivé, illetve maradnak azok, mint fiatalabb társaik. Ez – bár pontos adatok nem állnak rendelkezésre – az idős emberek munkaerő-piachoz való hozzáféréseinek gyengülését mutatja. A

munkaerő-piaci diszkriminációról az életkor tekintetében nincsenek helyi adatok, így erre ténszerű megállapítás nem tehető.

b) Tevékeny időskor (pl. élethosszig tartó tanulás, idősök, nyugdíjasok foglalkoztatásának lehetőségei a közintézményekben, foglalkoztatásukat támogató egyéb programok a településen)

A tevékeny időskorral kapcsolatosan vagy nem találhatók adekvát kemény adatok (informatikai jártasság), vagy pl. az élethosszig tartó tanulást közvetetten lefedő adatoknál nincsenek korcsoportos bontások. A témakörhöz az alábbi információk adhatnak támpontokat helyzetelemzéshez:

- „Nyugdíjas klubélet lehetőségei Győrben”: A nyugdíjas szervezetek által létrehozott klubok száma Győrben 49, a megyében további 50 ilyen található. Ezekben az éneklés, szavalás, klubélet változatos programjai figyelhetőek meg. Ezek a klubok egyben civil tevékenységet is folytatnak, hiszen sportprogramok szervezése éppúgy jellemző, mint tánckluboké. A városban 1 979 aktív tag él klubéletet. Erőt gyűjtő hatásúak e klubok, mivel aktív kikapcsolódást biztosítanak tagjaiknak. Jellemző, hogy aki a klubéletben részt vesz, az a szomszédot is segíti, tehát a közvetlenül nem klubtag, esetlegesen egyedül, magányosan élő idős emberek egy része ily módon kap figyelmet, támogatást, aktív kortárs-segítést. *(Fókuszcsoporthoz interjú)*
- „Sokan önkéntesek győri rendezvényeken. Erre volt kiváló példa az EYOF, ahol a nyugdíjasok bőven kivették részüket az önkéntes tevékenységek szinte valamennyi ágában, éppúgy asszisztáltak sportrendezvényeken, ahogy tolmácsoltak különféle nyelveken.” *(Fókuszcsoporthoz interjú)*
- „Önkormányzati szemlélet”: az önkormányzat részéről is kiemelték, hogy fontos a nyugdíjasok aktivitása akár önkéntesség szintjén, hiszen komoly segítséget nyújtanak. Probléma azon nyugdíjasok köre, akiket nem lehet megszólítani, nem tartoznak közösséghez. Ugyanakkor a nyugdíjas-szervezetek képviselői kifejtették, hogy sok nyugdíjas nem ér rá ilyen közösségekhez csatlakozni, ha dolgozik, vagy ha napi 5-8 órát segít a családnak, unokáknak. *(Fókuszcsoporthoz interjú)*
- „Időskori aktivitással kapcsolatos győri jövőkép”: Elindult egyfajta társadalmi tudatosság az időskorra és különösen az idősödő szülőkkel kapcsolatos kihívásokra való felkészülésben, egyre több családtag jön pl.: az EESZI-ben

tartott felkészítésekre, nem az utolsó pillanatban. Kiemelték: nincsen rossz program, csak jól kell előkészíteni! Az elmúlt 5 év során az aktivitásban nagy változások tapasztalhatóak. A társadalom egésze is nyitottabbá vált, de maguknál a nyugdíjasoknál tapintható ki a legminőségibb átalakulás. A mai nyugdíjba lépők már például az informatikában jártasabbak, mint 5 éve. A nyugdíjasokat már nem a számítástechnikai tudás bővítése érdekli, nem az alapokra kíváncsiak, hanem a mobil applikációk használata vagy az okostelefon és computer közös használatát szeretnék megtanulni. Ebben szükséges tehát őket támogatni.” (*Fókuszcsoporthoz interjú*)

Az időskori foglalkoztatottságra vonatkozóan, szintén adathiány miatt az alábbi helyzetelemzés adható a program elkészítéséhez használt források alapján:

- „Az idősök nem heterogén réteg, már a jövedelmi viszonyok tekintetében is nagy a differenciálódás. Ezért is fontos, hogy azok a nyugdíjasok, akiknek szüksége van jövedelem-kiegészítésre, lehetőséget kapjanak a munkavállalásra, vagy támogatás igénylésére. A tájékoztatás ebben a tekintetben is elengedhetetlen. A foglalkoztatást érintően a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Győri Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztálya rendszeresen biztosít tájékoztatást az 50 év felettiek elhelyezkedési lehetőségeiről. Ez magába foglalja a nyugdíj melletti foglalkoztatást, részmunkaidős és egyéb atipikus foglalkoztatási formák elősegítését, átképzéseket, álláskeresési technikák, önmenedzselés képességének fejlesztését a korosztályon belül. A támogatások lehetőségéről az önkormányzat biztosít információkat a helyi médián, a gyor.hu honlapon keresztül, valamint az Idősügyi Tanács ülésein és tájékoztató előadások formájában különböző idősügyi közösségekben és fórumokon.” (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017:61)
- „A család, mint a nyugdíjasok elsőrendű foglalkoztatója”: a nagyszülők segítése a családnak egyenértékű a gazdasági értékkel, olyan mintha dolgoznának, hiszen azt akár az ebéd főzése, akár a kerti munka kapcsán vizsgáljuk, napi átlag 5–6 óra az, amit a nyugdíjasok a családra idejükből segítésképpen áldoznak.” (*Fókuszcsoporthoz interjú*)
- „Esélyegyenlőség”: az Esélyegyenlőségi programban lényeges a nyugdíjasok munkaerő-piaci helyzete. Jelenleg azonban csak az egészségügyben dolgozóknak van lehetősége nyugdíjpótló támogatásban részesülni, a szociális szférában erre nincsen esély a törvény szerint. AZ EESZI esetében látható, hogy a kollegák elfáradnak, igénybe veszik a kedvezményeket, s bár szívesen visszatérnek teljes

munkaidőben, erre nem ad a jog teret. A mai szakemberhiányos munkakörnyezetben nagyon-nagy szükség lenne a volt munkavállalók legalább 4 órás visszafoglalkoztathatóságára. A nyugdíjasok nagy tapasztalattal bírnak, precízek és rutinosak is egyben. Természetesen nem minden munkakört lehet betölteni velük, hiszen fizikailag leterhelő munka számukra nem adekvát. A szociális szférában egyedüli, viszont legfőbb korlát a jogszabály: a dolgozó vagy nyugdíjas, vagy közalkalmazott. Ezen változtatni szükséges volna. *(Fókuszcsoporthoz tartozó interjú)*

- „A nyugdíjas csak anyagi kényszer miatt dolgozik – pihenni szeretne”: a nyugdíjas-szervezetek szerint fontos érv az is, hogy a nyugdíjasok nem feltétlenül szeretnék visszamenni dolgozni, csak meg akarnak élni. Két keresős családmodell működik hazánkban, ugyanígy a kétkeresős nyugdíjas családforma is életképes kell, hogy legyen. A nyugdíjasoknak pihenésre van szükségük, munkára legfeljebb hobbi szinten. *(Fókuszcsoporthoz tartozó interjú)*
- „Nyugdíjas szervezetek iránti alacsony érdeklődés”: a nyugdíjas szervezetek iránt alacsony az érdeklődés, mert minimálbért feltételeznek, ezért a nyugdíjba vonultak nem jelentkeznek nagyszámban 800 Ft órabérért. Bár lehetne magasabb díjat is nyújtani, Győr esetében ez nem jellemző. A munkaerőpiac is rosszul alkalmazkodik az idős korhoz, a munkáltatók nem hirdetnek meg két 4 órás állást, hogy két nyugdíjossal lássák el a munkát, ha nem találnak aktív korú jelentkezőt. Szintén érveként szerepelt az idősek foglalkoztatása témakörben, hogy a szervezeti forma furcsa e korosztálynak, az államszocialista évek emléke nyomán, s ezért lélektanilag nem szimpatikus számukra ezen elnevezés és megoldás. Ugyanakkor részmunkaidőben esetleg nagyobb lenne az érdeklődés. *(Fókuszcsoporthoz tartozó interjú)*
- „Vonzóvá tenni a munkaerőpiacot”: egyértelmű, hogy az osztott munkaidő segítene, a részmunkaidő mellett, illetve manapság a távmunka is opció. Sok olyan munkakör van, legtipikusabb a portaszolgálat, ami nyugdíjasokkal betölthető, de ismételten a gond a törvényi háttér, mint akadály. Fontos pszichés tényező az érzelmi háttér, hogy büszke lehessen arra, hogy szükség van rá, hogy dolgozik. Közföldművelésben is fontos volna nyugdíjasokkal feladatokat ellátni, például gyerekekkel való foglalkozásoknál, segítségnél, ami egyházi intézményekben részben már megoldottabb és könnyebb. *(Fókuszcsoporthoz tartozó interjú)*

c) ***Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén***

A győri idős emberek foglalkoztatás területén elszenvedett hátrányos megkülönböztetéséről egyedül a fenti, fókuszcsoporthoz tartozó interjúból fogalmazhatóak meg következtetések (adathiány miatt): jogszabályi nehézségek a közintézményekben való foglalkoztatásban, teherbírásuk kérdései, egy 8 órás vagy két 4 órás foglalkoztatott dilemmája, területi hozzáférési egyenlőtlenségek (Nyírség vs. Győr), szövetkezeti forma és finanszírozás, munkaerőpiac vs. család, illetve közszolgáltatások esetén egészségügy vs. szociális szféra tárgyában.

6.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés

a) ***Az idős emberek egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférése***

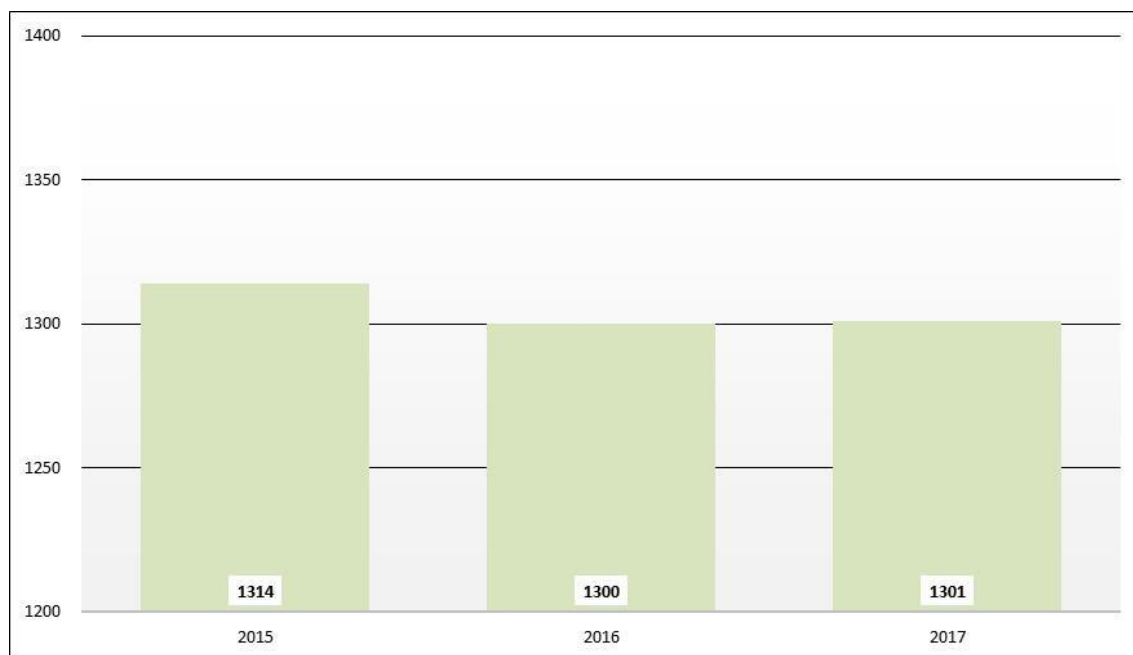
Korcsoporthoz tartozó adatsor nem érhető el az egészségügyi alapellátáshoz való hozzáférés vonatkozásában, így erről tényyszerűség hiányában a következő megállapítások tehetők:

- az egészségügyi alapellátásnak a szakellátással és a kórházzal jó kapcsolata van, több olyan helyi lehetőséget figyelembe vevő megoldást alkalmaznak, amely a betegek így az idős emberek érdekét is szolgálja, az ellátás rugalmasságát segíti (pl. a vérvétel házi orvosok általi biztosítása);
- az otthoni szakápolás a „kórházak kinyújtott karjaként”, szakellátást biztosítva „hidat képez” az alapellátás, a fekvőbeteg és szociális ellátás között. A szociális ellátórendszerrel történő együttműködés az otthoni szakápolást nyújtó vállalkozásokkal napjainkban is élő és a kölcsönös segítségnyújtás elvén működik.

Az étkeztetés a lakosság szükségleteinek megfelelően (munkanapokon, illetve igény szerint munkaszüneti napokon) az egyszeri meleg étel (ebéd) biztosításával történik. Házi orvos javaslatára az alapszolgáltatás keretében a diétás étkeztetés is biztosított. A szolgáltatásnak kapacitáskorlátja nincs.

Az étkeztetés iránti igény 2015. év óta hasonló képet mutat. /27. ábra/ Az ellátást igénybevevők magas száma mutatja, hogy szükség van erre az ellátás típusra. Sokak számára ez a szolgáltatás biztosítja, hogy napjában egy alkalommal meleg ételhez jusson.

16. ábra. Étkeztetésben részesülők év végi száma 2015-2017

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési, 2017.

A házi segítségnyújtásban és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma 2012 óta kismértékű növekedést mutat. /70. táblázat/ A házi segítségnyújtásban a személyi gondozást és a szociális segítséget egyaránt szakképzett gondozók látják el. Az intézmény indokolt esetben este és munkaszüneti napokon is biztosítja az ellátást. A jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban a 2015-ös év óta a kapacitás teljes mértékben kihasznált, mely a szolgáltatásra való jelentős igényt tükrözi. A szolgáltatás igénybevétele biztonságérzetet nyújt a betegségük miatt bizonytalanságban élő személyek számára.

70. táblázat Házi segítségnyújtásban és jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők száma, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
Házi segítségnyújtás	498	578	629	569	573
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás	419	436	497	500	500

Forrás: KSH T-STAR

Az EESZI által biztosított idősok nappali ellátásában rendelkezésre álló férőhelyek száma 2012 óta nem változott. Az ellátottak száma is csak minimális ingadozást mutat, a kapacitáskihasználtság 90% körül alakul. /71. táblázat/ A nappali ellátásban részesülők

aránya a 65 év feletti népesség számához viszonyítva mintegy 1,5%-ot tesz ki. „Az intézmény a város területén 12 idősek klubját működtet összesen 360 férőhelyen. Biztosítja, hogy a szolgáltatás nyitott formában, az ellátotti kör és a lakosság által egyaránt elérhető módon működjön. (...) Az idősek klubjai az ellátást igénybevevők érdeklődésének megfelelő közösségi programokat szerveznek, valamint helyet biztosítanak a különböző közösségi programoknak, csoportoknak, lehetővé téve ezzel a szociális izoláció elkerülését.” (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017:16.)

71. táblázat Az idősek nappali ellátásában részesülők számának alakulása, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Idősek nappali ellátásában engedélyezett férőhelyek száma</i>	390	390	390	390	390
<i>Idősek nappali ellátásában részesülők száma</i>	338	351	354	343	351
<i>Kapacitáskihasználtság (%)</i>	86,7	90,0	90,8	87,9	90,0

Forrás: KSH T-STAR

Az idősek gondozóházában ellátottak száma a kapacitás közel teljes kihasználtságát mutatja. /72. táblázat/

72. táblázat Az idősek gondozóházában ellátottak számának alakulása, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Idősek gondozóházában működő férőhelyek száma</i>	43	43	43	43	43
<i>Idősek gondozóházában ellátottak száma</i>	40	40	39	37	43
<i>Kapacitáskihasználtság (%)</i>	93,0	93,0	90,7	86,0	100,0

Forrás: KSH T-STAR

A városban működő idősek otthonaiban ellátottak száma állandónak tekinthető, a férőhelyek kihasználtsága 90% feletti. /73. táblázat/

73. táblázat Az idősek otthonaiban ellátottak számának alakulása, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Idősek otthonában működő férőhelyek száma</i>	729	731	722	717	732
<i>Idősek otthonában ellátottak száma</i>	792	782	782	782	782
<i>Kapacitáskihasználtság (%)</i>	92,0	93,5	92,3	91,7	93,6

Forrás: KSH T-STAR

Az EESZI a városban élő idősök számára a település „négy különböző pontján, 232 férőhelyen biztosít tartós bentlakásos, két pontján, 43 férőhelyen átmeneti elhelyezést nyújtó elhelyezést. A Kálóczy téri Idősek Otthona V. emeletén – 31 férőhelyen kialakított – súlyos demens személyek részére speciális, nagyobb biztonságot jelentő elhelyezési lehetőséget kínál. (...) Átmeneti ellátásban egyre nagyobb számban kerülnek be magasabb gondozási szükséglettel rendelkező, folyamatos ápolást-gondozást igénylő személyek. Az utóbbi évek tapasztalata, hogy az átmeneti ellátást igénybevevők közül egyre több személyt a lakókörnyezetébe már visszahelyezni nem lehet, így hosszabb ideig, esetenként a végleges elhelyezés biztosításáig az Időskorúak Átmeneti Gondozóházában tartózkodnak. (...) Az átmeneti ellátásra várakozók száma évről évre emelkedik. Jellemző, hogy az ellátást igénylők átmeneti és tartós bentlakásos elhelyezésre egyaránt benyújtják a kérelmüket. Az ellátottak inkább az idősebb, magasabb gondozási szükséglettel rendelkező korosztályból kerülnek ki.” (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017: 20-22)

b) Kulturális, közművelődési szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A 74. táblázatban láthatóak a közművelődési és kulturális intézményrendszerrel, valamint aktivitással kapcsolatos alapvető mutatók. A látogatási és igénybevételi statisztikák korcsoportos bontást nem tartalmaznak.

74. táblázat Közművelődési intézmények jellemzői, és azok látogatottsága, 2012-2016

	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Nyilvános könyvtárak száma</i>	5	2	9	8	8
<i>Nyilvános könyvtárak egységeinek száma</i>	821	744	686	693	686
	170	707	316	133	860
<i>Közművelődési intézmények száma</i>	15	13	27	25	31
<i>Muzeális intézmények száma</i>	9	11	12	12	12
<i>Múzeumok látogatóinak száma</i>	60 528	46 919	36 433	71 596	80 317
<i>Kulturális programok száma</i>	2 825	887	1 059	1 241	1 343
<i>Kulturális programokon részt vevők száma</i>	369	273	345	336	372
	608	298	470	563	749
<i>Színházlátogatások száma</i>	142	143	146	163	161
	915	620	961	934	869

Forrás: KSH T-STAR

c) Idősek informatikai jártassága

Adathiány miatt az informatikai jártasságról érdemben nem lehet nyilatkozni, kormányzati program indult az idén, amelyben újabb, rászoruló csoportok kaptak hardvert és felkészítést a használatára.

6.4 Az időseket, az életkorral járó sajátos igények kielégítését célzó programok és fejlesztések a településen (az elmúlt 5 év)

„A társadalmi integráció alapvető feltétele az idősek megfelelő információval való ellátása, a döntéshozatalban való részvétel feltételeinek biztosítása, a döntéshozatalba való bevonásuk. További fontos szempont a különböző szolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés biztosítása, a diszkrimináció mentesség kialakítása és fenntartása, az idősek helyzetéből adódó egyenlőtlenségek csökkentése.” *(Szociális Szolgáltatástervezési, 2017:61)*

Az esélyegyenlőség javítása érdekében az önkormányzat folyamatosan figyelemmel kíséri a Győrben élő idősek helyzetét. 2006-ban készült el az első Idősek Egészségképe, amely alapján 2007-ben az Idősek életminőségének javítását célzó koncepció kidolgozása megtörtént. A koncepció végrehajtása éves feladattervekre lebontva történik, amelyet a 2007-ben alakult Győr városi Idősügyi Tanács koordinál.

Az Idősügyi Tanács munkáját a Polgármesteri Hivatal Humánpolitikai Főosztályán működő WHO Iroda segíti. Az Idősügyi koncepció 5 évre határozta meg a célokat, ezért 2012-ben szükségessé vált a végrehajtás tapasztalatainak összegzése, valamint egy újabb helyzetfelmérés elkészítése. Ennek alapján 2013-ban készült el a következő öt évre szóló, az idősek életminőségének javítását célzó koncepció, amely 2017-ig fogalmaz meg célokat és feladatokat. A végrehajtás tapasztalatai indikátorok segítségével kerülnek értékelésre. Az értékelés és újabb helyzetfelmérés alapján készül el 2018-ban az újabb, a Győrben élő idősek életminőségének javítását célzó koncepció. *(Szociális Szolgáltatástervezési, 2017)*

A társadalmi integrációt, az egyenlő hozzáférést, a diszkriminációmentességet és az esélyegyenlőséget javító intézkedések és eredmények Győrben az elmúlt 5 évben *(fókuszcsoport, on-line kérdőív, szakértői interjúk, dokumentumok):*

Lakhatás, szociális ellátás

- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata a jogszabályi előírásokhoz és a településen élők szükségletéhez igazodó szolgáltatási rendszert épített ki. A szolgáltatást végző intézmények működtetése során figyelmet fordít a kiemelkedő szolgáltatási színvonal biztosítására. Ennek érdekében költségvetéséből kiegészíti az állami támogatást, finanszírozza a plusz szolgáltatási elemeket és többletszolgáltatásokat (nem kötelező létszám biztosítása stb.). Bátorítja és segíti az intézmények újszerű szakmai elképzeléseit, innovatív eljárások, szolgáltatási elemek kidolgozását és bevezetését. Kiemelt feladatként kezeli a város idős lakosságának szociális támogatását;
- az önálló életvitel fenntartását, a minél tovább a saját otthonukban maradást támogató szociális szolgáltatások köre bővült, ennek részeként az önkormányzat nyolcadik éve nyújt segítséget a 65 év feletti idősök lakásainak átalakításához (2017. évben 6 M Ft összegben), a nyertes pályázók nagyrészt fürdőszoba átalakításra, ajtószélesítésre, járólap csúszásmentesítésére fordították a pályázati támogatást;
- az idősklubokat az igénybevevők többnyire a programlehetőségek, kényelmi szempontok és az egyedüllét leküzdése miatt választották, mert ez a szolgáltatás megkönnyíti számukra a mindennapokat;
- 2012. február 7.-én az EESZI telephelyeként kezdte meg működését a differenciált ellátást nyújtó Otthon utcai Idősek Klubja, ahol 7 demenciával élő személy részesült speciális ellátásban 2017. őszén infrastrukturális fejlesztéssel - korszerűsítés, új, demencia-szükségletnek megfelelőbb gondozási terek - és kapacitásbővítéssel - 28 fő demenciával élő idős ember nappali ellátása, nyitvatartási idő kiterjesztése - a szociális alapszolgáltatás újabb fordulópontjához érkezett;
- ez a nappali ellátási forma a program írásakor immár 24 demenciával élő idős embert és gondozóját segíti, nagymértékben hozzájárul a hozzátartozók tehermentesítéséhez, ugyanakkor növeli azt az időszakot, amit a demenciával élő idősök saját otthonukban tölthetnek, valamint előkészíti a későbbiekben többnyire elkerülhetetlen bentlakásos gondoskodást;
- a már most kidolgozás alatt és folyamatban lévő további fejlesztési tervek szerint a szolgáltatás egyedülálló lesz abban a tekintetben, hogy többféle alapszolgáltatási

forma szolgáltatási elemeinek kombinációját valósítja meg annak érdekében, hogy a demenciával élők és hozzátartozóik életminősége javuljon;

- e cél elérése érdekében a szakemberek tervezik már a tanácsadási tevékenység megvalósítási lehetőségeit a hozzátartozók, demenciával élő személyekről gondoskodó családtagok (primer gondozó) számára;
- így a leendő INDA-pont (azaz Interprofesszionális Demencia Alaprogram-pont) segíti a szakembereket és a hozzátartozókat is a demencia megismerésében, megértésében, kezelésében (előadások, kiadványok);
- a demenciában érintettek támogató szolgáltatásait erősíti a civil kezdeményezésre az országban először Győrben megalakult Alzheimer Cafe, amely ugyancsak a demenciával élők, gondozóik, a hozzátartozók, a szakemberek és érdeklődők tájékoztatását, támogatását célozza tematikus havi programjain;
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Közgyűlése 2016. évben 10 fő gondozói létszámfejlesztést hagyott jóvá a házi segítségnyújtásban, amely lehetővé teszi a személyi gondozásra irányuló igények jobb kielégítését, az igényekre történő azonnali reagálást – erről a szolgáltatásról a szociális ellátásokat érintő elégedettség vizsgálatból vannak konkrét információk. A válaszadók egyöntetűen a szakdolgozók kedvességét, emberségességét, segítőkészségét és a biztonságot emelték ki értékként;
- a bentlakásos ellátások közül, az idősök átmeneti gondozóházában a válaszadók 94 %-a érzi jól magát. Az ellátás színvonalával, otthonok higiéniájával, dolgozók munkájával, és a feléjük tanúsított magatartással, bánásmódjával, rá fordított idővel, türelemmel, valamint napirenddel az ellátottak többnyire nagyon elégedettek. A válaszadók, amennyiben lehetőségük lenne, a szolgáltatásban növelnék a nővéri létszámot, lehetővé tennék a hosszabb ott-tartózkodást, valamint külön ún. „demens-ellátást”;

- infrastrukturális fejlesztésként – a tartós bentlakásos ellátáshoz kapcsolódóan – megvalósult a Kálóczy téri Idősek Otthona udvarának rekonstrukciója, a Mohi utcai telephelyen a lakószobák korszerűsítése és akadálymentes vizesblokk kialakítása, mindezzel az ápolást-gondozást nyújtó szolgáltatások modernizációja, korszerűsítése és megújítása;
- az egészségügyi és szociális ágazat közötti együttműködést jelentős mértékben segíti a Petz Aladár Megyei Oktató Kórházban foglalkoztatott 4 kórházi szociális munkás, akik kapcsolatot tartanak a hozzátartozókkal és a szociális intézményekkel is.

Társadalmi részvétel (programok, rendezvények, képzés, szabadidő, önkéntesség, információ stb.)

- az önkormányzat által kezdeményezett rendezvények előkészítésében, lebonyolításában lényeges szempont az idősbarát megoldás, a hozzáférés szélesítését anyagi értelemben, idősávot tekintve, a helyszín kiválasztásában és a közösségi közlekedés biztosítását illetően is;
- az Alkotó Nyugdíjasok kiállítására 9. éve kerül sor, ahol megmutathatják a bennük rejlő tehetséget, értékeket;
- a generációk együttműködésének a városban a Széchenyi István Egyetem, a Pannon Nyugdíjas Szövetség és a Kisalföld összefogásával indított Nyugdíjas Egyetem ad teret, amely már a 14. szemeszternél tart, 1500 szenior hallgató részvételével;
- példa értékű és több mint 10 éves hagyományokkal rendelkezik a Jedlik Ányos Gépipari és Informatikai Középiskola együttműködése a Pannon Nyugdíjas Szövetséggel, amely révén a Nagyi-Net program keretében diákok képezik az informatika iránt érdeklődő időseket;
- az idősek civil szervezetei (az Arrabona Városi Nyugdíjas Egyesület, a Polgári Nyugdíjas Szövetség) meghatározó szerepet vállalnak a nyugdíjasok hasznos szabadidő eltöltésében, közösségi élményszerzésben, a magányosság oldásában, kultúra közvetítésben és az ismeretátadásban, az információk hatékony közvetítésében, az önkormányzat pályázati úton, valamint polgármesteri keretből támogatja a nyugdíjas civil szervezetek programjait;
- a médiának, a pozitív időskép alakításában és az időseket érintő előítéletek és diszkrimináció csökkentésében is nélkülözhetetlen a szerepe, ebben a Kisalföld c.

napilap, heti rendszerességgel megjelenő, Ezüstkör című, időseknek szóló, egész oldalas rovata valamint a Győr+ városi hetilap Generációk című, havonta megjelenő rovata segíti a város idős embereit;

- az Idősügyi Tanács hatékony eszköz a döntések előkészítésében, az idősek szempontjainak érvényre juttatásában, valamint az információ oda-vissza történő áramlásában;
- ebben az EESZI is meghatározó szereppel bír (TÁMOP 5.4.9-11/1-2012-0021 számú „Fejlesztés a szolgáltatásokban rejlő lehetőségek jobb kiaknázásával és a partnerkapcsolatok erősítésével” pályázat 2013-14) - az IdőSvonal egy új dimenzióban, az infokommunikációs térben azóta is folyamatosan rendelkezésre áll az idősek és hozzátartozóik számára, s ahol egyre több kérdés, szakértő válasz és jelzés fogalmazódik meg a „problémajelző lapon” az idősödést felölelő minden területen;
- a sikeres idősödés, a hasznosság érzet fenntartása, az önkéntes munka lehetőségének biztosítása és a mentális egészség támogatása a célja a „Beszélgető Hálózat” kezdeményezésnek, amelyben 2009 óta önkéntes segítők heti rendszerességgel látogatják egyedül élő, magányos, mozgásukban már gyakran korlátozott kortársukat;
- számos, az önkéntességet elősegítő program között az „Önkéntes Nagyi Szolgálat, a Beszélgető Hálózat további bővítése, Önkéntes Misszió, valamint a generációk közötti kapcsolatok építését szolgáló Unoka Nagyi sakkverseny, illetve a Községi Kemence program is helyett kapott.

Sport és egészség

- az egészséget támogató szolgáltatások között az Egészség-Piac lakossági egészségmegőrző program keretében, 12 városrészben biztosít az idősek számára is információkat, szűrővizsgálatokat, tanácsadást, életmód programokat intergenerációs szemléletben;
- a fizikai aktivitás megtartására 8 városrészben folyamatosan biztosított a Szépkorúak Tornája, amelyet ingyenesen vehetnek igénybe az idősek,
- és a 205 db fürdőbérlet,
- valamint a már hagyományosan megrendezésre kerülő Tavaszi, Őszi Sport- és Egészségnap a szenior korosztálynak;
- új szint hozott az esélyegyenlőséget támogató programokba a WHO Egészséges

Városok program civil háttérét biztosító Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület 2017-ben elnyert EFOP-1.3.5-2016-0047-es kódszámú, „Légy ott!” Önkéntesség és közösségi élmény a találkozások városában, Győrben című projektje: szeniortánc csoportok, gyalogló klubok formájában;

- az EESZI is nagy hangsúlyt fektet a gondozottak egészségi állapotának, fizikai aktivitásának fenntartására, a rendszeresen biztosított mozgás lehetőségeket, például a sárkányhajózás, a spinning (teremkerékpár) és a nordic walking (speciális gyaloglás) vagy az ülőtorna;
- 2017-ben Győr városában megrendezésre került Európai Ifjúsági Olimpiai Fesztivál kapcsán mint önkéntesek, az idősek is aktív szerepet vállaltak, ezt megelőzően az EESZI az olimpiai sportágak megismertetését is lehetővé tette a szolgáltatásaiban részt vevő idősek számára.

Kultúra, művelődés

- a város kulturális életének és a kultúrához való egyenlőbb esélyű hozzáférésnek is meghatározó eleme lehet az Európa Kulturális Fővárosa 2023 díj esetleges elnyerése, a lakosság különféle korosztályai, így az idős emberek aktív részvételével két úton:
- „A PÁRBESZÉD programcsomag a 2023-as évben, különböző művészeti ágakban és a kultúrpolitika területén generál eszmecserét, (...) egyben az Európa Kulturális Fővárosa program győri megvalósítását készíti elő, olyan társadalmasítási folyamatokkal, amik (...) általában mindenkit és minden korosztályt ösztönöznek a programban való aktív részvételre.” (*Európa Kulturális, 2017:21*);
- „Terveink szerint 2023-ban a sokszínű európai gyerekek, szülők, nagypapák, nagymamák találkozóponjtát teremthetjük meg Győrben a Györköcfesztivál alkalmával, az együtt játszás közösségi élményét koherens emlékké szervezve. (...) Erre a kultúráról folytatott diskurzusra mindenképpen szükség van (...), hogy a kialakított programszerkezetet közösen töltsük fel olyan tartalommal, amiben minden résztvevő magára ismerhet.” (*Európa Kulturális, 2017:33*);
- Generációk Háza Művelődési Központ: „Felnőttek és nyugdíjas látogatóink eddig is voltak az egyes foglalkozástípusokon (kosárfonás, jóga, foltvarrás), de az utóbbi időszakban nagyon aktívvá vált a nyugdíjas korosztály. Több nyugdíjas klub, nyugdíjas torna, agykontroll klub, foltvarrás, szenior tánc található az

intézményünkben. Szívesen vállalkoznak önkéntességre is, ezt az EYOF kapcsán tapasztaltuk meg, ahol intézményünk készített mintegy 1 200 db nagyon mutatós, közel fél méteres papírvirágot, melyet az EYOF helyezettnek adtak át. A nyugdíjas korosztály kivette részét ebből a munkából. Magán a fesztiválon is ez volt a tapasztalatom, hogy az önkéntesek túlnyomó részét ők alkották.”
(Fókuszcsoporthoz interjú)

Közösségi közlekedés, közterületek:

- a városi környezetnek az idők szükségleteit figyelembe vevő fejlesztése jegyében az elmúlt két év folyamán számos közterület kapott padokat, amelyek a találkozási pontként szolgálhatnak minden korosztály számára;
- az Eötvös Parkban található Idők Játsszótere új használati ismertetőt, kitéblázást nyert;
- a városban található illemhelyek felülvizsgálata és kitéblázása is megtörtént;
- a mobilitást jelentősen meghatározó közösségi közlekedés terén az elmúlt két évben számos átalakítás történt az akadálymentes, biztonságos közlekedés érdekében: több kereszteződésben jelzőlámpát, vagy körforgalmat alakítottak ki;
- a jelzőlámpán való áthaladási idők tekintetében is történt pozitív irányú változás;
- 2015 decemberében 74 db GyőrBike kártya került kiosztásra 17 nyugdíjas szervezet részére, így a kerékpárokat meghatározott időtartamban ingyenesen használhatják az idők.

6.5. Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása

Probléma

- Az időket érintő szociális szolgáltatások tekintetében több igény fogalmazódik meg az érintettek részéről. Az egyik az önálló életvitelt, a saját otthonukban maradáshoz segítő szolgáltatások körének további szélesítése. A másik, hogy a bentlakásos férőhelyszám is kevés, a bekerülésnél hosszú a várólista, akár évekbe kerülhet, mire valaki bejut.

Fejlesztési lehetőség

- Age-friendly Region – Idősbarát Régió: Oszták-magyar határon átnyúló együttműködés az időskori magas életminőség biztosítása érdekében. A meglévő

megoldási alternatívák erősségei – mint a hozzátartozók támogatása vagy a gondoskodást biztosító kapacitások folyamatos emelése – már nem képesek tovább fokozni az idősök életminőségét. Ezt felismerve az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2010 ben elindította az Age-friendly World (Idősbarát Világ) kezdeményezést, amely szerint minden városnak és régióknak olyan nagyszerű lélettérre kell válnia, ahol érdemes megöregedni. A Magyarország és Ausztria határ menti térségeiben működő szociális ellátó szervezetek ehhez az elképzeléshez kapcsolódva egy közös pályázaton nyertek támogatást az Európai Unió Interreg programjában. Az Age-friendly Region (Idősbarát Régió) nevet viselő projekt kiemelt célja, hogy olyan intézkedések és módszertanok kerüljenek kidolgozásra, melyek segítségével a két ország szomszédos régióiban lakó idősök és hozzátartozóik magas színvonalú életkörülmények között, a lehető legtovább önállóan a megszokott környezetükben maradhassanak.

- A határon átnyúló együttműködés lehetővé teszi, hogy a két ország tudását és tapasztalatait alapul véve közös modellt dolgozzanak ki. Több mint 200 fős kísérleti projektek keretében 6 esetmenedzser fog segíteni új módszertani ötletekkel abban, hogy kialakítsák a helyi szükségleteken alapuló ellátási koncepciókat, melyek az egyén élet-, és lakóhelyzetéhez igazodnak és a meglévő források segítségével a szolgáltatások hatékonyabb kihasználását jelentik.

- Demenciához kapcsolódó interprofesszionális szolgáltatások adaptációja: tudásbővítés és érzékenyítés helyi közösségeken keresztül (EFOP-5.2.4-17-2017-00002): A szociális és egészségügyi ellátásban dolgozók tapasztalatai azt mutatják, hogy a demencia felismerése nem vagy alig történik meg a korai szakaszban, ami jelentős mértékben nehezíti a hatékony beavatkozást. Általánosan jellemző, hogy a lakosság körében alig ismert betegségről van szó. A diagnózis felállítását követően sokként zúdul az információ a betegre és családjára, nem rendelkeznek releváns tudással és ehhez kapcsolódóan arról sincs ismeretük, hogy hol kaphatnak megfelelő segítséget. A családok és az idősödő generáció nem készül tudatosan arra, hogy a betegséggel érintetté válhatnak és ennek hatására élethelyzetük jelentősen megváltozik. A szakemberek ismeretei és cselekvési lehetősége is korlátozott.

- Tudásuk korszerűsítésére szorul, új módszerek alkalmazásának elsajátítására van szükségük ahhoz, hogy komplex módon tudják támogatni a betegségben szenvedő személyt és családját, közvetlen környezetét egyaránt. A szolgáltatók (önkormányzati és egyházi intézmények, illetve fenntartók) a

szolgáltatáskoordináció fejlesztésével, az egységes szemléletű gondoskodási modell kifejlesztésével, más szociális és egészségügyi szolgáltatókkal való összehangolt együttműködéssel képesek az adott területen élő lakosság igényeire differenciáltabb és magasabb minőségű választ adni.

- A probléma összetettségét tekintve olyan komplex program adaptációja került megtervezésre, amely egyaránt képes választ adni a különböző szükségletekre és a hozzájárul a szolgáltatási rendszer reformjához. Jelen projekt megvalósítása során a létrejövő konzorciumban a Demenciához kapcsolódó interprofesszionális szolgáltatások megalapozása c. innovatív projekt (TÁMOP-5.4.12-14/1-2015-0007) elemei, illetve eredményei kerülnek adaptálásra, továbbfejlesztésre. A projekt célja, hogy a tudatosan megtervezett tevékenységeken keresztül a helyi társadalom életében fennálló, a nem professzionális demencia gondozó családtagok problémáinak feltárásával, a helyi szükségletekre reagáljon. A projekt a szakmai tevékenység három alprogramon keresztül valósul meg (Társadalmi érzékenyítés alprogram, Család és társadalom alprogram, Szakmacsoportok alprogram).

- Az elsődleges célcsoport a demenciával élőket gondozók családtagok, segítők. A tervezett tevékenységek innovatív, újszerű, a korábbi megoldási módoknál hatékonyabb megközelítést alkalmaznak a helyi problémák megoldása érdekében. Olyan beavatkozási módok kerülnek kidolgozásra, amelyek fenntarthatósága is biztosított.

- További fejlesztési lehetőség a szakmai szempontból már a 24. órára (jelen helyzetre) prognosztizált, létfontosságú, demenciával élőket is ellátó tartós ápolást-gondozást nyújtó otthon létrehozása, egyelőre középtávú tervként.

Probléma

- Jelentős igény mutatkozik a bentlakásos intézményi férőhelyek számának növelésére is. Komoly probléma, hogy az EESZI az átmeneti és tartós bentlakás szolgáltatás iránti igényt nem tudja kielégíteni, folyamatosan kiemelkedően magas az ellátásra várakozók száma. Az átmeneti ellátásra 313-an, a tartós bentlakásos elhelyezésre pedig 363 fő várt 2017. augusztus 31-én.

Fejlesztési lehetőség

- Alapvető megoldás a kapacitásbővítés lenne, amely azonban ápolást-gondozást nyújtó intézmény meglévő férőhelyeinek bővítésével, jelenleg más feladatot ellátó

intézmény férőhelyeinek átcsoportosításával (pl. átmeneti ellátást nyújtó intézmény) vagy új intézmény(rész) kialakításával történhet. A régóta fennálló szükségletre részben megoldás lehet Győrben az átmeneti gondozás férőhelyeinek jogalkotói döntéssel támogatott felhasználása erre a célra.

Probléma

- Nehézséget okoz, hogy szakképzett, megfelelő empátiával rendelkező, elhivatott szociális gondozó-ápoló szakembert a jelenlegi bérezés, illetve a munka jellegéből adódó mentális és fizikai megterhelés miatt nehéz találni.

Fejlesztési lehetőség

- Miután a szociális szféra az időskori foglalkoztatás terén jogszabály módosításra vár, a visszafoglalkoztatás nem alternatíva. Lehetőség az ösztöndíjrendszer bevezetése illetve a szakterületen folyó képzésekkel való kooperáció, amelynek részletei kidolgozás alatt vannak.

Probléma

- Az időskori foglalkoztatási/munkaerőpiaci problémahelyzetek jellemzőinek fontossági sorrendje: fokozódó igények, tájékozatlanság a foglalkoztatás terén, a fokozódó, de nem megfogalmazott szükségletek és a nehézségek a munkavállalás terén. A szakemberek hiányos ismeretről vallottak az idősok foglalkoztatásával kapcsolatosan. A foglalkoztatás terén végzett segítő tevékenység legáltalánosabban használt eszközei: ismeretgyűjtés és továbbirányítás, míg a legkevésbé említett módszerek: a tanácsadás és a kapcsolatfelvétel

Fejlesztési lehetőség

- Többlatinformáció-szükséglet kielégítése az időskori foglalkoztatásról a szakemberek számára a következő fontossági sorrendben: foglalkoztatási feltételekről, formákról és a jogi szabályozásról való tájékozódás. A szakembereknek nincsen kapcsolatuk nyugdíjas szövetkezettel, de hatékonynak tartják azokat. Így fontos lenne, ha az időskori foglalkoztatással kapcsolatba kerülő segítőik aktuális információkat kaphatnának az érintett szervezetektől (foglalkoztatási, munkaügyi, szociális szövetkezeti stb. szakértőktől).

Probléma

- A nyugdíjas korúak foglalkoztatása tekintetében a korábbi évek intézkedései behatárolták a lehetőségeket. Az idősebb munkavállalókkal szembeni diszkrimináció még mindig él, bár nyilván az egyénen is sok múlik, hogy ítélik meg munkavállalóként vagy egy munkára történő felvételnél. Az is igaz, hogy van egy réteg, aki közelednek a nyugdíjas korhoz, ezért nem fektetnek abba energiát, hogy próbáljanak lépést tartani az igényekkel, hanem „túlélésre” játszanak, és nem vállalkoznak pl. továbbképzésre, ami javíthatná az elhelyezkedési esélyeiket.

Fejlesztési lehetőség

- Életszerű, praktikus lenne az idősödésre való felkészülés és munkaerő-piaci visszailleszkedés témakörei közé az időskori munkavállalásról való tudások beemelése és széles körben való terjesztése. Ez akár a már működő fórumokhoz is kapcsolódhatna (Beszélgető hálózat, önkéntesség idős korban, családsegítés, idősek klubjai, nyugdíjasklubok stb.).

Probléma

- Az időskori önkéntesség tekintetében hasznos lenne, ha az önkéntesek foglalkoztatását biztosító szervezetek tevékenységének koordinációja megvalósulna.

Fejlesztési lehetőség

- A WHO Iroda arra tett kísérletet a Légy ott! projekt 2017-es indításakor, hogy a városban, az önkéntességben meglévő jó gyakorlatokat feltérképezze, bemutassa. A tapasztalat az volt, hogy van rá igény, örülnének a folytatásnak és szívesen működnének együtt. Tanulnának egymástól és vannak közös érdekeik, amiket együtt hatékonyabban tudnának képviselni. A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Család- Esélyteremtési és Önkéntes Ház egyelőre nem tudja felvállalni a koordinációt és a tapasztalat megosztás elősegítését, ezért más módon kellene megoldani. Ennek alapvető feltétele, hogy az információ eljusson a potenciális érdeklődőkhöz. Az önkéntesekre azonban a hosszabb távú fenntarthatóság miatt érdemes odafigyelni, alkalmanként a munkájukat elismerni, hogy sokáig tartson a lendület, érezzék a megbecsülést.
- Szükség esetén pedig az utánpótlásról is gondoskodni kell. A kiválasztás során ügyelni kell az alkalmasságra, amely az adott tevékenység végzéséhez szükséges kompetenciák meglétét és az emberekkel való bántni tudás képességét jelenti. Ebben

szükség lehet felkészítésre, képzésre, amelynek a feltételeit a fogadó szervezetnek kell biztosítania.

Probléma

- Az egészségügyi ellátások iránti igény az idősödési tendenciával párhuzamosan egyre növekszik, hiszen a betegek száma is nő. Az egészségügyi alapellátás Győrben alapvetően jó színvonalú. Ugyanakkor Győrben egy háziorvosra átlagosan 2 114 lakos jut, míg az országos átlag 1 546 fő. A felnőtt praxisok túltelítettek beteglétszám tekintetében, amit az is mutat, hogy az Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) által kívánatosnak tartott 1500-as kártyaszám helyett néhol 2700-3000 fő is tartozik egy háziorvoshoz. Ez a helyzet nem segíti elő az optimális feltételeket a betegállást illetően, bár az EESZI megbízásából 2012-ben végzett betegelégedettségi vizsgálat tapasztalatai alapján a megkérdezettek többsége elégedett az egészségügyi alapellátással. A problémát erősíti, hogy a nyugdíjaskort elérő háziorvosok száma nő, utánpótlásuk részben megoldott, illetve az is, hogy a lakhatási mobilitás rendkívül erős jelenléte nagy mozgásokat eredményez a háziorvosi körzetek lakosságszámában.

Fejlesztési lehetőség

- Mindenképpen monitorozni szükséges a háziorvosi körzetek létszámát, a háziorvosi terheléseket, kapacitásokat és erőforrásokat. Az egészségügyi alapellátásban a reakciókészség az időskorú emberek esetében fokozottan szükséges.

Probléma

- Az egészségügyi alap- és szakellátás, valamint a szociális ellátórendszer mindkét szintje közötti „kliensutak” hosszúnak bizonyulnak az idős emberek számára.

Fejlesztési lehetőség

- Az idős, esetleg már nehezített mozgású igénybevevők számára a megfelelő segítség elérése egyszerűsödhetne, ha nem kellene minden szolgáltatót végig járnia ahhoz, hogy a számára leginkább megfelelő szolgáltatást elérje. Egy olyan bázis/személy beépülése a rendszerbe, aki képes felmérni az igénylő szolgáltatás iránti szükségletét, képes meghatározni a szükségletnek legjobban megfelelő ellátási formát, a szolgáltatást nyújtó intézményt – minden fenntartó által működtetett

intézmény figyelembevételével – a kapacitások ismeretében, aki esetleg az intézmények között is összekötő kapocsként működhetne, javítaná a szolgáltatások közti összhangot és nem utolsó sorban minden információt egy helyen juttatna el az igénylőhöz. Minden valószínűség szerint ez a szükséglet és a vele kapcsolatos gondolkodás már elindult az EESZI projektjeiben (lsd. hivatkozott projektek), így a reakció középtávú tervezésben már ott lehet.

Probléma

- Fontos észrevenni azt a már megfogalmazott új szükségletet, miszerint az idős emberek egy része már nem az alap informatikai készségek elsajátítását szeretné, hanem azokon túlmutatóan az informatikai rendszerek (okostelefon és számítógép stb.) összekapcsolásával elérhető szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez kellő tudásokat, ismereteket és készségeket.

Fejlesztési lehetőségek

- Az infokommunikációs jártasság tovább növelhető a Nagy-Net program folytatásával.

Probléma

- A közösségi közlekedés tekintetében továbbra is szükség van a feltételek javítására, mert pl. a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés csak így növelhető.

Fejlesztési lehetőségek

- A közösségi közlekedést tehát elengedhetetlen fokozottan idősbarát irányba fejleszteni, ami kifejeződné a járműpark korszerűsítésében, kifogástalan műszaki állapotban tartásában, főleg az utcai kijelzők láthatóságának további fejlesztésével.

Probléma

- Az írott és elektronikus sajtó tekintetében az érthetőség még nem mindig biztosított, pl. túl gyors beszéd, zenei aláfestés a szöveg alatt, stb.

Fejlesztési lehetőség

- A meglévő csatornák speciális szükségletekre fókuszáló kihasználása, új kommunikációs csatornák kialakítása, idősbarát módon való működtetése lehet a megoldás.

Az idők helyzetének, esélyegyenlőségének vizsgálata során feltárt legjelentősebb problémák és fejlesztési lehetőségek	
Beazonosított problémák	Fejlesztési lehetőségek
Az önálló életvitelt, a saját otthonukban maradást segítő szolgáltatások körének további szélesítése.	EESZI: Age-friendly Region – Idősbarát Régió pályázat (bővebben a szövegben)
A bentlakásos férőhelyszám a demencia-ellátásban is kevés, a bekerülésnél hosszú a várólista.	Demenciával élőket ellátó tartós ápolást-gondozást nyújtó otthon létrehozása, egyelőre középtávú tervként.
Jelentős igény mutatkozik a bentlakásos intézményi férőhelyek számának növelésére.	Kapacitásbővítés, férőhelyátcsoportosítás.
Szakképzett és megfelelő létszámú szakemberek hiánya a szolgáltatásokban.	Ösztöndíjrendszer bevezetése illetve a szakterületen folyó képzésekkel való kooperáció.
A szakemberek hiányos ismeretekről számoltak be az idők foglalkoztatásával kapcsolatosan.	Többletinformáció-szükséglet kielégítése az időskori foglalkoztatásról a szakemberek számára a következő fontossági sorrendben: foglalkoztatási feltételekről, formákról és a jogi szabályozásról való tájékozódás.
Nincs egy kb. 200 fős hely, ahova komolyabb nyugdíjas rendezvényt lehetne bevinni.	Szükséges volna egy civil ház vagy közösségi tér ezekre a célokra (konferencia, oktatási, ismeretterjesztő, kulturális programok stb.)
Túltelített háziorvosi praxisok, városon belüli lakossági mobilitás.	Monitorozni szükséges a háziorvosi körzetek létszámát, a háziorvosi terheléseket, kapacitásukat és erőforrásokat.

7. A FOGYATÉKKAL ÉLŐK HELYZETE, ESÉLYEGYENLŐSÉGE

Az elmúlt évtizedekben mind európai, mind nemzeti szinten egyértelművé vált, hogy a fogyatékossgal élő emberek ügyének kezelése nem csak szociális vagy egészségügyi kérdés, hanem emberi jogi, esélyegyenlőségi kérdés. A fogyatékosügy ezen oldalról való megközelítése alapvetően határozza meg az érintett célcsoport helyzetének alakítására, illetve ellátására vonatkozó irányelveket, szemléletmódot, valamint az ellátási formák intézményi, szervezeti kereteit, és az ennek következtében az e téren bekövetkezett és bekövetkező változásokat.

Nemzetközi, illetve európai szinten kiindulópontul a Módosított Európai Szociális Kartát (1996) kell kiemelni a fogyatékossgal élő személyek megítélésének és helyzetének átalakításában. A Karta 15. cikkelye kimondja, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van a független életvitelhez, a társadalmi integrálódáshoz és a közösség életében való részvételhez. Megfogalmazódik, hogy nem erre specializálódott intézményekben, hanem lehetőség szerint általános intézményi keretek között kell biztosítani számukra a szükséges irányítást, oktatást és szakképzést. Továbbá szükséges a kommunikációs és mozgási korlátok leküzdése (pl. akadálymentesítés, technikai segédeszközök), ami hozzájárul ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő emberek is hozzájussanak a közlekedéshez, lakáshoz, kulturális és szabadidős tevékenységekhez, a legkülönbébb szolgáltatásokhoz. A passzus említést tesz a munkavégzés támogatásáról is, olyan intézkedéseket sürget, amelyek célja foglalkoztatásuk előmozdítása, elsősorban nem speciális körülmények között, hanem „mindennapos” munkakörnyezetben, ahol a munkavégzési feltételeket a fogyatékossgal élő munkavállaló szükségleteihez igazítják. Amennyiben ez nem lehetséges, a Karta a fogyatékossgal szintjének megfelelő védett foglalkoztatást ajánl. (Módosított Európai Szociális Karta 1996:10–11)

Jelentős szemléletbeli változás volt ez az eredeti Európai Szociális Kartában (1961) biztosított védelemhez képest, amely csupán a foglalkozási rehabilitációra korlátozódott.

A szemléletváltás kiteljesedésében nagy jelentőségű volt az Európai Fogyatékosügyi Kongresszus által 2002 márciusában kiadott Madridi Nyilatkozat (2003). A Nyilatkozat hangsúlyozza, hogy a fogyatékos emberek ugyanazok az emberi jogok illetik meg, mint minden más állampolgárt. A dokumentum kialakított jövőképében megerősíti, hogy a sérült, fogyatékossgal élő emberek valós „befogadására” van szükség, amely az esélyegyenlőséget, valamint a társadalmi erőforrásokhoz (oktatáshoz, az új technológiákhoz, az egészségügyi, szociális és más szolgáltatásokhoz, a fogyasztási

javakhoz, termékekhez, munkához) való egyenlő hozzáférést jelenti. Befogadásukhoz az akadálymentesítés, a támogató és hozzáférhető környezet előmozdítása felé kell elmozdulni. Cél, hogy javuljon a fogyatékos emberek részvételi képessége, és fokozottan érvényesüljön az önálló élethez való joguk. A szociális ellátást érintően kiemelhető a nyilatkozat alábbi pontja: „Mindennapi élete során sok fogyatékos embernek szüksége van támogató szolgáltatásokra. Ezek a szolgáltatások olyan minőségi szolgáltatások kell, legyenek, amelyek igazodnak a fogyatékos emberek szükségleteihez, ezen kívül integrálódniuk kell a társadalomba, és nem képezhetik a szegregáció forrását.” (Madridi Nyilatkozat, 2003:4–5)

A fogyatékossgal élők jogainak világméretű előmozdítása érdekében 2006-ban elfogadták a Fogyatékossgal élők jogairól szóló ENSZ-egyezményt, amely az előző dokumentumokkal összhangban többek között deklarálja, hogy a fogyatékos személyeknek joguk van a szabadsághoz és biztonsághoz (14. cikk), a megfelelő életszínvonalhoz és szociális védelemhez (28. cikk). Megilleti őket az önrendelkezéshez, az önálló életvitelhez, valamint a szabad döntéshez és a cselekvőképességhez való jog (19. cikk), a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás szabadságának joga (21. cikk).

Annak érdekében, hogy az életük minél több területén a lehető legteljesebb életet élhessenek, az országoknak átfogó rehabilitációs és rehabilitációs szolgáltatásokat kell nyújtaniuk különösen az egészségügy, a foglalkoztatás, az oktatás és a szociális szolgáltatások terén (26. cikk), és biztosítaniuk kell a különféle segítségnyújtási formákhoz való hozzáférést (28. cikk). Az Európai Unió hivatalosan ratifikálta az ENSZ-egyezményt és Alapjogi Chartájának (2007/C 303/01) 26. cikkében elismeri a fogyatékkal élő személyek jogát az önállóságuk, társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, valamint a közösség életében való részvételük biztosítását célzó intézkedésekre.

Az Európai Bizottság a fogyatékkal élők gazdasági és társadalmi integrációja elősegítése érdekében Esélyegyenlőség a fogyatékossgal élő emberek számára címmel 2004–2010 közötti időszakra megalkotott egy európai cselekvési tervet. A cselekvési terv középpontjában a már említett dokumentumokkal összhangban a fogyatékossgal élők aktív befogadása (társadalmi és foglalkozási beilleszkedésük, közösségi életben való részvételük), valamint autonómiájuk biztosítása állt. Szociális ellátás tekintetében kiemelhetjük, hogy a javasolt prioritások között szerepelt a minőségi támogató és gondozó szolgáltatásokhoz való hozzáférés (Equal opportunities, 2003:5).

A cselekvési terv tapasztalatainak figyelembevételével került megalkotásra az Európai fogyatékoságügyi stratégia 2010–2020, amelynek legfőbb célja, hogy 2020-ra megteremtse az akadálymentes Európát a fogyatékossgal élő emberek jogainak teljes körű biztosításával és a mindennapi akadályok felszámolásával. A stratégia rámutat arra, hogy a fogyatékossgal élő emberek szükségleteit egyedi igényeik alapján kell figyelembe venni, a különböző ellátásoknak és támogatásoknak a fogyatékkal élők sajátos szükségleteihez kell igazodni. Hangsúlyozza, hogy megfizethető, hozzáférhető és minőségi szociális szolgáltatásokra van szükség.

Az Európai Parlament a Stratégiával kapcsolatos állásfoglalásában (2010/2272(INI)) felszólította a tagállamokat, hogy amennyire csak lehetséges törekedjenek az intézeti gondozást kiváltó, az önálló életvitelt támogató szolgáltatások, ellátási formák (pl. személyes segítség) ösztönzésére, „alkalmazására”.

A nemzetközi egyezményekkel, dokumentumokkal összhangban hazánkban is elindult a fogyatékossgal élő emberek jogaival, helyzetével és ellátásával kapcsolatos szemléletváltás. Ebben mérföldkőnek számított az 1998-ban hatályba lépett fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, amely a fogyatékos emberek hátrányainak enyhítése, esélyegyenlőségük megalapozása, illetve a társadalom szemléletmódjának alakítása érdekében született meg. A törvény nevesíti a fogyatékossgal élők jogait, és céljai között szerepel az érintettek esélyegyenlőségének, önálló életvitelének és a társadalmi életben való aktív részvételének biztosítása, illetve a számukra nyújtandó komplex rehabilitáció szabályozása.

A jogszabály kiemeli, hogy a különböző fogyatékossgai csoportok eltérő speciális szükségleteit figyelembe véve kell biztosítani számukra a szükségleteiknek megfelelő segédeszközt, illetve támogató szolgálat igénybevételét (11. §) és más közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést (7/A. §). A törvény elismeri a munkához – lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra – való jogot (15. §) és az önálló életvitelhez való jogot (17. §). Kimondja, hogy a fogyatékos személynek joga van a fogyatékossgának, személyes körülményeinek megfelelő – családi, lakóotthoni, intézményi – lakhatási forma megválasztásához (17. § (1) bekezdés). Rendelkezett továbbá a fogyatékossgal élők számára ápolást-gondozást nyújtó, 50 főnél nagyobb férőhelyszámú szociális intézmények kiváltásáról. A törvényt időközben többször módosították, pl. 2012-ben (2012. évi XXXIV. törvény) és 2013-ban is (2013.

évi LXII. törvény). A 2013-as módosítás során változtak a rehabilitációs ellátásra és a rokkantsági ellátásra vonatkozó szabályok.

Fontos megemlíteni az Ebktv-t is, amely tételes felsorolásban meghatározza, hogy többek között az egészségi állapot és a fogyatékoság alapján is tiltott a hátrányos megkülönböztetés.

A fogyatékosággal élő személyek jogainak elismerésében mérföldkőnek számító 2006-os ENSZ-egyezményt (lásd fentebb) hazánk 2007-ben a XCII. törvénnyel² ratifikálta. Ezzel összhangban 2007-ben a 2007–2013-as időszakra, 2015-ben pedig a 2015–2025 közötti időszakra vonatkozóan Országos Fogyatékosügyi Program készült. Mindkét program alapelvei és céljai között hangsúlyosak többek között az önrendelkezés, a teljes és hatékony társadalmi részvétel, önálló döntéshozatal, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, az önálló életvitel lehetőségének támogatása, illetve az, hogy körülményeiket úgy kell kialakítani, hogy a társadalom más tagjaival azonos életminták és hétköznapi életfeltételek válhassanak számukra elérhetővé. Fontos elvként jelenik meg az egyéni szükségletek előtérbe kerülése.

A hozzáférhetőség tekintetében a komplex akadálymentességet (nemcsak a fizikai, hanem a kommunikációs és infokommunikációs akadálymentesítést) hangsúlyozzák. A 2015–2025-ös időszakra szóló Program már az egyetemes tervezés elvének alkalmazását emeli ki, azaz, hogy a termékeket, az épített környezetet, a különböző ellátásokat és szolgáltatásokat oly módon tervezzék és valósítsák meg, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek, és ne utólag kelljen azokat átalakítani.

A kommunikációs akadálymentesítéssel kapcsolatosan egyébiránt jelentős előrelépés történt 2009-ben, amikor elfogadásra került a jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló 2009. évi CXXV. törvény, amely a siket, nagyothalló és siketvak emberek ún. jelnyelvi jogainak deklarálása mellett a hazánkban már működő ingyenes jelnyelvi tolmácsszolgáltatás jogi szabályozását is tartalmazza.

A fogyatékosággal élők szociális ellátásáról a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló – időközben többször módosított – 1993. évi III. törvény rendelkezik, amely meghatározza a pénzbeli ellátásokat és a szociális szolgáltatásokat.

A szociális szolgáltatások esetén a nappali ellátás igénybevételét, valamint a bentlakásos intézménybe történő felvétel menetét fogyatékos személyek esetében is a személyes

² 2007. évi XCII. törvény a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről

gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SZCSM rendelet szabályozza, határozza meg (pl. milyen szakvélemények szükségesek). Az 1998. évi XXVI. törvényben, illetve az Országos Fogyatékosügyi Programban foglaltaknak megfelelően az elmúlt évtizedben elindult a fogyatékossgal élők intézményes lakhatásának, a bentlakásos intézményi ellátásnak az átalakítása. Erre irányul a 1257/2011. (VII. 21.) kormányhatározat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásának stratégiájáról és a végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról. A 2011–2041³ közötti időszakra vonatkozó Stratégia célja, hogy meghatározza a fogyatékossgal élő személyek számára nyújtott szolgáltatási rendszer teljes átalakítására vonatkozó hosszú távú irányokat. A legfőbb célok között az önálló életvitel folytatását lehetővé tevő, az öngondoskodásra való képességre épülő és azt fejlesztő szolgáltatási rendszer kialakítása szerepel, ez kisebb létszámú, kizárólag lakókörnyezetbe integrált elhelyezéssel valósítható csak meg.

A Stratégia az 50 főnél nagyobb intézmények átalakítására, felszámolására irányul. A Stratégia céljaival összhangban A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, valamint az Szt. 2013. január 1-jétől bevezette az ún. támogatott lakhatás szolgáltatási formát⁴.

A támogatott lakhatás az ellátott életkorának, egészségi állapotának és önellátási képességének megfelelően biztosít lakhatási, illetve egyéb szociális szolgáltatásokat az ellátott önálló döntése, szükséglete, képességei, készségei maximális figyelembevételével. A támogatott lakhatás bevezetésével lehetővé válik, hogy az ellátottak a helyi lakossággal azonos életkörülmények és életfeltételek között éljenek és részt vegyenek a helyi társadalom életében, tehát családiasabb életmódot és nagyobb autonómiát tesz lehetővé. Az átalakítás legfontosabb újdonsága azonban az, hogy az eddigi, bentlakásos intézmény által nyújtott komplex szolgáltatás lakhatási szolgáltatásra, valamint az önálló életvitelt segítő szolgáltatásokra (pl. fejlesztés, ápolás-gondozás,

³ Az átalakítás költségei, valamint a társadalmi szemléletváltás szükségessége miatt a teljes intézményrendszer átalakítását reálisan harminc év alatt tartják megvalósíthatónak a Stratégia megalkotói.

⁴ A lakhatási szolgáltatás társadalmi- és lakókörnyezetbe integráltan

a) legfeljebb hat fő számára kialakított lakásban vagy házban (lakás), vagy

b) hét-tizenkét fő számára kialakított lakásban vagy házban (lakóotthon), vagy

c) legfeljebb ötven fő elhelyezésére szolgáló lakások, épületek együttesében (lakócentrum) biztosítható.

2013. január 1-jét követően a fogyatékos személyek ápolást-gondozást nyújtó intézményi ellátása céljából új férőhelyet létrehozni azonban csak legfeljebb 12 fős lakásban/házban lehet.

társadalmi életben való részvétel segítése) válik szét, biztosítva ezáltal, hogy a lakhatás és a napközbeni tevékenységek elkülönülhessenek egymástól.

7.1 A településen fogyatékossgal élő személyek főbb jellemzői, sajátos problémái

Egy adott célcsoport jellemzőinek leírása tekintetében az első és legfontosabb információ számosságuk, nagyságrendjük meghatározása lenne. Már itt nehézségek találhatók, mivel sem pontos, sem hozzávetőleges adatok nem rendelkezésre a városban élő fogyatékos személyek számát illetően. A célcsoportra vonatkozó fókuszcsoporthozos interjúkn jelenlévő széles körű szakmai kör (civil szervezetek, oktatási-nevelési intézmények, szociális intézmények képviselői) még becsülni sem próbálta az érintettek számát, sőt egyik alapvető probléma volt a célcsoportba tartozók meghatározása: kiket is kell értenünk a „fogyatékossgal élő személyek” körébe?

A hagyományos fogyatékossgai típusok (mozgáskorlátozottak, látássérültek, hallássérültek, értelmi sérültek, halmozottan sérültek, autisták) mellett elkülöníthető a súlyos belszervi problémával küzdő személyek, illetve gyermekek esetében ide sorolták a SNI-s gyermekeket, felnőttek esetében a fogyatékossgal élőkkel egy megítélés alá estek a megváltozott munkaképességű személyek. A szakmai körökben nagyjából egyetértés mutatkozott az említett utóbbi két csoport fogyatékossgal élőkkel történő együtt kezelésében. A megváltozott munkaképességűek felhívták a figyelmet arra, hogy gondot jelent, hogy a törvényi keretek és a minősítési rendszer sokszor ellentmond a valós tényeknek, számos esetben előfordul, hogy nem nyilvánítanak valakit mozgáskorlátozottnak, annak ellenére, hogy pl. nem tud jól járni.

Országos viszonylatban a 2011. évi népszámlálásból nyerhetünk adatokat, eszerint hazánkban a népesség 4,7%-a, közel 457 ezer fő él valamilyen fogyatékossgal (www.ksh.hu). Számuk az előzetes előrejelzések ellenére⁵ a 2001-es népszámlálás adataihoz képest (577 ezer fő – 5,7%) jelentős csökkenést mutat. A csökkenés valószínűleg azzal áll összefüggésben, hogy 2011-ben az eddigi népszámlálásokkal ellentétben a tartós betegségekre vonatkozóan is szerepelt kérdés, és feltehető, hogy többen tartós betegséggként határozták meg fogyatékossgukat. A fogyatékossgal élők fele mozgássérült /75. táblázat/, valamint kiemelhető az a korosztályi sajátosság is, hogy többségük az idősebb korosztályokba tartozik, közel 70%-uk 50 évesnél idősebb.

⁵ Az Országos Fogyatékosügyi Programban (2007-2013) arányukat 2010-re 8–9%-ra prognosztizálták.

Valószínűsíthető, hogy hozzávetőlegesen Győrre is érvényesek ezek az arányszámok. Ezt feltételezve, körük belül a lakosság 5%-a lehet érintett, a jelenlegi népességszám mellett ez 6 000–6 500 főt jelenthet. Nagy bizonyossággal a városban is a mozgásában korlátozott személyek vannak relatíve legnagyobb arányban, és magas az idős(ebb) korosztályok érintettsége. A gyermekek érintettségére viszonylag megbízható adatok nyerhetők az oktatási-nevelési intézmények statisztikáiból (a fogyatékos gyermekekre vonatkozó információkat lásd 4.3. c, és a 4.4 .a, fejezetben).

75. táblázat A fogyatékossgal élők összetétele^x fogyatékossg típusa szerint, országos adat, 2011

Fogyatékossg típusa	Fő	%^{xx}
<i>Mozgáskorlátozott (mozgássérült, testi fogyatékos)</i>	232 206	50,8
<i>Látássérült (vak, gyengén látó)</i>	82 484	18,1
<i>Hallássérült (siket, nagyothalló)</i>	71 585	15,7
<i>Súlyos belszervi fogyatékos</i>	46 648	10,2
<i>Mentálisan (pszichésen) sérült</i>	46 265	10,1
<i>Értelmi fogyatékos</i>	42 779	9,4
<i>Beszédzavar fogyatékossg (beszédhibás, - fogyatékos)</i>	25 441	5,6
<i>Autista</i>	5 120	1,1
<i>Siketvak (látás- és hallássérült)</i>	3 262	0,7
<i>Egyéb</i>	2 277	0,5
<i>Ismeretlen</i>	3 180	0,7
<i>Fogyatékossgal élők összesen</i>	456 638	100,0

^x Egy személy több fogyatékossgot is megjelölhetett, ezért a fogyatékossgal élők száma eltér a megjelölt fogyatékossgok együttes számától.

^{xx} A fogyatékossgal élők százalékában

Forrás: KSH

Nemcsak a létszámukra vonatkozóan nem rendelkezünk elegendő információval, de a fogyatékossgal élő emberek különféle szükségleteiről is kevés tudható, ez pedig megnehezíti a célcsoportra szabott intézkedések, tervek megvalósítását. E hiátus kezelése érdekében adatgyűjtésre és primer kutatásra lenne szükség. Ez az információhiány

országosan is jellemző, erre hívja fel a figyelmet az Országos Fogyatékosügyi Program (2015–2025) is.

a) Fogyatékkal élők foglalkoztatásának lehetőségei, foglalkoztatottsága (pl. védett foglalkoztatás, közfoglalkoztatás)

Az Országos Fogyatékosügyi Programban (2015–2025) megfogalmazottak szerint a fogyatékos és megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatása terén minden esetben elsődleges cél a minél nagyobb arányú nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedés. Ebben kulcsfontosságú mind a foglalkoztatók, mind a munkavállalók megfelelő ösztönzése és felkészítése az ilyen típusú foglalkoztatásra, illetve munkavállalásra.

A különböző sérültségekkel élő, illetve megváltozott munkaképességű egyének sok esetben egyéni munkarendet és munkakörnyezetet igényelnek. Az atipikus foglalkoztatási formák ösztönzése mellett, amelyekkel azonban általában Magyarországon alacsony jövedelmekhez lehet jutni, támogatni kell pl. az elhelyezkedést segítő speciális eszközök beszerzését, illetve az akadálymentes munkába jutás lehetőségeit (pl. a támogató szolgálatok fejlesztése útján). Mindezek mellett érdekeltté kell tenni a munkaadókat a megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásában.

Arra vonatkozóan, hogy milyenek a célcsoport foglalkoztatási mutatói kiindulásul újfent a 2011-es népszámlálás országos adataira lehet támaszkodni, ez alapján megállapítható, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek csupán hetede (14,4%-a) foglalkoztatott, azaz van jelen a nyílt munkaerőpiacon, vagy dolgozik védett foglalkoztatásban. A gazdaságilag aktívak aránya ennél némileg magasabb, mivel kiegészül a felméréskor munkanélküli státuszban lévőkkel (3,5%), de így is összességében a fogyatékossgal élők kevesebb, mint ötöde tartozik a gazdaságilag aktívak csoportjába. Egészségi állapotuk, speciális igényeik mellett negatívan befolyásolja foglalkoztatottságukat, hogy kedvezőtlenek a célcsoport iskolázottsági mutatói: 54,5%-uk maximum az általános iskola nyolc osztályát fejezte be, 20%-uk szerzett érettségit, és kevesebb, mint tizedük (9,2%) végzett felsőfokú tanulmányokat és van diplomája. Képzettségi szintjük jelentős mértékben elmarad a társadalom egészére jellemző mutatóktól. Foglalkoztatásuk elősegítéséhez tehát szükséges iskolázottsági, képzettségi szintjükön is javítani.

Az Országos Fogyatékosügyi Program (2015–2025) célkitűzése lehetőleg a nyílt munkaerőpiacon való munkához jutás, ennek hiányában a fogyatékossgal élő vagy megváltozott munkaképességű személy védett foglalkoztatásra jogosult. A munka

fontossága vitathatatlan, számos esetben terápiás eszköz is, az állapotromlás elkerüléséhez szükséges 'fejlesztő' tevékenység, de a társadalomba való integrálásnak is az eszköze, nem mellesleg a megfelelő életkörülményeik kialakítását, önálló életvitelüket lehetővé tevő jövedelemforrás.

Ugyanakkor nem minden érintett személy alkalmas, illetve tehető alkalmassá még a védett foglalkoztatásban való részvételre sem. Ezzel összefüggésben elmondható, hogy a fókuszcsoportos interjún jelenlévők kiemelték, hogy a fogyatékossgal élők és családjaik körében jelentős a szegénységben érintettek aránya. Gyakori, hogy a fogyatékos gyermeket gondozó szülő kénytelen állását feladni, illetve az is jellemző tendencia, hogy a gyermek fogyatékossgának kiderülése után az apa elhagyja a családot, ami tovább tetézi a problémát.

A szakemberek arra is felhívták a figyelmet, hogy a jómódú családok már a kezdetekkor más módon kezelik a helyzetet és professzionálisabb megoldást keresnek, eredményesebben, hatékonyabban tudják kielégíteni sérült gyermekük, illetve családjuk speciális szükségleteit.

Az amúgy is így esetesebb, kedvezőtlenebb társadalmi státuszú családok kerülnek még lehetetlenebb helyzetben, akár mélyszegénységbe is. De nagy általánosságban elmondható az is, hogy a fogyatékos gyermeket, fiatalot vagy már idősebb felnőttet nevelő szülőknek általában nincsenek információik a foglalkoztatási alternatívákról, sőt még a könnyített adózási formákról⁶ sem tudnak. Az online kérdőívet kitöltő szakemberek köre is úgy ítélte meg, hogy különösen rossz az informáltság mértéke a fogyatékossgal élők és családjaik körében a támogatott foglalkoztatás tekintetében.

A fókuszcsoportos interjún jelenlévő oktatási és szociális szakemberek, valamint a fogyatékossgal élők különböző civil szervezeteinek képviselői szerint a jelenlegi munkaerő-piaci jellemzők mellett irreális, túlzott elvárás a célcsoportba tartozók nyílt munkaerőpiacon való foglalkoztatásának előtérbe állítása. A fogyatékossgal élők, megváltozott munkaképességűek túlnyomó hányadának állapota nem teszi lehetővé a nyílt munkaerőpiacon való foglalkoztatást egyéni segítség (pl. mentorálás) nélkül, sokszor még azzal sem. Egyes vélemények szerint probléma az is, hogy a jelenlegi támogatási forma nem ösztönzi az érintett egyéneket abban, hogy a nyílt munkaerőpiacon próbáljanak meg álláshoz jutni. Másrészt jelenleg a munkáltatók többsége nem akar, nem tud fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű embereket alkalmazni, ezen

⁶ Egyes tartós egészségügyi problémával élő dolgozók jogosultak arra, hogy a minimálbér 5 százalékát levonják saját személyi jövedelemadójukból, ez 2018-ban havi 6 900 forintot jelent (<https://ado.hu>).

egyrészt szemléletformálással, másrészt a munkafeltételek átalakításában nyújtott központi (állami, önkormányzati) támogatással (mind szakmai, mind pénzbeli-eszközbeli támogatásokkal) lehet. Pozitív példák is vannak; akadnak olyan munkáltatók, jellemzően nagyvállalatok, ahol pilot projekt keretében rehabilitációs pontok létesültek, melyben a sérült vagy megváltozott munkaképességű személy foglalkoztatása mentorálással és családsegítéssel karöltve valósul meg. A cégek pályázati úton nyerhető támogatást kapnak a projektek megvalósítására. Azonban előfordul, hogy a pályázat elnyeréséhez szükséges feltételeknek való megfelelésen túl (3 éves foglalkoztatás) nem alkalmazza a sérült személyt tovább a munkáltató.

A fogyatékossgal élők, illetve megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásáról nagyon kevés adat áll rendelkezésre. Pontos adatok a megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesülők számáról vannak. Ezt az ellátást azok a 15. életévüket betöltött személyek kaphatják meg, akinek az egészségi állapota a komplex minősítés alapján 60%-os vagy kisebb mértékű, és a jogszabályban meghatározott egyéb jogosultsági feltételekkel is rendelkeznek. Az érintett személyek a komplex minősítés keretében megállapított rehabilitációs javaslatától függően rehabilitációs ellátást vagy rokkantsági ellátást kapnak.

2012 és 2016 között jelentős mértékben (20%-kal) csökkent a megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesülők száma Győrben. A csökkenés gyakorlatilag szinte azonos mértékben következett mind a női, mind a férfi ellátottak körében, ami azt eredményezi, hogy a vizsgált időszakban nagy állandóságot mutat a két nem aránya: a megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesülők több mint fele nő (55–56%).

Győrben a fogyatékossgal élők és megváltozott munkaképességűek foglalkoztatása tekintetében kedvező helyzetet teremt, hogy a városban több olyan szervezet is jelen van, amely védett foglalkoztatásra ad lehetőséget, illetve valósít meg akkreditált védett munkahelyként. A legnagyobb ilyen foglalkoztató az önkormányzat tulajdonában lévő Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft. (röviden: Esély Nonprofit Kft.), amely 1985 óta működik, 2006 óta nonprofit formában.

76. táblázat Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesítettek számának alakulása Győrben 2012–2016 között

Ellátási forma	2012	2013	2014	2015	2016	csökkenés mértéke 2012– 2016 között	
<i>Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesített férfiak száma</i>	1800	1696	1653	1535	1464	336 fő	18,7%
<i>Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesített nők száma</i>	2310	2145	2119	1955	1832	478 fő	20,7%
<i>Megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesítettek száma összesen</i>	4110	3841	3772	3490	3296	814 fő	19,8%

Forrás: SZÁIR

Tevékenységi körük kiterjed a teljes körű nyomdai szolgáltatásra, varrodát működtetnek, illetve összeszerelő részlegük van, ahol kézzel végezhető betanított munkára van lehetőség különböző cégek megbízásából. Mindegyik fogyatékosági csoportból vannak foglalkoztatottjaik, de legnagyobb arányban az értelmi sérültek, illetve a hallássérültek vannak, a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottjaik között pedig mindenféle betegségtípus megtalálható.

Az önkormányzat fontos feladatának tartja a védett foglalkoztatást, így a költségvetésen keresztül támogatja, illetve egyéb formában is segíti a szervezet működését (pl. megrendelések biztosításával, telephellyel stb.). A társaság foglalkoztatotti létszámának bővítését eredményezhetné, ha a városban működő közintézmények, cégek munkamegbízással, termékmegrendeléssel segítenék működésüket.

Az Esély Nonprofit Kft. mellett akkreditált védett munkahelyet működtet még a városban a Győri Egyházmegyei Karitás, a Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete és a budapesti Főkefe Közhasznú Nonprofit Kft., amelynek Győrben is működik egy részlege. A Karitásnál dolgozó megváltozott munkaképességű személyek elsődlegesen betanított munkát végeznek (pl. csomagolási tevékenység), foglalkoztatottjaik között főként pszichiátriai betegeket találunk, de dolgozik náluk autista, látássérült és mozgássérült személy is. A Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-

Sopron Megyei Egyesülete által szervezett védett foglalkoztatásban főként mozgássérültek dolgoznak, és elsődlegesen betanított munkákat végeznek (csomagolás, borítékolás).

E szervezetek által összességében közel 200 fő védett foglalkoztatására nyílik lehetőség Győrben.

77. táblázat Védett foglalkoztatást megvalósító szervezeteknél dolgozók száma, Győr, 2018

Szervezet	Foglalkoztatottak száma (fő)
<i>Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft.</i>	170, ebből legalább 128 védett foglalkoztatásban
<i>Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete</i>	20
<i>Győri Egyházmegyei Karitás</i>	9
<i>Főkefe Közhasznú Nonprofit Kft. győri részlege</i>	na.
<i>Összesen</i>	<i>min. 200</i>

Forrás: Szervezetek adatszolgáltatása, 2018.április-május

A megváltozott munkaképességű személyek munkába állításának nehézségét jól mutatja például, hogy a Karitásnál a jelenlegi foglalkoztatotti létszám duplájának is tudnának munkát biztosítani, de nagyon nehezen találnak a munka végzésére megfelelő személyeket. Sajnos sok esetben alulmotiváltak, nem megbízhatóak és/vagy a feladat elvégzésére nem alkalmasak a jelentkezők. Az Esély Nonprofit Kft-nél is arról számoltak be, hogy öt emberből általában egy fő alkalmas és motivált a munkavégzésre.

A megváltozott munkaképességű személyeken belül az utóbbi időben megnőtt az idegrendszeri és pszichés problémával küzdő, szenvedélybetegségben szenvedő személyek száma, különösen a fiatalabb korcsoportok körében, az ő foglalkoztatásuk további nehézségeket jelent. Ezek a megállapítások kiegészíthetők az online kérdőívet kitöltő szakemberek azon véleményével, amely azt mutatja, hogy a fogyatékossgal élők ellátásában részt vevő szakemberek kivétel nélkül tapasztalnak eltérést a különböző fogyatékossgai kategóriákba tartozó személyek munkavállalásra irányuló motiváltságában. Legerősebb motivációt a mozgássérülteknél érzékelik, legkevésbé

motiválnak pedig a halmozottan fogyatékosokat, illetve az értelmileg sérülteket és az autistákat tartják.

Arról, hogy győri viszonylatban a nyílt munkaerőpiacon hány fogyatékosággal élő vagy megváltozott munkaképességű személy dolgozik, nincs adat. Egyes munkáltatók határozottan elzárkóznak ettől, míg mások keresik ennek a lehetőségét.

Mind az érintett célcsoportba tartozó személyeknek, mind a cégeknek, intézményeknek próbál segíteni a nyílt munkaerőpiacon való foglalkoztatáshoz a Munkaerőpiacon Maradás Egyesület, illetve a Szent Cirill és Method Alapítvány támogatott foglalkoztatás szolgáltatása, sőt legújabb kezdeményezésként a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Győr-Moson-Sopron Megyei Kirendeltsége az EFOP 1.9.3 – VEKOP-17 „A foglalkoztatási rehabilitáció szakmai folyamatainak fejlesztése” projekt keretein belül indít támogató szolgáltatást, bár ez utóbbi még nagyon a szolgáltatás keretei kialakításának folyamatában tart. E szervezetek tevékenységének bemutatását lásd a 7.1. c; pont alatt.

A Győri járási Foglalkoztatási Paktum (2017), amely a térség foglalkoztatási stratégiája kiemelt (stratégiai) célként kezeli a hátrányos helyzetű csoportok alacsony foglalkoztatási szintjének növelését, melyet képzési akciókkal, foglalkoztatás-támogatási rendszer működtetésével és a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásának elterjesztésével kíván megvalósítani. Ennek fontos elemei a következők:

- A hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásának ösztönzése,
- A rugalmas foglalkoztatási formák alkalmazásának ösztönzése,
- Inaktívak munkaerőpiacra való bekapcsolása,
- Hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatási esélyeinek javítása egyéb munkaerő-piaci szolgáltatások, képzések és kapcsolódó támogatások biztosításával,
- Munkáltatók ösztönzése az érintett csoportok foglalkoztatására elhelyezkedést segítő támogatások nyújtásával (bértámogatás, bérköltség támogatás), továbbá
- A nyílt munkaerőpiac szereplőinek szemlélet formálása, a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásával szembeni felelősségvállalás elterjesztése érzékenyítő programok, tájékoztatók lebonyolításával (Foglalkoztatási Paktum, 2017:31–33).

A stratégiában megfogalmazott célok elérésében, a tervezett utak megvalósításában számos győri, illetve Győrben működő szervezet fontos partnerként jelenik meg, úgymint az Esély Közhasznú Nonprofit Kft., a Szt. Cirill és Method Alapítvány, a Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft., a Győri Egyházmegyei Karitás, a Magyar Máltai

Szeretetszolgálat, továbbá a Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal.

b) Hátrányos megkülönböztetés a foglalkoztatás területén

Az elsősorban szociális, valamint az oktatás területén dolgozó, illetve a civil szervezeti szakemberek körében végzett online kérdőíves felmérés eredményei alapján elmondható, hogy a szakemberek tapasztalataik alapján a foglalkoztatás-munkavállalás területét tartják az egyenlő esélyű hozzáférés szempontjából a legaggasztóbb területnek Győrben.

Válaszadóink kétharmada úgy ítéli meg, hogy magas a fogyatékosokkal szembeni diszkrimináció mértéke a munkáltatók körében. A legnagyobb elfogadás a mozgássérültek irányában tapasztalható, kismértékben jelölték a hallássérülteket is. A legnagyobb elutasítás a halmozottan fogyatékos személyekkel, valamint az értelmileg sérült emberekkel szemben érvényesül. A fókuszcsoporthoz tartozók interjún elhangzottak is alátámasztják az online felmérés eredményeit, legproblémásabbnak az értelmi sérültek munkához juttatása bizonyul, nagyon kevés munkáltató nyitott irányukba, a nyílt munkaerőpiacon szinte egyáltalán nem tudnak munkát találni.

Jellemző tendencia az is, hogy a magasabban kvalifikált, érettségivel vagy diplomával bíró fogyatékos személyek messze nem végzettségüknek megfelelő pozícióba kerülnek, sok esetben gyakorlatilag segédmunkás státuszba tartozó feladatokat látnak el képzetlenebb társaikkal együtt. Bár a szakemberek magas mértékű diszkriminációt érzékelnek/feltételeznek, az Egyenlő Bánásmód Hatóság (a továbbiakban: EBH) adatszolgáltatása alapján elmondható, hogy a 2012 és 2017. közötti időszakban Győr-Moson-Sopron megye területét érintően csupán összesen 16 olyan esetben indult eljárás az EBH megyei referenséhez érkező bejelentések alapján, ahol a fogyatékossgot, mint védett tulajdonságot jelölték meg. Ebből nyolc eset érintette Győr városát, és csupán egyetlen esetben volt a bejelentés indoka a foglalkoztatás területén elszenvedett hátrányos megkülönböztetés.

A megváltozott munkaképességű egyének, amennyiben állapotuk lehetővé tenné a nyílt munkaerőpiacon való részvételüket, foglalkoztatásuk során sok esetben egyéni munkarendet, speciális munkakörnyezetet, személyes mentorálást igényelnek. Ennek terheit – nemcsak anyagi értelemben! – a munkáltatók többsége nem akarja, nem tudja viselni, így elzárkóznak a foglalkoztatásuktól. Ugyanakkor ma már a cégek, intézmények számos segítséget, támogatást kapnak/kaphatnak pl. pályázati források révén (pl. rehabilitációs célú tartós vagy tranzit foglalkoztatásra – REHAB-18-TTF), illetve

különböző, a megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci helyzetének javítását célul kitűző, általában civil szervezetek által nyújtott szakmai, mentorálási, munkába-állítási tevékenységek formájában.

További „ösztönző” tényező számukra a rehabilitációs hozzájárulás⁷ mértékének folyamatos emelkedése, 2018-ban fejenként már 1 242 000 forint rehabilitációs hozzájárulást kell fizetnie annak a cégnek, intézménynek, amelyik nem alkalmaz megfelelő számú megváltozott munkaképességű személyt. Ez az összeg 29%-kal magasabb, mint a 2016-ban, és 8%-kal, mint a tavalyi évben fizetendő érték (<https://ado.hu>). Igazából megoldást a problémára a szemléletformálás jelentene, annak elfogadása, belátása, hogy a nyílt munkaerőpiac szereplőinek is felelősségük van a fogyatékossgal, sérültségekkel élő emberek helyzetének megváltoztatásában foglalkoztatásuk elősegítésével, megoldásával. Emellett úgy tűnik, hogy az egyre nyomasztóbb általános munkaerőhiány egyes területeken elmozdította a cégeket a megváltozott munkaképességűek nagyobb mértékű foglalkoztatási hajlandósága felé.

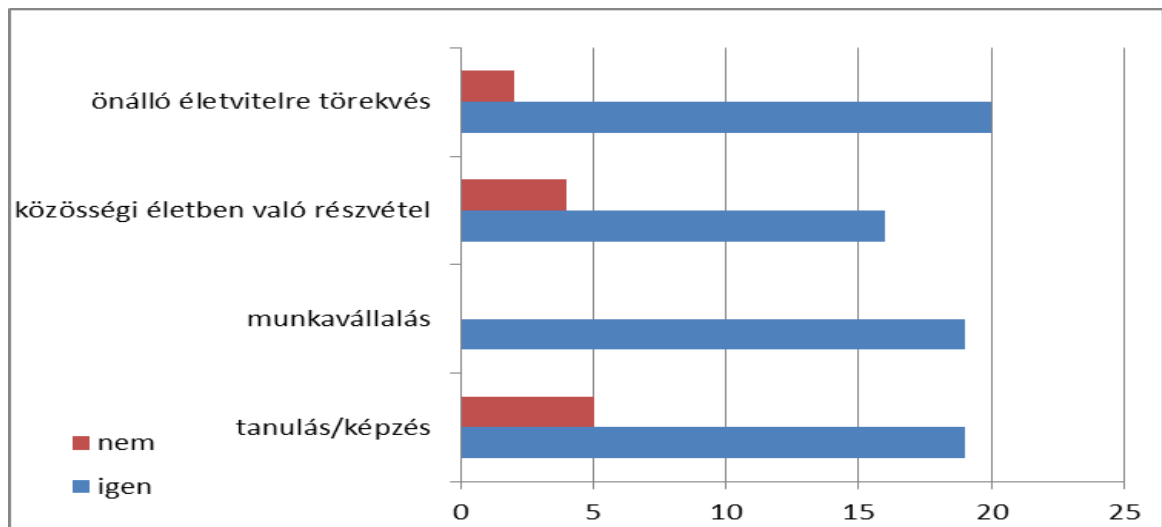
c) Önálló életvitelt támogató helyi intézmények, szolgáltatások, programok

Az önálló életvitel a fogyatékossgal élő emberek önmegvalósító, önrendelkező módon való életformája, melynek következtében minimálisra csökken a másoktól való függés, a kiszolgáltatottság. Az önálló életvitel tehát egyaránt jelenti a fogyatékossgal élő emberek önrendelkezési jogát; életfilozófiát, szemléletmódot és annak gyakorlati megvalósítását és lehetőséget az egyenértékű élethez (Vid 2017). Ugyanakkor az önálló életvitel sokak számára riasztó lehet, megfelelő képessé tétel szükséges ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő személyek akarják az önálló életet.

Az online kérdőívet kitöltő szakemberek szinte mindegyike tapasztal motiváltságbeli különbségeket az egyes fogyatékossgai csoportba tartozók között az önálló életre való törekvés tekintetében. Elmondható egyébiránt, hogy alapvetően túlnyomórészt érzékelhető ilyen különbség a motiváció terén mind a tanulásban, mind a közösségi részvételben, de leginkább a munkavállalásban.

⁷ Rehabilitációs hozzájárulást kell fizetnie minden, 25 főnél nagyobb létszámmal működő munkáltatónak amennyiben nem foglalkoztat a teljes foglalkoztatotti állományának 5 százalékát elérő számban megváltozott munkaképességű személyt.

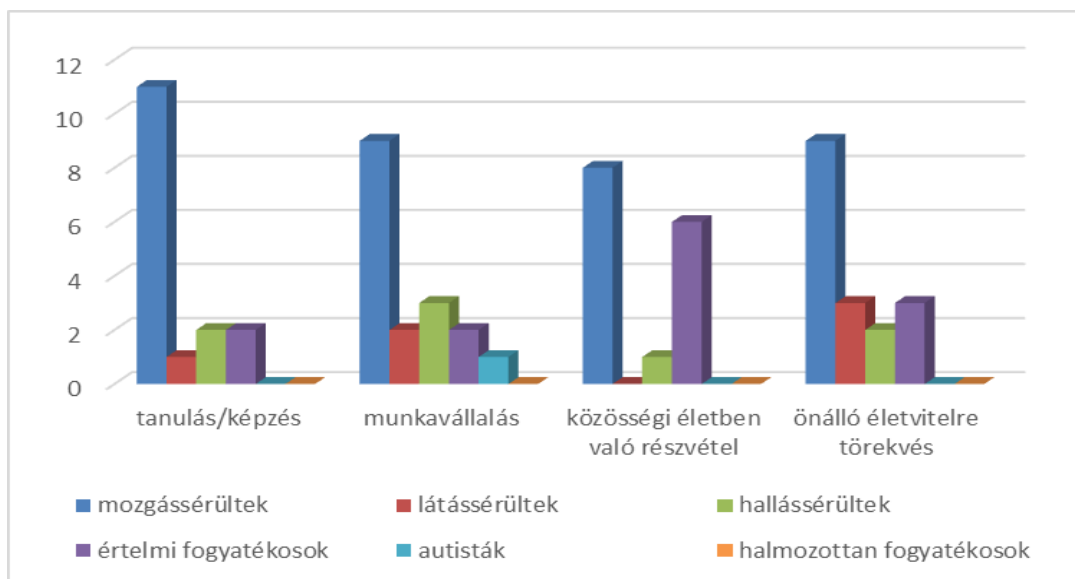
17. ábra Tapasztal-e különbséget a különböző fogyatékosági kategóriákba tartozók motiváltsága között az alábbi területeken?

Forrás: Online kérdőív (2018. március–április)

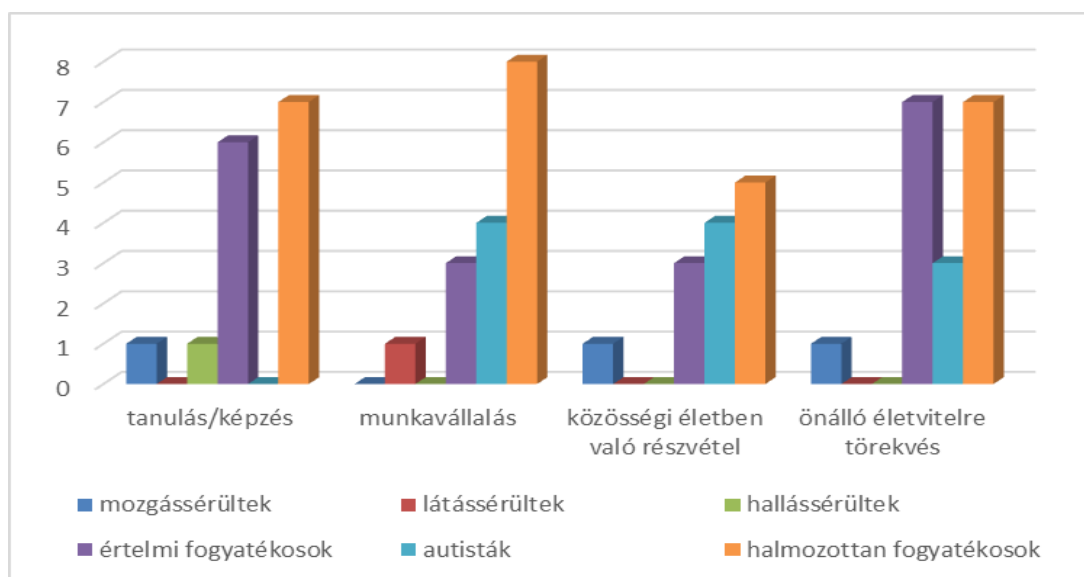
A választ adók szerint egyértelműen a legerősebb motiváció a mozgássérülteknél tapasztalható minden esetben (tanulás/képzés, munkavállalás, közösségi életben való részvétel, önálló életvitelre törekvés), emellett az értelmi fogyatékosok emelhetők még ki a közösségi életben való részvétel terén, s nagyon halványan a látássérültek és értelmi fogyatékosok az önálló életre törekvésnél. A leggyengébb motiváció egyértelműen a halmozottan fogyatékos személyekre jellemző minden kategóriában, a tanulás/képzés és önálló életvitelre törekvés esetében megosztva fele-fele arányban e pozíciót az értelmi fogyatékosokkal. A munkavállalás és a közösségi életben való részvétel terén az autisták és az értelmi fogyatékosok a válaszok egyharmada szerint a leggyengébb motivációjúak, de többségében a halmozottan fogyatékosok állnak az élen.

18. ábra A legerősebb motiváció csoportja

Forrás: Online kérdőív (2018. március–április)

19. ábra A legalacsonyabb motiváció csoportjai

Forrás: Online kérdőív (2018. március–április)

Minden olyan ellátás, szolgáltatás, intézmény, szervezet, amely az egyén otthonában történő maradását segíti elő, az önálló életvitel megvalósításában támogatja a fogyatékossgal élő személyeket. Ezek körébe tartoznak alapvetően a szociális alapszolgáltatások, de azok a szolgáltatások, programok is, amelyek az önálló életvitel megvalósításához szükséges kompetenciák fejlesztéséhez járulnak hozzá, vagy az önálló lakhatást, munkavégzést stb. támogatják.

Az Országos Fogyatékosügyi Program fontos szakpolitikai feladatnak tekinti a családban maradáshoz, otthonmaradáshoz elősegítő szolgáltatási környezet kialakítását, fejlesztését. Többek között az önálló életvitelt elősegítő szociális alapszolgáltatások, közösségi alapú szolgáltatások, támogató szolgálat bővítését, magas minőségű lakhatási szolgáltatások kiépítését (támogatott lakhatás), a fogyatékossgal élők otthonában nyújtott időszakos felügyeletet és segítségnyújtást biztosító szolgáltatások fejlesztését, továbbá a lakások és a lakókörnyezet akadálymentesítésére irányuló támogatási rendszer fejlesztését javasolja.

Az EESZI önkormányzat fenntartásában látja el fogyatékossgal élő személyek ellátásával összefüggő szociális alapszolgáltatási feladatokat. A szociális alapszolgáltatások közül a fogyatékossgal élők számára nappali ellátást kell biztosítani a tízezer főnél nagyobb népességszámú településeken, valamint étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, illetve támogató szolgáltatás igénybevételére is lehetőséget ad az Szt.

Étkeztetés

Étkeztetés azon szociálisan rászoruló személyek számára hozzáférhető, akik önmaguk, illetve eltartottjaik részére koruk, egészségi állapotuk, fogyatékossguk, pszichiátriai vagy szenvedélybetegségük miatt a napi egyszeri meleg ételt tartósan vagy átmenetileg nem képesek biztosítani. Igény szerint munkaszüneti napokon is biztosítják a szolgáltatást. A szolgáltatásnak nincs kapacitáskorlátja.

Az étkeztetés iránti igény magas és az utóbbi években hasonló képet mutat, 1 300 fő körül alakul az ellátást igénybe vevők száma (Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata 2017), arra nézve azonban, hogy az 1 300 főből hány ember kéri a szolgáltatást fogyatékossgára nézve, nincs adat.

Házi segítségnyújtás

Az önmaguk ellátására saját erőből nem vagy részben képes személyek részére – gondozási szükséglet vizsgálata alapján – saját lakókörnyezetében biztosítható a szociális segítség vagy a szociális segítség tevékenységeit is magában foglaló személyi gondozás (kiterjed a háztartási segítségnyújtásra is). A házi segítségnyújtásnak a célzott segítség mellett célja a testi-lelki támogatás, a körülményekhez képest legjobb életminőség elérése, a családban, társadalmi státuszban való megtartás, visszailleszkedés. A szociális segítség során a mindennapi életvitelben, a személyes környezet rendben tartásában, a

mindennapi ügyek intézésében is támogatást kap az érintett (pl. higiénés ellátások biztosítása, bevásárlás, ügyintézés stb.). Az EESZI indokolt esetben este és munkaszüneti napokon is biztosítja az ellátást.

Az EESZI működési engedélye szerint az ellátható személyek száma 603. Az elmúlt években 550 fő fölött alakult a szolgáltatást igénybevevők száma (2015: 556 fő; 2016: 557; 2017: 554). Ugyanakkor folyamatosan növekszik a napi többszöri látogatás iránti igény, és ettől nem függetlenül az egy ellátottra jutó gondozási óra mennyisége iránti igény is (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017). Nincs információ arról, hogy az ellátottak mekkora hányada kéri fogyatékoságára hivatkozva a házi segítségnyújtást.

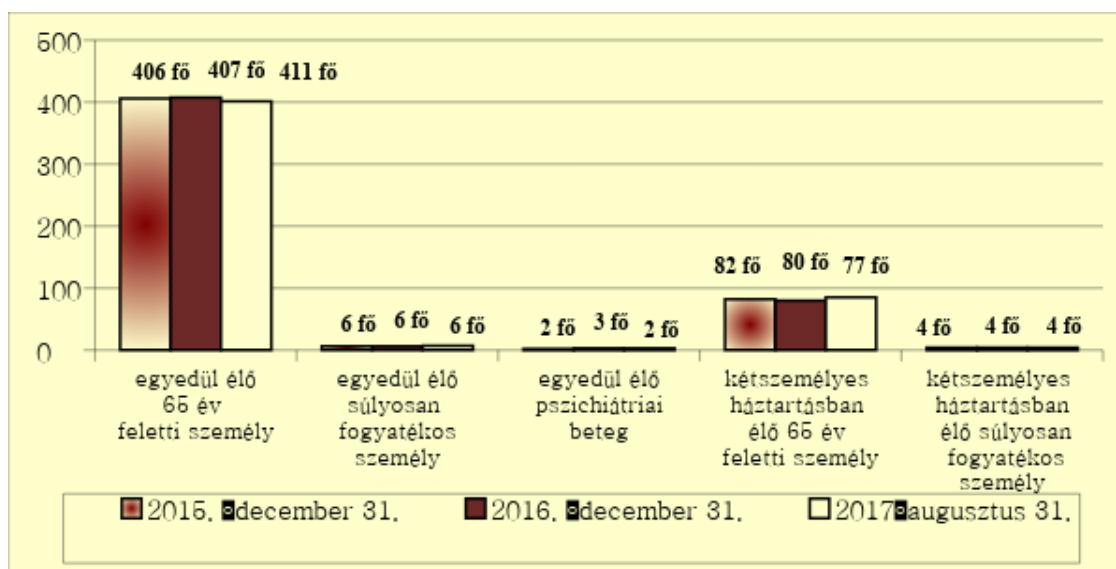
Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság között létrejött feladat-ellátási megállapodás értelmében 2013. július 1-je után is az EESZI biztosítja Győrben és további 14 Győr környéki településen.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtást az egyedül élő súlyosan fogyatékos személyek vagy a kétszemélyes háztartásban élő súlyosan fogyatékos személyek vehetik igénybe, amennyiben egészségi állapotuk ezt indokolja. Az ellátás célja az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek gyors elhárítása.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás hívókészülékeinek száma az EESZI ellátási területén 500, a kapacitás teljes egészében kihasznált. A szolgáltatásra várakozók száma nagyon magas, 2016 óta évi 50 fő körül alakul. A szolgáltatást igénybe vevők körében ugyanakkor nagyon alacsony azon ellátottak száma, akik fogyatékoságuk miatt kérik az ellátást: összességében évek óta 10 fő (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017).

20. ábra Jelzőrendszeres házi segítségnyújtásban részesülők számának alakulása rászorultságuk alapján

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata (2017: 15).

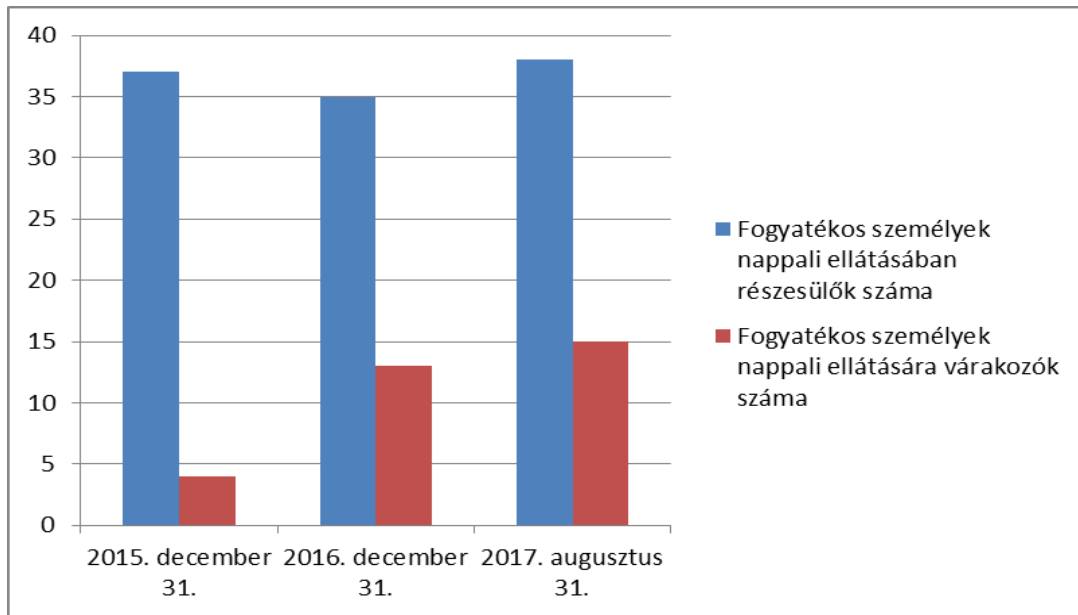
Fogyatékos személyek nappali ellátása

A fogyatékos személyek nappali ellátását két intézmény is biztosítja Győrben, az EESZI és a Magyar Máltai Szeretetszolgálat. Az összesen engedélyezett férőhelyek száma 67, az ellátottak száma 2012–2016 között évi 70 fő körül mozog (69 és 74 fő között).

A fogyatékos személyek nappali ellátását az EESZI 32 fő részére biztosítja Fogyatékosok Napközi Otthona (a továbbiakban: FÉNO) működtetésével. Az épület (Győr, Török I. u. 1.) akadálymentes, közlekedési közlekedéssel jól megközelíthető, korszerűen kialakított. A szolgáltatást igénybevevők szükségleteikhez, igényeikhez igazodó, gyógypedagógiai fókuszú fejlesztésben, valamint munka jellegű tevékenységekben vehetnek részt. Az ellátás célja a meglévő képességek szinten tartása és komplex fejlesztése mind kognitív, mind manuális képességek, mind a szociális alkalmazkodóképesség tekintetében. Cél a nagyobb fokú önállóság elérésével a fogyatékos embereket gondozó családok támogatása is.

A FÉNO kihasználtságának mértéke éves szinten, a ténylegesen jelen lévők alapján, 83–85%, emelkedő tendenciát mutat. Az ellátásra sokkal nagyobb igény lenne, az elmúlt években 13–15 fő volt a várakozók száma (Szociális Szolgáltatástervezési, 2017). Az ellátásra várakozók körében elsősorban autista, illetve értelmileg sérült és halmozottan sérült személyek vannak.

21. ábra Fogyatékos személyek nappali ellátásában részesülők és az ellátásra várakozók száma az EESZI Fogyatékosok Napközi Otthonában (fő)

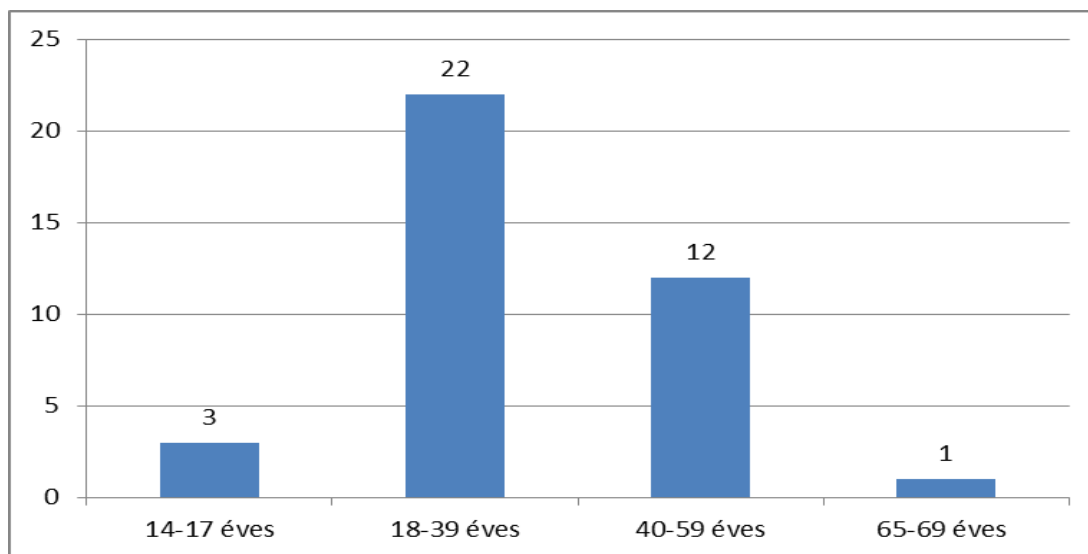

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési, 2017 adatai alapján saját szerkesztés.

A szolgáltatást igénybevevők heterogén csoportot alkotnak, mind az életkor, mind a sérültség, fogyatékoság típusa és súlyossága tekintetében is. Életkori jellemzőket tekintve legnagyobb számban a 18–39 évesek vannak jelen, de meghatározó a 40–59 évesek száma is. Az ellátottak átlagéletkora 35 év. A fogyatékoság jellegét, súlyosságát tekintve relatíve magas a halmozottan sérültek és az autizmus spektrumzavarral élők száma.

Az elmúlt évek tendenciája, hogy a szolgáltatást igénybe vevők körében egyre nagyobb arányban vannak a súlyos és halmozottan fogyatékos személyek. A magas létszám, az életkor és a sérültség tekintetében való nagyon heterogén összetétel azzal együtt, hogy a súlyosabb esetek aránya növekszik, egyre indokoltabbá teszi csoportbontás alkalmazását.

22. ábra Fogyatékos személyek nappali ellátásában személyek életkor szerinti megoszlása az EESZI Fogyatékosok Napközi Otthonában, 2017. augusztus 31. (fő)

Forrás: Szociális Szolgáltatástervezési, 2017 adatai alapján saját szerkesztés.

Az EESZI-n kívül a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is nyújt fogyatékos személyek számára nappali ellátást. Az MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthona a Kálvária u. 2. szám alatt működik. Az intézmény ellátási területe nem csak Győr városa, hanem a Győri Többcélú Kistérségi Társulás településeire, illetve Ravazd, Pannonhalma, Tét, Győrszemere, Kajárpéc és Lébény településekre terjed ki ellátási szerződések és feladat-ellátási megállapodás alapján. Az engedélyezett férőhelyek száma 35, jelenleg 37 fő ellátása történik a Gondviselés Házában, közülük 25 fő győri lakóhelyű.

A Fogyatékosok Napközi Otthona csoportbontással funkcionál: sérültségük jellege és súlyossága alapján differenciálnak, az egyik csoportban a mozgáskorlátozott és értelmi fogyatékos fiatalok, a másik csoportban a súlyos, halmozottan fogyatékos gyermekek és fiatalok ellátásával, fejlesztésével foglalkoznak. Az előbbi csoportban jelenleg 23, az utóbbi csoportban 14 ellátott van. Az intézmény mozgásfejlesztést, gyógypedagógiai és pedagógiai fejlesztést nyújt a fogyatékosok nappali ellátását igénybe vevők számára.

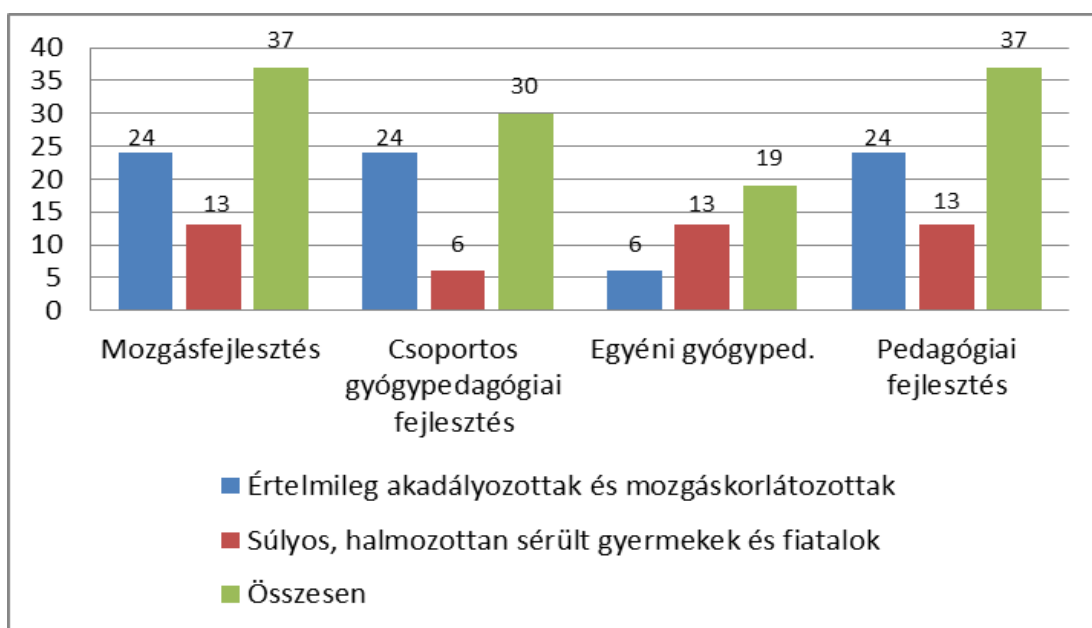
Az ellátottak többségét férfiak, életkori szempontból pedig a 18-39 éves korcsoportba tartozók teszik ki. Az ellátottak egy részének (jelenleg 10 fő) intézménybe jutását a Magyar Máltai Szeretetszolgálat szállítószerződései biztosítják.

78. táblázat Az MMSZ Gondviselés Házában ellátottak korcsoport és nemek szerinti megoszlása, 2017. május

Korcsoport	Férfi	Nő
0–5	0	0
6–13	0	0
14–17	1	0
18–39	19	8
40–59	6	4
60–64	0	0
Összesen	25	12

Forrás: MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthona adatszolgáltatása, 2018. május

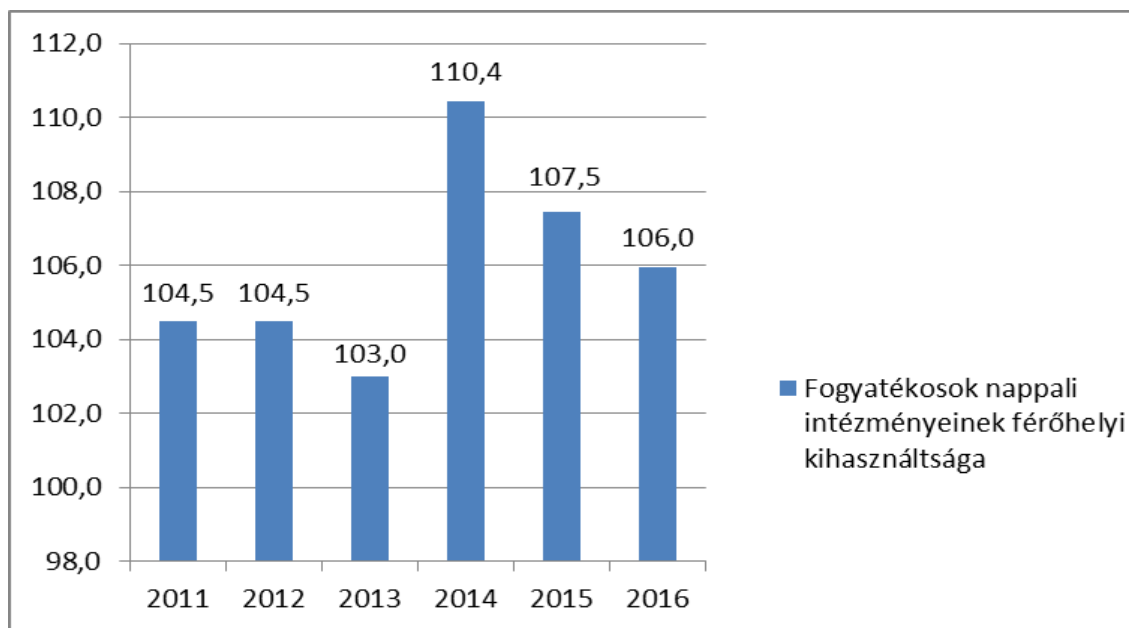
23. ábra Az MMSZ Gondviselés Házában nyújtott fejlesztésekben való részvétel, 2017. május (fő)

Forrás: MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthona adatszolgáltatása, 2018. május

A fogyatékosok nappali ellátását végző kettő intézmény férőhely kihasználtsága magas, az elmúlt években 100% felett van (TSTAR).

24. ábra A fogyatékosok nappali intézményeinek férőhely kihasználtsága (2011–2016) /%/

Forrás: KSH TSTAR.

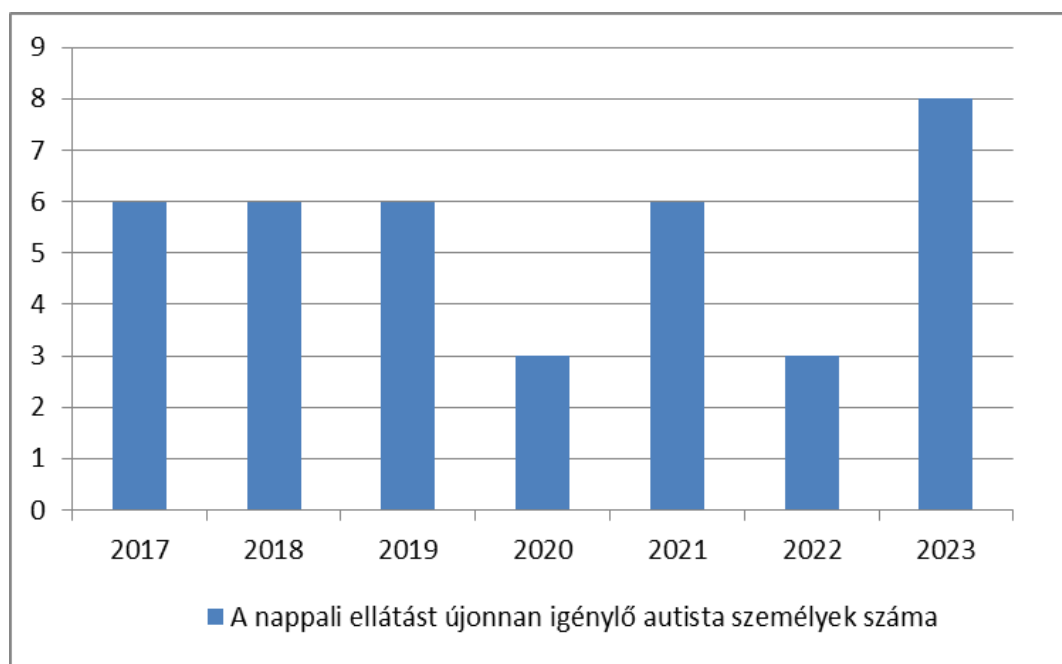
Mind a Szociális Szolgáltatástervezési koncepció felülvizsgálati anyaga (2017), mind az MMSZ Gondviselés Házának beszámolója a fogyatékosok nappali ellátása iránti igény folyamatos emelkedéséről számol be, melyet alátámasztanak a fókuszcsoporthoz tartozók interjúja és az online kérdőív eredményei is. Az ellátásra várakozók között kiemelkedően magas a közoktatásból a közelmúltban kikerült SNI-s, értelmileg akadályozott vagy autista, súlyosan vagy súlyosan halmozottan sérültek száma, ugyanis a tankötelezettség megszűnésével (jelenleg 16 év), de általában legkésőbb 18 éves korban ezek a fiatalok kikerülnek a gyógypedagógiai intézményekből, őket ellátó oktatási intézményekből.

Jelenleg az intézményekből kikerülő gyermekek és fiatal felnőttek elhelyezése nem megoldott. A fogyatékos fiatalokat ellátó családok továbbra is családjukban, háztartásukban kívánnak gondoskodni gyermekeikről, segítséget ehhez a fogyatékosok nappali ellátása tud számukra nyújtani, hiszen a gyermekek és fiatal felnőttek napközbeni felügyelete, szükség szerinti gondozása, fejlesztése vagy szinten tartása e szolgáltatás keretein belül megoldható. A fogyatékosok nappali ellátásának igénybe vételére azonban a jelenlegi kapacitáshiány miatt többségüknek nincs lehetősége. Jelenleg 20 fiatal vár arra, hogy a fogyatékosok nappali ellátását fogyatékosok napközi otthona keretein belül igénybe vehesse.

A fiatalok beszorulása családjaikba azt is jelenti, hogy nem kapnak megfelelő fejlesztő foglalkozásokat, ami állapotuk szinten tartásához nagyon fontos lenne, így a közoktatás éve alatt elért fejlettségi szint romlik, visszafejlődés, leépülés tapasztalható, különösen igaz ez az autisztikus spektrumzavarban szenvedők és az értelmileg sérültek esetében. Ezekben az esetekben nemcsak az ellátás nélkül maradt fiatal élettere szűkül be, hanem az őt gondozó családé is.

A fiatal felnőtt gyermekét otthonában gondozó szülő, amennyiben nem biztosított sérült gyermeke napközbeni ellátása, nem tud munkát vállalni, így hosszú távon a család anyagi helyzete biztosan romlik. A szakemberek mielőbbi megoldást sürgetnek, a kialakult helyzet szükségessé teszi a fogyatékossgal élők számára nyújtott nappali ellátás bővítését, specifikálását (pl. korcsoporti bontás: fiatal, 16–20 éves fogyatékosok napközi otthona, vagy fogyatékossg típusa, jellege, súlyossága alapján: pl. autistáknak külön⁸ napközi otthon).

25. ábra A nappali ellátást újonnan igénylő autista személyek számának várható alakulása, fő

Forrás: Felnőtt autista..., 2017 adatai alapján

Egyébiránt elmondható, hogy az SNI-s, illetve fogyatékossgal élő gyermekek ellátására, fejlesztésére irányuló intézményrendszer jól kiépített a városban, a korai

⁸ Kevés azoknak az autistáknak a száma, akik integrálhatók más fogyatékossgal élőkkel (Felnőtt autista... 2017).

fejlesztéstől egészen a szakiskoláig minden szint megtalálható, kivéve pl. a lényegesen alacsonyabb számban jelen lévő látássérült gyermekeket. A fókuszcsoporthoz tartozó interjúkban azonban kiemelésre került, hogy a kívánt férőhely és a szakemberszám egyaránt hiányzik. A fogyatékos gyermekekre vonatkozó oktatási-nevelési-fejlesztési lehetőségekkel, intézményes sajátosságokkal jelen fejezet bővebben nem foglalkozik, azt a 4.3. és 4.4. fejezetek mutatják be.

Támogató szolgáltatás

A támogató szolgáltatás 2009. január elsejétől kikerült az önkormányzatok kötelező feladatai közül, az ellátás fontosságára és a szükségletekre való tekintettel a győri Önkormányzat azonban továbbra is ellátási szerződés formájában biztosítja a szolgáltatást a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által. A támogató szolgáltatás olyan emberek segítésére fókuszál, akik támogatás nélkül nem tudnák megőrizni önálló életvitelüket. A szolgáltatás fenntartásához az Önkormányzata évente 2 000 000 forinttal járul hozzá.

A támogató szolgáltatást nyújtó MMSZ Sorstárs Támogató Szolgálat személyi feltételek és gazdasági szempontok miatt 2018. január 1-től integrálódott a bakonyszentlászlói MMSZ Gondviselés Háza Sorstárs Kistérségi Támogató Szolgálattal, melynek következtében ellátási területe kibővült, az intézmény neve pedig megváltozott (MMSZ Győr-Pannonhalma járási Támogató Szolgálat). Korábbi ellátási területe Győr mellett a Győri Többcélú Kistérségi Társulás településeire terjedt ki, 2018. január elsejétől a Pannonhalmi járás településeivel együtt 45 településen szolgáltatnak.

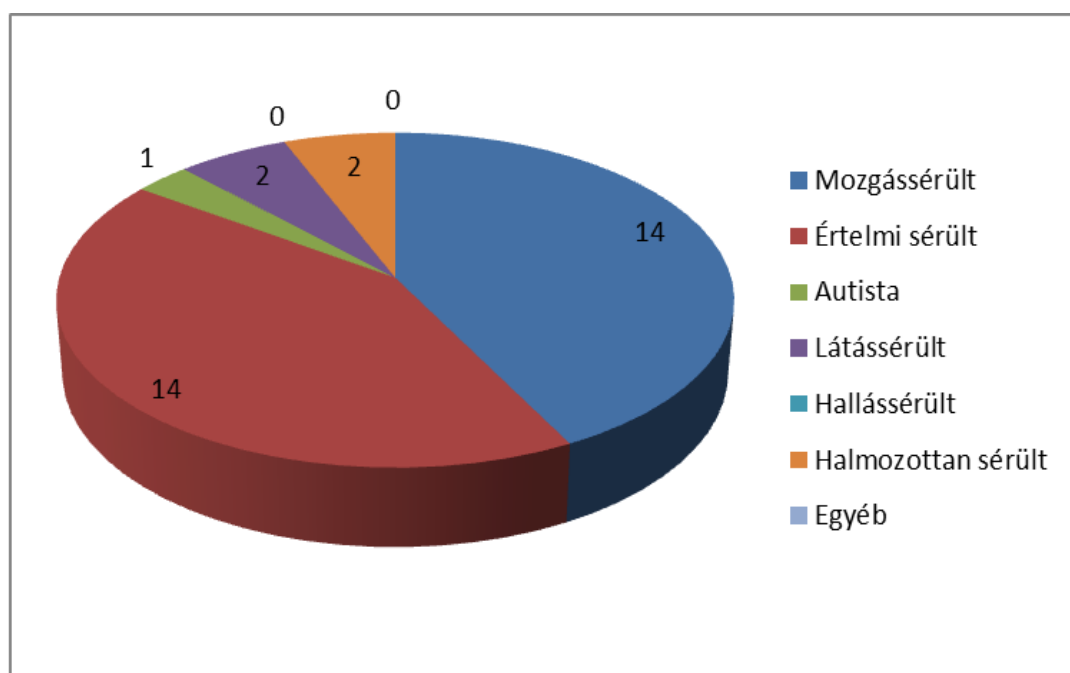
A támogató szolgáltatás célja, hogy a fogyatékos személyeket saját lakókörnyezetükben segítsék, életvitelük megkönnyítése elsődlegesen a lakáson kívüli (köz)szolgáltatások elérésének segítségével, valamint önállóságuk megőrzése mellett a lakáson belüli speciális segítségnyújtás biztosításával történik. A szükségleteknek megfelelő szolgáltatások egy része ingyenesen (pl. tanácsadás, információnyújtás), másik része az ellátott jövedelmi helyzetéhez igazított térítési díj ellenében vehető igénybe (személyi szállítás, személyi segítség). A személyi segítség magában foglal(hat)ja az alapvető ápolási, gondozási feladatok ellátása mellett az otthoni felügyeletet, az ellátást igénybe vevő háztartásának vezetésében való közreműködést is.

A 2017-ben 33 fő vette igénybe az MMSZ Sorstárs Támogató Szolgálat által nyújtott szolgáltatásokat, jelenleg (2018. május) a kibővült ellátási területnek köszönhetően 48 ellátottal van aktív szerződésük. A szolgáltatást igénybevevők többsége (közel kétharmada) személyi szállítást kér, ez igaz a korábbi és az összevont új feladat-ellátási

területre is. 2017-ben az ellátottak harmada vette igénybe mind a kétféle szolgáltatást. A szállító szolgáltatásra nagy az igény, általában a város fejlesztő intézményeibe történő szállításhoz kérik a Sorstárs Támogató Szolgálat segítségét. A kapacitás azonban a gépkocsik száma miatt erősen behatárolt.

A támogató szolgálatot igénybevevők között legnagyobb számban a mozgáskorlátozottak és az értelmi sérült személyek vannak. Jellemző, hogy a személyi segítséget vagy együttesen mindkét szolgáltatást a középkorúak, illetve az idősebbek kérik. Sok esetben egyedülálló, társukat elvesztett, megözvegyült nők fordulnak a Szolgálathoz segítségért.

26. ábra Az MMSZ Sorstárs Támogató Szolgálatot igénybe vevők megoszlása fogyatékosági típus szerint, 2017

Forrás: MMSZ Győr-Pannonhalma Járási Támogató Szolgálat adatszolgáltatása alapján, 2017. május

A fogyatékosággal élőkkel foglalkozó, illetve kapcsolatba kerülő különböző intézményekben dolgozó szakemberek részéről megfogalmazódott olyan szállító szolgálat iránti igény, amely nemcsak hétköznapi 8–16 óra között vállalja a szolgáltatást igénybe vevők szállítását, hanem 16 óra után és akár hétvégén is igénybe vehető lenne.

Az MMSZ Győr-Pannonhalma járási Sorstárs Támogató Szolgálaton kívül szállító szolgálatot és személyi segítséget nyújt Győr közigazgatási területén és 34 környező településen a MOVE Béta Rehabilitációs Ipari és Szolgáltató Nonprofit Közhasznú Kft.

fenntartásában működő MOVE Béta Egyenlőség Támogató Szolgálat is, amelyeknek szolgáltatásait rászorultsági alapon lehet igénybe venni.

A MOVE Béta Egyenlőség Támogató Szolgálat mindennaposan szállít fogyatékossgal élőket munkahelyre, egészségügyi, illetve oktatási intézményekbe, bevásárlásra, különböző ügyek intézésére. Segítik az érintett személyeket a háztartási tevékenységek ellátásában, illetve a sérült gyermeket nevelő szülőket gyermekfelügyelettel, de szabadidős programok szervezésével is hozzájárulnak ügyfeleik kiszolgálásához (<http://movebetakft.hu/hu/gyor.php>).

Működik Győrben piaci alapon szerveződő betegszállító-betegtaxi szolgáltatást nyújtó cég is, pl. a Misszió Mentőszolgálat, amely azonban a fogyatékossgal élők számára jövedelmi helyzetükből kifolyólag nehezen elérhető.

Munkához jutást segítő szolgáltatások

Az önálló életvitel biztosításához az önálló jövedelemmel bírás egyáltalán nem elhanyagolható tényező, így olyan szolgáltatások bemutatása is fontos, amelyek a munkához jutásban segítik a fogyatékossgal élőket, megváltozott munkaképességű személyeket.

Mind az érintett célcsoportba tartozó személyeknek, mind a cégeknek, intézményeknek próbál segíteni a nyílt munkaerőpiacon való foglalkoztatáshoz a Munkaerőpiacon Maradás Egyesület, illetve a Szent Cirill és Method Alapítvány támogatott foglalkoztatás munkaerő-piaci szolgáltatása, sőt legújabb kezdeményezésként a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Győr-Moson-Sopron Megyei Kirendeltsége az EFOP 1.9.3 – VEKOP-17 „A foglalkoztatási rehabilitáció szakmai folyamatainak fejlesztése” projekt keretein belül indít támogató szolgáltatást.

A Munkaerőpiacon Maradás Egyesület országos szervezet, amely néhány év óta Győrben is képviselteti magát, megváltozott munkaképességű munkavállalók mentorálását végzi. Az egyesület képviselője pozitív tapasztalatokról számolt be, az általuk megkeresett munkáltatók többsége nem zárkózott el a megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásától, de ennek kereteinek kialakításában segítségre szorul. Győrben a szervezet 2016-ban 15 sérült embernek segített a munkahelyhez jutásban és a megfelelő munkavégzésben, addig 2018 áprilisára már 98 megváltozott munkaképességű személlyel tartanak kapcsolatot menedzselve munkához jutásukat. Mentoráltjaik között megtalálhatók az értelmi fogyatékosok csakúgy, mint a mozgásukban korlátozott személyek.

A Szt. Cirill és Method Alapítvány 2005 óta nyújt Támogatott Foglalkoztatás szolgáltatást. Támogatott Foglalkoztatás tulajdonképpen egy speciális munkaközvetítő szolgáltatás, amely az aktív korú (16–65 éves) megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő és/vagy tartósan egészségkárosodott álláskeresőket számára kínál segítséget a nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedéshez. A munkavállalók mellett a munkáltatókat is segítik. Mindkét célcsoport számára személyre szabott támogatást biztosítanak.

A szolgáltatás legfőbb célja, hogy a célcsoportba tartozó álláskereső személyek számára az egyéni szükségleteiknek megfelelő munkakört megtalálják. Mind az álláskeresőket, mind a munkáltatókat esetében szolgáltatásuk minden olyan segítséget magában foglal, ami szükséges a munkába álláshoz és a hosszú távú munkában maradáshoz. Ez jelent például:

- pályaválasztási tanácsadást,
 - személyre szabott gyakorlati támogatást a munkára való felkészülés során,
 - segítséget a megfelelő munkahely és munkakör kiválasztásában,
 - segítséget az önéletrajzírásához és az állásinterjúkon való részvételhez,
 - támogatást a betanulás és a munkahelyi beilleszkedés ideje alatt,
 - segítséget minden munkával, munkahellyel kapcsolatos probléma megoldásában,
 - támogatást a munkavállalást befolyásoló családi nehézségek megoldásában
- (<http://www.cirillmethod.hu/>).

Egyéb szolgáltatások, programok

Megemlíthető a MEREK Guruló Műhely és Logisztikai Központ, amely gyógyászati segédeszközök kölcsönzésével foglalkozik. A megfelelő segédeszközök, pl. járást segítő vagy különböző higiénés, vagy elektromos, illetve terápiás eszközök hozzájárulnak, támogatják a fogyatékos személyek önálló életvitelét. Az ezekhez való hozzájutás kölcsönzés által nagy segítség lehetett a rászoruló egyéneknek, családoknak.

Szinte minden fogyatékossgai csoportnak működik Győrben civil szervezete, amelyek összefogják az adott sérültséggel élőket, ellátják érdekképviselőket, segítenek társadalmi integrációjuk megvalósítását, különböző programokat szerveznek számukra, segítenek önállóságuk megőrzésében is. Egyes szervezetek nagyon komoly munkát fektetnek a társadalmi szemléletformálásba, érzékenyítő programokat szerveznek, nagy hangsúlyt helyeznek a sérült és nem sérült emberek összehozására, közös tevékenységekre buzdítják őket integrált programok segítségével.

Nagyon aktív e tekintetben a CAMELOT Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete, amely számos rendezvényt szervez nemcsak tagjainak, hanem szélesebb társadalmi körnek, mellyel céljuk a fogyatékossgal élő emberek megismertetése, elfogadtatása, a társadalmi érzékenyítés. Ilyen rendezvényeik például a Lépj közelebb! esélyegyenlőségi nap megszervezése több éven keresztül, a Nemzetközi integrált agility verseny az integrációért, vagy legutóbb, 2017 novemberében a két napos Egyenlő esélyű hozzáférés workshop és Ne parázz! program egyetemi oktatók és hallgatók részvételével, de említhetők az Esélyórák is, melyekkel oktatási intézményekbe látogatnak el. A tagjai önálló életvitelét támogatandó az egyesület főzősulit is szervezett.

További jelentős civil szervezetek:

- Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete,
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének Győri Szervezete,
- Vakok és Gyengénlátók Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete,
- Értelmileg Sérültek és Segítőik Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete,
- Méhecske Közhasznú Alapítvány,
- Emberség DSE,
- Győri SM Klub és SM Egyesület,
- Gézengúz Alapítvány Győri Tagozat - Gézengúz Alapítvány a Születési Károsultakért Győr

7.2 Fogyatékkal élő személyek pénzübeli és természetbeni ellátása, kedvezményei

A fogyatékossgal élő személyek által igénybe vehető pénzübeli ellátások az alábbiak:

- időskorúak járadéka,
- foglalkoztatást helyettesítő támogatás
- fogyatékossgai támogatás (2012 májusától kiterjesztésre került a kromoszóma-rendelleneséggel élőkre is)
- magasabb összegű családi pótlék,
- egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás (korábban rendszeres szociális segély)
- ápolási díj: súlyosan fogyatékos személy, valamint a 18 év alatti tartósan beteg gyermek után alap összegű ápolási díj jár, a súlyosan fogyatékos személy fokozott

ápolási igénye esetén emelt összegű ápolási díjra vagy kiemelt ápolási díj kerül megállapításra.

- személygépkocsi-szerzési támogatás
- vakok személyi járadéka (az a 18 éven felüli vak személy kaphatja, akiről nem intézményben gondoskodnak),
- adókedvezmény (személyi kedvezmény) – a minimálbér 5%-ának megfelelő összeget jelent,
- települési támogatás keretében nyújtható támogatás (pl. a 18. életévét betöltött tartósan beteg hozzátartozójának az ápolását, gondozását végző személy részére),
- a közösségi közlekedést igénybe venni nem tudó személyek közlekedési kedvezményre jogosultak, és ma már nemcsak a súlyos mozgáskorlátozott, hanem a látási, hallási, illetve értelmi fogyatékos személyek, de az autisták számára is biztosított a hozzáférés,
- a megváltozott munkaképességű személyek
 - o rehabilitációs pénzbeli ellátásra,
 - o rokkantsági ellátásra jogosultak.

Természetbeni ellátásként közgyógyellátásban (alanyi vagy normatív) részesülhetnek, egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságot állapíthat meg számukra a járási hivatal, parkolási igazolványt kaphatnak, valamint pótszabadságra jogosultak.

Az egyes ellátásokban részesülők számáról kevés információ áll rendelkezésre, ráadásul azok is, amelyek elérhetőek, nem tisztán csak a fogyatékossgal élőkre vonatkoznak /79. táblázat/, hanem tartalmazzák a más jogosultsági címen ellátásban részesülőket is.

A megváltozott munkaképességű személyek ellátásában részesítettek számáról már szó volt a 7.1. a. fejezetben, így itt az újra nem kerül részletezésre. Fontos azonban megjegyezni, hogy az adatok rehabilitációs és rokkantsági bontásban nem voltak elérhetőek.

79. táblázat Egyes, a fogyatékkal élő személyek által is igénybe vehető ellátásban részesítettek száma, 2012-2016

Pénzbeli és természetbeni ellátások	2012	2013	2014	2015	2016
<i>Időskorúak járadékában részesülők száma</i>	20	22	22	27	31
<i>Ápolási díjban részesülők száma</i>	494	507	589	n. a.	359
<i>Ápolási díjra felhasznált összeg (1000 Ft)</i>	162 323	172 238	247 037	n. a.	165 562
<i>Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásban részesülők száma</i>				115	192
<i>Egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatásra fordított összeg (1000 Ft)</i>				35 072	85 170
<i>Közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma</i>	3233	2902	2391	2006	2222

Forrás: KSH T-STAR

7.3 A közszolgáltatásokhoz, közösségi közlekedéshez, információhoz és a közösségi élet gyakorlásához való hozzáférés lehetőségei, akadálymentesítés

A különböző intézmények, szolgáltatások, programok, rendezvények stb. hozzáférhetőségének tekintetében fontos kérdés az akadálymentesítettség. Az infokommunikációs akadálymentesítés hozzájárul tanulási, képzési, munkavállalási lehetőségeik bővüléséhez, információkkal való ellátottságuk szélesítéséhez. A középületek, közutak, közösségi közlekedés akadálymentessé tétele a fogyatékkal élő emberek számára egyenlő esélyű hozzáférést és részvételt biztosít a mindennapokban ügyeik intézéséhez, az önálló életvitel megteremtéséhez. Az utóbbi évtizedben jelentős pozitív változások figyelhetők meg e téren, de van még mit tenni. Sajnos számos esetben azonban nem megfelelő színvonalon és hatékonysággal készülnek el az utólagos akadálymentesítések, ennek következtében használatuk kisebb-nagyobb problémákba ütközik.

Az utólagos akadálymentesítés helyett fontos, hogy az új épületek és szolgáltatások tervezésénél már az egyenlő esélyű hozzáférés szemlélete domináljon és az egyetemes

tervezés elve valósuljon meg. E szemlélet legfőbb üzenete, hogy nem az a cél, hogy megszüntessünk akadályokat, hanem úgy hozzunk létre valamit, hogy ahhoz mindenki kortól, nemtől, fogyatékoságtól függetlenül ugyanolyan eséllyel férjen hozzá, ha éppen szüksége van rá.

Az Országos Fogyatékosügyi Program (2015–2025) már az egyetemes tervezés elvének alkalmazását emeli ki, azaz, hogy a termékeket, az épített környezetet, a különböző ellátásokat és szolgáltatásokat oly módon tervezzék és valósítsák meg, hogy azok minden ember számára a lehető legnagyobb mértékben hozzáférhetőek legyenek, és ne utólag kelljen azokat átalakítani.

A győri önkormányzat elkötelezett a megkezdett akadálymentesítés folytatásában, és az új beruházásoknál az egyenlő esélyű hozzáférés érdekében az akadálymentesség biztosítása alapvető cél, azaz az egyetemes tervezés elvét kívánják megvalósítani.

A CAMELOT Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete akadálymentességi felméréseket is végez Győrben. Az AkadálymentesMagyarország.hu projekt keretén belül 2015-ben készült elemzésük elsősorban az üzletek akadálymentességét térképezte fel, konkrét méréseket végeztek Győrben, valamint az OpenStreetMap adatbázisába került adatokat elemezték országosan megyei szintre bontva (Vid 2015).

Az akadálymentességi felmérésekben több esetben voltak partnereik a Széchenyi István Egyetem építész- és építőmérnök hallgatói. A szervezet kezdeményezésére az akadálymentes építészetre vonatkozó tudástartalmak bekerültek mind az építő-, mind az építészmérnök képzés tanmenetébe egy szabadon választható tárgy formájában.

a) Települési önkormányzati tulajdonban lévő középületek akadálymentesítettsége

A fogyatékos emberek civil szervezetei képviselőinek elmondása szerint a középületek, közterületek – a belvároson kívül eső területek kivételével – akadálymentesek. Azonban számos esetben problémát jelent a lift hiánya vagy a segített keretek között való használata, azaz, hogy bár van lift, de az csak más segítségével használható, ez ugyanúgy elveszi az önállóság lehetőségét a fogyatékos személytől. Illetve számos helyen az ajtón való bejutás okoz problémát. Még ma is sok helyütt akadálymentesítés alatt elsősorban a mozgásukban korlátozottak számára hozzáférhetővé tételt értenek, és nem gondolnak a látás- és hallássérültekre, az értelmileg sérültek vagy autisták infokommunikációs és fizikai akadálymentesítési szükségleteit pedig figyelembe sem veszik.

Ugyanakkor elmondható, hogy sok helyen ma már nemcsak a mozgáskorlátozott emberek számára való hozzáférést oldották meg, hanem a infokommunikációs

akadálymentesítést is a látás- és hallássérültek számára, de ebben még jelentős fejlődésre lenne szükség. Pl. vezető sávok kialakítása, felfestése, figyelmeztető jelek elkészítése, Braille írásos tájékoztatók, nagy betűs tájékoztatók, nagybetűs űrlapok, nagyító készülékek kihelyezése hivatalokban, szakrendelőkben, kórházban személyi segítség, pl. kísérő szolgálat kialakítása.

A Győr Megyei Jogú Város közigazgatási területén, illetve az Önkormányzatának fenntartásában lévő közintézmények épületének/ingatlanjának jelentős részétől sikerült adatot gyűjteni az akadálymentesítettségre vonatkozóan, azonban az adatközlések – és ez jól mutatja, hogy alapvetően hogyan értelmezik legtöbb helyen az akadálymentesítést, illetve, hogy mi az, ami megvalósul(t) – kizárólag az épített környezet olyan jellegű ki-, illetve átalakítására vonatkoztak, amelyek a mozgásukban akadályozott emberek számára nyújtanak egyenlő esélyű hozzáférést (pl. rámpa, lift, korlátlift, akadálymentes illemhely).

Ezen adatközlések nem tartalmaztak az infokommunikációs akadálymentességre vonatkozó információkat, de alapvetően ismerve az adott intézmények körét – kulturális-művelődési, sport-és szabadidős, oktatási, egészségügyben alapellátási létesítmények –, elmondható, hogy nem jellemző az e téren való akadálymentesítettségük. Az adatot szolgáltató intézmények közül egyedül a Gézengúz Alapítvány jelezte az általa működtetett Csecsemő- és Gyermek-rehabilitációs Központ vonatkozásában, hogy tervezik az infokommunikációs akadálymentesítést, ehhez már gyakorlati lépéseket is megtettek (egyeztetések, tapasztalatgyűjtés).

A kapott adatok alapján⁹ az alábbiak mondhatók el a városban található oktatási, kulturális-művelődési, szociális, egészségügyi alapellátási, sport- és szabadidős létesítmények akadálymentesítettségével kapcsolatosan:

- A közoktatási intézmények közül négy intézmény, a Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Kollégium; a Fekete István Általános Iskola; a Gárdonyi Géza Általános Iskola és a Ménfőcsanakai Petőfi Sándor Általános Iskola biztosan akadálymentesített, rámpával felszerelt, illetve az értelmileg sérült gyermekek és fiatalok alapfokú gyógypedagógiai oktatását és nevelését ellátó Bárczi Gusztáv Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola lift is működik.

⁹ Fontos hangsúlyozni, hogy az adatszolgáltatás nem volt teljes körű, volt néhány intézmény, ami nem jelzett vissza.

- Az I. sz. GMK által üzemeltetett iskolai konyhák közül hét esetében az akadálymentesítést rámpával megoldották (Arany János Angol–Német Két Tanítási Nyelvű Á.I., Kossuth Zsuzsanna Leánykollégium; Kovács Margit Német Nyelvoktató Nemzetiségi Á.I., Iparművészeti Szakközépiskola és Szakiskola, Kölcsey Ferenc Á.I., Móra Ferenc Á.I. és Szakközépiskola; Krúdy Gyula Gimnázium, Két Tanítási Nyelvű Középiskola, Idegenforgalmi és Vendéglátóipari Szakképző Iskola; Révai Miklós Gimnázium Kollégiuma).
- A Széchenyi István Egyetem akadálymentesített, lift, akadálymentesített mosdó is van, az új kollégiumi szárnyban mozgássérült hallgatók fogadására alkalmas szoba is kialakításra került.
- Kulturális intézmények tekintetében nem olyan jó a helyzet: A városban működő közkönyvtári épületek (10 helyszín) közül 3 esetében biztosított az épületbe való bejutás mozgásukban sérült személyek számára is (Központi Könyvtár – Hermann Ottó u.; Marcalvárosi fiókkönyvtár; József A. Művelődési Házban található fiókkönyvtár), de a mosdó használata korlátozott.
- A Győri Nemzeti Színház, a Vaskakas Művelődési Központ, a Győri Filharmonikus Zenekar, a Molnár Vid Közösségi Ház, a Kossuth Lajos Művelődési Ház részben akadálymentesítettek, az épületekbe be lehet jutni mozgássérült, kerekesszékesekkel közlekedő embereknek is, de a létesítmények csak korlátozottan használhatók számukra, mert pl. az emeletre való feljutás sehol sem lehetséges, mivel lift egyik épületben sem működik. A Vaskakas Művelődési Központ kialakításra került a lift helye, de annak beszerzését és felszerelését az intézmény költségvetése nem teszi lehetővé. Viszont ebben az intézményben kialakításra került akadálymentes WC, míg a többi említett kulturális intézményben ez nem biztosított.
- Szociális intézmények: Az összes bentlakásos időseket ellátó intézmény részlegesen vagy teljesen akadálymentesített, a fogyatékosok napközi otthona akadálymentesített, az idősek nappali ellátását biztosító idősek klubjai közül (12 idősklub) szinte mindegyik akadálymentesített, legalább részben. Csupán két helyen az Árpád utcai és a Horgas utcai idősek klubjában nem megoldott az akadálymentesítés.
- Az egészségügyi alapellátást megvalósító házi orvosi, házi gyermekorvosi szolgálat, védőnői szolgálat tekintetében elmondható, hogy gyakorlatilag minden

rendelő esetében megvalósul legalább a részleges akadálymentesítés, azaz pl. van rámpa. Teljes akadálymentesítettség 13 épület esetében biztosított (24-ből).

- Sport- és egyéb létesítmények: A Győr Projekt Kft. működtetésében lévő épületek akadálymentesek, az előírásoknak megfelelő akadálymentes kialakítással ellátottak. A tavaly átadott Olimpiai Sportpark is akadálymentes, mozgássérült személyek sportolására is lehetőséget adó létesítmény.

b) Közszolgáltatásokhoz, kulturális és sportprogramokhoz való hozzáférés lehetőségei, fizikai, információs és kommunikációs akadálymentesítettség, lakóépületek, szolgáltató épületek akadálymentesítettsége

A fogyatékkal élő személyek számára speciális szükségleteit figyelembe véve biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést, az akadálymentes, érzékelhető és biztonságos épített környezetet. Biztosítani kell számukra a közérdekű információkhoz való hozzájutást, információs esélyegyenlőséget. A kommunikációjában jelentősen gátolt személyek számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és személyi segítség feltételeit.

E téren pl. nagyon pozitív, hogy a Magyar Máltai Szeretetszolgálat jelnyelvi tolmács szolgálatot működtet a siket és nagyot halló emberek számára, így nyújtva segítséget mindennapos ügyeik intézésében. A jeltolmács szolgálat munkatársai azonban nagyon leterheltek.

Az online kérdőívünket kitöltő szakemberek véleménye szerint problémás a művelődési és kulturális intézményekhez való hozzáférés, külön kiemelték a színház akadálymentesítettségének hiányát. A közművelődés intézményeinek akadálymentesítése kiszélesíti a fogyatékkal élők számára a közösségi művelődési lehetőségeket, a tanulás és művelődés, az informálódás és a közösségi részvétel lehetőségét. A közoktatási intézmények többsége nem akadálymentesített, az egészségügyi ellátások tekintetében elmondható, hogy a házi orvosi rendelők mindegyike legalább részlegesen akadálymentes (pl. rámpa van), a szakellátó intézmények esetében is problémát inkább a látás- és vagy hallássérült emberek számára szolgáló akadálymentesítés hiánya jelent. E tekintetben azonban elmondható, hogy az elmúlt években jelentős fejlődés történt, számos helyen hangos hívók és kijelzős hívók segítenek a kommunikációs akadályok legyőzésében.

A szabadidős és sporttevékenységek kapcsán a válaszadók fele szerint megvalósul e területen az egyenlő esélyű hozzáférés, másik fele viszont pont ellenkezőképpen

vélekedik. Hasonló eredmény született az egészségügyi ellátás hozzáférhetőségének tekintetében is.

Az Országos Fogytékosügyi Program nemcsak a sportlétesítmények hozzáférhetőségének javítását tartja fontosnak, hogy a szabadidős testmozgás infrastrukturális keretei elérhetőek legyenek a sérült emberek számára is, de fontos fejlesztési iránynak jelöli meg az integrált sportegyesületek fejlesztését is. Győrben működik olyan szervezet, az Emberség Diáksport Egyesület, amely integrált sportfoglalkozásokat, sportrendezvényeket szervez fogyatékos gyermekeknek és fiataloknak.

Győr Megyei Jogú Város Sportkoncepció 2015–2020 dokumentum nevesíti az az egészségkárosultak sportját, mint célterületet. A sportolás szempontjából az egyik legfontosabb szempontként a mindenki számára való hozzáférés biztosítása fogalmazódik meg.

A sportlétesítmények egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítása szempontjából kiemelhető az EYOF helyszínéül szolgáló Olimpiai Sportpark, amely kialakítása kapcsán alkalmas fogyatékossgal élő emberek tömeg- és versenysportjára is. Kialakítása során az akadálymentesség alapvető elvárás volt.

A lakhatás kérdéskörét illetően elmondható, hogy a város több pontján (Kálvária utca, Fészek, utca, Zöld utca, Kossuth utca) összességében 20 körüli számban található a mozgáskorlátozott emberek számára kialakított önkormányzati bérlakás. Ezek közül a Kossuth utcai bérlakások az elmúlt évek során az Győr-Újváros Szociális Városrehabilitációs program keretén belül kerültek kialakításra.

c) Munkahelyek akadálymentesítettsége

A Munkaerőpiacon Maradás Egyesület tapasztalata szerint a fogyatékossgal élők munka-erőpiaci elhelyezésének egyik legfőbb akadálya a közlekedés, a nehéz vagy bonyolult megközelítés okán, példának az Ipari park elérhetőségének nehézségét emelték ki.

Egyéb ide vonatkozó adat nem áll rendelkezésre.

d) Közösségi közlekedés, járdák, parkok akadálymentesítettsége

A közlekedés különböző formáinak akadálymentessége a közszolgáltatásokhoz való hozzáférés és a munkaerőpiacon való aktív szerepvállalás tekintetében is elsődleges

tényező. Nemcsak a járművek akadálymentességére és a közlekedő járatok hozzáférhetőségére kell gondolni, hanem a kiszolgáló, utasforgalmi létesítményekre, illetve a hozzáférhetőséget elősegítő szolgáltatásszervezési lépésekre is (OFP 2015–2025).

Győrben a közösségi közlekedés vonatkozásában a helyi járatos autóbuszok részben akadálymentesek, a buszpark 43%-a alacsonypadlós. Problémát jelent, hogy évek óta nem kerül sor új járművek beszerzésére, amely emelhetné az alacsonypadlós buszok arányát. Jelenlegi elosztás szerint, hogy minden vonalon közlekedik alacsonypadlós busz. Mindenképpen megkönnyíti a fogyatékos emberek, különösen a mozgássérültek, de a látássérültek közlekedését is, hogy a menetrend külön jelöli az alacsonypadlós autóbuszok közlekedésének az időpontját.

Az elmúlt években megvalósult a kommunikációs akadálymentesítés 24 helyen, a forgalmasabb megállóknál ún. totemoszlopok kerültek kialakításra, melyek hangbemondással tájékoztatják az utazóközönséget a buszok érkezéséről, helyzetéről. Ezen túl az autóbuszok mindegyike hangbemondásos. Az elmúlt években megvalósult egyes buszvonalak összekapcsolása, összekapcsolva városrészeket, megkönnyítve számos létesítmény (pl. kórház, szakrendelő, egyetem stb.) elérését. Ez az utasok számára az utazási kényelem megnövekedését eredményezte, illetve a hozzáférhetőség szempontjából is kedvező (pl. nem kell átszállni).

Mindenképpen említést kell tenni a győri vasútállomás épületéről, amely a magyar állam tulajdonában van. Az épület nem akadálymentes, semmiféle, a közlekedést megkönnyítő eszköz nem segíti az utazókat. Ez nemcsak a mozgássérültek számára jelent problémát, hanem az idősek, illetve a bőröndökkel utazók számára is.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk az akadálymentesítés kapcsán a vakok és gyengén látók részéről hangzott el több kritika, mely alapvetően a kattogó lámpákkal kapcsolatos. Az egyik észrevétel a hangjelző készülékek beszerzésének megnövekedett költségére vonatkozott, a másik pedig a kedvezőtlen lakossági hozzáállásra. A lámpás gyalogátkelőknél felszerelt hangjelző készülék hangerejét több helyütt a közelben lakók sokszor zavarónak tartják, így lehalkítatják, ami viszont így már nem hallható jól és nem tudja funkcióját betölteni egy látássérült, vak ember számára.

Hasonló problémát jelzett az Északnyugat Magyarországi Közlekedési Központ Zrt. (a továbbiakban: ÉNYKK) is, nevezetesen több esetben kérték a lakók a totemoszlopok lehalkítását, ami szintén azt eredményezné, hogy pont az eszköznek szánt funkciót nem tudná az betölteni. Ezek az esetek mutatják a szemléletformálás, érzékenyítés fontosságát,

hogy az ép emberek elfogadóak legyenek a sérült emberek szükségleteinek sajátos kielégítésével szemben. Elhangzott az is, hogy a nyomógombos gyalogos átkelőhelyek távkapcsolója Győrben nem kompatibilis azzal, amit a mozgássérültek kapnak, így nem tudják azt használni.

Az elmúlt időszakban kettő olyan létesítmény is átadásra került a városban, amelyek nagyban hozzájárulnak a fogyatékossgal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosításához.

2018 februárjától egy automatizált, akadálymentesített közterületi nyilvános illemhely működik a Bisinger-sétányon. Az illemhelyet a mozgáskorlátozottak is biztonsággal használhatják, ajtaja automatikusan működik, s használat után automatikus ürítést végez. A közeljövőben további hasonló illemhelyek létesítését tervezi az Önkormányzat.

2018 áprilisában került átadásra az országosan is egyedül álló eszközparkkal, speciális játékokkal (pl. kerekesszékekkel használható hinta, fészek hinta, álló homokozó, forgó) ellátott akadálymentesített játszótér a Barátság parkban. Ez az első játszótér Győrben, amelyet a mozgásukban akadályozott gyermekek is használhatnak. Kialakításáról való gondolkodás másfél évvel ezelőtt egy lakossági kérés következtében indult el. A befogadó játszótér a Barátság park „védett” környezetében a már meglévő játszótér mellett került kialakításra, azzal a nem titkolt szándékkal, hogy az ép és sérült gyermekek együtt játsz hassanak, megtapasztalhassák egymás jelenlétét, elfogadóvá váljanak egymás iránt segítve így a fogyatékos gyermekek társadalmi integrációját.

e) Fogyatékos személyek számára rendelkezésre álló helyi szolgáltatások (pl. speciális közlekedési megoldások, fogyatékosok nappali intézménye, stb.)

Ezen szolgáltatások egy részéről volt már szó a 7.1.c; fejezetben (lásd fogyatékosok nappali ellátása, támogató szolgálat, munkához jutást segítő szolgáltatások). E fejezetben a szakosított ellátásokról, másrészt az előző pontokban még nem érintett szolgáltatásokról lesz szó.

Győrben a fogyatékossgal élők számára csak nagyon korlátozottan elérhetők a szakosított, bentlakásos ellátások. Nincs fogyatékos személyek otthona (ápolást, gondozást nyújtó intézmény), nincs fogyatékos személyek rehabilitációs intézménye és lakhatási szolgáltatás (támogatott lakhatás) sem elérhető. Az előbbi ellátási formák Győr közelében működnek, a Dr. Piróth Endre Mentálhigiénés (Szociális) Központ Töltéstava-Táplánypusztán, a hagyományos keretek között (nagy intézmény) több száz fő ellátására létrehozott szociális otthon, rehabilitációs intézmény pedig Győr közelében, Koroncó-Zöld majorban.

Az elmúlt bő egy évtizedben két Győrhez közeli településen nyílt lehetőség kis létszámú bentlakásos szolgáltatás (támogatott lakhatás) igénybevételére. Mindkét intézmény civil szervezeti keretek között működik.

A Győrtől 20 km-re található Mindszentpusztán a Mit tehetnék Érted? Autista Otthon Alapítvány fenntartásában autista fiatal felnőttek ellátása-gondozása folyik lakóotthon formájában a falu szélén található 4 000 m² területen. Az autista lakóotthon 2007 márciusától működik, 8–11 fiatal elhelyezésére ad lehetőséget.

Céljuk egyéni igényeken alapuló fejlesztés, személyre szabott segítség, rehabilitáció, egészségmegőrzés, a meglévő képességek szinten tartása mindezt foglalkoztatással összekötve saját „autifarm” (autista majorság) fenntartásával. A lakóotthon működését anyagi problémák nehezítik (https://yellow.place/en/mit_tehetnek).

A másik intézmény a Győrtől 12 km-re fekvő Nyúlon lévő Márton Lakóotthon, amely szintén szülői érintettség következtében került létrehozásra. Működtetését a „Híd a jövőbe” Értelmi Sérülteket Segítő Alapítvány végzi, az intézmény 2004-ben nyitotta meg a kapuit autista és más fogyatékkal élő (főként értelmileg sérült) felnőtt személyek előtt. A lakóotthonban 10–13 fő gondozására-ellátására van lehetőség (www.martonlakootthon.hu).

Győrben bentlakásos intézményként csak fogyatékosok gondozóháza található, amely átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény. A Győr-Moson-Sopron Megyei Dr. Piróth Endre Szociális Központ Átmeneti Gondozóháza a Török István u. 1-ben működik, elsősorban értelmileg akadályozott személyek átmeneti ellátását, gondozását valósítja meg. Ellátotti létszáma nagyon alacsony, 8 fő, akik főként súlyosan, halmozottan fogyatékos személyek. Az átmeneti elhelyezést nyújtó ellátás bővítésére lenne szükség, hogy a fogyatékos fiatalokat, fiatal és kevésbé fiatal felnőtteket otthonaikban gondozó családok átmeneti tehermentesítése megoldható legyen.

A szakemberek jelzése szerint egyre hangsúlyosabban merül fel annak problémája, hogy az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérülteket otthonaikban gondozó szülők saját életkorukból, egészségi állapotukból kifolyólag egyre nehezebben vagy egyáltalán nem tudják vállalni gyermekük ellátását, illetve gyakran maguk is gondozásra szorulnának. Megoldást kínálhatna az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, hogy a lehető legtávolabb saját otthonukban, illetve családtagjaik körében maradhassanak az önellátásra nem vagy részlegesen képes fogyatékos emberek, emellett szükség lenne a szakosított ellátásokon belül olyan specifikációra, amely önállóan, csak a sérült emberekre fókuszálva lehetővé teszi a családban gondozott fogyatékos személy átmeneti vagy tartós elhelyezését, továbbá a szintén gondozásra szoruló idős szülőjével való elhelyezését.

Jelenleg az ápolásra-gondozásra szoruló fogyatékos személyeket gyakran az idősellátás keretein belül helyezik el, ami nem jó megoldás. A fókuszcsoporthoz tartozó jelen lévő szakemberek egyöntetűen kiemelték a támogatott lakhatás hiányát és hangsúlyozták e szolgáltatási forma pl. lakóotthonok formájában való megvalósítását a városban.

2013-ra vonatkozóan érhetők el olyan adatok, amelyek a bentlakásos intézményekben gondozottak tekintetében információkat nyújtanak az ellátottak fogyatékoságáról. A 80. táblázatból jól látható, hogy mind az időskorúak gondozóházában, mind az időkorúak otthonában, valamint a hajléktalanok átmeneti szállásán és a hajléktalanok otthonában is szép számmal vannak valamilyen fogyatékossgal bíró ellátottak, igaz az utóbbiakban kizárólag mozgáskorlátozottakra korlátozódik a fogyatékossgban érintettek köre. Összességében az ellátottak 41%-át teszik ki a valamiféle fogyatékossggal bírók. Értelemszerűen az időskorban már jelentős mértékben megromlik az egészség, ami mozgáskorlátozottságot, hallás- és látáskárosodást vagy az értelmi akadályozottságot is

eredményezhet. Az érintett személyek többsége nagyvalószínűséggel idős kora előtt nem volt fogyatékos.

80. táblázat A különböző bentlakásos intézményekben gondozott fogyatékossgal bírók száma, 2013 (fő)

Fogyatékossg típusa	időskorúak gondozóhá za	fogyatékos személyek gondozóhá za	hajléktalan ok átmeneti szállása	időskorú ak otthona	hajléktalan ok otthona	Összes en
Autista	0	0	0	0	0	0
Értelmileg akadályozott	0	3	0	126	0	129
Hallássérült	1	0	0	45	0	46
Kommunikációban korlátozott	6	0	0	10	0	16
Látássérült	0	1	0	21	0	22
Mozgáskorlátozott	11	0	24	115	12	162
Súlyosan, halmozottan fogyatékos	0	4	0	99	0	103
Nincs fogyatékossga	22	0	119	315	28	484
Összesen	40	8	143	731	40	962
Fogyatékossgal élők összesen	18	8	24	416	12	478

Forrás: TeiR

Az eddigi pontoknál nem került bemutatásra, de meg kell említeni egy új szolgáltatást is: 2018 tavaszától Fogyatékos Információs Pont működtetésére kerül sor a Család- és gyermekjóléti Központ keretein belül, a Sziget-kék Közösségi Térben. Az információs szolgáltatás biztosítása a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft-vel való együttműködésben, országos Információs és Koordinációs Pont fogyatékossgügyi tanácsadói hálózat részeként, két fő fogyatékossgügyi tanácsadó által valósul meg. Célja az érintett személyek információkhoz, ellátásokhoz való hozzájutásának hatékony segítése; mind a fogyatékossgal élő személyek és

családtagjaik, mind a közszolgáltatásokat biztosító más szolgáltatók szakemberei számára. A fogyatékoságügyi tanácsadók az alábbi területeken nyújtanak információkat:

- megsegítések lehetőségeiről,
- ellátások, szolgáltatások elérhetőségeiről,
- naprakész információkról,
- akadálymentesített eseményekről, rendezvényekről,
- szakemberekről, segédeszközökről,
- fejlesztési és terápiás lehetőségekről,
- speciális szolgáltatásokról.

f) Pozitív diszkrimináció (hátránykompenzáló juttatások, szolgáltatások)

A Szt. értelmében (94/F. §) a fogyatékos személyek jogainak érvényesülése érdekében figyelemmel kell lenni különösen:

- az akadálymentes környezet biztosítására,
- az információkhoz való hozzáférés biztosítására,
- a képességek, készségek fejlesztésére, illetve az állapotfenntartás vagy –javítás, lehetőségeinek megteremtésére,
- az önrendelkezés elvére, a fogyatékosággal élő személy életvitelével kapcsolatos döntéseinek tiszteletben tartására,
- társadalmi integrációjukhoz való jogra,
- más személyekkel való kapcsolat létesítésére, kapcsolattartásra, valamint,
- intézmények, szolgáltatások igénybevételére, elérésére.

Ezen pontokkal összhangban lehetőség van arra, hogy hátrányaik kompenzálására előnybe részesítő szolgáltatás kerüljön alkalmazásra, akár pl. adott szolgáltatások, ellátások számukra való kizárólagos elérhetőségével. Ezen ellátások, szolgáltatások, programok többsége a 7.1, 7.2. fejezetekben található.

7.4 Következtetések: problémák beazonosítása, fejlesztési lehetőségek meghatározása.

A fogyatékossgal élők helyzetének, esélyegyenlőségének vizsgálata során feltárt legjelentősebb problémák és fejlesztési lehetőségek	
beazonosított problémák	fejlesztési lehetőségek
A fogyatékosok nappali ellátására egyre nagyobb igény van, problémát jelent az oktatási intézményekből kikerülő SNI, értelmileg sérült, autista vagy súlyosan sérültek családjaikba való 'beszorulása', megfelelő fejlesztésük hiánya, illetve az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérültek családon belüli gondozása, sok esetben szüleik idős(ebb) életkoruk révén egyre kevésbé tudják vállalni ellátásukat.	A nappali ellátás férőhelyeinek bővítése illetve a sérülés súlyossága és a társult problémák súlyossága alapján az ellátás differenciálása (pl. csoportbontásban); Az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, hogy a lehető legtöbbször saját otthonukban illetve családtagjaik között maradhassanak az önellátásra nem vagy részlegesen képes fogyatékos emberek. Különös figyelem azokra a családokra, ahol maga a gondozó is már segítségre szorul pl. életkorából kifolyólag.
Hangsúlyosan merül fel annak problémája, hogy az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérülteket otthonaikban gondozó szülők saját életkorukból, egészségi állapotukból kifolyólag már nem tudják vállalni gyermekük ellátását, illetve gyakran maguk is gondozásra szorulnának.	Az otthonápolást segítő házi segítségnyújtás kereteinek bővítése, hogy a lehető legtöbbször saját otthonukban illetve családtagjaik között maradhassanak az önellátásra nem vagy részlegesen képes fogyatékos emberek, emellett szükség lenne a szakosított ellátásokon belül olyan specifikációra, amely önállóan, csak a sérült emberekre fókuszálva lehetővé teszi a családban gondozott fogyatékos személy átmeneti vagy tartós elhelyezését, továbbá a szintén gondozásra szoruló idős szülőjével való elhelyezését. (pl. Időskorú Fogyatékosok Bontakozási Otthona létesítése).
A fogyatékossgal élő emberek számára nehezített a nyílt munkaerőpiacra történő bekerülés, megfelelő jövedelmek hiányában hiányt szenvednek szükségleteik ellátásában, jelentős részük küzd a szegénységgel	Megoldást egyrészt a védett munkahelyeken dolgozók számának emelése, másrészt a nyílt munkaerőpiacon jelenlévő vállalatok szemléletének változtatása jelenthet. Előbbi elérhető azáltal, hogy az Önkormányzat és az önkormányzat fenntartásában működő közintézmények termékmegrendelésekkel támogatják a városban működő, kimondottan a megváltozott munkaképességűek, fogyatékossgal élők foglalkoztatására létrejött intézményeket (pl. Esély Győri rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhatalmú Nonprofit Kft., Győri Egyházmegyei Karitás)
Az fogyatékossgal érintettek illetve családtagjaik nem rendelkeznek elegendő információval pl. az ellátásokról, lehetőségekről, a számos civil szervezet ellenére még mindig nem jó az érdekérvényesítő képességük, a szervezetek nem lépnek fel közösen, a lakosság sok esetben negatívan viszonyul a fogyatékossgal élő emberek sajátos szükségleteihez.	A fogyatékos személyek, illetve családtagjaik információhoz jutásának segítése, a Fogyatékos Információs Pont tartalommal való megtöltése A fogyatékos személyek, illetve családtagjaik információhoz jutásának segítése, a Fogyatékos információs pont tartalommal való megtöltése A fogyatékos személyek civil szervezeteinek és a fogyatékosokat segítő, támogató szervezeteknek, intézményeknek az összefogása, együttműködésük és közös érdekképviseleti tevékenységük támogatása pl. évenkénti Fogyatékossgügyi Kerekasztal megszervezésével, érzékenyítő, szemléletformáló programok, rendezvények

Akadálymentesítés problémái: bár az utóbbi években jelentős fejlődés tapasztalható e területen, még mindig nem teljesül számos területen a sérült emberek egyenlő esélyű hozzáférése (különösen kulturális és oktatási intézmények, illetve nagyon sok helyen kizárólag a mozgáskorlátozottakban gondolkodnak, más fogyatékosági csoportokat figyelmen kívül hagynak).	Azon a köz- és egyéb szolgáltatóintézmények, illetve közterületek akadálymentesítésének elősegítése, amelyeknek e tekintetben hiányosságaik vannak. Fontos a kommunikációs akadálymentesítés is, illetve nemcsak a mozgássérültekre kell figyelni. Új beruházásoknál az egyetemes tervezés alkalmazása
---	--

8. HELYI PARTNERSÉG, LAKOSSÁGI ÖNSZERVEZŐDÉSEK, CIVIL SZERVEZETEK ÉS FOR- PROFIT SZEREPLŐK TÁRSADALMI FELELŐSSÉGVÁLLALÁSA

a) A 3-7. pontban szereplő területeket érintő civil, egyházi szolgáltató és érdekvédelmi szervezetek, önszerveződések feltérképezése (pl. közfeladatot ellátó szervezetek száma közfeladatonként bemutatva, önkéntesek száma, partnerségi megállapodások száma stb.)

A helyi közösségi élet színtereit, civil szférát a különböző egyéb informális és formális közösségek, többek között a Győrben működő civil, nonprofit szervezetek alkotják. A KSH adatszolgáltatása alapján elmondható, hogy az adatbázisában győri székhellyel működőként nyilvántartott civil/nonprofit szervezetek száma 2016-ban 763 volt. Az országos tendenciához hasonlóan az utóbbi években, A városban is némileg csökkent a társadalmi önszerveződések száma, a csökkenés mértéke 2012-höz viszonyítva 7%-os.

81. táblázat A civil/nonprofit szervezetek számának alakulása az egye szervezeti formák alapján 2012–2016 között

Szervezettípus	2012	2013	2014	2 015	2016	Változás 2012–2016, %
<i>Alapítvány</i>	279	274	275	266	259	-7,17
<i>Közalapítvány</i>	3	3	4	1	2	-33,3
<i>Egyesület</i>	450	453	454	439	419	-6,89
<i>Szakmai, munkáltatói érdekképviselő</i>	23	23	24	27	21	-6,89
<i>Munkavállalói érdekképviselő</i>	27	30	30	31	29	+7,40
<i>Köztisztviselő</i>	5	5	4	4	4	-20,00
<i>Nonprofit gazdasági társaság</i>	33	35	32	33	29	-12,12
<i>Összesen</i>	820	823	823	801	763	-6,95

Forrás: KSH.

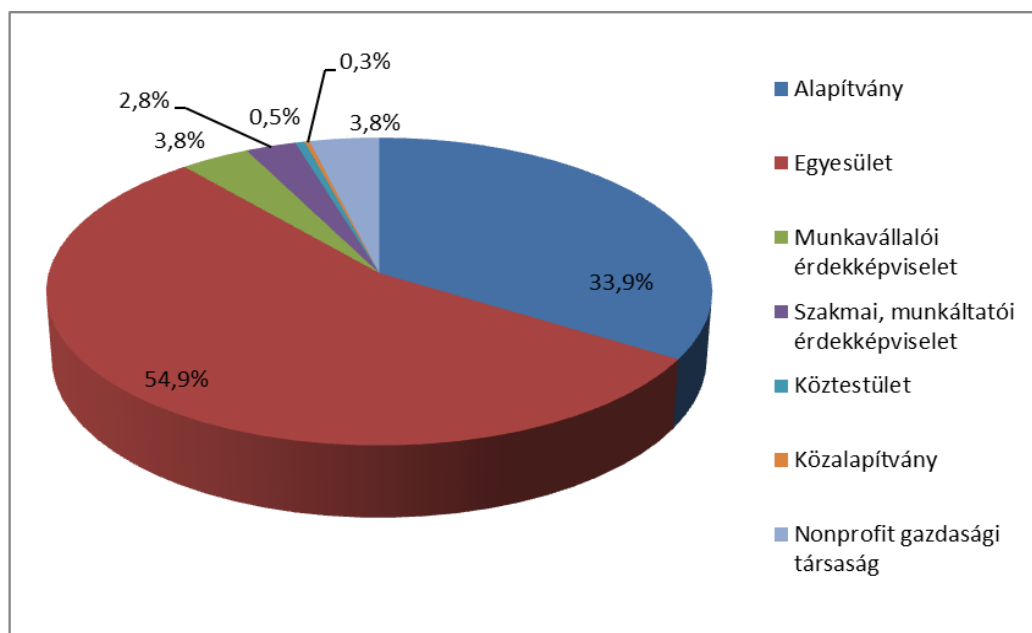
A csökkenés a munkavállalói érdekképviselőten kívül mindegyik szervezeti formánál megfigyelhető. A szervezetek számbeli változásának következtében a fajlagos mutató, azaz az ezer lakosra jutó szervezetszám a 2012-es 6,6-ról 6,1-re esett vissza; a mutató

értéke országos átlag (6,3) közeli, de messze elmarad egyes kiemelkedő önszerveződési aktivitással jellemezhető területektől (pl. Budapest [8,2], Veszprém megye [7,7], Zala megye [7,1]).

A viszonylag magasnak tűnő szervezeti létszám azonban nem jelenti azt, hogy mindegyik civil/nonprofit szervezet aktívan szerepet vállal a település lakosságának az életében. Számos szervezet tevékenységéről alig vannak információk, nem láthatóak. A Győri Civil Palettában, amely a helyi civil szervezetek legfontosabb adatait, tevékenységükről szóló információkat tartalmaz, pl. 311 szervezet található, feltehetőleg azok, amelyek valamiféle aktivitást mutatnak.

A KSH adatai tükrében elmondható, hogy legnagyobb számosságban és arányban az egyesületek vannak (54,9%), a másik domináns szervezeti kör az alapítványok köre (33,9%), tehát a győri civil/nonprofit szféra alapvetően alulról szerveződő, a hagyományos civil formát jelentő szerveződésekben áll, de jelen vannak az önkormányzat-közeli, államközeli szervezetek is (nonprofit gazdasági társaságok, alapítványok, köztestületek). A város nonprofit szektora az országoshoz hasonló mintázottságot mutat a szervezettípusok megoszlását tekintve.

27. ábra A Győrben működő civil/nonprofit szervezetek köre szervezettípus alapján, 2016 (%)

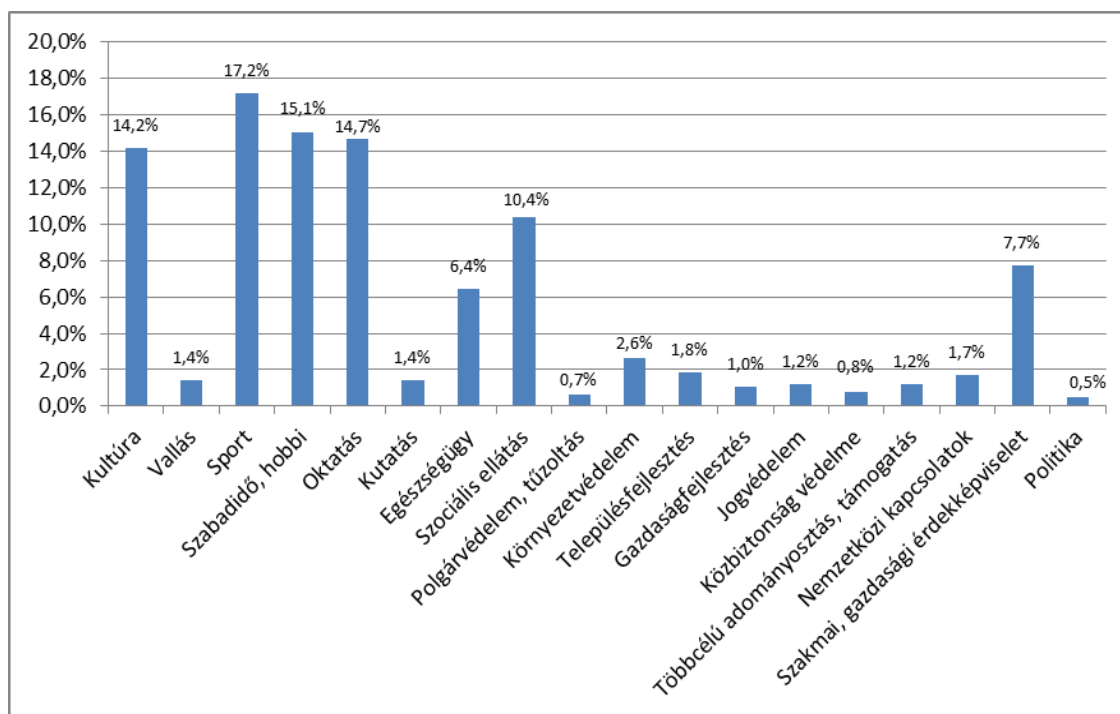

Forrás: KSH.

A kapott adatok alapján felvázolható a társadalmi önszerveződések tevékenységi területe is. Az országoshoz hasonlóan nagyon széles spektrumú a győri civil/nonprofit szervezeti kör tevékenységi köre, az élet szinte minden területén alakultak a városban szervezetek.

Legnagyobb mértékben a sport, a szabadidő-hobbi, az oktatás és a kultúra területén vannak jelen, de a szociális ellátás területén működő szervezetek aránya is eléri a 10%-ot. A legkisebb arányban jelen lévő területek (közbiztonság, polgárvédelem, politika, gazdaságfejlesztés) esetében is elmondható, hogy néhány, jellemzően 4–8 szervezet tevékenykedik e területeken.

28. ábra A Győrben működő civil/nonprofit szervezetek tevékenységi kör szerinti megoszlása, 2016 (%)

Forrás: KSH.

A civil/nonprofit szervezeti körre vonatkozó KSH-tól származó adatok helyi kutatási eredményekkel kerültek kiegészítésre a város lakosságának részvételére vonatkozó információkkal. 2013-ban több mint háromezer fő megkérdezésével lakossági felmérés készült a Győri Járműipari Kutatás¹⁰ keretein belül. A kutatás kitért a különböző közösségekben, így a civil/nonprofit szervezetekben való részvételre, az önkéntes tevékenység végzésére, az érdekérvényesítésre, a közügyek befolyásolására irányuló

¹⁰ TÁMOP-4.2.2.A-116//KONV-2012-0010 azonosító számú, „A Győri Járműipari Körzet, mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze” projekt, amely a Széchenyi István Egyetemhez kötődően valósult meg.

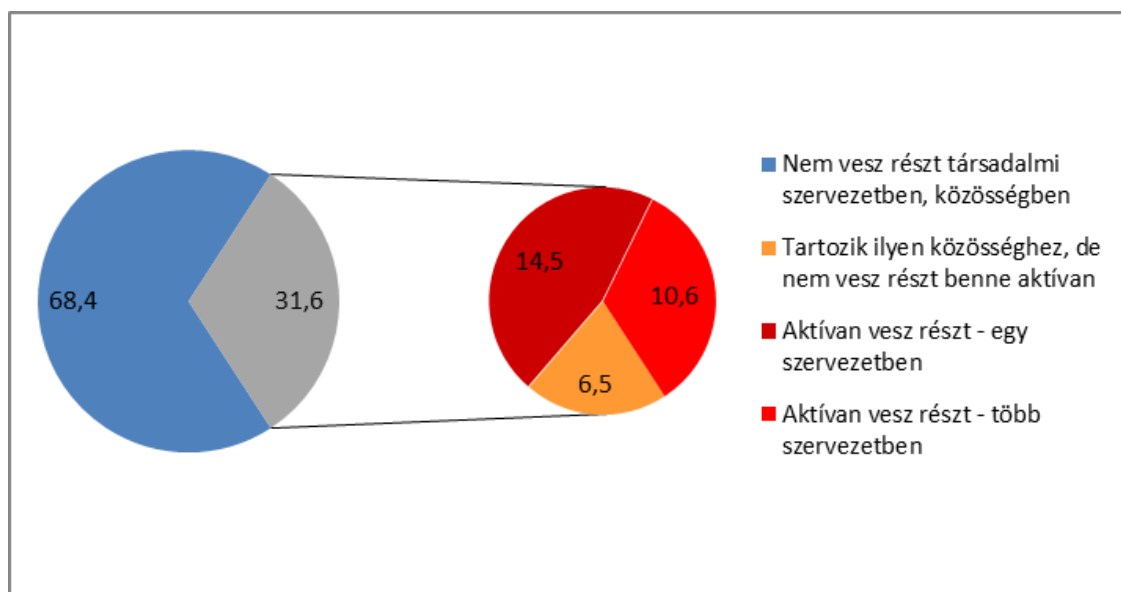
törekvésre is (Nárai 2014a). A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy a válaszadók többsége (68,4%) nem aktív a különböző társadalmi szervezetekben, közösségekben való részvételt illetően; összességében a megkérdezettek harmadáról mondható el, hogy tartoznak formális, azaz szervezett, bejegyzett közösség(ek)hez, elsősorban civil szervezetekhez, de 6,5%-uk tagsága passzív, aktívan nem vesznek részt az adott szervezet munkájában. Az egyes szervezet-, közösségformákat önállóan nézve a bekapcsolódók aránya külön-külön maximum a 10%-ot éri el (vallási közösségek), de az igazából aktívan tevékenykedők aránya ennél jóval alacsonyabb.

Összességében legnagyobb (5% feletti) arányban a vallási közösségek¹¹ (9,9%) mellett informális baráti társaságok (7,5%), sportklubok, sportegyesületek (7,0%), szakmai szervezetek (6,5%) tagjai a győriek, illetve idősek klubja (5,6%), szabadidős, hobbi szervezetek (5,6%), valamint szakszervezetek (5,3%) tevékenységébe kapcsolódnak be. Legkevésbé jellemző a nemzetiségi, etnikai szervezetekben (1,3%) és az önkormányzati testület (1,2%), illetve a pártok, politikai szerveződések (1,9%) munkájában való részvétel. A társadalmi szervezetek, csoportok tevékenységébe bekapcsolódók között egyértelműen felülreprezentáltak a magasán kvalifikáltak, különösen az egyetemet végzettek, ezzel összefüggésben a diplomás szellemi foglalkozásúak és a közép- és felsővezetők.

Az iskolai végzettség növekedésével fokozatosan emelkedik (több mint kétszeresére) a formális és/vagy informális közösségekbe bekapcsolódók aránya: a képzetlenek és az alacsonyabban képzettek (maximum szakmunkásvégzettség) kevesebb, mint negyede, az érettségizettek harmada, a diplomásoknak mintegy a fele mutat ilyen jellegű társadalmi aktivitást (Nárai 2014a). Az eredmények azt mutatják tehát, hogy a szervezett közösségek a győrieknek is – hasonlóan az országos jellemzőkhöz – csak kis részét tudják megszólítani, társadalmi integrációs szerepük az emberek többsége esetében nem tud érvényesülni.

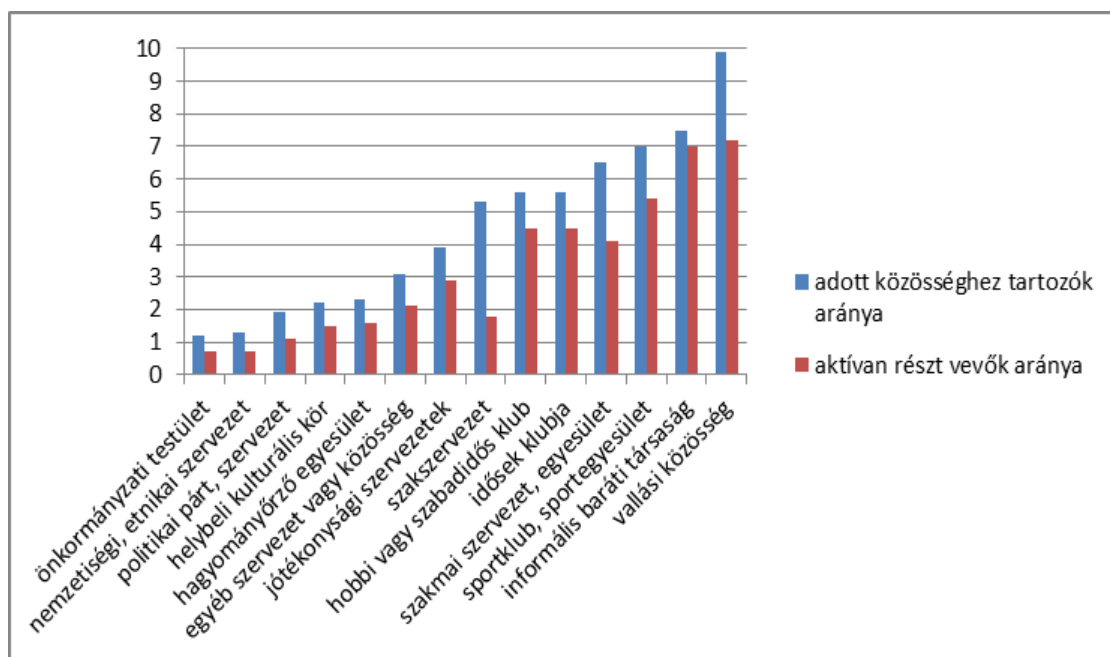
¹¹ A vallási közösséghez tartozók körében egyértelműen felülreprezentáltak az egyház tanítását követő vallásos emberek. Érthető módon a körükben szignifikánsan magasabb a vallási közösséghez tartozók aránya (35,6%), mint a nem vallásosak (0,6%), vagy a maguk módján vallásosak (7,8%) körében.

29. ábra Társadalmi szervezetekben, közösségekben való részvételi aktivitás, N=3026 (%)

Forrás: GYIK kutatás 2013 – Nárai (2014a: 180.)

30. ábra A társadalmi szervezetekben, közösségekben való részvétel aránya különböző közösség- és szervezeti formák szerint, N=3026 (%)

Forrás: GYIK kutatás 2013 – Nárai (2014a: 181.)

A másoknak való segítség egyik speciális formája az önkéntesség. Az önkéntesek számára vonatkozóan nem állnak rendelkezésre adatok, a KSH-tól kapott becslült adatok szerint évente átlagosan 5 000–6 000 önkéntes segíti a civil/nonprofit szervezetek munkáját

Győrben. Számuk azonban évről-évre nagyon hullámzóan alakul. Ugyanakkor fontos hozzátenni, hogy nemcsak civil szervezeti keretek között, hanem más intézményekhez – általában szociális, egészségügyi, kulturális és oktatási intézményekhez vagy egyházhoz – kötődően vagy akár szervezettől függetlenül is segíthet valaki, tehát biztosan nagyobb az önkéntesek száma 5 000–6 000 főnél.

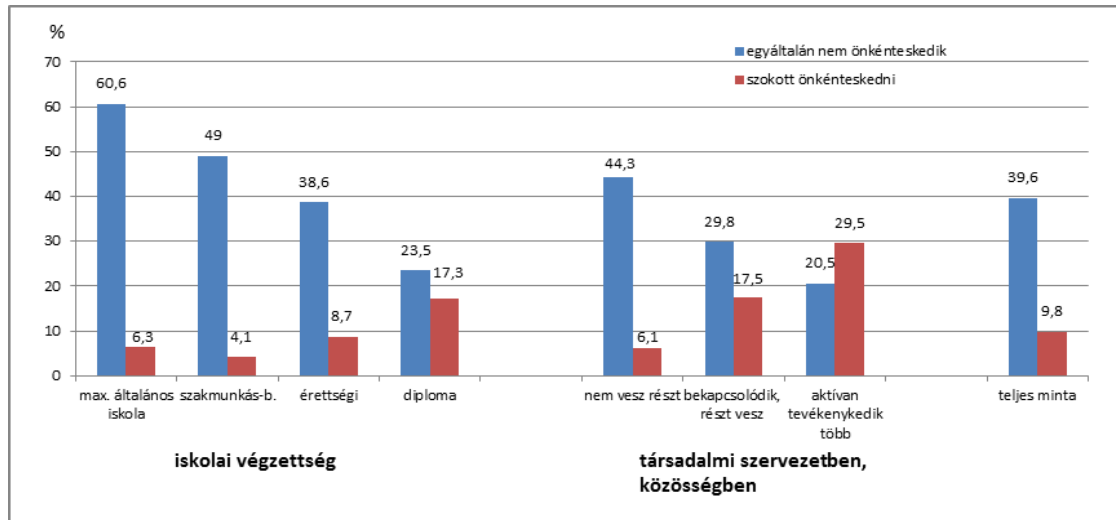
Számos szociális, oktatási, kulturális intézmény munkájába kapcsolódnak be egyetemi hallgatók, illetve középiskolások, ez utóbbiak elsősorban közösségi szolgálatot végezve, ami nem önkéntesség, de hosszú távú célja a szemléletformálás lenne, a társadalmi szerepvállalás fontossága gondolatának elültetésével a segítségből fakadó jóérzés megtapasztalásával. Továbbá egyes forprofit szereplők is megjelennek már munkatársaik ilyen jellegű tevékenységének támogatásával, ösztönzésével.

A nem civil szervezetekhez kötődő önkéntesség nagyságrendjéről azonban nincsenek hozzávetőleges adataink sem, de a már említett Győri Járműipari Kutatás eredményei iránymutatók e tekintetben is. A győri lakossági körében végzett felmérés eredményei azt mutatják, hogy a válaszadók tizede végez többé-kevésbé rendszeresen önkéntes munkát, továbbá negyedükre jellemző, hogy ritkán, egy-egy esemény kapcsán, pl. iskolai, munkahelyi programok keretein belül, vagy katasztrófákhoz, jótékonyági akciókhoz kötődően bekapcsolódtak vagy bekapcsolódnak az önkéntességbe.

2017-ben az EYOF lebonyolítását pl. közel 1 700 önkéntes segítette, többségükben győriek és Győr környébeliek (kb. 60%). Hasonlóan a társadalmi szervezetekben, közösségekben való részvételhez, az önkéntes tevékenység esetében is elmondható, hogy az iskolai végzettség emelkedésével nő az önkéntes munkát végzők aránya: a diplomások körében háromszor-négyszer magasabb a rendszeresen önkénteskedők és mintegy harmadannyi az egyáltalán nem önkénteskedők aránya, mint az alacsonyan iskolázottak körében (Nárai 2014b).

A másik nagyon fontos jellemző, hogy az önkéntesség az emberek szociális elkötelezettsége mellett közösségi életükben gyökerezik: a családi, baráti kapcsolatok hatása, illetve a munkahelyi, iskolai lehetőségek, ösztönzések mellett a különböző társadalmi szervezetekben, közösségekben való részvétellel és annak aktivitásával függ össze. A szervezetekhez, közösségekhez tartozók körében az azokba be nem kapcsolódókhoz képest lényegesen magasabb az önkénteskedők aránya (Nárai 2014b).

31. ábra Az önkéntes munkát végzők aránya iskolai végzettség, illetve szervezeti, közösségi aktivitás szerint, (N=976) (%)

Forrás: GYIK kutatás 2013 – Nárai (2014a: 187.)

Pozitív hatással lehet az önkéntességre a „Légy ott! – önkéntesség és közösségi élmény a találkozások városában, Győrben” c. projekt, amely 2017–2020 között a fiatal és idősebb generációk körében intergenerációs programok szervezésével kívánja ösztönözni a közösségi aktivitás, az egymásra figyelés mértékét.

Az egyes célcsoportokhoz kapcsolódóan, a teljesség igénye nélkül, az alábbi civil szervezetek kiemelése indokolt esélyegyenlőséget is érintő munkájuk, tevékenységük, vállalt feladataik, illetve hatékonyságuk, aktivitásuk miatt. Egyes szervezeteknél több célcsoport is megjelenik. A városban megtalálható a Vöröskereszt helyi szervezete (Magyar Vöröskereszt Győr-Moson-Sopron Megyei Szervezet), amely a legnagyobb humanitárius szervezet részeként a rászoruló emberek életének élhetőbbé tételén dolgozik a helyi civil szervezetekkel együttműködve; illetve a Magyar Máltai Szeretetszolgálat is, amely számtalan szolgáltatással kapcsolódik be az itt élő valamilyen szempontból hátrányos helyzetű lakosság életének jobbá tételébe. De megemlíthető még a Győri Egyházmegyei Karitászt tevékenysége is.

Roma és mélyszegénységben élő emberekre koncentráló szerveződések

A roma népesség összefogása és közösséggé formálása szempontjából kiemelkedő szerepe van az alábbi, győri romákat tömörítő civil szervezetnek:

- Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület – az Egyesület kiemelt céljai közé tartozik a magyarországi roma kultúra népszerűsítése és hagyományőrzése, a hátrányos helyzetű roma emberek segítése, roma tehetségek felkutatása és támogatása, az oktatásban hátrányt szenvedett roma fiatalok támogatása. A szervezet tanodákat működtet Győr térségében.
- Rom Po Drom Cigány az Úton Egyesület – a szervezet elsősorban a munkaerőpiaci integráció területén működik. A korábbi években az egyesülettel együttműködési megállapodást kötött a győri közterületek gondozásáért, rendben tartásáért felelős Győri Közszolgáltató és Vagyongazdálkodó Zrt., melynek értelmében az egyesület munkaerőt biztosít a cég részére a közterületi köztisztasági és a parkfenntartási munkák ellátásához.

Gyermekek, nők, családok célcsoport szervezetei

- Szt. Cirill és Method Alapítvány – Győrben az önkormányzat kötelező feladatellátásának körébe tartozó gyermekek és családok számára nyújtandó átmeneti ellátást 2001-től feladatátvállalási szerződés keretében az alapítvány biztosítja gyermekek átmeneti otthona és családok átmeneti otthona formájában. A Krízis ellátásba is bekapcsolódnak, 2005 óta nyújtanak bántalmazott emberek számára Krízisotthon szolgáltatást, amely külső, titkos telephelyen valósul meg 4 fő számára, minisztériumi finanszírozással. Az alapítványhoz kapcsolódik a Pszichoszociális Konzultációs Központ is, amely elsősorban szenvedélybetegeknek nyújt integrációs, reintegrációs irányú szolgáltatást. E feladatvállalásai mellett a szervezet támogatott munkaerőpiaci szolgáltatást is nyújt fogyatékos, illetve megváltozott munkaképességű embereknek.
- Iskolakultúráért – Esélyteremtésért Egyesület – a szervezet fő célja a hátrányos helyzetű gyermek tanulásának, továbbtanulásának segítése. Ennek érdekében szabadidős és szünidős programokat, játék- és sportprogramokat, kirándulást, vetélkedőket, táborokat szervez, illetve 2008 óta működteti a győri tanodát a Fekete István Általános Iskolában. A tanoda célja az iskolai lemorzsolódások, a végzettség nélküli iskolaelhagyások csökkentése, a gyermekek alapkészségeinek fejlesztése.
- Gézengúz Alapítvány Győri Tagozat - Gézengúz Alapítvány a Születési Károsultakért Győr – az alapítvány fő célja a központi és perifériás idegrendszeri sérült csecsemők és kisgyermekek összetett rehabilitációs/rehabilitációs

programjának kialakítása és hosszú távú vezetése, kiegészítve a családot segítő szolgáltatásokkal. További céljuk mind a fogyatékos, mind az egészséges csecsemők, kisgyermek mozgásos és értelmi képességeinek maximális kiaknázása, a stabil pszichés fejlődés háttérének megteremtése, a család integritásának, gyermek-anya pszichés egységének védelme a korai integráció tükrében. Az Alapítvány nagy erőfeszítéseket tesz a sérült gyermekek gyógyulásáért és integrációjáért.

- Győr-Újvárosi Gyerekekért Alapítvány – a Győri Kossuth Lajos Általános Iskola alapítványa; az iskolában magas a hátrányos helyzetű, roma tanulók jelenléte. Az alapítvány célja a tanulók iskolai munkájának, táborozásának támogatása, a kiemelkedő munka jutalmazása, diáksportkörök eszköztámogatása, tehetségfejlesztő szakkörök, fakultációk segítése, eszközigényük kielégítése.
- KÓPÉK Gyermekalapítvány – az Eötvös József Általános Iskola alapítványa az iskolába járó, jelentős mértékben HH és HHH, valamint beilleszkedési, tanulási és magatartászavarokkal küzdő gyermekekből álló tanulói körének megsegítése érdekében jött létre. Az alapítvány az iskola tanulói számára tanórán kívüli programok, élmények (Mobilis, színházi előadás, állatkert stb.) biztosításával próbálja segíteni a gyermekek képességeinek fejlődését.
- Família Nagycsaládosok Egyesülete – a szervezet célja a legalább három gyermeket nevelő családok összefogása, támogatás nyújtása, adományok gyűjtése és osztása, gyermekek tanulási tevékenységének támogatása (pl. korrepetálás, szabadidő eltöltés).
- Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület – a szervezet célja Győrben élő emberek egészségének fejlesztése, kiemelten koncentrálna az ifjúsági korosztályra és a szülőképes korú nők egészségének védelmére. Az Egyesület támogatja a szülésre felkészítő tanfolyamot, továbbá a kamaszkorú roma lányok korai terhességének megelőzését célzó előadásokat is. A szervezet megújítja a 2004 óta működő Női Információs Központot, bővíti az önkéntes tanácsadók körét és a szakmai szolgáltatásokat. 2017-ben indult a pályázati forrásokból megvalósuló EFOP-1.3.5-2016-00470-es „Légy ott!” – Önkéntesség és közösségi élmény a találkozások városában, Győrben elnevezésű projekt, mely intergenerációs tevékenységek támogatásával próbálja közösségi szerepvállalásra ösztönözni a város fiatalabb és idősebb lakóit egyaránt. Az egyesület a projekt keretében

Gyalogló Klubok létrehozását kezdeményezte Győr több városrészében az idős emberek mozgásának elősegítésére.

- LURKÓ Győri Kórház Gyermek Osztályaért Alapítvány – az alapítvány a kórházban kezelt, illetve vizsgálaton részt vevő gyermekek szabadidős tevékenységének szervezését végzi. Mára már három játszóházat működtet a kórházban, a gyermekosztályon, gyermeksebészeten és az ambulancián, hozzájárulva ezzel a gyermekek figyelmének a betegségről való eltereléséhez és a gyorsabb gyógyuláshoz. E tevékenysége mellett támogatja orvosi műszerek, vizsgálati eszközök beszerzését is.

Idősek civil szervezetei, közösségi élete

A Győrben működő idősügyi civil szervezetek nagyon jól szervezettek, az idősek széles körét tömörítik, jelentős szerepet töltenek be az idősek összefogásában, érdekeik képviselésében. Részből az Idősügyi Tanács ad erre lehetőséget, amelynek mindhárom jelentős idősügyi szervezet vezetője a tagja. De különböző fórumokon, szakmai értekezleteken is mindig képviselik az időseket. Ugyanakkor a szervezetek tagjainak információval való ellátásában is meghatározó szerepük van.

A városban számos nyugdíjas klub működik hozzájárulva az idős emberek hasznos szabadidő eltöltéséhez, közösségi életéhez, aktivitásának megőrzéséhez, másrészt információkkal való ellátásához is. Három nagy szervezet égisze alatt működnek a kisebb nyugdíjas klubok, ellátva tagjaik érdekvédelmét is:

- Arrabona Városi Nyugdíjas Egyesület
- Győri Nemzeti Polgári Nyugdíjas Szövetség
- Győr-Moson-Sopron Megyei Pannon Nyugdíjas Szövetség (megyei szintű egyesület).

A fókuszcsoportos interjún elhangzottak alapján elmondható, hogy Győrben 59 nyugdíjas klub működik, a megyében további 50 klub található. A győri klubok 1 979 aktív taggal rendelkeznek. A klubokban aktívan részt vevő idős emberek jobban odafigyelnek egymásra, azokra a társaikra is, akik nem élnek klubéletet, tehát egyfajta kortárs-segítés is jellemző.

Ezt példázza az idősek részvételével megvalósuló „Beszélgető Hálózat”, amely 2009 óta működik a városban időszerű önkéntes segítőkkel, akik heti rendszerességgel látogatják egyedül élő, magányos, mozgásukban már gyakran korlátozott kortársukat. A már említett a Győriek Egészségéért Közhasznú Egyesület koordinációjában megvalósuló

„Légy ott!” – Önkéntesség és közösségi élmény a találkozások városában, Győrben elnevezésű projekt is célul tűzte ki az idősök további aktivizálását, társadalmi szerepvállalásának ösztönzését. Így például elindult az Önkéntes Nagy Szolgálat, de szeniortánc csoportok, illetve gyalogló klubok is szerveződtek, szerveződnek városszerte. Az idősök közül sokan bekapcsolódtak a tavalyi esztendőben az EYOF tevékenységeibe is.

A fogyatékossgal élő embereket összefogó és/vagy érdekeiket képviselő, társadalmi integrációjukat segítő civil szervezetek:

- Mozgáskorlátozottak Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete – az egyesület célja a Győr-Moson-Sopron Megye területén élő mozgáskorlátozottak érdekvédelme, összefogása a társadalmi, kulturális életbe való bekapcsolásuk elősegítése. Folyamatos szolgáltatásként a „LÁT”-Lakás akadálymentesítési támogatás ügyintézésében, gépkocsi szerzési támogatás ügyintézésében nyújtanak segítséget. Szerepet vállalnak a mozgáskorlátozottak oktatásának, OKJ-s képzésének segítésében, munkába állításukban. A gyermekek és felnőttek számára számtalan szabadidős, kulturális és sport programot szerveznek.
- Camelot Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete – a szervezet a baleset vagy betegség folytán mozgássérültté vált emberek számára biztosítja a mentális feldolgozás lehetőségét, elősegíti a mozgássérült személy társadalmi integrációját, szabadidős és sport programokat szervez, támogatja tanulási, illetve munkavállalási törekvéseiket, továbbá komoly társadalmi érzékenyítő szerepet vállal.
- Siketek és Nagyothallók Országos Szövetségének Győri Szervezete – különböző életkorú hallássérült emberekkel áll kapcsolatban
- Vakok és Gyengénlátók Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete – a szervezet célja a Győr-Moson-Sopron megye területén élő vak- és gyengénlátó emberek érdekképviselése, valamint a megyében található kistérségi érdekvédelmi csoportok munkájának koordinálása. Fő tevékenységei: az oktatás, rehabilitáció és munkába állítás. Az Egyesület számos hazai és nemzetközi rendezvényt szervezett és szervez a jövőben is, ezen rendezvények alkalmával lehetőséget biztosít a látássérült emberekben rejlő tehetségek és értékek felkutatására, ily módon is elősegítve társadalmi integrálódásukat.
- Értelmileg Sérültek és Segítőik Győr-Moson-Sopron Megyei Egyesülete – a szervezet a Győr-Moson-Sopron megye területén élő értelmileg sérült személyek és családtagjaik számára nyújt szolgáltatásokat. Az Egyesület célja a megye területén

értelmi fogyatékossgal élők és családtagjaik társadalmi megkülönböztetésének csökkentése, érdekeik érvényesítése, valamint védelmének elősegítése. Céljuk továbbá az emberi és állampolgári jogaik védelmének képviselője, szociális biztonságuk növelése, illetve a társadalmi integrációjuk támogatása.

- Méhecske Közhasznú Alapítvány – a szervezet egyik fő célja az egészségügyi és szociális okok miatt nehéz helyzetbe került gyermekek támogatása. Szellemi, valamint testi sérült gyermekek sportolásának biztosításával, egészségesek és fogyatékkal élők tömegsportjának szervezésével, valamint kulturális és tudományos rendezvények, alkotótáborok, nemzetközi programok lebonyolításával foglalkozik.
- Emberség Diáksport Egyesület – integrált sportfoglalkozásokat, sportrendezvényeket szervez fogyatékos gyermekeknek és fiataloknak, illetve érzékenyítő foglalkozásokat tartanak iskolákban a másként élő¹² emberekkel kapcsolatos szemléletformálás érdekében
- Győri SM Klub és SM Egyesület – Az Egyesület célja, hogy a Győr-Moson-Sopron megyében és vonzáskörzetében élő sclerosis multiplexes embereket támogassa és összefogja.

A városban tevékenykedő civil szervezetek látható módon komolyan bekapcsolódnak az itt élő emberek jólétének, jóllétének biztosításába, a különböző érintettségű, szükségletű és érdekeltségű társadalmi csoportok helyzetének, életének javításához, jobbá tételéhez. Számos szervezet olyan közösségi szolgáltatásokat nyújt, amelyekkel hatékonyan egészítik ki az állami-önkormányzati ellátórendszer intézményeinek tevékenységét, számos esetben alternatívát kínálnak, több esetben viszont ellátási, szolgáltatási űröket töltenek be vagy kizárólagos szereplők. Nagyon sok szervezet az önkormányzattal összhangban, együttműködve végzi tevékenységét.

Az önkormányzat közfeladat-ellátási szerződésben áll a Szt. Cirill és Method Alapítvánnyal az önkormányzat kötelező feladatellátásának körébe tartozó gyermekek és családok számára nyújtandó átmeneti ellátás biztosítására. Ennek megfelelően az Alapítvány 2001-től működteti a Gyermekek-és Családok Átmeneti Otthonát, amely krízishelyzetben nyújt bentlakásos szolgáltatást 3–18 éves korú gyermekek számára, illetve szülő és 18 év alatti gyermeke(i) számára. Az intézmény 40 férőhelyes, ebből 12 a

¹² A szervezet titkára hangsúlyozta, hogy igyekeznek kerülni a fogyatékos és a sérült szavak használatát, helyette a kevésbé pejoratív és megbélyegző másként élőt ajánlják.

Gyermekek Átmeneti Otthonához, 28 pedig a Családok Átmeneti Otthonához tartozik. Az intézmény a kezdetektől folyamatosan magas kihasználtsággal működik.

Bár 2009. január elsejétől kikerült az önkormányzatok kötelező feladatai közül fogyatékossgal élő személyek számára nyújtandó támogató szolgáltatás, az ellátás fontosságára és a szükségletekre való tekintettel az önkormányzat továbbra is biztosítja a város területén a szolgáltatást, méghozzá a Magyar Máltai Szeretetszolgálat által feladat-ellátási szerződéssel. A támogató szolgáltatásról már szó volt a 7.1. c fejezetben. A szolgáltatás fenntartásához az önkormányzat évente 2 000 000 forinttal járul hozzá, a szolgáltatást az MMSZ Győr-Pannonhalma járási Támogató Szolgálat nyújtja.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat további ellátásokba is bekapcsolódik, pl. fogyatékos személyek számára nappali ellátást nyújt az MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthonában. Az intézmény ellátási területe nem csak Győr városa, hanem a korábbi Győri Többcélú Kistérségi Társulás településeire, illetve Ravasz, Pannonhalma, Tét, Győrszemere, Kajárpéc és Lébény településekre terjed ki ellátási szerződések és feladat-ellátási megállapodás alapján. Az ellátás a 7.1. fejezetben részletesen bemutatásra került.

Jelen fejezetben nem került még említésre, de kiemelendő a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör elnevezésű központjának működtetése is, amely a kisgyermekes családok számára nyújt szabadidős, egészségmegőrző és kompetencianövelő foglalkozásokat, programokat. Szolgáltatásaik között egyaránt megtaláljuk a baba-mama klubot, kreatív tevékenységeket, sportolási lehetőségeket csakúgy, mint a különböző információkat, tudásanyagokat átadó workshopokat vagy az egyéni és csoportos, különböző tematikájú tanácsadásokat.

A helyi esélyegyenlőségi programok célcsoportjait tekintve meg kell említeni az oktatás és az idősellátás területén funkcionáló egyházi intézményeket is. A győri nevelési-oktatási intézményrendszer meghatározó részét képezik az egyházi fenntartású intézmények, melyek közül három komplex intézményi struktúrában működik az óvodától az érettségig adó gimnáziumig. Mind a négy intézmény hat- vagy nyolcosztályos rendszerben is hirdeti gimnáziumi képzését. Az egyházi oktatási intézmények a római katolikus, illetve az evangélikus egyházhoz kötődnek:

- Péterfy Sándor Evangélikus Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda,
- Apor Vilmos Katolikus Iskolaközpont,
- Prohászka Ottokár Orsolyita Gimnázium, Általános Iskola és Óvoda,

- Czuczor Gergely Bencés Gimnázium és Kollégium.

A szociális ellátás területén az idősellátásban jellemző az egyházi jelenlét Győrben. Mind a Szent Anna Otthon, mind az Evangélikus Szeretetház magas szintű ellátást nyújt a rászoruló idősök számára kiegészítve ezzel az önkormányzati fenntartásban működő EESZI által biztosított ellátásokat, szolgáltatásokat. Az épületek akadálymentesek.

b) Önkormányzati, nemzetiségi önkormányzati, egyházi és civil szektor közötti partnerség bemutatása

Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata számos területen (szociális ellátás, oktatás, kultúra, sport stb.) számít a különböző civil szervezetek, illetve egyházi szereplők szerepvállalására, amelyek az általuk végzett tevékenységekkel hozzájárulnak a győri lakosság jól-létének biztosításához. Több esetben a szereplők feladat-ellátási szerződés vagy együttműködési megállapodás formájában vesznek részt a kötelező és az önként vállalt feladatok ellátásában. Ezek részletesebb kifejtése a 8. a) fejezetben megtörtént, illetve a helyzetelemzés egyes célcsoportokkal foglalkozó fejezeteiben is utalás történt ezekre.

Az Önkormányzat rendelkezik Civil Konceptióval (Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Konceptiója 2013–2018.), melynek megújítása ez évben válik aktuálissá. Az ezzel kapcsolatos munkákat megkezdte már az önkormányzat, megkereste a településen működő civil szervezeteket egy rövid kérdőívvel, melyben a segítségüket kérte a dokumentumban foglaltak megújításában.

A Civil Konceptió célja, hogy egy jól működő, kölcsönös érdekeken alapuló partneri viszony legyen az önkormányzat és a civil szervezetek között. Fontos a győri civil társadalom erősítése, a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának elősegítése, az önkéntesség bővítése.

A Civil Konceptióban deklarálja az önkormányzata, hogy számít a civil/nonprofit szektor által nyújtott sokszínű és hiánypótló szolgáltatásokra és vállalja, hogy a szervezetek tevékenységeit a lehetőségeihez mérten szakmailag és gazdaságilag támogatja, hogy a kötelező és az önként vállalt feladatai ellátásába bevonja az arra alkalmas és ilyen szándékkal fellépő szervezeteket.

A dokumentum kiemeli, hogy elsősorban mely területeken számít a város vezetése a szervezetek együttműködésére:

- „Vállaljanak szerepet a társadalmi hátrányok leküzdésében, a kialakult akut helyzetek javításában.
- Közvetítsék a lokális társadalom problémáit, észrevételeit, és amennyiben lehetséges, orvosolják azokat saját hatáskörükön belül.
- Tartsák fenn a már meglévő szolgáltatásaikat, s amennyiben lehetséges fejlesszék, alakítsák azokat az új feladatoknak és a jelentkező társadalmi problémáknak megfelelően.
- Fejlesszék érdekképviseleti hálózataikat és érdekérvényesítő képességeiket.
- Működjenek közre a szakpolitikai döntések előkészítésében, jogszabályok véleményezésében.” (Civil Konceptió 2013, 2).

Az önkormányzat e tevékenységek érdekében vállalja a lokális közösségek támogatását, lehetőségeihez mérten a költségvetésében, minden évben elkülöníti a civil szervezetek számára nyújtandó pénzügyi támogatást, melynek elosztásáról pályázati rendszerben dönt. Hasonlóan elkülönít egy támogatási részt a sporttevékenységek, sportszervezetek, illetve az egyházi szereplők támogatására is. 2014 óta a civil keret 25 millió Ft, melyre évente általában 100–150 civil szervezet nyújtja be pályázatát. Egy szervezet maximum 600 ezer Ft támogatásra lehet jogosult és minimum 20%-nyi önrészt köteles vállalni. Az egyházi szereplők számára meghirdetett támogatási összeg évi 12 millió Ft.

Az önkormányzat e támogatások mellett lehetőséget nyújt a helyi civil szervezetek számára a Civil Paletta elnevezésű kiadványban való bemutatkozásra, amely 2008 óta csak elektronikus formában elérhető, és a www.gyor.hu honlapról tölthető le. A kiadvány azonban sajnos nem naprakész, ráadásul nem követhető aktualitása, mivel semmiféle dátum nem jelzi, hogy éppen mikori állapotokat tükröznek a benne szereplő információk.

Az HEP célcsoportjait tekintve az idősök tekintetében mondható el, hogy stratégiai szinten működik a városban olyan fórum, a Győr Városi Idősügyi Tanács, amelyben a különböző (önkormányzati, egyházi, civil) szereplők közösen dolgoznak, gondolkodnak a célcsoportot érintő dolgokról, problémákról. Az Idősügyi Tanács működését a Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Humánpolitikai Főosztály WHO Irodája segíti. A Tanácsnak a nyugdíjasokat tömörítő mindhárom jelentős civil szervezet vezetője a tagja, valamint a nagy történelmi egyházak is képviseltetik magukat állandó meghívottként, tanácskozási joggal. Ők is megjelenítik az idősök véleményét, érdekeit, javaslatokkal segítik az idősök érdekében végzett munkát. Ezen kívül, elsősorban projektek kapcsán alakulnak együttműködések az idősök érdekében a különböző intézmények, szervezetek között. Teljesen új kezdeményezés az ez év május 1-jétől

induló, a Petz Aladár Megyei Oktató Kórház, mint főpályázó, valamint Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatával konzorciumi partnerségben megvalósuló Egészségfejlesztési Iroda és Leiki Egészség Központ, amelyben az idősek számára is biztosítanak életmód programokat, együttműködési megállapodás alapján.

A fogyatékkal élő embereket segítő szervezetek oldaláról merült fel a fókuszcsoporthoz interjú során a Fogyatékosügyi Kerekasztal összehívásának szükségessége.

Győrben működik a Civil Információs Centrum (a továbbiakban: CIC)¹³, melynek működtetési jogát Győr-Moson-Sopron megyében 2017-ben a Kisalföldi Vállalkozásfejlesztési Alapítvány nyerte el. A CIC által nyújtott főbb szolgáltatások a következők:

- „segítséget nyújtanak a civil szervezetek számára az adminisztratív kötelezettségek teljesítéséhez,
- tájékoztatást nyújtanak támogatási lehetőségekről, pályázati kiírásokról,
- gyakorlati segítséget kínálnak és egyénre szabott tanácsadást végeznek civil szervezetek számára (jogi, közhasznúsági kérdésekben; pénzügyi, könyvelési, adózási kérdésekben; pályázati módszerekre, technikákra vonatkozóan; számítógép-kezelés területén),
- elősegítik a kommunikációt és ösztönzik az együttműködést a szektoron belül, és a szektorok között egyaránt” (<http://civil.info.hu/civil-informacios-centrumok>).

c) Önkormányzatok közötti, illetve térségi, területi társulásokkal való partnerség

Győr Megyei Jogú Város közigazgatási, ipari, kereskedelmi, oktatási, kulturális, egészségügyi és egyházi központ, közlekedési csomópont. A szuburbanizációs folyamatok bő másfél évtizede Győrt is elérték, sokan költöztek ki a környékbeli településekre, de továbbra is a városban dolgoznak, tanulnak, itt veszik igénybe a különböző szolgáltatásokat. Megyeszékhely és járási székhely az egyetlen városi jogállású település a Győri járásban.

Győr mellett további 33 község (Abda, Bezi, Bőny, Börcs, Dunaszeg, Dunaszentpál, Enese, Fehértó, Gönyű, Győrladamér, Győrság, Győrsövényház, Győrújbarát, Győrújfalú, Győrzámoly, Ikrény, Kajárpéc, Kisbajcs, Koroncó, Kunsziget, Mezőörs,

¹³ A Civil Információs Centrumok megyei szinten működnek.

Mosonszentmiklós, Nagybajcs, Nagyszentjános, Nyúl, Öttevény, Pér, Rábapatona, Rétalap, Sokorópátka, Tényő, Töltéstava, Vámosszabadi, Vének) alkotja a járást.

Győr jelenleg nem tagja kistérségi társulásnak, 2014-ben kilépett a Győri Többcélú Kistérségi Társulásból.

d) A nemzetiségi önkormányzatok célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

Győrben négy nemzetiségi önkormányzat működik:

- Győr Megyei Jogú Város Lengyel Nemzetiségi Önkormányzata
- Győr Megyei Jogú Város Német Önkormányzata
- Győr Megyei Jogú Város Örmény Nemzetiségi Önkormányzata
- Győr Megyei Jogú Város Roma Nemzetiségi Önkormányzata

A nemzetiségi önkormányzatok jellemzően kulturális rendezvényeket, programokat szerveznek. Az RNÖ e mellett szerepet vállal a helyi roma népesség esélyegyenlőtlenségének csökkentésében információnyújtással, tanácsadással, hivatalos ügyek elintézésében nyújtott segítséggel, valamint képzéssel és munkavállalással kapcsolatosan is. Például segítségükkel sikerült az elmúlt időszakban 45 főt bevonni a közfoglalkoztatásba, illetve tanfolyami részvételre ösztönöznek alacsony iskolázott személyeket. Korábban ingyenes jogsegély szolgálatot is működtettek, ez sajnos ma már nem elérhető szolgáltatásuk. Kulturális programok szervezésével, illetve ezekbe való bekapcsolódással próbálják segíteni a romák és nem romák között egymás jobb megismerését, hozzájárulni az elfogadáshoz. Folyamatos kapcsolatban állnak Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatával és a Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatallal, mely együttműködés hozzájárul a hátrányokkal küzdő csoportok problémáinak enyhítéséhez.

e) Civil szervezetek célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége

A Győrben működő civil szervezeteknek az érintett célcsoportokkal kapcsolatos esélyegyenlőségi tevékenysége már több helyütt bemutatásra került, így többek között az egyes célcsoportokra vonatkozó elemzések során is előkerültek ezek a tevékenységek, feladatvállalások, másrészt a 8. a) pontban is részletesen leírásra került a meghatározó

civil szervezetek tevékenységi köre, így jelen fejezetrészen eltekintünk ennek ismételt leírásától.

f) A for-profit szereplők részvétele a helyi esélyegyenlőségi feladatok ellátásában

A cégek, vállalatok társadalmi felelősségvállalása az utóbbi időben igencsak előtérbe került. Szinte már-már számonkérő módon várják el sok esetben a versenyszféra szereplőitől a társadalmi felelősségvállalás (röviden: CSR) keretében végzett tevékenységet. A vállalati társadalmi felelősségvállalást annak felismerése vezérli, hogy a szervezet nem elszigetelten működik, hanem részét képezi a szűkebb és tágabb környezetnek, a helyi közösségnek, az adott településnek. A vállalat működése, működtetése során figyelembe veszik nemcsak az üzleti partnereket és a saját dolgozókat, hanem azok családjait, az adott település közösségét, a tágabb térség (ország) társadalmát és a környezetet is.

Minél nagyobb egy cég annál nagyobb valószínűséggel fog és tud elköteleződni különböző ügyek támogatása mellett. Győrben számos olyan cég van, amely támogat, szponzorál különböző, jellemzően kulturális eseményeket, fesztiválokat, intézményeket (pl. Győri Balett, Győri Nyár, Győri Táncbiennálé, Győri Filharmónikusok), különböző sportszervezeteket vagy eseményeket (pl. EYOF, az egyes sportszakágak, kézilabda, futball utánpótlás), illetve tudatosan figyel a környezetvédelem területére, továbbá munkavállalói körében valósít meg a CSR-be tartozó tevékenységeket (pl. kulturális-szabadidős eseményeken való részvétel támogatása bérletekkel, részvételi jegyekkel, családi napok, Mikulás parti stb.).

A HEP egyes célcsoportjaira (pl. fogyatékkal élők, HH és HHH gyermekek, romák) vonatkozóan már kevesebb kezdeményezéssel találkozunk, bár ez utóbbira is vannak példák. Ezek sok esetben adományozást jelentenek a célcsoporttal foglalkozó civil szervezetek vagy intézmények (pl. iskolák, szociális intézmények) felé. Több helyütt a cég dolgozói körében szerveznek véradást vagy adománygyűjtést (pl. tartós élelmiszer, ruha, játék); az összegyűlt adományokat pedig eljuttatják rászoruló családoknak pl. a Család- és Gyermejkölési Központon keresztül. De részesült már így adományban a Hajléktalanokat Segítő Szolgálat, illetve a Győr-Moson-Sopron Megyei Gyermekevédelmi Központ is.

Jelen van ma már a szervezett önkéntes tevékenység is a Győrben működő cégek életében: egyes győri szociális, illetve oktatási intézmények munkájába vállalati önkéntes

napok szervezése során kapcsolódnak be egyes cégek dolgozói önkéntes tevékenységek vállalásával.

A fókuszcsoporthoz tartozó interjúk elhangzott információk alapján úgy tűnik, hogy egyre több olyan cég van, amelyik keresi az idősekkel, az őket képviselő szervezetekkel is a kapcsolatot, hiszen az „Ezüst gazdaság” számukra is felvevő piac lehet. Ezért rendszeresen a megkeresések, információval, kedvezményekkel igyekeznek elérni az időseket.

Ezek a példák jól érzékeltetik, hogy a helyi for-profit szereplők egy része bekapcsolódó, részt vesz, segítséget nyújt a város hátrányos helyzetű csoportjainak, illetve az őket összefogó, számukra szolgáltatásokat nyújtó intézményeknek, szervezeteknek.

GYŐR MEGYEI JOGÚ VÁROS
HELYI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAMJÁNAK
INTÉZKEDÉSI TERVE

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sor-száma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
I. A mélyszegénységben élők és a romák esélyegyenlősége										
1.	A felnőttek droghasználatát csökkentő programok kidolgozásának ösztönzése	A szegregátumban élők körében felerősödő drogfogyasztás megakadályozza az érintettek és gyermekeiknek az oktatás és a munka világába történő beilleszkedését	A szegregátumban élők körében a droghasználat visszaszorítása	Győr MJV Drogstratégiája 2016-2020 Győr MJV Sportkonceptiója 2015-2020 Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020)	Alternatív, a közösségi erőforrásokra épülő és építő prevenciós programok kidolgozása a városrészben már korábban működő jó gyakorlatok felhasználásával	Polgármester	2 év	A drogfogyasztók számának csökkenése Új szolgáltatások és programok kidolgozása	Pályázat Költségvetés lehetőségei szerint	A kidolgozott szolgáltatások és programok (munkamódszerek) a továbbiakban is működtethetők és más célcsoportokhoz tartozók körében is felhasználhatók
2.	A roma ügyfelekkel kapcsolatba kerülő	A kulturális különbségek-ből eredő eltérő látásmódok,	Az interkulturális együttműködéshez szükséges	Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020)	Képzési program kidolgozása Képzési	Polgármester	3 év	A roma népességgel kapcsolatos elméleti és	Pályázat Költségvetés lehetőségei	A képzési program és az oktatási segédletek kidolgozását

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
	szakemberek továbbképzése	szokások sok esetben akadályozzák a többségi társadalomhoz tartozó szakemberek által nyújtott szolgáltatásokhoz való hozzáférést	ismeretek és készségek elsajátítása a romákkal kapcsolatba kerülő szervezetek munkatársai számára	GYMJV Drogstratégiája (2016-2020) Kulturális Konceptió (2015-2020) GYMJV Sportkonceptió (2015-2020) Szociális Szolgáltatás-tervezési Konceptió Győr 2017	segédletek elkészítése A képzések bevezetése			gyakorlati ismeretek bővülése Új kommunikációs technikák elsajátítása	gei szerint	követően a képzések újraindításához szükséges eszközök rendelkezésre állnak.
3.	Inter-professzionális jelzőrendszer működtetése	A városban működő és a célcsoportokkal kapcsolatban álló intézmények közötti információ-áramlás hiányosságai	A különböző szakterületeken működő szervezetek és intézmények közötti kapcsolat erősítése A szolgáltatást igénybe vevők intézmények közötti szabad és nyomon követhető mozgásának biztosítása	Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020) GYMJV Drogstratégiája (2016-2020) Szociális Szolgáltatás-tervezési Konceptió Felülvizsgálata Győr 2017 GYMJV Középtávú	A szakmán belüli és szakmaközi fórumok rendszerének kidolgozása, bevezetése és működtetése A célcsoport érdekében működő szervezetek és intézmények munkájának kölcsönös megismerése	Polgármester	Folyamatos	A különböző szakterületeken működő intézmények között mozgó roma és mélyszegénységben élők „elkallódása” csökken Intézményközi mozgásuk nyomon követhetővé válik	Nem igényel külön forrást.	Az eredmények fenntarthatósága a társintézmények összefogásán alapul.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
				Gyermek- és Ifjúságpolitikai Koncepció (2008-2014) Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020)						
4.	Mentorhálózat kiépítése	A roma népesség alacsony iskolai végzettséggel rendelkező csoportjainak alulfoglalkoztatása mögött az oktatási rendszerből való idő előtti kikerülésük, valamint az álláskereséshez szükséges ismeretek hiánya áll	Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező álláskeresők képzésbe vonása, megtartása és/vagy elhelyezkedésük segítése a célcsoporttal szoros kapcsolatban álló mentorok bevonásával	TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projekt keretében 2017 júniusában elfogadott Foglalkoztatási stratégia. Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2015-2020) Szociális Szolgáltatás-tervezési Koncepció Felülvizsgálata, Győr 2017	Mentorok kiválasztása (korábbi projektekben részt vevő segítők újbóli bevonása) Képzési anyag kidolgozása Mentorok képzése Mentorok foglalkoztatása (anyaintézmény kijelölése)	Polgármester	Folyamatos	Az alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők képzésbe vonása növekedik A célcsoporthoz tartozó személyes foglalkoztatottsága emelkedik	Pályázat	A kidolgozott munkamódszerek a későbbiekben már rendelkezésre állnak, emiatt csak a mentorok továbbfoglalkoztatásához szükséges pénzügyi erőforrások bevonása

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sor-száma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
II. A gyermekek esélyegyenlősége										
1	Napközbeni ellátás biztosítása autizmus spektrum-zavarral élőknek.	Autista gyermekek, fiatalok száma nő.	Autizmus spektrum-zavarral élő gyermekek, fiatalok speciális napközbeni ellátásának biztosítása, férőhely bővítéssel.	Szociális Szolgáltatás-tervezési Konceptió Felülvizsgálata, Győr 2017.	Specifikus nappali intézmények férőhely bővítése. Professzionális közösségépítés az érintett családok között.	Polgármester	Folyamatos	Esélyegyenlőség nő. Oktatáshoz, neveléshez való jog biztosítása.	Pénzügyi erőforrás: pályázatok. A költségvetés lehetősége szerint	Az eredmények a szolgáltatások folyamatos fenntartásával biztosíthatók. A szolgáltatás fenntartásához elkülönített költségvetési forrás szükséges.
2	Integrált nevelési programok biztosításának ösztönzése SNI-s és BTM-es gyermekek	SNI-s és BTM-es gyermekek, fiatalok száma nő.	Integrált nevelés, oktatás útján a neveléshez, oktatáshoz való jog biztosítása. Speciális szolgáltatások létrehozása és	Szociális Szolgáltatás-tervezési Konceptió, Győr 2017.	Tanoda-klub program terjesztése, fejlesztése. Pressley–Ridge program működtetésének támogatása. Iskolai szociális	Polgármester	Folyamatos	SNI-s, BTM-es gyermekek közösségbe (iskolai, szociális) való beilleszkedése. Iskolai lemorzsolódás csökkenése,	Pénzügyi erőforrás: pályázatok.	Az eredmények a szolgáltatások folyamatos fenntartásával biztosíthatók. A szolgáltatás fenntartásához elkülönített

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
	számára.		fejlesztése számukra, hogy a társadalmi integráció megvalósuljon.		munka elérhetőségének szélesítése. Célzott szabadidős programok támogatása (konfliktuskezelés, kommunikáció tréning).			ezáltal társadalmi integráció azonnal és felnőttkorban is. Bűnelkövetés csökkenése.		költségvetési forrás szükséges.
3	Professzionális közösség-építés gyermekek számára.	Gyermek- és ifjúsági közösségek hiánya.	Szabadidős lehetőségek összehangolása. Több célú (sport, kultúra, szabadidő eltöltés) közösségi terek kialakítása. Gyermekek, fiatalok bevonása a programokra, közösségi terekre.	Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020) GYMJV Drogstratégiája (2016-2020) Kulturális Konceptió (2015-2020) GYMJV Sportkonceptió (2015-2020) Szociális Szolgáltatás-tervezési Konceptió Győr 2017.	Részletes helyzetelemzés, hatékonyságmérés az egyes szabadidős programok tekintetében. A programok egyeztetése, összehangolása. Közöségi terek kialakításának folytatása Győr városában, a városi koncepciókkal összhangban. Marketingstratégia kialakítása a gyermekek, fiatalok bevonására.	Polgármester	Folyamatos	Hatékonyabb, több fiatalot vonzó programok. Községek kialakulása. Bűnelkövetés, drog- és alkoholabúzus csökkenése.	Pénzügyi erőforrás: pályázatok. Költségvetés lehetőségei szerint.	Az eredmények a szolgáltatások folyamatos fenntartásával biztosíthatók. A szolgáltatás fenntartásához elkülönített költségvetési forrás szükséges.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
4	Drogabúzus csökkentésének ösztönzése Győr-Újvárosban.	Győr-Újvárosban élő gyermekek, fiatalok nagymértékű drogabúzusa.	Újvárosban élők esélyegyenlőségének biztosítása, az abúzus csökkentése, megszüntetése.	Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020) GYMJV Drogstratégiája (2016-2020) „Győr-Újváros szociális városrehabilitációhoz kapcsolódó társadalmi együttműködést erősítő komplex program” pályázat 2016-2020	Szakemberi kerekasztal, helyzetelemzés és cselekvési terv felállítása interprofesszionális együttműködés formájában. Közösségi tér létrehozása a Bercsényi ligetben és gyermekeket, fiatalokat vonzó programokkal való megtöltése.	Polgármester	Folyamatos	Alternatív szabadidős programokon való részvétel. A szegregáció és a drogabúzus csökkenése.	Pályázat. A költségvetés lehetősége szerint.	Az eredmények fenntarthatósága a társintézmények összefogásán alapul.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sorszáma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzet elemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
III. A nők esélyegyenlősége										
1	Munkaerőpiac nőket érintő szegmense-javításának ösztönzése.	Belső migrációs helyzet kezeletlensége, az érkező női munkaerőpiaci potenciál kihasználatlansága.	A belső migráció keretében érkező női potenciál kiaknázása, ezáltal a győri munkaerőhiány csökkentése.	TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projekt keretében 2017 júniusában elfogadott Foglalkoztatási stratégia. Győri Járási Esélyteremtő Programtervhez 2015-ben mellékelt helyzetelemzés és stratégia.	A nők munkaerőpiaci integrációját ösztönző civil és önkormányzati programok részeként speciális programrész kidolgozása a belső migráció keretében érkező nőkre.	Polgármester	Azonnal megvalósítható	Munkaerőhiány csökkenése. Női álláskeresők számának csökkenése. Belső migráció keretében érkező nők, családok sikeres beilleszkedése a város életébe.	Nem igényel külön forrást.	Az eredmények a szemléletváltás megtörténnével és az amúgy is működő programok kiegészítésével fenntarthatóvá válnak.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2	Lakhatási biztonság növelése.	Lakhatási bizonytalanság, egyre romló minőségű lakhatási lehetőségek.	Nyílt lakáspiacon lakhatási lehetőségeket megfizetni nem vagy csak nehezen tudó családok támogatása, a gyermekek családban tartásának elősegítése.	Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2015-2020)	Finanszírozható önkormányzati bérlakásrendszer működtetése.	Polgármester	5 év	Lakhatás miatt veszélyeztetett gyermekek számának csökkenése. Családok Átmeneti Otthona bedugulásának elkerülése.	Pénzügyi erőforrás: pályázatok. Költségvetés lehetőségei szerint.	Az eredmények a prevenciós szemlélet keretében létrehozott új lakhatási lehetőségekkel fenntarthatók lesznek.
3	Nők elleni erőszak ambuláns kezelésének létrehozásának ösztönzése.	A szakemberek egyre gyakrabban szembesülnek azzal a helyzettel, hogy a szolgáltatást igénybevevő nem elhelyezésre, hanem mentális-szociális támogatásra szorul, amely „ambuláns” módon megoldható.	A bántalmazott nők számára tanácsadás, mentális segítségnyújtása.	---	A Női Egészségért Információs és Módszertani Központ keretében, önkéntes szakember(ek) alkalmazása. Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermekek- és Családok Átmeneti Otthonában 1 fő szakember speciális szolgáltatás nyújtása. MMSZ Családi	Polgármester	1 év	Szociális és egészségügyi szakemberek együttműködése A szolgáltatást személyesen vagy telefonon igénybevevők száma növekszik, a probléma kilép a látens körből, egyre több eset kezelése válik lehetővé.	Humán erőforrás elkülönítése és képzése már működő szolgáltatások keretein belül (Szt. Cirill és Method Alapítvány, Magyar Máltai Szeretetszolgálat).	Az eredmények a szemléletváltás megtörténnével és az amúgy is működő programok kiegészítésével fenntarthatóvá válnak.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
					Kör projektben külön szakember alkalmazása.					
4	Nőknek szóló programok célzásának javítása.	A programok során fellépő kontra-szelekció	A programok elérjék a valóban rászoruló nőket.	Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020)	Marketing-stratégia felállítása a nőket érintő programok tekintetében a részvétel fokozására és a programok összehangolása.	Polgármester	Azonnal megvalósítható.	A nagyszámú ingyenes program összehangolása megtörténik, és mindegyik program eléri a célcsoportot, be tudja vonzani a megfelelő létszámú embert, megvalósítja az indikátorokat. A programokat nyújtó szervezetek közt az együttműködés javul.	Nem igényel külön forrást.	Az eredmények a szemléletváltás megtörténtével és az amúgy is működő programok összehangolásával fenntarthatóvá válnak.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sor-száma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
IV. Az idők esélyegyenlősége										
1	INDA Pont kialakítása az EESZI Otthon utcai demenciával élő időseket ellátó klubjában: információs központ, támogató programok, szállító szolgálat	Egyre növekvő kihívás a demenciával élő idősek, gondozóik és hozzátartozóik, az ellátórendszerek és szakemberek számára a megfelelő mennyiségű és minőségű információhoz való hozzájutás, a gondozók támogatása adekvát programokkal, a szolgáltatások koordinációja.	A városban egyelőre több intézmény, szervezet működik közre az esélyegyenlőség javításában, az INDA Pont kialakítása egy helyre koncentrálja a város demenciát érintő eddig felhalmozott tudását, közvetlen kapcsolatba kerülve az érintettekkel.	Időügyi Konceptió 2012-2017, Szociális Szolgáltatás tervezési Konceptió 2017	A demenciával, az ellátásokkal, a szolgáltatásokkal kapcsolatos információk összegyűjtése, közvetítése, a gondozók számára szervezett programok megvalósítása, a szállító szolgálat kapacitásának bővítése.	Polgármester	2 év	INDA Pont információs anyagok, megkeresések informálástájékoztató mérése, támogató programok száma, résztvevői, szállítószolgálat esetszáma, út, idő, kapacitás, stb.	Költségvetés lehetőségei szerint. Pályázat.	Fenntarthatósága biztosított

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
2	Kulturális Főváros 2023 pályázathoz kapcsolt tematikus programok kifejezetten az önkormányzat idősek klubjaival és a civil nyugdíjasklubokkal	Az idősbárát kulturális programok kialakítása ma még „csak” a hozzáférést javítják, ugyanakkor kevésbé támaszkodnak az idősek emberek aktív, tevőleges részvételére.	A győri idősek emberek kultúrához kapcsolt aktivitásának növelése, a szociális terület generációs, a sport terület világverseny lebonyolításában való önkéntesség programja után a kultúra tapasztalati tanulása és ápolása.	Kulturális Konceptió, Idősügyi Konceptió 2013-2018, Európa Kulturális Fővárosa 2023 pályázat, Civil Konceptió	Ez évben a Generációk Háza és Művelődési Központ közreműködésével táncprogramba való bekapcsolódás, majd évente más tematikus programok.	Polgármester	folyamatos	Programok adatai: db, téma, tartalom, résztvevők száma, kapcsolódás a kulturális főváros koncepcióhoz stb.	Forrást nem igényel.	Fenntart-hatósága biztosított
3	Ápolást-gondozást nyújtó intézményi férőhely bővítése	Folyamatos és várhatóan progresszív igény a tartós ápolást-gondozást nyújtó bentlakásos intézményi ellátások irányában, várólista, kapacitáshiány.	Az alapszolgáltatásokkal már nem megoldható gondozási igények és a kapacitások harmonizálása, a 0-24 órás ápolás-gondozás kapacitásának bővítése, a várólista csökkentése, a szolgáltatáshoz való hozzáférés javítása	Idősügyi Konceptió 2012-2017, Szociális Szolgáltatás-tervezési Konceptió felülvizsgálat a 2017.	100 fős intézményi férőhely kialakítása, alapvetően az átmeneti gondozás erőforrásainak bekapcsolásával (tervezett jogalkotói szolgáltatás-szervezési változásokra való felkészülés, esetlegesen speciális otthonok (demencia,	Polgármester	5 év	Tényleges kapacitásbővülés, várólista rövidülése stb.	Költségvetés lehetőségei szerint.	Fenntart-hatósága biztosított

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
					szakápolás) kialakítására való felkészülés)					
4	Háziorvosi rendelők infrastrukturális felújításának folytatása	53 háziorvosi körzet, folyamatosan karbantartásra, illetve modernizációra váró rendelők (akadálymentesítés, idősbarát megoldások stb.).	Az idős emberek egészségügyi alapellátáshoz való szükségletorien- táltabb hozzáféréseinek fejlesztése.	Idősügyi Koncepció 2012-2017.	Karbantartásra illetve modernizációra váró rendelők műszaki állapotának javítása (korszerűsítés, felújítás, akadály- mentesítés, idősbarát megoldások stb.).	Polgár- mester	folya- matos	Felújított rendelők száma, műszaki adataikban történő változások, idősbarát megoldások - idősek elégedettsége stb.	Költségvetés lehetőségei szerint.	Felújítások, beruházások száma.
5	Háziorvosi körzetek méretének folyamatos monitorozása	A megnövekedett lakossági mobilitás okozta körzeti méretváltozások (lakosságszám, összetétel stb.) és a háziorvosi kör várható csökkenése miatt kialakult ellátási nehézségek illetve esetleges hiátusok kiküszöbölése időszerű feladattá vált.	Helyi stratégia kidolgozása a hozzáférés és az esélyegyenlőség támogatásának érdekében.	Idősügyi Koncepció 2012-2017.	Meghatározott időnkénti monitor, háziorvosi jelzések beépítése, helyi stratégia kidolgozása.	Polgár- mester	folya- matos	Lakosság számválto- zások, kártyaszámok és praxisok kapacitása.	Forrást nem igényel	Fenntart- hatósága biztosított.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
6	Idősek aktivitásának ösztönzése koordinált önkéntesség által	Jelenleg nincs koordinátori szereplője az időskori önkéntességnek, így az utánpótlás, a bevonás, a képzések szervezése is nehézkes.	Az időskori önkéntesség szervezettségének és fenntarthatóságának kialakítása	Idősügyi Konceptió 2012-2017	A koordinátori szerep kidolgozása, lehetséges szervezetek feltérképezése.	Polgármester	2 év	Önkéntesek száma, koordinátori tevékenységek stb.	Pályázat.	Fenntarthatósága biztosított
7	Közösségi közlekedés feltételeinek javítása	A közlekedés alapvető feltétel a szolgáltatásokhoz való hozzáférésben, erősítendők az idősbarát megoldások.	Az idősek aktivitásának, integrációjának jobb megvalósítása.	Idősügyi Konceptió 2012-2017	Járatszámok, autóbuszok, buszsofőrök, utastájékoztatás stb. mennyiségi és minőségi fejlesztése, idősbarát megoldások növelése	Polgármester	3 év	Elérések, útvonalak, járatszámok, alkalmas autóbuszok és buszsofőrök, utas-tájékoztatási rendszer, idősbarát megoldások	Költségvetés lehetőségei szerint.	Fenntarthatósága biztosított
8	Közösségi médiához való hozzáférés segítése, idősbaráttá tételének ösztönzése	A különféle médiumokhoz való időskori hozzáférés (hírek, események, adatok, ügyintézés, interaktivitás, véleményformálás, megértés, kommunikáció stb.) nem minden időskori sajátosságot vesz figyelembe, ezért az információhoz való hozzáférés, a társadalmi részvétel egyes időcsoportok számára nehezebb.	A speciális időskori szükségletekhez (életkorhoz mért tájékozódás, megértés, kommunikáció stb.) jobban alkalmazkodó helyi média felületek idősbarát fejlesztésének folytatása.	Idősügyi Konceptió 2012-2017	A helyi média idősbarát elemeinek feltérképezése, a fejlesztési lehetőségek összegyűjtése és megoldási javaslatok készítése: érthetőség, idősávok, pozitív hírek, láthatóság stb.	Polgármester	2 év	Érthetőség, idősávok, pozitív hírek, láthatóság stb.	Forrást nem igényel.	Fenntarthatósága biztosított

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
Intézkedés sor-száma	Az intézkedés címe, megnevezése	A helyzetelemzés következtetéseiben feltárt esélyegyenlőségi probléma megnevezése	Az intézkedéssel elérni kívánt cél	A célkitűzés összhangja egyéb stratégiai dokumentumokkal	Az intézkedés tartalma	Az intézkedés felelőse	Az intézkedés megvalósításának határideje	Az intézkedés eredményességét mérő indikátor(ok)	Az intézkedés megvalósításához szükséges erőforrások (humán, pénzügyi, technikai)	Az intézkedés eredményeinek fenntarthatósága
V. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége										
1	A nappali ellátás bővítése és differenciálása	A fogyatékosok nappali ellátására egyre nagyobb igény van, problémát jelent az oktatási intézményekből kikerülő sajátos nevelési igényű, értelmileg sérült, autista vagy súlyosan sérültek családjaikba való	Az ellátásokból jelenleg kizoruló is ellátáshoz jussanak ezáltal biztosítva legyen egyrészt a sérültek állapotának megőrzése, fejlesztése, másrészt az őket gondozó család tehermentése.	Szolgáltatásszervezési koncepció	A nappali ellátás férőhelyeinek bővítése illetve a sérülés súlyossága és a társult problémák súlyossága alapján az ellátás differenciálása (pl. csoportbontásban).	Polgármester	folyamatos	Nappali ellátásban résztvevők száma	Költségvetés lehetőségei szerint.	Fenntarthatósága biztosított

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		„beszorulása”, megfelelő fejlesztésük hiánya, illetve az idősebb, a negyvenes, ötvenes korcsoportba tartozó sérültek családon belüli gondozása, sok esetben szüleik idős(ebb) életkoruk révén egyre kevésbé tudják vállalni ellátásukat.								
2.	A fogyatékosság gal élő emberek munkához jutásának ösztönzése	A fogyatékosság gal élő emberek számára nehezített a nyílt munkaerő- piacra történő bekerülés, megfelelő jövedelmek hiányában hiányt szenvednek	A fogyatékoszággal élők és a megváltozott munka- képességűek foglalkoztatási adatainak ezáltal jövedelmi helyzetüknek a javulása.		Megoldást egyrészt a védett munkahelyeken dolgozók számának emelése, másrészt a nyílt munkaerőpiacon jelenlévő vállalatok szemléletének változtatása jelenthet. Előbbi elérhető azáltal, hogy az Önkormányzat és az önkormányzat	Polgár- mester	folya- matos	megváltozott munkaképességű és fogyatékoszággal élő foglalkoztatottak száma.	Forrást nem igényel.	Fenntart- hatósága biztosított .

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		szükségeik ellátásában, jelentős részük küzd a szegénységgel			fenntartásában működő közintézmények termékmegrendelésekkel támogatják a városban működő, kimondottan a megváltozott munkaképességűek, fogyatékossgal élők foglalkoztatására létrejött intézményeket (pl. Esély Győri Rehabilitációs és Foglalkoztatási Közhazsnú Nonprofit Kft., Győri Egyházmegyei Karitás).					
3.	Információhoz jutás és érdekképviselő segítése, szemléletformálás	Az fogyatékossgban érintettek illetve családtagjaik nem rendelkeznek elegendő információval pl. az ellátásokról,	Információhoz jutás segítése; érdekképviselő támogatása; szemléletformálással a fogyatékossggal élők nagyobb mértékű elfogadásának támogatása,	Szolgáltatásszervezési koncepció	A fogyatékos személyek, illetve családtagjaik információhoz jutásának segítése, a Fogyatékos Információs Pont tartalommal való megtöltése	Polgármester	folymatos	Információs pont szolgáltatásait igénybevevők száma, átadott információ mennyisége; évi legalább 1 alkalommal Fogyatékosügyi kerekasztal	Pályázat	Fenntarthatósága biztosított

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
		lehetőségekről a számos civil szervezet ellenére még mindig nem jó az érdekérvényesítő képességük, a szervezetek nem lépnek fel közösen, a lakosság sok esetben negatívan viszonyul a fogyatékos-sággal élő emberek sajátos szükségletei-hez.	A különböző fogyatékos-sággal élő embereket segítő és összefogó szervezetek közötti együttműködés javításának támogatása. A lakosság és a társadalom többi szereplőjének, pl. üzleti szféra nagyobb nyitottsága és elfogadása a fogyatékos-sággal élő személyek irányába.		A fogyatékos személyek civil szervezeteinek és a fogyatékosokat segítő, támogató szervezeteknek, intézményeknek az összefogása, együttműködésük és közös érdekképviselési tevékenységük támogatása pl. évenkénti Fogyatékos-ságügyi Kerekasztal megszervezésével, Erzékenyítő, szemléletformáló programok, rendezvények.			megszervezése a fogyatékos-sággal élő embereket összefogó civil szervezetek, a sérülteket támogató, ellátó intézmények és az önkormányzat részvételével; szemléletformáló, érzékenyítő programok száma		
4.	Akadály-mentesítés folytatása	Az utóbbi években jelentős fejlődés van e területen, de még mindig nem teljesül számos területen a sérült emberek egyenlő esélyű hozzáférése.	Az egyenlő esélyű hozzáférés, ezzel összhangban az önálló életvitel biztosítása a lehető legtöbb területen (közlekedés, közterületek, közintézmények, oktatás, egészségügy,		Azon a köz- és egyéb szolgáltatóintézmények, illetve közterületek akadálymentesítésének elősegítése, amelyeknek e tekintetben hiányosságaik vannak.	Polgármester	folya- matos	Közzolgáltatásokhoz egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása (beruházások száma).	Költségvetés lehetőségei szerint.	Fenntart-hatósága biztosított

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
			kulturális, szabadidős létesítmények, stb.).		Fontos a kommunikációs akadálymentesítés is. Új beruházásoknál az egyetemes tervezés alkalmazása.					

FORRÁSJEGYZÉK

Szakirodalom

- A gyermekek napközbeni ellátása 2017 (2018), Statisztikai Tükör 2018. január 8. KSH Budapest
- A mélyszegénységben élők helyzete Magyarország legszegényebb kistérségeiben, Autonómia Alapítvány Budapest 2013
- Egészségjelentés (2016) szerk. Varsányi Péter – Vitrai József. Nemzeti Egészségfejlesztési Intézet Budapest
- Egészségügyi Rendszer Teljesítményértékelési Munkacsoportja (2016): A magyar egészségügyi rendszer teljesítményértékelése 2013-2015. Állami Egészségügyi Ellátó Központ, Budapest
- Equal opportunities for people with disabilities: a European action plan (2004-2010) (2003) European Commission ([COM\(2003\)0650](#))
- Fónai Mihály – Pénzes Mariann (2006): A cigány népesség egészségi állapotának összetevői
- Északkelet Magyarországon. In.: Etnikai szegénység, etnikai egészségi állapot? (szerk.: Fónai et al.) Krúdy Könyvkiadó – SzocioEast Egyesület Nyíregyháza 75-109. o.
- Gyukits György (2000): A romák egészségügyi ellátásának szociális háttere. In: Cigánynak születni (szerk.: Horváth Ágota – Szalai Júlia – Landau Edit) Új Mandátum Kiadó Budapest 471-489. o.
- Gyukits György et al. (2002): Fiatal roma nők véleménye egészségi állapotukról és egészségügyi ellátásukról. In.: Kommunikáció, egészségügy, cigányság (szerk.: Ambrus Péter et al.) Új Aranyhíd Kft. Budapest 2002 31-48. o.
- Havas Gábor (2008): Esélyegyenlőség, deszegregáció. In.: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért (szerk: Fazekas Károly et al.) ECOSTAT Budapest 2008 121-138. o.
- Kovácsné Tóth Ágnes (2014): A lakosság egészségi állapotának és egészségtudatosságának néhány jellemzője In.: Helyi társadalom és intézményrendszer Győrben (szerk.: Csizmadia Zoltán – Tóth Péter) UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. Budapest 201-216. o.

- Madridi nyilatkozat a befogadó társadalom alapja a diszkrimináció-mentességgel párosuló pozitív cselekvés. (2003) *Európai Fogytékosügyi Kongresszus*.
<http://www.fogyatekos.hu/main/news-116.html>
- Magyarország, 2014 (szerk.: Fried Mónika) KSH Budapest 2014
- Márkus Katalin (2002): A cigány lakosság egészségi állapota és az ápolás. In.: Kommunikáció, egészségügy, cigányság (szerk.: Ambrus Péter et al.) Új Aranyhíd Kft. Budapest 70-80. o.
- Miklósné Bertalanfy Mária (szerk.) (2014) „Egyedül nem megy” Szakmaközi együttműködést elősegítő módszertani segédanyag, KEF Módszertani füzetek V., Palatia Nyomda és Kiadó Kft., Győr
- Módosított Európai Szociális Carta (REVISED EUROPEAN SOCIAL CHARTER) (1996) Európa Tanács, Strasbourg
- Munkaerőpiaci helyzetkép, 2015. KSH Budapest 2016
- Munkaerőpiaci helyzetkép, 2016. KSH Budapest 2017
- Nárai Márta (2014a): Humán szükségletek alakulása Győrben I.. In.: Helyi társadalom és intézményrendszer Győrben (szerk.: Csizmadia Zoltán – Tóth Péter) UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. Budapest 154–181. o.
- Nárai Márta (2014b): Humán szükségletek alakulása Győrben II.. In.: Helyi társadalom és intézményrendszer Győrben (szerk.: Csizmadia Zoltán – Tóth Péter) UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. Budapest 182-200. o.
- Népszámlálás, 2011. Területi adatok KSH Budapest
- Népszámlálás, 2011. Fogytékosággal élők. 11. kötet. KSH Budapest
- Páthy Ádám (2014): A társadalmi szerkezet belső területi sajátosságai. In.: Helyi társadalom és intézményrendszer Győrben (szerk.: Csizmadia Zoltán – Tóth Péter) UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. Budapest 48-74. o.
- Reisinger Adrienn (2018) Az AUDI HUNGÁRIA Zrt. CSR tevékenysége. Kézirat.
- Statisztikai Tükör 2015. április 30. Európai lakossági egészségfelmérés KSH Budapest
- Vid Gábor (2015): Az OpenStreetMap akadálymentesítései adatai az üzletek vonatkozásában 2015. november 28.-i állapot szerint. Camelot Mozgássérült Fiatalok Győri Egyesülete, Kézirat

- Vid Gábor (szerk.) (2017) Ne parázz! Információk az egyenlő esélyű hozzáférésről. camelot Mozgássérült Fiatalok Győri egyesülete. Győr.

Koncepciók, stratégiák

- Európa Kulturális Fővárosa 2023, Pályázó város: Győr, 2017
- Foglalkoztatási stratégia. A Győri járási Foglalkoztatási Paktum foglalkoztatási stratégiájának és akciótevének elkészítése, UNIVERSITAS-Győr Nonprofit Kft. Győr 2017
- Győri Járási Esélyteremtő Programtervhez 2015-ben mellékelt helyzetelemzés és stratégia;
- Győri Járási Esélyteremtési Programterv Migrációs Helyzetelemzés és Stratégia,
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Gazdasági Programja (2015-2020)
- Győr Megyei Jogú Város Drogstratégiája (2016-2020),
- Győr Megyei Jogú Város Sportkoncepció (2015-2020), Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Kulturális és Sport Főosztály, Győr 2015
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Civil Koncepciója 2013–2018. év, Győr 2013
- Győr Megyei Jogú Város Egészségképe 2014, Győr 2014
- Győr Megyei Jogú Város Integrált településfejlesztési Stratégia 2014-2020, Győr 2014
- Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának Kulturális Koncepciója 2015-2020, 2015
- Győr Városi Egészségfejlesztési Terv (2016-2020),
- Győr-Moson-Sopron Megye Foglalkoztatási Paktum megvalósíthatósági tanulmánya 4.0 változat (2017) Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzat – Mobilis Közhasznú Nonprofit Kft. – NABAGO Kft. Győr
- Helyi Közösségi Fejlesztés Stratégia 2014-2020 (2016) Győri Helyi Közösség Győr
- Koncepció az idősök életminőségének javítására Győrben 2013-2017, 2013
- Megalapozó vizsgálat Győr Megyei Jogú Város Településfejlesztési Koncepciójához és Integrált Településfejlesztési Stratégiájához (2014-2020) Győr 2014

- Modern Városok Program Együttműködési megállapodás a modern Győrért, 2017
- Országos Fogyatékosügyi Program (2015–2025)
- STRATÉGIA a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásáról 2011–2041
- Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata Győr 2017
- Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió Felülvizsgálata Győr 2015
- TOP-6.8.2-15-GY1-2016-00001 „Helyi foglalkoztatási együttműködések a Győri járásban” projekt keretében 2017. júniusában elfogadott Foglalkoztatási stratégia;

Intézményi beszámolók, szakanyagok

- Az Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény Győr 2017. évi szakmai tevékenységének és gazdálkodásának értékelése, 2018
- Átfogó értékelés Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata 2017. évi gyermekjóléti és gyermekvédelmi feladatainak ellátásáról 1. számú melléklete
- Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat fenntartói ellenőrzéshez leadott adatai 2016-2017
- Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény, Győr által szolgáltatott adatok 2018. április
- Felnőtt autista nappali ellátás hiányosságaiból adódó problémák. Szülői levél Borkai Zsolt Polgármesternek (2017) Győr, 2017. június 21.
- Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Járási Hivatal Foglalkoztatási Osztály beszámolója
- Győri Család- és Gyermekjóléti Központ szakmai beszámolói 2013-2017
- MMSZ Gondviselés Háza Fogyatékosok Napközi Otthona szakmai beszámoló
- MMSZ Győr-Pannonhalma Járási Támogató Szolgálat kapacitása, 2017–2018 – beszámoló
- Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona és Krízisotthona szakmai beszámolói 2012-2017

Jogszabályok (törvények, rendeletek)

- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény
- A közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014 (IV. 30.) EMMI rendelet
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény
- Az egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXIII. törvény
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről
- 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról
- 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól
- 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról
- 2007. évi XCII. törvény A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó Fakultatív Jegyzőkönyv kihirdetéséről
- 2009. évi CXXV. törvény a jelnyelv és a magyar jelnyelv használatáról
- 2012. évi XXXIV. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény, valamint a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény módosításáról)
- 2013. évi LXII. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény módosításáról
- 10/2006. (II.16.) OGY. határozat az új Országos Fogyatékosügyi Programról
- A személyes gondoskodást nyújtó szociális ellátások igénybevételéről szóló 9/1999. (XI. 24.) SZCSM rendelet.
- A támogató szolgáltatás és közösségi ellátások finanszírozásának rendjéről szóló 2008. (VII. 30.) Korm. rendelet.
- 1257/2011. (VII. 21.) Kormányhatározat a fogyatékos személyek számára ápolást-gondozást nyújtó szociális intézményi férőhelyek kiváltásának stratégiájáról és a végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról

Önkormányzati rendeletek

- 5/2015 (II. 21.) önkormányzati rendelet A szociális igazgatás és szociális juttatások helyi szabályozásáról
- 24/2011. (IX. 29.) GYMJVÖ. rendelet Az önkormányzati tulajdonú lakások bérletéről, valamint a lakásvásárlás és - építés támogatásáról

Internetes hivatkozások

- https://yellow.place/en/mit_tehetnek (Letöltés: 2018. 05. 05.)
- www.martonlakootthon.hu (Letöltés: 2018. 05. 05.)
- www.eon.hu/hu (Letöltés: 2018. 05. 05.)
- <http://civil.info.hu/civil-informacios-centrumok> (Letöltés: 2018. 05. 05.)
- <http://movebetakft.hu/hu/gyor.php> (Letöltés: 2018. 05. 05.)
- www.gyor.hu (Letöltés: 2018. 05. 05.)
- NÉBIH gyermek közétkeztetésből származó ételek (ebéd) érzékszervi vizsgálata <http://portal.nebih.gov.hu/gyermek-kozetkeztetesbol-szarmazo-etelek-ebed-vizsgalata-reszeredmeny-> (Letöltés: 2018. 03. 20.)
- Győr ingatlanpiaci helyzetképe (www.ingatlannet.hu/statisztika/Győr, Letöltés ideje: 2018. 05.05.)

A PRIMER KUTATÁSBA BEVONT SZERVEZETEK NÉVSORA

A fókuszcsoporthoz meghívott szervezetek jegyzéke:

Időügyi Tanács tagjai; Győr Megyei Jogú Város Önkormányzatának képviselői, Arrabona Városi Nyugdíjas Egyesület; Győr-Moson -Sopron Megyei Pannon Nyugdíjas Egyesület, Győri Nemzeti Polgári Nyugdíjas Szövetség, Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény; Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Humánpolitikai Főosztálya; Győr-Szabadhegy Református Egyházközség; Győri Evangélikus Szeretetház; Egyházmegyei Hivatal, Szent Anna Otthon; Generációk Háza Művelődési Központ; Szociális, Egészségügyi és Lakásügyi Bizottság; Oktatási, Kulturális, Sport és Turisztikai Bizottság; Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Győr-Moson-Sopron-Megyei kirendeltsége; SzínStér; Újvárosi Polgárőr Egyesület; Család és Gyermekjóléti Központ Alapszolgáltatási Csoport; Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatal Humánpolitikai Főosztály Népjóléti Osztálya; Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona, Győri Rendőrkapitányság; Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör; Egyesített Bölcsődei Intézményhálózat; Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Győri Járási Hivatal Népegészségügyi Főosztály Népegészségügyi Osztály; Kossuth Lajos Általános Iskola; Család- és Gyermekjóléti Központ; Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Győr-Moson-Sopron Megyei Kirendeltsége; Iskolakultúráért-Esélyegyenlőségért Egyesület; Eötvös József Általános Iskola; Győr Szíve Szülők Háza Családi Központ; Nők Győrben; Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály; Czinka Panna Roma Kulturális Egyesület; Győr Megyei Jogú Város Lengyel Nemzetiségi Önkormányzata, Győr Megyei Jogú Város Német Nemzetiségi Önkormányzata, Győr Megyei Jogú Város Örmény Nemzetiségi Önkormányzata; Hajléktalanokat Segítő Szolgálat

Az egyéni (szakértői) interjúk keretében megszólaltatott szervezetek képviselői

Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Humánpolitikai Főosztály, Győr Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Humánpolitikai Főosztály Népjóléti Osztálya, Modern Városok Program Polgármesteri Biztosa; Roma Nemzetiségi Önkormányzat; Szt. Cirill és Method Alapítvány Gyermek- és Családok Átmeneti Otthona; Eötvös József Általános Iskola; Győr Szíve Szülők Háza Családi Központ; Nők Győrben; Győr-Moson-Sopron Megyei Kormányhivatal Társadalombiztosítási és Foglalkoztatási Főosztály; Magyar Máltai Szeretetszolgálat Családi Kör